

Karacadağ

BÖLGESEL KALKINMA

Yıl :4
Sayı :5
Mart 2014
ISSN: 2146-4766

KAPAK KONUSU
SANAYİ

04

Türkiye
Sanayisinin
Değişim Süreci

17

TRC 2 Bölgesi
Temel Sanayi
Sektörlerinin Analizi

22

Bir Finansman
Kaynağı Olarak
Girişim Sermayesi

65

Sanayi Odalarının
Kuruluşu
ve Türkiye'deki
Sanayi Odaları

63

Üniversite - Sanayi İş Birliği

28

Brezilya-Arjantin Çalışma Ziyareti

37

ÖZEL DOSYA

Değerli Okurlarımız,

Dergimizin 5. sayısı ile karşınızdayız.

2002 sonrası yakalanan siyasi istikrarla birlikte, hızlı bir ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine giren ülkemiz, bütün dünyada hissedilen küresel krize, komşu coğrafyamızda yaşanan siyasal istikrarsızlık ve çatışmalara rağmen, bu gelişme ve ilerleme ivmesini sürdürüyor. Nitekim Gayrisafi Katma Değer (GSKD) rakamları, ülkemizdeki hızlı büyüme ve gelişmeyi çarpıcı bir şekilde ortaya koyuyor. TÜİK tarafından 25 Eylül 2013 tarihinde yayınlanan verilere göre, 2004 yılından 2010 yılına kadar olan 6 yıllık sürede, Türkiye’de gayrisafi katma değer yaklaşık 2 katına çıkmıştır. Ülkemizde ve Bölgelerimizde GSKD’deki değişim ve gelişmeyi değerlendiren bir yazıyı Dergimizin bu sayısında bulabilirsiniz.

Türkiye yönetim yapısında yeni bir modeli temsil eden Kalkınma Ajanslarımız, oldukça sancılı geçen bir kuruluş sürecine ve personel sistemiyle ilgili yaşanan belirsizliklere rağmen, dinamik ve yenilikçi girişimleri ve mali destekleriyle bölgelerinde dikkate değer çalışmalar yapıyorlar. Ajansların mali desteklerinden en büyük payı işletmeler (KOBİ’ler) alıyor ve birçok bölgede büyümenin motoru olarak görülen imalat sanayinin geliştirilmesine önem ve öncelik veriliyor.

Dergimizin bu sayısında, kapak konusunu “sanayi” olarak belirledik. Ülke ve sektörel sanayi stratejilerinin belirlendiği, özellikle yüksek katma değerli ve ileri teknolojiye dayalı ürünlerin üretilmesinin amaçlandığı ve teşvik edildiği ülkemizde, Kalkınma Ajansları, özellikle KOBİ’lere verdikleri mali desteklerle önemli katkı sağlamaktadır. Bu sayımızda, Dünya Gazetesi’nden İsmet Özkul’un küçük KOBİ’lerin, en önemli sorunumuz olan dış ticaret açığının kapatılmasına yaptıkları katkıyı ele alan güzel bir yazısına yer veriyoruz.

Bu sayımızda, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Eski Sanayi Genel Müdürü Süfyan Emiroğlu, Türkiye Sanayisinin Dönüşüm Sürecini değerlendiren bir yazı ile Dergimize katkıda bulunuyor. Bu katkı için kendilerine müteşekkirdiğimizi belirtmek isteriz.

Yerel ve bölgesel kalkınma ile ilgili bütün tarafların bilimsel çalışmaları ile tecrübelerine yer vermeyi amaçladığımız Dergimizin bu sayımızda da, Ajansımız uzmanlarına ait sanayi ile ilgili yazıların yanında, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı Uzmanı M. Kemal Akşehir’in yazısını, önemli röportajları ve kalkınma ile ilgili haberleri sizlerle paylaşıyoruz.

Her sayımızda “Özel Dosya” olarak bir kalkınma ajansını tanıtıyoruz. Bu sayıda, İpekyolu Kalkınma Ajansı’na (İKA) yer veriyoruz.

Dergimizin her sayısında yeni bir ülkeyi ve bu ülkenin Türkiye ve Bölgemizle ekonomik ve ticari ilişkilerini ele alıyoruz. Bu sayımızda Güney Amerika Coğrafyasının iki büyük ülkesine yer verdik: Arjantin ve Brezilya.

Dergimizin bu sayısında da, Ajansımız tarafından mali destek verilen projeler tanıtılıyor; Ajansımızdan ve bölgemizden haberlere yer veriliyor.

Sizlerin katkı, eleştiri ve önerileriyle nitelik kazanacak dergimizin, ülkemizdeki bölgesel kalkınma çabalarına katkı sağlamasını diliyorum. Dergimizin sonraki sayısını “çevre” konusuna ayırdık. Kalkınma Ajansları uzmanları ve akademisyenlerimizin bu konudaki yazılarını bekliyoruz.

Saygılarımla...

Dr. İlhan KARAKOYUN
Genel Sekreter

İçindekiler

26

1900- 1935
Yılları Arasında
Diyarbakır'da Sanayi
ve Ekonomik Yaşam
Recep TEZGEL

68

5. İzmir İktisat
Kongresi
Mustafa BALTAÇI

109

Bölgeden Haberler

Diyarbakır'ı Üretimin ve
Turizmin Merkezi Yapacağız

65

Sanayi Odalarının
Kuruluşu ve
Türkiye'deki Sanayi
Odaları
Hikmet DENİZ

48

2011 Yılı Kobi Destek Programına Başvuran
Projelerde Karşılaşılan Sorunların
Balık Kılçığı Yöntemi İle Belirlenmesi
Selçuk MENGÜVERDİ

28

Ajans Yönetim
Kurulu'ndan
Brezilya-Arjantin'e
Çalışma Ziyareti

103 *Ajanstan Haberler*
Bakan Eker, Kulp İpek İplik Üretim Tesisini Açtı

73 3 Yıl Aradan Sonra AB İle Yeni Fasıl: 22. Fasıl
Ali KOÇ

72 Şanlıurfa Tekstil Adası Projesi
Yunus ÇOLAK

- 04** Türkiye Sanayisinin Dönüşüm Süreci
Süfyan EMİROĞLU
- 07** TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesinde Sanayinin Mevcut Durumu
Selman DELİL
- 14** 2014 Yılı Mali Destek Programlarımız Diyarbakır ve Şanlıurfada Tanıtıldı
- 16** Cari Açıkta Düzelmeyi Mini Şirketlere Borçluyuz!
İsmet ÖZKUL
- 17** Yerel Ekonominin İtici Gücü Temel Sanayi Sektörlerinin Analizi
Zuhal ÇELEBİ DENİZ
- 21** İyi Bir Hedef Nasıl Belirlenir?
Dr. Hasan MARAL
- 22** Bir Finansman Yöntemi Olarak Girişim Sermayesi
Mustafa Kemal AKŞEHİR
- 33** Bölgesel Gayrisafi Katma Değer ve TRC Bölgesi
Erhan DEMİRCAN
- 38** TRC2 Bölgesi'nde İhracatta Rekabetçi Sektörlerin Analizi
Zuhal ÇELEBİ DENİZ
- 43** Çatışma Bölgelerinde Yatırım Potansiyeli
Abdullah Önder ÖZKUL
- 53** Yeni Teşvik Sisteminin Diyarbakır ve Şanlıurfa İllerine Etkisi
Hikmet DENİZ - Yunus ÇOLAK
- 62** Neden Şanlıurfaya Yatırım?
Dr. Mehmet AKTAŞ
- 63** Üniversite-Sanayi İşbirliği Diyarbakır'da Ele Alındı
- 76** Brezilya Ülke Raporu
Emin GİTMEZ
- 82** Arjantin Ülke Raporu
Emine ARSLAN
- 86** Metal Sektöründe İşbirliği Örneği: Diyarbakır Metal İşleri KSS
Baver AYDIN
- 88** İpekyolu Kalkınma Ajansı
- 94** İş Yapma Kolaylığı (Doing Business) Raporu
Hüseyin AKDOĞAN
- 99** Şanlıurfa Yöresel Tatlılarıyla Gastronomi Şehri Adayı
Nihat ÖZDAL
- 101** Projeler
- 103** Ajanstan Haberler
- 108** Bölgeden Haberler
- 112** Küresel Ekonomik Veriler
Diyadin İNAN

TÜRKİYE SANAYİSİNİN DÖNÜŞÜM SÜRECİ

Süfyan EMIROĞLU
E. Sanayi Genel Müdürü

Ülkemizin, 2023 yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer alma, GSMH'yi 2 trilyon dolara, kişi başına düşen milli geliri 25.000 dolar seviyesine, dış ticaret hacmini 1 trilyon dolara ve ihracatı 500 milyar dolara çıkarma hedefleri doğrultusunda Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olarak amacımız; *“Türk sanayisinin rekabet gücünü ve verimliliğini artırarak, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek katma değerli ve ileri teknolojiye dayalı ürünlerin üretildiği, istihdam sorununu çözmüş, nitelikli işgücüne sahip, ürün ve hizmet kalitesini geliştirmiş ve aynı zamanda topluma ve çevreye duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümü hızlandırmaktır”*.

4 bölgesel kalkınma

Söz konusu hedefler, ekonominin lokomotifleri olarak tanımlayabileceğimiz ve bugün itibarıyla ihracatımızın % 94'ünü sağlayan imalat sanayinin öncülüğünde gerçekleşecektir.

Son dönemlerde imalat sanayimizin yapısında çok önemli dönüşümler yaşanmıştır. Ürün ve pazar çeşitlendirmesi ile birlikte, düşük teknolojlü ürünlerden orta teknolojlü ürünlere doğru güçlü bir geçiş yaşandığı da görülmektedir. Önümüzdeki 10 yıllık süreçte ise, ülkemizin üretim ve ihracatı içerisinde orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerin payının artırılması ve bu sektörlerde küresel markalarımızın sayısının hızla çoğalması gerekmektedir. Bu süreçte Türkiye, yüksek teknolojiyi hem kullanan hem de üreten bir ülke olmak zorundadır.

Ülkemizin 10. Kalkınma Planı'nda; üretimde yerli katma değerini yükseltmesi, sürdürülebilir üretime imkân veren daha yüksek teknolojlü bir ürün desenine geçilmesi ve küresel değer zincirinin daha üst basamaklarına çıkılması, sanayi sektörümüzün karşı karşıya kaldığı en önemli konu olarak belirlenmiştir.

Bugün itibarıyla imalat sanayine ilişkin rakamlar, hedeflerimize emin adımlarla ilerlediğimizi göstermektedir. 2010 yılında 105 milyar dolar olan imalat sanayi ihracatı 2012 yılında 143 milyar dolara yükselmiştir. Diğer taraftan toplam ihracat içerisindeki ara malının payı 2003 yılındaki % 39 düzeyinden % 50 seviyesine yükselmiştir.

Türkiye ekonomisi, 2013 yılı üçüncü çeyreğinde % 4,4'lük bir büyüme kaydederek üst üste 16 çeyrek boyunca büyüme seyrini devam ettirmiştir. İmalat sanayi, 2013 yılı üçüncü çeyreğinde cari

fiyatlarla % 10,2'lik artışla 58.924 milyon TL, sabit fiyatlarla % 4,9'luk artışla 7.249 milyon TL olmuştur.

Bu büyümede imalat sanayinin çok önemli katkısı olduğu dikkate alındığında, ihracat pazarlarındaki toparlanma sinyalleri ile birlikte önümüzdeki yıldan itibaren büyüme rakamlarının daha da olumlu seyredeceğini düşünüyoruz.

Sanayi için stratejik yol haritamız hazır!

635 sayılı Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde; kalkınma planları ve yıllık programlardaki ilke, hedef ve politikalar doğrultusunda sanayi politika ve stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması görevi Bakanlığımız tarafından yürütülmektedir.

İlk olarak Türkiye Sanayi Stratejisi ile başlayan süreç, sektörel stratejilerle ivme kazanmış, bugün itibarıyla çok önemli bir kapasiteye ulaşılmıştır.

Bulduğumuz noktadan gelecekte varmak istediğimiz yere nasıl ulaşacağımızı sistematik yaklaşımlarla ortaya koyan strateji belgelerinin kamu yönetimiindeki ağırlığı her geçen gün artmaktadır.

- Stratejik yaklaşım ile sanayimizin yol haritaları oluşturulurken;
- Kısa ve orta dönem yerine uzun döneme odaklanma,
- Parçalar yerine bütüne bakabilme,
- Olaylar yerine yapı ve sistemlere yönelme,
- Sonuçlar kadar nedenleri görebilme,
- Tek boyutlu düşünceden çok boyutlu düşünmeye odaklanma,

İmkanı oluşmuştur.

Aynı şekilde strateji belgeleri kurgulanırken dört temel soruya cevap aranmıştır: “Neredeyiz? Nereye varmak istiyoruz? Nasıl varırız? Nasıl ölçer ve değerlendiririz?”

Belgelerin hazırlık ve uygulama süreçleri bu dört soruya yanıt verecek şekilde kurgulanmış, ilk adımda gerçekleştirilen durum analizi ile birlikte vizyon ve genel amaç belirlenmiş, durum analizi neticesinde öncelikli müdahale alanları ve bu alanlara paralel hedef başlıkları tespit edilmiş ve hedefler altında da eylem planları oluşturulmuştur. Uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde ise, tüm paydaşların katkı sağladığı mekanizmalar hayata geçirilmiştir.

Sanayi Stratejisi’nde 3 yıllık uygulama tamamlandı.

2011-2014 uygulama dönemini kapsayan Türkiye Sanayi Stratejisi, 3 yıllık uygulama sürecini tamamlamıştır.

Yatay ve sektörel politika alanlarından oluşan belgede 72 eylem yer almaktadır. Yatay sanayi politikası alanları, sanayi faaliyetlerinin genelindeki verimlilik artışlarını sürekli kılmak amacıyla,

piyasaların etkin işleyişini sağlamaya, yatırım ve iş yapma ortamını firmalar için geliştirmeye ve cazip hale getirmeye yönelik çerçeve unsurları içermektedir. Bu kapsamda, tüm firmaların rekabet gücünü etkileyen ve farklı kurumlar arasında koordinasyon gereğini ön plana çıkartan, işgücünün niteliğini yükseltecek, finansmana erişimi kolaylaştıracak, yenilikçilik kapasitesini geliştirecek, girdi maliyetlerini düşürecek, çevreye duyarlılığı artıracak yatay politikalar uygulanmaktadır.

AB İlerleme Raporu’nda olumlu değerlendirme!

Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Parlamentosu ve Konsey’e sunulan Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu’nda;

- Türkiye’nin, işletme ve sanayi politikası ilkelerinde ilerlemeler kaydettiği,
- Türkiye Sanayi Stratejisi Eylem Planı’nın (2011-2014) 2011 yılında kabul edildiği, böylece bu alanda uyuma yönelik kilit gerekliliğin karşılandığı,
- Türkiye’nin, stratejide ilk yıl için planlanan eylemlerin uygulanması bakımından % 85 oranında bir ba-

şarı kaydettiği, belirtilmiştir.

Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu’nda yer alan Türkiye Sanayi Stratejisi’ne yönelik açıklamalar, Sanayi Stratejisi üzerine doğru adımlar attığımızı gösteren ve dikkatle takip edilen önemli bir referans noktasıdır.

Kurum ve kuruluşlardaki üst düzeyde sahiplenme ile birlikte koordinasyondaki verimlilik ve uzmanlaşma, strateji eylem planlarının başarıyla hayata geçmesi bakımından büyük önem arz etmektedir.

Sanayi Stratejisi uygulama, izleme ve değerlendirme sürecinde yer alan İzleme ve Yönlendirme Komitesi ile belgenin paydaşlar nezdinde ve üst düzeyde sahiplenilmesi, İzleme ve Değerlendirme Kurulu ile çalışmaların koordineli bir şekilde ilerlemesi, yatay politika alanlarındaki Girişimler ile de uzmanlaşma sağlanması amaçlanmıştır.

Yatay sanayi politika alanlarında oluşturulan Girişimler düzenli olarak 3 aylık dönemler itibariyle toplantılarını gerçekleştirmiş ve sürekli bir yapıya bürünmüşlerdir. Kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarının temsil edildiği

ve ilgili yatay alanda uzmanlaşmanın sağlandığı Girişimlerin, yeni Sanayi Stratejisi'nin oluşturulması sürecinde de aktif rol alması hedeflenmektedir.

Sektörel stratejiler hazırlıyoruz!

Sanayi Stratejisi'nin sektörel politika alanları ise sektörel stratejiler aracılığı ile yürütülmektedir. Bu kapsamda Sanayi Stratejisi çatısı altında sektörlere yönelik stratejik plan çalışmaları Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından koordine edilmektedir.

Bugün itibarıyla hazırlık veya uygulama süreci devam eden sektörel strateji sayımız 11'e yükselmiştir.

Türkiye Makine Sektörü Strateji Belgesiyle, Türkiye Otomotiv Sektörü Strateji Belgesi'nin uygulama, izleme ve değerlendirme faaliyetleri 2011 yılından beri devam etmektedir.

Türkiye Demir-Çelik ve Demir Dışı Metaller Sektörü Strateji Belgesi, Türkiye Kimya Sektörü Strateji Belgesi, Türkiye Seramik Sektörü Strateji Belgesi ile Türkiye Elektrik ve Elektronik Sektörü Strateji Belgesi'nin uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik faaliyetler 2013 yılından itibaren başlamıştır.

Türkiye İlaç Sektörü Strateji Belgesi hazırlık çalışmaları ise tamamlanmış olup, onay süreçleri devam etmektedir.

Ulusal Geri Dönüşüm Stratejisi Belgesi ve Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi

ile ilgili çalışmalar Bakanlığımız koordinasyonunda tamamlanmıştır.

Türkiye Gemi İnşaatı Sektörü Strateji Belgesi ve Türkiye Gıda Sanayi Strateji Belgesi hazırlık çalışmalarına bu yıl itibarıyla başlanmıştır.

Katılımcılık ve kamuoyunu bilgilendirme önemli!

Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılarak toplumun taleplerine yanıt vermesi, kaliteli ve hızlı kamu hizmeti üretilmesi amacıyla yönelik olarak son dönemlerde pek çok ülke geleneksel kamu yönetimi anlayışlarında önemli reformlar gerçekleştirmişlerdir.

Bu anlamda ülkemiz kamu yönetimi için bir reform olarak nitelendirilebilecek 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde şekillenen yeni kamu yönetimi anlayışı, yönetim, hesap verebilirlik, saydamlık, vatandaş memnuniyeti gibi kavramları esas alan bir bakış açısı getirmiştir. Daha net bir ifadeyle, toplumun taleplerine karşı duyarlı, katılımcılığa önem veren, hedef ve önceliklerini netleştirmiş, hesap veren, şeffaf, daha etkin bir kamu yönetimi anlayışı ön plana çıkmıştır.

Şeffaflık ilkesine uygun bir şekilde tüm strateji belgelerimize yönelik olarak eylem planlarına ilişkin gelişmelerin, başarı durumlarının ve değerlendirmelerin yer aldığı uygulama, izleme ve değerlendirme raporları 6 aylık dönemler halinde kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

dirme raporları 6 aylık dönemler halinde kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

Kamunun gerek hizmet verdiği kesimden ve gerekse diğer kamu kurum ve kuruluşlarından bağımsız bir anlayışla faaliyet göstermesi düşünülemez. Bu anlamda, tüm stratejilerimizin gerek hazırlık ve gerekse uygulama aşamasında paydaşların katkısından en yüksek düzeyde yararlanılması hedeflenmiştir.

İmalat sanayi sektörünün büyümeye olan katkısı artarak devam ediyor.

Stratejilerin uygulama süreçlerinde gerçekleştirilen çalışmaların sanayi sektörüne ve ekonomiye yansımaları takip edilmekte, başta makro göstergeler olmak üzere sanayi özelinde üretilen veriler yakından izlenmektedir.

Arındırılmamış sanayi üretim endeksi, 2013 yılı Eylül ayında 123,8 seviyesinde gerçekleşmiş ve endeks başlangıcı olan 2010 yılı Ocak ayı baz alındığında şimdiye kadarki en yüksek değerine ulaşmıştır. Aynı şekilde takvim etkisinden arındırılmış endeks ile mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endekste 2013 yılı Eylül ayında en yüksek seviyelerini yaşamıştır. Diğer taraftan 2013 yılı Ekim ayında % 76,4 düzeyinde gerçekleşen imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2011 yılı Kasım ayından bu yana en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu rakamlar, imalat sanayi sektörünün büyümeye olan olumlu katkısının artarak devam edeceğine işaret etmektedir.

Önümüzdeki süreçte Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi'nde yer alan ülkemizin "Orta ve yüksek teknolojili ürünlerde Avrasya'nın üretim üssü olma" vizyonu çerçevesinde; daha yüksek katma değer yaratan ve yüksek teknoloji üretimine ağırlık veren, becerilerini sürekli geliştirebilen, bölgesel dinamiklerin ekonomiye katkısının artırıldığı, girdi tedarikinde etkinliğin artırıldığı, yatırım ve ara mallarında ithalat bağımlılığının azaltıldığı bir sanayi yapısı hedeflenmekte ve tüm çalışmalarımız firmalarımızın küresel rekabet gücünü en üst seviyelere taşımak üzerine yoğunlaşmaktadır. ■

TRC2 (DİYARBAKIR-ŞANLIURFA) BÖLGESİNDE SANAYİNİN MEVCUT DURUMU

Selman DELİL | Karacadağ Kalkınma Ajansı PPKB Uzmanı

Giriş

Küreselleşme süreci ile birlikte ekonomide rekabetçilik tüm dünyada ön plana çıkmıştır. Ekonomilerin serbest pazar koşullarında ayakta kalmaları rekabet güçlerini artırmalarına bağlıdır. Uzmanlaşma ve yüksek katma değerli mal veya hizmet üretebilme yeteneği rekabet edebilirliğin en önemli şartları arasındadır. Onuncu Kalkınma Planında, Türkiye'nin uluslararası

rekabet gücünü ve dünya ihracatından aldığı payı artırmak için imalat sanayinde dönüşümü gerçekleştirerek yüksek katma değerli yapıya geçmek ve yüksek teknoloji sektörlerinin payını artırmak temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda ulusal politikalara paralel olarak bölgelerin güçlü olduğu sektörlere odaklanarak uzmanlaşmaları ve bu sayede rekabet güçlerini artırmaları gerekmektedir.

Yüksek tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi potansiyeline sahip olan TRC2 Bölgesinin diğer üretim merkezleriyle rekabet edebilmesi için öncelikle sanayi altyapısının iyileştirilmesi ve verimliliğe dayalı üretim kapasitesinin artırılması ihtiyacı vardır. Bu çalışmada TRC2 Bölgesi sanayisinin mevcut durumu ile Bölgedeki Ar-Ge ve Yenilikçilik kapasitesi istatistikî veriler ışığında incelenmektedir.

Tablo 1: TRC2 Bölgesi Genel Göstergeler

	Şanlıurfa	Diyarbakır	TRC2 Bölgesi	Türkiye
Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması- (2011)	73	67	-	
İmalat Sanayi Gelişmişlik Sıralaması (2003)	58	53	22	
Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Toplam Sayısı (2012)	1.160	824	1.984	107.219
Kapanan Şirket ve Kooperatiflerin Toplam Sayısı (2012)	594	324	968	69.523
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (kWh) (2011)	1.221	845	1.041	2.490
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi İl Sıralaması (2011)	76	77	23	-
Sanayi Elektrik Tüketimi Payı (% , 2011)	0,45	0,26	0,71	100

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=3536&metod=IlgiliGosterge>.

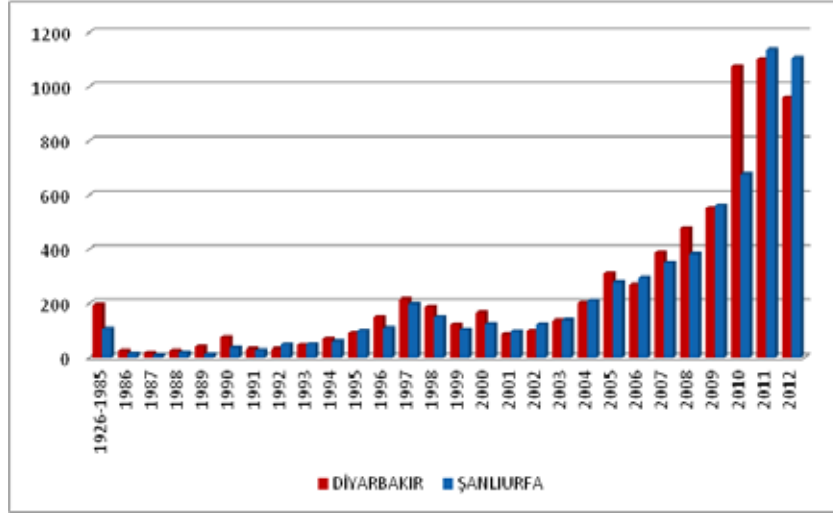
Genel Göstergeler

Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan 2011 yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksinde Şanlıurfa ili 73, Diyarbakır ili 67'nci sıradadır. 2003 yılında yapılan "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması sonuçlarına

göre ise TRC2 Bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi içinde sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 23'üncü, imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında da 22'nci sırada yer almaktadır. Sanayi için önemli gelişmişlik göstergelerinden biri olan elektrik tüketimine bakıldığında, TRC2 Bölgesinin sa-

nayi elektrik tüketiminin Türkiye toplamı içindeki payının sadece % 0,71 olduğu görülmektedir. TRC2 Bölgesi devlet teşviklerinin etkisiyle son yıllarda yatırım için cazibe merkezi haline gelmesine karşın, henüz kendi potansiyelini yansıtan gelişmiş bir sanayiye sahip değildir.

Grafik 1: TRC2 Bölgesi'nde İşletmelerin Faaliyete Geçme Yıllarına Göre Dağılımı, 2013

Kaynak: DTSO, 2013; ŞUTSO, 2013.

Diyarbakır ve Şanlıurfa'da mevcut işletmelerin faaliyete geçme yılları incelendiğinde Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin genç olduğu göze çarpmaktadır. Bölge illerinde 2008 yılından sonra faaliyete geçen işletme sayısı, tüm işletmelerin %60'ını oluşturmaktadır. Bu durum bölgede olumlu bir gelişmenin göstergesi olarak anlaşılabilir.

Sanayinin Sektörel Dağılımı

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre (SGK, 2011), sanayi faaliyet kolunda Diyarbakır'da 1.316 ve Şanlıurfa'da ise 1.068 işletme bulunmaktadır. Bölgedeki sanayi işletmeleri; 10- Gıda Ürünleri İmalatı (Diyarbakır % 29, Şanlıurfa % 48), 33- Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı (Diyarbakır % 14, Şanlıurfa

% 7) ve 23- Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı (Diyarbakır % 7, Şanlıurfa % 7) faaliyet kollarında yoğunlaşmaktadır. Önceki yıllarda faaliyet kolu oranlarında ön plana çıkan Tekstil Ürünleri İmalatındaki işletme sayısı özellikle Şanlıurfa'da geçen senelere oranla düşük görünmektedir.

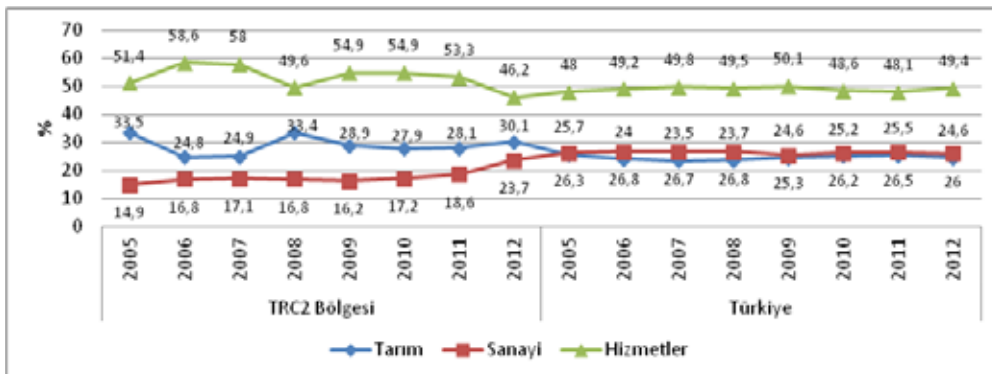
Türkiye ve TRC2 Bölgesi'ndeki sanayi işletmelerinin sektörel dağılımı karşılaştırıldığında; Bölgedeki işletmelerin 10- Gıda Ürünleri İmalatı, 33- Makine ve Ekipman Kurulumu Onarımı, 23- Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı ve 08- Diğer Madencilik ve Taş Ocakları faaliyet kollarında Türkiye ortalamasını aştığı görülmektedir. Ancak 14- Giyim Eşyaları İmalatı (% 12), 25- Fabrikasyon

Metal Ürünleri İmalatı (% 12) ve 31- Mobilya imalatı (% 7) faaliyet kollarında Türkiye ortalaması Bölge ortalamasının üstünde bir orana sahiptir.

Sanayideki İstihdam Durumu

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, TRC2 Bölgesi'nde sanayi iş kolunun toplam istihdamdaki payı artış eğilimindedir. Özellikle son 3 yıldaki gelişme sonucu, sanayi iş kolunda Bölge ortalaması % 23,7 ile Türkiye ortalamasına (% 24,6) yaklaşmıştır. Grafiğe göre 2008 yılında tarım sektöründeki istihdamda yaşanan kırılmanın ardından toparlanma yaşamıştır. Tarımdan kopan işgücü Bölgede hizmetler iş koluna yönelirken, Türkiye genelinde ise daha çok sanayi iş koluna geçmiştir.

Grafik 2: Yıllara Göre İstihdamın Sektörel Dağılımı TRC2-Türkiye Karşılaştırması, 2005-2012

Kaynak: TÜİK, 2012.

Sosyal Güvenlik Kurumu verileri esas alındığında sanayinin sektörel dağılımı Türkiye genelinde; 14- Giyim Eşyaları İmalatı (% 13), 13- Tekstil Ürünleri İmalat (% 12), 10- Gıda Ürünleri İmalatı (% 12), 25- Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (% 11) faaliyet kolları ön plana çıkmaktadır. Diyarbakır'da ise en çok istihdamı 33- Makine ve Ekipmanları Kurulumu ve Onarımı (% 18), 10- Gıda

Ürünleri İmalatı (% 17), 23- Metalik Olmayan Ürünlerin İmalatı (% 13), 08- Diğer Madencilik ve Taş Ocaklığı (% 9), 13- Tekstil Ürünleri İmalatı (% 9) faaliyet kolları sağlamaktadır. Şanlıurfa'da işletme sayısı az olmasına rağmen 13- Tekstil Ürünleri İmalatı (% 18) ve 28- Makine ve Ekipman İmalatı (% 15) en çok istihdam sağlayan faaliyet kollarıdır. Bunları müteakiben 23- Metalik Olmayan Ürün-

lerin İmalatı (% 11) ve 33- Makine Ve Ekipmanları Kurulumu ve Onarımı (% 8) faaliyet kolları gelmektedir.

Sanayi Kapasite Verileri

TRC2 Bölgesi'nin sanayi durumu hakkında fikir vermesi açısından, il genelinde sanayi kapasite raporu alan işletmelere ilişkin veriler ve imalat için kodlanan ürünler verilmiştir.

Tablo 2: TRC2 Bölgesi Kapasite Raporu Verileri, 2013

	Diyarbakır	Şanlıurfa	Türkiye
Firma Sayısı	411	526	58.522
Kapasite Raporu Sayısı	457	584	65746
Toplam Çalışan Sayısı	12.945	12.553	2.532.879

Kaynak: TOBB, 2013.

TRC2 Bölgesinde alınan kapasite raporu verilerine bakıldığında, son 3 yıl içerisinde Diyarbakır'da 411 ve Şanlıurfa'da 526 işletmenin kapasite raporu aldığı görülmektedir. Şanlıurfa ilinde Diyarbakır'a göre daha fazla belge alınmasına rağmen, rapora esas toplam çalışan sayısı birbirine yakın düzeydedir. Kapasite raporlarının ilçelere göre dağılımında Merkez ilçeler ön plana çıkmaktadır. Merkez ilçelerden (Diyarbakır: 345, Şanlıurfa: 348) sonra en fazla kapasite raporu alan ilçeler arasında Diyarbakır'da Bismil (33) ve Şanlıurfa'da Viranşehir (40) ilçeleri gelmektedir.

İşletmelerin imalat için kodladığı ilk 10 ürün bilgilerine bakıldığında; her iki ilde de pamuk, mısır, kepek, hazır beton ve yiyecek hizmetleri ürünleri listeye girmektedir. Şanlıurfa'da pamuk ve pamuk yağı için alınan kapasite raporları beklediği gibi yüksek sayıdadır. Ayrıca kurutulmuş sebze ürünü ön plana çıkmaktadır. Diyarbakır'da bölgedeki doğal kaynaklara bağlı olarak (mermer, bazalt taşı vb) mermer imalatı ve doğal taşlardan kaldırım döşemeleri imalatının ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca mutfak mobilyaları imalatı da listeye girmiştir.

Organize Sanayi Bölgeleri

TRC2 Bölgesi bölgesel bazda uygulanmaya başlanan yeni teşvik sistemi ile sanayi yatırımları açısından avantajlı konuma gelmiştir. Bölgede mevcut 4'ü Şanlıurfa ilinde, 2'si Diyarbakır ilinde olmak üzere toplam 6 adet OSB bulunmaktadır. Yatırım taleplerinin artması ile mevcut OSB'lerde ek genişleme alanları tahsis edilmiş ve yeni OSB planlamaları yapılmıştır. Tablo 3'te Bölgede mevcut ve planlama aşamasındaki OSB'lere ilişkin bilgiler verilmiştir.

Yeni teşvik sistemiyle sanayi yatırımları için cazibe merkezi haline gelen TRC2 Bölgesinde son yıllarda OSB sayı ve kapasitelerinde önemli bir artış meydana gelmiştir. Şanlıurfa'da 493 hektar alanda faaliyet gösteren I. OSB'ye batı ve doğu istikametinde toplam 546 hektar genişleme alanı tahsis edilmiştir. Yaklaşık 300 ilave sanayi parseline tekabül eden genişleme alanlarında tahsis işlemlerine başlanmıştır.

Şanlıurfa sanayisinin nitelikli ve kontrollü büyümesi için AB ve UNDP fonlarıyla desteklenen "Şanlıurfa Sanayisinin Yeniden Yapılandırılması Projesi" kapsamında II. OSB kurulumu, strate-

jik sektörlerin belirlenmesi ve OSB'deki firmaların rekabetçi bir biçimde faaliyet göstermelerine imkân tanıyacak iş ortamının tesis edilmesine yönelik faaliyetler yapılmıştır. 1.170 hektar alana kurulan II. OSB'de 262 parsel alan mevcuttur. Bunun yanında kente gelen Hazır Giyim Sektörü yatırım talepleri üzerine 2. OSB'nin Doğusunda yer alan yaklaşık 350 dönümlük alan, Tekstil Adası olarak planlanmış ve ön parselizasyon çalışmaları tamamlanmıştır.

Bunun dışında Şanlıurfa il merkezinde besicilik alanında 853 hektar alan üzerinde faaliyet gösteren Besi OSB ve Viranşehir'de 186 hektar alan üzerine kurulu ayrı bir OSB bulunmaktadır. Şanlıurfa ilçelerinde ayrıca Birecik, Siverek ve Suruç'ta planlama aşamasında 3 OSB çalışması vardır.

Diyarbakır ilinde Elazığ yolu üzerinde 532 hektar alan üzerinde bulunan Organize Sanayi Bölgesinde mevcut 255 sanayi parseli yüksek doluluk oranında faaliyet göstermektedir. Yeni teşvik sisteminden sonra gelen yeni yatırım talepleri için Diyarbakır OSB'ye 188 hektar ilave genişleme alanı tahsis edilmiştir. Diyarbakır'da ayrıca 180 hektar

Tablo 3: TRC2 Bölgesi'ndeki Organize Sanayi Bölgeleri, 2012

OSB Adı	Durumu	Toplam Alanı (ha)	Toplam Parsel Sayısı	Firma Sayısı	Tahsise Göre Doluluk Oranı
Şanlıurfa 1. OSB	Faaliyette	493	263	207	100 %
Şanlıurfa 1. OSB Genişleme Alanı (Batı)	İnşa aşamasında	403	175	-	-
Şanlıurfa 1. OSB Genişleme Alanı (Doğu)	İnşa aşamasında	143	125	-	-
Şanlıurfa 2. OSB	Faaliyette	1.170	262	91	63 %
Şanlıurfa Tarım Dayalı Besi İhtisas OSB	İnşa aşamasında	853	532	-	-
Şanlıurfa Viranşehir OSB	Faaliyette	186	136	36	26 %
Birecik Organize Sanayi Bölgesi	Planlama Aşamasında	200	-	-	-
Siverek Organize Sanayi Bölgesi	Planlama Aşamasında	245	-	-	-
Suruç Organize Sanayi Bölgesi	Planlama Aşamasında	72	-	-	-
Diyarbakır OSB	Faaliyette	532	255	196	92 %
Diyarbakır OSB İlave Alanı	İnşa halinde	188	-	-	-
Diyarbakır Tarım Dayalı İhtisas Besi OSB	İnşa aşamasında	180	113	103	100 %
Lojistik İhtisas OSB	Planlama Aşamasında	187	-	-	-
Tekstil İhtisas OSB	Planlama Aşamasında	110	-	-	-

alan üzerinde Tarım Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi yapımı tamamlanmıştır.

Diyarbakır il merkezinde tekstil ve lojistik sektöründe hizmet verecek 2 ayrı ihtisas OSB kurulması yönünde çalışmalar vardır. Ayrıca Ergani ve Bismil ilçelerinde OSB kurulması yönünde girişimler bulunmaktadır.

Küçük Sanayi Siteleri

Diyarbakır ilinde 4'ü merkezde olmak üzere toplam 7 adet KSS bulunmaktadır. Diyarbakır il ve ilçelerinde bulunan KSS'ler yüksek doluluk oranında hizmet vermektedir. İl merkezinde 3 adet Oto Tamircileri KSS ve 1 adet Marangozlar KSS bulunmaktadır. Mevcut KSS'ler dışında, Diyarbakır ilinde 280 işyeri olarak planlanan Metal İşleri Küçük Sanayi Sitesi inşa edilmiş ve faaliyete geç-

me aşamasına gelmiştir. Ayrıca, yeni bir oto tamircileri sitesi ile diğer esnafların ihtiyaçlarını içerecek karma bir sitenin yapılması çalışmaları devam etmektedir. Benzer bir çalışma için Diyarbakır Merciler, Metalciler ve Gıda İmalatçıları KSS Yapı Kooperatifi Karacadağ Kalkınma Ajansından proje desteği almıştır. Diyarbakır İlçelerinden Silvan, Bismil ve Ergani'de birer KSS hizmet vermektedir. Bismil ve Ergani ilçelerinde kapasite aşımından dolayı yeni KSS alanlarının oluşturulması için girişimler bulunmaktadır.

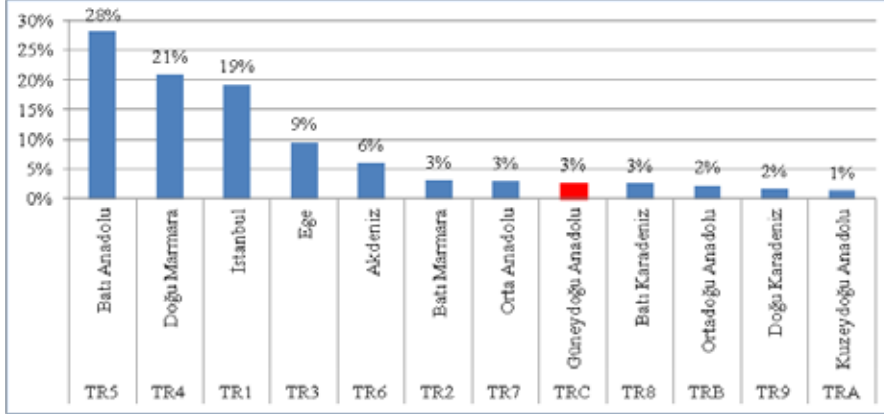
Şanlıurfa ilinde 1'i merkezde olmak üzere toplam 4 adet KSS bulunmaktadır. Şanlıurfa İl Merkezinde Evren Sanayi Sitesi kapasitesinin üstünde faaliyet göstermekte; ayrıca Birecik, Siverek ve Suruç İlçelerinde de birer KSS bulun-

maktadır. Suruç ve Siverek'te yeni sanayi sitelerinin kurulması için girişimler bulunmaktadır. Ayrıca Viranşehir ilçesinde 250 işyeri olarak düşünülen site için 72 dekar alanın yer seçimi yapılmış yatırım programında yer almaktadır.

Araştırma-Geliştirme ve Yenilikçilik Kapasitesi

Pazar taleplerine uygun mal ve hizmet üretilerek rekabet gücünün artırılması ve dünya hâsılasından daha yüksek pay alınabilmesi için ülkeler Araştırma-Geliştirme (AR-GE) ve yenilikçilik kapasitelerine önem vermektedirler. TÜİK 2011 yılı Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri Araştırmasına göre, ulusal Ar-Ge harcamalarının ve insan kaynaklarının bölgesel dağılımı incelendiğinde, kaynakların ülkenin batısında yoğunlaştığı görülmektedir.

Grafik 3: Düzey-1 Bölgelerinin AR-GE Harcamalarının Dağılımı (%), 2011

Kaynak: TÜİK, 2011a.

TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) alt bölgesinin de içinde yer aldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ulusal Ar-Ge harcamaları içerisindeki payı % 3 seviyesinde kalmaktadır. Bölgede Ar-Ge harcamalarının çoğunu üniversitelerin ilgili bütçe kaynaklarıyla gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir.

Yenilikçilik Kapasitesi ve Teknokentler

Yenilik kavramı; işletme içi uygulamalarda, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet) veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Türkiye'de 2008-2010 yıllarını kapsayan üç yıllık dönemde 10 ve daha fazla çalışanı olan girişimlerin % 51,4'ü yenilik faaliyetinde bulunmuştur. Yenilik faaliyetleri, girişimlerin büyüklük grubu ile orantılı olarak artmaktadır. 10-49 çalışanı olan

girişimlerin % 49,4'ü, 50-249 çalışanı olan girişimlerin % 58,9'u ile 250 ve daha fazla çalışanı olan girişimlerin % 69,7'si yenilik faaliyetinde bulunmuştur.

Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin artırılmasında Üniversite-Sanayi işbirliği modelleri önemli bir araç olarak görülmektedir. TRC2 Bölgesi'nde araştırma geliştirme konusunda önemli bir potansiyel olarak Bölge üniversitelerindeki akademik kadrolar gösterilebilir. Bölgede; Dicle Üniversitesinde 1.309 ve Harran Üniversitesinde 486 akademik personel bulunmaktadır. Üniversiteler, mevcut yapıları ile doğrudan sektörün ihtiyaçlarına odaklanma konusunda eksik kalmaktadır. Bu odaklanmanın sağlanabilmesi için Türkiye genelinde son yıllarda yasal düzenlemeler ve hükümet politikaları ile bazı mekanizmalar geliştirilmiştir. Sanayi ve üniversiteyi işbirliğine yöneltecek mekanizmaların başında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Teknoloji Geliştirme

Merkezleri gelmektedir.

TRC2 Bölgesi'nde TEKNOPARK olarak Diyarbakır ilinde Dicle Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi A.Ş. 2011 yılında hizmete girmiştir. Dicle Üniversitesi kampus alanı içinde 300 dönümlük alana sahip bölgede 6.500 m² kapalı alan mevcuttur. Şanlıurfa ilinde ise Harran Üniversitesi koordinasyonunda GAP TEKNOPARK, Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş olup inşaatı tamamlanmıştır.

Sınai Mülkiyet Hakları Tescilleri

TRC2 Bölgesi'nin Ar-Ge ve yenilik kapasitesini yansıtan bölgesel düzeyde bir istatistik bulunmamasıyla birlikte, Türkiye Patent Enstitüsü (TPE) sınai mülkiyet hakları başvuru ve tescil istatistiklerinden Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin bir sonucu olan Patent, Faydalı Model, Endüstriyel Tasarım ve Marka Tescil sayılarına bakılarak bu konuda bir değerlendirme yapılabilmektedir.

Tablo 4: Bölgelere Göre Sınai Mülkiyet Hakları Başvuruları, 1995-2012

Bölge Birimleri	Patent Tescil Sayıları	Faydalı Model Tescil Sayıları	Endüstriyel Tasarım Tescil Sayıları	Marka Tescil Sayıları
TR62 (Adana, Mersin)	65	331	834	10.980
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	12	88	702	4.064
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	12	43	59	2.484
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	47	151	1.804	10.394
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	3	19	125	1.279
Şanlıurfa	2	11	90	1.230
Diyarbakır	1	8	35	933
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	3	9	41	1.220
Türkiye Toplamı	4.324	17.536	67.786	408.584

Kaynak: TPE, 2012.

Türk Patent Enstitüsünün 1995-2012 yılları arasında verdiği tescil belgelerinden patent tescil sayılarına bakıldığında, seçilmiş 6 Düzey-2 Bölgesi arasında TRC2 Bölgesi'nin 3 tescilli patenti ile son sıralarda olduğu görülmektedir. Patent tescil belgeleri yeni buluşlar için alındığından, tescil belgelerinin alınması uzun bir süreç ve zor prosedürleri gerektirmektedir. Patent başvurularının tescil ile neticelenmemesi başvuruların niteliğinin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya

koymaktadır.

Patent tescil başvurularının çoğunun reddedilmesi sonucunu özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için "Faydalı Model" tescili yöntemi getirilmiştir. Patente göre daha az süre ve ölçüt içeren bu tescil yöntemiyle, işletmeler geliştirdikleri yenilikleri koruma altına alabilmektedir. Seçilmiş 6 Düzey-2 Bölgesi arasında TRC2 Bölgesi Tescil Edilen Faydalı Model sayılarında TRC3 Bölgesinden sonra son sırada bulunmaktadır. Endüstriyel

Tasarım Tescillerinde, Bölge nispeten daha iyi bir durumda olup söz konusu yıllarda 125 tescil gerçekleşmiştir. Marka Tescillerinde ise Bölgede 1995 yılından itibaren 1.279 marka tescil edilmiştir.

Kurulan-Kapanan Şirket İstatistikleri

Kurulan ve kapanan şirket istatistikleri; şirket, kooperatif ve gerçek kişi ticari işletmelerini kapsamaktadır. Ayrıca kapanma durumuna tasfiye edilen şirketlerde dâhil edilmiştir.

Tablo 5: TRC2 Bölgesi'nde Kurulan-Kapanan İşletme Sayıları, 2010-2012

Yıl	Şanlıurfa		Diyarbakır		TRC2 Bölgesi		Türkiye	
	Kurulan	Kapanan, Tasfiye Edilen	Kurulan	Kapanan, Tasfiye Edilen	Kurulan	Kapanan, Tasfiye Edilen	Kurulan	Kapanan, Tasfiye Edilen
2010	980	244	973	268	1953	512	102.906	62.924
2011	1.168	294	944	1.143	2.112	1.437	114.872	79.332
2012	1.160	594	824	226	1.984	820	107.219	69.523
Toplam	3.308	1.132	2.741	1.637	6.049	2.769	324.997	211.779

Kaynak: TOBB, 2012.

2010-2012 yılları arasında şirket, kooperatif ve gerçek kişilerce kurulan girişim sayısına bakıldığında; Şanlıurfa ilinde toplamda son üç yılda 3.308 şirket kurulmuşken, bu dö-

nem içerisinde kurulan girişimlerin % 34'ünde kapanmanın gerçekleştiği görülmektedir. Diyarbakır ilinde son üç yıl içerisinde kurulan 2.741 girişim varken, bunların % 60'a yakın bir ora-

nında kapanan girişim bulunmaktadır. Türkiye geneline bakıldığında kurulan 324.997 girişimden % 65'ine yakın kapanan girişim olduğu görülmektedir. ■

Kaynakça

- DTSO (2013). "Diyarbakırdaki İşletmelerin Faaliyete Geçme Yıllarına Göre Dağılımı 1985-2013", Diyarbakır: Ticaret ve Sanayi Odası.
- KB (2011). "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması", Kalkınma Bakanlığı, http://www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/view/14197/BASIN_A%C3%87IKLAMASI-sege_2011-v6.pdf, 01.03.2013.
- SGK (2011). "2011 İstatistik Yıllığı", Sosyal Güvenlik Kurumu, <http://www.sgk.gov.tr>, 01.04.2013.
- ŞUTSO (2013). "Şanlıurfadaki İşletmelerin Faaliyete Geçme Yıllarına Göre Dağılımı 1985-2013", Şanlıurfa: Ticaret ve Sanayi Odası.
- OSBÜK (2013). "Organize Sanayi Bölgeleri Veritabanı", Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, <http://osbbs.osbuk.org.tr/>, 15.04.2013.
- TPE (2012). "Yıllık Patent-Faydalı Model-Endüstriyel Tasarım-Marka Tescil İstatistikleri", Türk Patent Enstitüsü, <http://www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=135>, 24.01.2013.
- TOBB (2012). "Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri", <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.aspx>, 25.04.2013.
- TOBB (2013). "Kapasite Raporu Verileri", Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, <http://sanayi.tobb.org.tr/>, 15.04.2013.
- TÜİK (2011a). "Enerji Tüketimi İstatistikleri", Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do>, 26.03.2013.
- TÜİK (2011b). "AR-GE Harcamalarının ve İnsan Kaynağının Bölgesel Dağılımı", Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10931>, 12.04.2013.
- TÜİK (2012). "İstihdamın Sektörel Dağılımı", Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do>, 15.03.2013.

2014 YILI MALİ DESTEK PROGRAMLARIMIZ DİYARBAKIR VE ŞANLIURFA'DA TANITILDI

Ajansımız, 2014 yılında Diyarbakır ve Şanlıurfada 20 Milyon TL'lik hibe verecek. Şuna kadar 382 projeye 60,2 milyon TL hibe desteği sağlayan Ajansımız, 2014 yılında 20 milyon TL hibe desteği vermek için proje teklif çağrısına çıktı. Mali Destek Programları, Diyarbakır ve Şanlıurfada gerçekleştirilen toplantılarla tanıtıldı. Diyarbakır Cahit Sıtkı Tarancı Kültür Merkezi'nde düzenlenen geniş katımlı toplantıya Diyarbakır Valisi ve Karacadağ Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Cahit Kırac, AK Parti Diyarbakır Milletvekilleri Galip Ensarioğlu ve Oya Eronat, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Ahmet Sayar, İl Genel Meclisi Başkanı M. Mürşit Ekinci, DESOB Başkanı Alican Ebedinoğlu ile işadamları ve STK temsilcileri katıldı.

Toplantıda konuşan Vali Mustafa Cahit Kırac, kalkınma ajanslarının böl-

gelerindeki özel teşebbüsün önünü açan, onlara yol gösteren kurumlar haline geldiklerini söyledi.

Vali Kırac : Potansiyelimizi Fırsata Çevirmeliyiz!

Önceki dönemler ve yeni programlarla birlikte Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın reel ekonomiye yönlendireceği kaynağın 150 milyon TL'ye ulaşacağını belirten Vali Kırac şunları söyledi: "Diyarbakır, 12 bin yıllık tarihi, sahip olduğu genç nüfusu, stratejik konumu ile her zaman önemli kentlerimiz arasında yer almıştır. Artık potansiyelimizi yeni fırsatlar ile değerlendirmeliyiz. Devlet özel girişimciyi teşvik eden, ona yol gösteren, gerçek ve sağlıklı bilgi sağlayan kurumlar ile bölgede yer almakta. Bu konuda Karacadağ Kalkınma Ajansımız çok önemli görevler üstlenmektedir. Yeni Teşvik Uygulaması sayesinde Diyarbakır'a yatırım için il içinden ve dışında yoğun olarak talep gelmektedir. 2013 yılının ilk 8 ayında Diyarbakır'da

654,4 milyon TL'lik yatırım teşvik belgesi alındı. Bu durum bize Diyarbakır'ın geleceği açısından çok önemli göstergeler sunmakta. Sanayicilerimizin yoğun talepleri doğrultusunda mevcut Organize Sanayi Bölgesi'ne ek olarak 188 hektarlık alanın sanayiciye tahsis edilmesi için çalışmalarımız sona yaklaştı. Önümüzdeki günlerde yeni yer tahsis işlemlerine

başlayacağız. Ajansımızın kapıları girişimimiz için ardına kadar açık, yeter ki gelin projelerinizi sunun. Şehrimizin ve ülkemizin geleceğini birlikte koruyalım” dedi. AK Parti Diyarbakır Milletvekili Galip Ensarioğlu ise, kuruluşunda aktif olarak yer aldığı Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın yerel dinamikleri dikkate alan kalkınma modelini Türkiye'de uygulayan en iyi kalkınma ajansı olduğunu söyledi. Ensarioğlu, “Diyarbakır, Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk yıllarında gelişmiş şehirler arasında 3'üncü sırada yer alırken, bugün 63'üncü sıraya kadar gerilemiş durumda. Diyarbakır, son dönemde niteliksiz göç alırken, nitelikli insan gücünü dışarıya göç olarak verdi. Artık babadan sanayici olan hiç kimse aramızda bulunmuyor. El birliği

ile Diyarbakır'da sanayi kültürünü geliştirmek zorundayız” diye konuştu.

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Ahmet Sayar ise, Kalkınma Ajansları ile birlikte merkezden geliştirilen programlar ile kalkınma modelinin son bulduğunu söyledi. Sayar, “Sanayicilerimiz Ajans sayesinde yereldeki potansiyel ve dinamiklerin beklentileri doğrultusunda geliştirilen programlar ile yatırımlarını yapar hale geldiler. Bunun son örneği Ajansımızın bu yıl uyguladığı 4 milyon TL'lik Yenilenebilir Enerji Mali Destek Programıdır. Bunu çok önemsiyoruz” dedi.

Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun şunları söyledi: “Çalışmalarımızla Diyarbakır ve Şanlıurfa bölgesinde, imalat sanayi ve turizm sektöründe faaliyet gösteren mikro ve küçük işletmelerin kurumsallaşma çalışmalarının desteklenerek fiziki ve beşeri altyapılarının geliştirilmesi suretiyle ölçeklerinin büyütülmesi, finansal kaynaklara erişimlerinin artırılması, planlama ve pazarlama konularındaki kapasitelerinin geliştirilmesi, yüksek katma değerli mal üretim kapasitelerinin artırılması, yenilikçilik ve Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesini amaçlıyoruz” dedi.

Şanlıurfa ve Diyarbakır'da toplam 20 milyon TL bütçeli 3 mali destek programı yürüteceklerini belirten Karakoyun: “2014 yılı mali destek programları kap-

samında KOBİ'lere, Sanayi Altyapısına ve Yenilenebilir Enerjiye mali destek sağlanacaktır. Toplamda 20 milyon TL bütçe ayrılmıştır. Bu programlarla bölgemizde yeni iş alanları ve istihdam olanakları yaratma, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılmasına katkı bulunma hedefimiz var. Bunun içinde herkesin fikrini projeye dönüştürerek Ajansımıza başvurmasını bekliyoruz” dedi.

Ertekin: Şanlıurfa'nın Daha Fazla Proje Hazırlanması Gerekli

Tanıtım toplantılarının ikincisi Şanlıurfa'da gerçekleştirildi. Şanlıurfa Dedeman Otelde düzenlenen tanıtım toplantısına Şanlıurfa Vali Vekili Cengizhan Yılmaz, Şanlıurfa Belediye Başkan V. M. Fevzi Yüce, Harran Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İ. Halil Mutlu, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, ŞUTSO Başkanı E. Sabri Ertekin, İl Genel Meclis Başkanı Mustafa Yavuz, İl Genel Sekreteri Uğur Büyükhatoğlu, ilçe kaymakamları, belediye başkanları, iş adamları ve çok sayıda bürokrat katıldı.

Toplantıda konuşan Şanlıurfa Vali Vekili Cengizhan Yılmaz, 20 milyon TL'lik hibe programının yatırımcılara yeni bir fırsat sunduğunu belirterek, herkesin inandığı projeleri ortaya koymasını istedi.

Toplantıda konuşan Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ve Ajans Yönetim Kurulu Üyesi E. Sabri Ertekin, Şanlıurfa'nın proje hazırlama konusunda sıkıntı yaşadığını söyledi. Ertekin şunları kaydetti: “Şanlıurfa'da ne yazık ki yeteri kadar proje hazırlanmıyor. Bazen firmalarımız kendi hazırlamış olduğu projelere inanmıyor. İlk önce firmalarımız kendi projelerine inanmaları gerekiyor. Biz, tarafsız ve bağımsız bir şekilde yapılan değerlendirme sonucu başarılı olan hangi proje varsa ona destek veriyoruz. Hep birlikte projelerimizi hazırlamalıyız. Şanlıurfa'yı kalkındırmaya çalışmalıyız. Bunu, el ele verirse başarabiliriz.” ■

CARİ AÇIKTAKİ DÜZELMEYİ MINİ ŞİRKETLERE BORÇLUYUZ!

İsmet ÖZKUL

Dünya Gazetesi Köşe Yazarı

Büyüme hızının sert bir inişle yüzde 8.77'den yüzde 2.17'ye düştüğü 2012 yılında cari açık da 27,3 milyar dolar ve yüzde 36,4 azalarak 75 milyar dolardan 47.75 milyar dolara indi. İhracat yüzde 13 artarak 152,46 milyar dolara çıkarken ithalat yüzde 1,8 gerileyerek 236,55 milyar dolar oldu. Böylece dış ticaret açığı yüzde 20,6'lık bir azalma ile 105,93 milyar dolardan 84.08 milyar dolara indi. Dış ticaret açığında 21.85 milyar dolarlık iyileşme meydana geldi.

Dış ticaret açığında 21 milyar doları aşan bu iyileşmeyi, ne tür şirketlere borçluyuz diye baktığımızda ilginç bir sonuçla karşılaşırız. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) girişim özelliklerine göre düzenlediği dış ticaret istatistiklerine göre, bu düzelmeye aslan payını küçük şirketlere borçluyuz. Hatta daha çok da 9 ve daha az kişi istihdam eden "mikro" şirketlere borçluyuz.

Mikro şirketler geçen yıl 16,64 milyar dolar ticaret fazlası verdiler. 10-49 kişi çalıştıran küçük işletmeler ise 3,09 milyar dolar ticaret fazlası kaydettiler. Buna karşın 250 ve daha fazla kişi istihdam eden büyük firmalar, dış ticarete 88,32 milyar dolar açık verdiler. Büyüklerin yarattığı ticaret açığı, Türkiye'nin toplam açığından daha fazla. 50-249 kişi çalıştıran orta boy işletmelerdeki ticaret açığı ise 15.45 milyar dolar oldu.

Orta ve büyük işletmeler 103,77 milyar dolar açık verirken, küçük ve mikro işletmeler, boylarına bakmadan 19,73 milyar dolar ticaret fazlası verdiler. Üstelik mikro işletmeler, dış ticaret performanslarını geliştirmede diğerlerinden açık ara öndeler.

Geçen yıl mikro işletmeler, ihracatlarını yüzde 53,5 artırırken diğer gruplara birkaç tur birden bindirdi. 50-249 kişi arasında istihdamı olan orta boy işletmelerin ihracat artışı yüzde 7,14 ile ikinci sırada. 10-49 kişi çalıştıran küçük işletmelerin ihracat artışı yüzde 6,58 olurken, 250'den fazla kişi çalıştıran büyük işletmelerin ihracat artışı sadece yüzde 4,62 oldu.

Mikro işletmelerin ihracat artış hızı devlerin 11,6 katı. İthalattaki azalmanın da benzer bir manzara var. Bu kez küçük işletmeler yüzde 8,06'lık azalma ile başı çekiyor. Mikro işletmeler yüzde 5,28'lik azalma ile ikinci, orta boy işletmeler yüzde 2,76 azalma ile üçüncü sırada yer alıyor. Büyük işletmeler ise ithalatlarını azaltamadıkları gibi yüzde 0,57 de artırmışlar.

Sonuç olarak mikro işletmeler dış ticaret fazlalarını 4,88 milyar dolardan 16,64 milyar dolara çıkardılar. Mikro işletmeler ticaret fazlalarını bir yıl içinde 3,4 katına çıkarmak gibi çarpıcı bir performans sergilediler. Küçük işletmeler 2011'de 2.16 milyar dolar ticaret açığı verirken, 2012'de 3,09 milyar dolar fazla vermeyi başardılar. Orta işletmelerin ticaret açığı 18,45 milyar dolardan 15,45 milyar dolara, büyük işletmelerin açığı ise 90 milyar dolardan 88,3 milyar dolara indi.

Dış ticaret açığında meydana gelen bir yıllık azalmaya katkı açısından bakarsak mikro işletmelerin katkısı 11,76 milyar dolar olurken, devlerin katkısı ise sadece 1,68 milyarda kaldı. Göreli iyileşmenin yüzde 54,5'ini mikro şirketler yaparken, devlerin katkısı yüzde 7,79 da kalıyor. Minikler devleri 7'ye katlamış durumda.

Dış ticaretteki iyileşmede küçük işletmelerin katkısı 5,25 milyar dolar ve yüzde 24,32, orta boy işletmelerin katkısı ise 3 milyar dolar ve yüzde 13,91 düzeyinde. Dış ticaret açığındaki azalmaya işletmelerin katkısı, büyükten küçüğe gittikçe hızlanarak artmış bulunuyor. ■

TRC2 BÖLGESİ'NDE YEREL EKONOMİNİN İTİCİ GÜCÜ TEMEL SANAYİ SEKTÖRLERİNİN ANALİZİ

Zuhal ÇELEBİ DENİZ | Karacadağ Kalkınma Ajansı PPKB Uzmanı

Giriş

Bölgesel dengesizlikler ve gelir farklarının temel nedeni olan bölgesel ekonomik farklılıklar bölgesel gelişme politikasının da merkezinde bulunmaktadır. Bazı ülkeler, bölgeler veya şehirler daha güçlü bir ekonomiye sahip ve daha zenginken, bazı ülke, bölge veya şehirler zayıf ve kırılabilir ekonomilere sahiptir. Güçlü ekonomiler daha fazla nitelikli mal ve hizmet üretip, daha yüksek katma değer yaratırken, zayıf ekonomiler daha sıradan üretim yapmakta ve katma değer yaratamamaktadır.

TRC2 Bölgesini oluşturan Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri, yakın geçmişte sosyal ve ekonomik gelişme bakımından geride kalmış, yüksek işsizlik, yoksulluk ve göç temelinde çok yönlü sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Avrupa Birliğine uyum süreciyle birlikte ülkemizde bölgesel gelişme politikaları önem kazanmış, bu kapsamda Doğu ve Güneydoğu'nun büyük merkezlerinden olan Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri sahip olduğu potansiyeller doğrultusunda "cazibe merkezleri"/"bölgesel büyüme odakları" olarak belirlenmiştir.

Bölge ekonomisi yüksek tarımsal üretim potansiyeline rağmen, yaratılan katma değer açısından ülke ortalamasının çok altında kalmaktadır. Tarım ekonomisinden hizmetlere geçişte ikincil üretim imalat sanayi ile sağlanmakta ve tarımsal istihdamın yoğun olduğu Diyarbakır ve Şanlıurfa ekonomilerinde

birincil üretimden ikincil üretime geçiş aşaması yaşanmaktadır. 2000 yılından sonra bölge illerinde sektörel gelişmeler ve ekonomik büyüme hızlanmış, bölge illerinde sanayileşme ve ihracat performansı artmıştır.

Bir bölgenin gelecek öngörüsünün nüfus tahminlerinin yanı sıra ekonomik projeksiyonu anlaşılmasından önce kalacağı (Klosterman, 1998) gerçeğinden hareketle Diyarbakır ve Şanlıurfa ekonomilerinde, kent ve bölge ekonomileri ve üretkenlikleri açısından önem taşıyan sanayi sektörü ve ekonomik büyümenin kaynağını oluşturan temel sanayi sektörleri incelenecektir. Makalede öncelikle bölge ekonomisinin üretim yapısı ele alınacak, sonrasında bölgede öne çıkan sanayi sektörleri ekonomik temel yaklaşımına göre analiz edilecek ve bölgesel gelişme politikaları bağlamında bölge ekonomisinin gelişmesine hız verecek olan stratejik sektörler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

TRC2 Bölgesi Ekonomisi ve Sanayi Sektörü

Diyarbakır ve Şanlıurfa Türkiye'nin büyük şehirleri/merkezleri arasında olmasına karşın, gelişmişlik, gelir düzeyi ve katma değer bakımından son sıralara düşmektedir. Bölge illeri Kalkınma Bakanlığınca açıklanan 2011 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre, ülkenin en az gelişmiş

illerinin bulunduğu 6. grupta yer almış; 81 il içinde Diyarbakır ili 67. ve Şanlıurfa ili 73. sırada yer almıştır. Bölge ekonomisi gelişmişlik ve gelir düzeyi yüksek olan diğer büyük illerle karşılaştırıldığında en temel farkın sanayi sektöründe olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda nüfusa¹ göre ilk büyük 15 şehir ve toplam kayıtlı istihdam içinde imalat sanayinin² payı görülmektedir.

Tablo 1- Şehir Ekonomilerinde İmalat Sanayinin Payı

Sıra	Kentler	Nüfus	İmalat Sanayi Payı %
1	İstanbul	13.710.512	21,58
2	Ankara	4.842.136	11,53
3	İzmir	3.661.930	21,89
4	Bursa	2.402.012	34,78
5	Adana	1.886.624	13,85
6	Gaziantep	1.604.933	27,68
7	Konya	1.563.863	16,02
8	Kocaeli	1.527.407	32,73
9	Antalya	1.492.674	5,99
10	Mersin	1.327.870	10,11
11	Diyarbakır	1.155.258	7,87
12	Kayseri	1.116.393	23,27
13	Şanlıurfa	975.455	6,25
14	Manisa	904.513	23,15
15	Samsun	840.399	8,43

Kaynak: TÜİK, 2013; SGK, 2012.

1) Tarım dışı nüfusu yansıtan kentsel nüfus değerleri esas alınmıştır.

2) 2011 yılı SGK'ya kayıtlı işyeri ve sigortalı istihdam verileri kullanılmıştır.

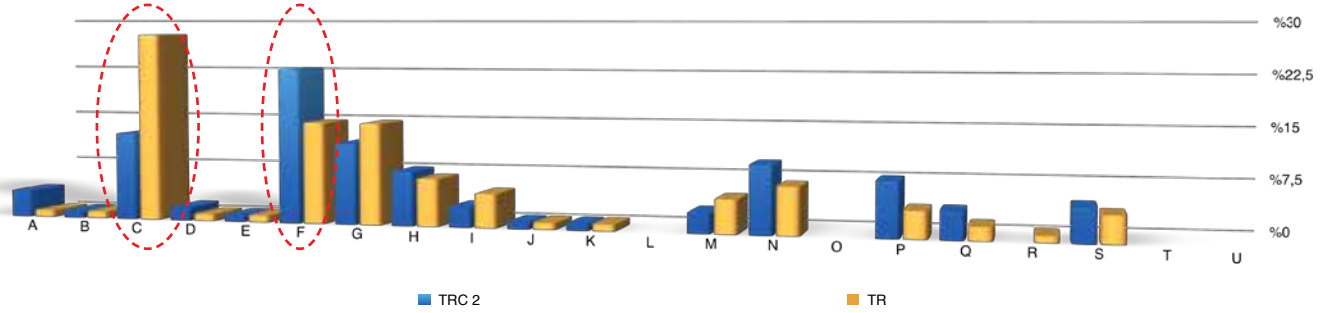
Buna göre Türkiye'nin 11. ve 13. büyük kentsel nüfusuna sahip Diyarbakır ve Şanlıurfa'nın (Antalya hariç) en düşük imalat sanayi istihdamı oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum doğal kaynaklara bağlı üretimde güçlü olan Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinin üretim-

de yaratılan katma değer ve ekonomik performansının yetersiz kaldığını göstermektedir.

Türkiye ekonomisi ile bölge ekonomisi karşılaştırıldığında da benzer bir durumla karşılaşmaktadır. Aşağıdaki tabloda TRC2 Bölgesinde faaliyet gösteren işyerleri ile yaratılan istihdamın ana faaliyet kollarındaki dağılımı, Türkiye değerleri ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Buna göre, Türkiye ortalaması ile bölge ekonomisi arasındaki en keskin fark imalat sanayi istihdamında ortaya çıkmaktadır.

ren işyerleri ile yaratılan istihdamın ana faaliyet kollarındaki dağılımı, Türkiye değerleri ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Buna göre, Türkiye ortalaması ile bölge ekonomisi arasındaki en keskin fark imalat sanayi istihdamında ortaya çıkmaktadır.

Grafik 1- Türkiye'de ve TRC2 Bölgesinde İstihdamın Sektörel Dağılımı³

Kaynak: SGK, 2011.

Ülke genelinde imalat sanayi ("C" kısmı) istihdamı toplam özel sektör istihdamının % 28'ini alırken, TRC2 Bölgesinde bu oran % 13 düzeyindedir. Buna karşılık, bölgedeki inşaat sektöründeki ("F" kısmı) istihdamın ülke ortalamasının çok üstünde olması, bölge ekonomisinin kırılma noktasına neden olmaktadır. Diğer yandan genç bir nüfusa sahip olan bölge illerinde işsizlik oranı da çok yüksektir. Bölgenin gelecek öngörülerine ulaşabilmesi, refahın artırılabilmesi ve göçün önlenmesi için bölge ekonomisinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yöntem ve Veri

Bölge ekonomisinin büyümesinde birincil rol oynayan temel sektörlerin tespiti için bölge illeri ekonomileri iktisadi analiz yöntemleri içinde yaygın olarak kullanılan Yoğunlaşma Katsayısı Analizi (Location Quotient) kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz kapsamında veri olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı 2008 ve 2011 yılı Nace Rev. 2 Faaliyet Sınıflamasına göre işyeri ve istihdam verileri kullanılmış, sanayinin son dört yıldaki ekonomik per-

formansı ve büyüme eğilimi incelenerek analize zaman serisi içindeki sektörel büyümler katılmıştır. Yoğunlaşma katsayısı 1'in üzerinde olan sektörler temel sektörler olarak kabul edilmiştir.

Bölge illerinde öne çıkan sektörlerin tespitinin ardından söz konusu sektörlerin kümelenme olanaklarının incelenmesi amacıyla üç yıldızlı bir derecelendirme çalışması yapılmıştır.

Bölge İllerinde Sanayi Sektörünün Analizi ve Öne Çıkan Sektörler

Bu bölümde sanayi sektörleri yoğunlaşma ve uzmanlaşma durumlarına göre analiz edilmekte bölgesel gelişme politikaları kapsamında ele alınması gereken sektörler incelenmektedir. Bölgenin temel sektörlerinin tespit edilmesinin ardından bu sektörler 3 yıldız analizine göre incelenerek kümelenme olanakları tartışılmaktadır.

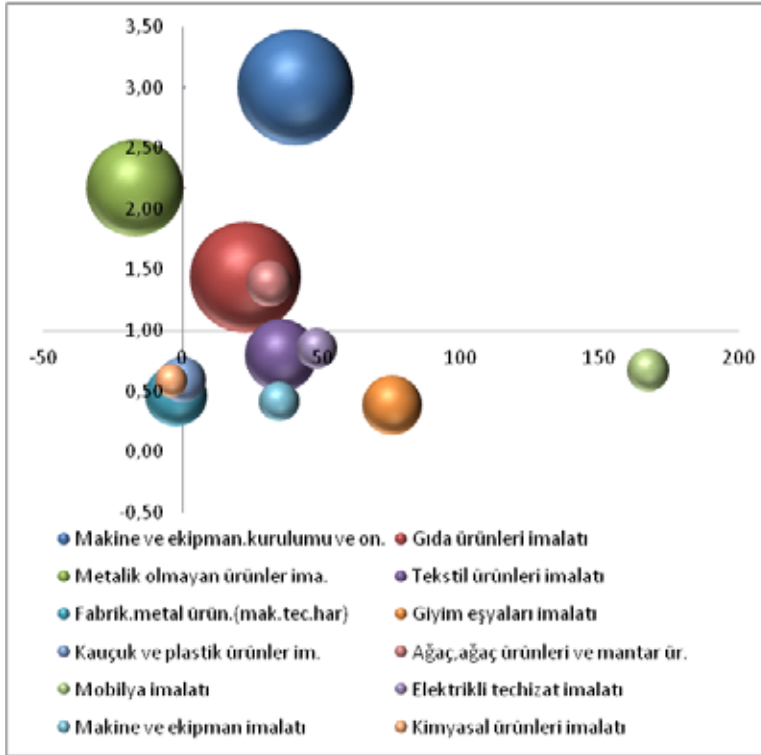
Ekonomik temel yaklaşımına göre, bölge ekonomisi temel (basic/non-local) ve temel olmayan (non basic/local) sektörlerden oluşmakta, temel sektörler bölge ölçeğinin üstünde üretim yapan, bölge dışına mal ve hizmet ihraç eden ve böylece

yerel ekonominin büyümesini sağlayan sektörlerdir. Temel olmayan sektörler ise daha çok yerel pazara hitap eden ve yerel bağlantılara sahip, yerel ekonomi ve büyüme için düşük etkiye sahip sektörlerdir. Bu yaklaşım doğrultusunda temel sektörlerde yaratılacak yığılmalar ve ölçek ekonomileri bölge kalkınmasına hız verecek ve yerel ekonominin rekabetçi gücünü artıracaktır.

Aşağıdaki tabloda yapılan analizin sonuçları görülmektedir. Bölge illerinde yoğunlaşan temel sektörleri tespit etmek amacıyla Yoğunlaşma Katsayısı Analizi (Location Quotient) kullanılmış, zaman serisi içinde sektörlerin büyümleri de analize katılarak bölgenin yükselen ve gelişen sektörleri belirlenmiştir. Bölge illerinde sanayinin ivme kazandığı 2008 yılından sonraki dönemde, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da en büyük imalat sanayi istihdamına sahip ilk 12 sektör; uzmanlaşma, büyüme ve yoğunlaşma durumlarına göre aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Grafikte dikey eksen uzmanlaşma düzeyini, yatay eksen sektörün gelişimini, balon büyüklükleri de sektörün toplam imalat içindeki payını göstermektedir.

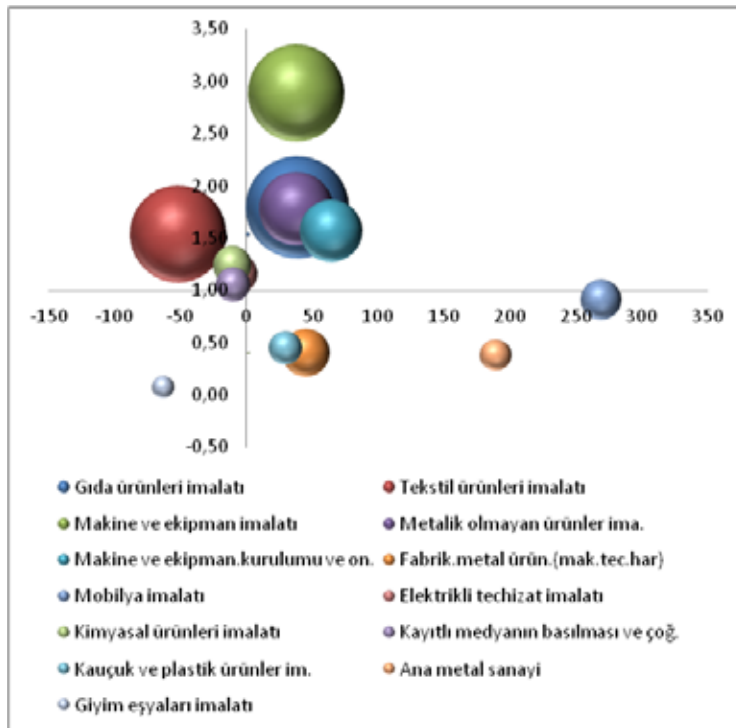
3) "C" kısmı imalat sanayi istihdamını, "F" kısmı ise inşaat sektörünü temsil etmektedir.

Grafik 2- Diyarbakır İmalat Sanayinde Temel, Yükselen ve Durgunlaşan Sektörler

Kaynak: SGK 2008-2011 yılı verileri kullanılarak üretilmiştir.

Grafik 3- Şanlıurfa İmalat Sanayinde Temel, Yükselen ve Durgunlaşan Sektörler

Kaynak: SGK 2008-2011 yılı verileri kullanılarak üretilmiştir.

Buna göre, Diyarbakır'da 2008-2011 döneminde ilde uzmanlaşmış ve yoğunlaşmasını artıran imalat sanayi sektörleri; "makine ve ekipman kurulumu", "gıda imalatı", "ağaç ve ağaç ürünleri imalatı", "metalik olmayan ürünler imalatı" sektörleridir. Bu dönemde yükselişe geçen ve yoğunlaşma yolunda olan sektörler başta "mobilya imalatı" ve "giyim eşyaları imalatı" olmak üzere "tekstil ürünleri imalatı", "elektrikli teçhizat imalatı" ile "makine ve ekipman imalatı" olarak görülmektedir. Sol ekseninde büyümesi azalan uzmanlaşmış sektörler arasında "metalik olmayan ürünler imalatı" sektörü görülmektedir. "Plastik ve kauçuk ürünler" ile "kimyasal ürünler imalatı" durgunlaşan bir yapı göstermektedir.

Grafik 3'te 2008-2011 dönemi arasında Şanlıurfa'da yoğunlaşmasını artıran uzmanlaşmış imalat sanayi sektörleri; "makine ve ekipman imalatı", "gıda ürünleri imalatı", "metalik olmayan ürünler imalatı" ile "makine ve ekipman kurulumu ve onarımı" sektörleridir. Bu dönemde yükselişe geçen ve gelişen sektörler başta "mobilya imalatı" olmak üzere, "ana metal sanayi", "fabrikasyon metal ürünleri imalatı" ile "kauçuk ve plastik ürünler imalatı" sektörleridir. İncelenen dönemde durgunlaşan sektörler olarak uzmanlaşmış "tekstil sektörü" ve "giyim eşyaları" sektörleri görülmektedir. Öne çıkan sektörlerin kümelenme olanağına sahip olabilirliliği, şehir ekonomileri içindeki yığılmalarının bölge ve ülkeyle oranlanmasıyla yapılan analizde sektörler içinde öncü olma, belli bir büyüklük ve uzmanlaşmaya sahip olma kriterleri kullanılarak 3 yıldızlı bir derecelendirme ile incelenmiştir. Sektörlerin büyüklük, başatlık ve uzmanlaşma/ihtisaslaşma katsayılarının belirlenen eşik değerleri aşması durumunda 3 yıldız aldığı kabul edilmektedir. Analizde kullanılan eşik değerler ilgili literatürde kullanılan değerler göz önünde bulundurularak bölge sanayi alt sektörlerinin göstergelerine uygun olarak belirlenmiştir. Buna göre eşik değerler; büyüklük için "% 5", başatlık için "% 0,3", uzmanlaşma için ise "1" olarak alınmıştır. Diyarbakır ve Şanlıurfa'da üç yıldız alan sektörler aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 2- Diyarbakır ve Şanlıurfa'da Sanayide 3 Yıldız Alan Sektörler

İller	Sektör Adı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Büyüklik	Basatlık	Uzmanlaşma
DİYARBAKIR	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	91	1.386	0,024	0,085	4,88
	Gıda Ürünleri İmalatı	386	2.700	0.007	0.166	1.43
	Metalik Olmayan Ürünler İmalatı	87	2.087	0.011	0.128	2.17
	Ağaç, ağaç ürünleri imalatı	41	450	0,007	0,03	1,38
	Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı	182	2.932	0.018	0.180	3.71
ŞANLIURFA	Gıda Ürünleri İmalatı	508	2.458	0.006	0.207	1.79
	Tekstil Ürünleri İmalatı	38	2.177	0.006	0.184	1.53
	Metalik Olmayan Ürünler İmalatı	80	1.249	0.006	0.105	1.78
	Makine ve Ekipman İmalatı	45	1.772	0.01	0.149	2.88
	Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı	77	901	0.006	0.076	1.56

Kaynak: SGK 2011 yılı işyeri ve istihdam verileri kullanılarak üretilmiştir.

Diyarbakır'da "içecek ürünleri imalatı" sektörleri iki yıldız almıştır. Şanlıurfa'da da "elektrikli teçhizat imalatı" sektörü iki yıldız almıştır. Yapılan incelemede bölge illerinde tarımsal faaliyetler içinde yer alan "bitkisel ve hayvansal ürünler üretimi", "madencilik ve taş ocakçılığı", "inşaat sektörü" ile yukarıdaki tabloda 3 yıldız alan sektörler birbirleri ile bağlantılı sektörlerdir. Bu sektörlerde tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi yaratılan üretim ve katma değer açısından önem taşımaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Yapılan analizler sonucunda bölgenin

ekonomik gelişmesi ve kalkınmasında itici güç olacak sektörler incelenmiştir. Bölge illerinde (illerde farklılıklar göstermekle birlikte) "gıda ürünleri imalatı", "tekstil ve giyim esyası imalatı", "metalik olmayan ürünler imalatı", "ağaç ürünleri ve mobilya imalatı", "makine ve ekipman imalatı", elektrikli teçhizat ürünleri imalatı gibi sektörlerin bölgenin temel ve yükselen sektörleri olduğu görülmüştür. Büyük bölümünü KOBİ'lerin oluşturduğu söz konusu sektörlerin bölgesel gelişme politikaları kapsamında ele alınması önerilmektedir. Bu anlamda mevcutların üretim altyapılarının

geliştirilmesi ve modernleştirilmesi, yeni girişimlerin desteklenmesi ve yağılmaların artırılması, teşvik sisteminin getirdiği fırsatlardan yararlanarak bu alandaki yatırımların bölgeye çekilmesi için Diyarbakır başta olmak üzere bölge illerinde sanayi altyapısının öncelikli olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Firma ve sektör düzeyinde, finansal desteklerin yanı sıra temel sektörler için kalifiye işgücünün teminindeki güçlüklerin aşılması, firma düzeyinde rekabet gücünün artırılması için eğitimlerin düzenlenmesi, dış ticaretin artırılması, üretimde kalite sistemlerinin geliştirilmesi, yenilik, marka oluşturma gibi konularda da politikaların izlenmesi gerekmektedir. Söz konusu sektörler arasında ilişkilerin artırılması, kümelenme altyapı ve olanaklarının artırılmasına yönelik ihtisaslaşma politikalarının izlenmesi, üretim ve katma değer oluşturulması sürecinde tedarik zincirlerinin geliştirilmesi bölge ekonomilerinin gelişmesi bakımından stratejik görülmektedir. ■

Kaynakça

- Ekonomi Bakanlığı (2009). "Türkiye'de Kümelenme Politikasının Geliştirilmesi Projesi: Küme Haritalama, Analiz ve Kümelenme Yol Haritaları - Sentez Raporu" <http://www.smenetworking.gov.tr/detay.cfm?MID=45,01.10.2012>.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı (2013). TRC2 Bölgesi (2014-2023) Bölge Planı Analiz ve Genel Değerlendirme, 2013.
- Klosterman, R.E. (1990). Community Analysis and Planning Techniques, Rowman&Littlefield Publishers, Inc., USA.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (2012). "SGK 2011 İstatistik Yılı", Sosyal Güvenlik Kurumu, <http://www.sgk.gov.tr>, 01.11.2012.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Veritabanı", Türkiye İstatistik Kurumu, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, 01.11.2013.

İYİ BİR HEDEF NASIL BELİRLENİR?

Dr. Hasan MARAL | Destek Birim Başkanı

Beynimiz tahmin edemeyeceğimiz büyüklükte bir potansiyele sahiptir. Beyne verdiğimiz talimatlar hayatta başarılı olma ve hedef koyma konusunda büyük öneme sahiptir. Bu yapıyı kullanarak güdülenmiş bir şekilde hedeflerimize ulaşmamız mümkündür. Hepimiz hayatımızın önemli bir bölümünü planlar yaparak, hayaller kurarak ve hedefler belirleyerek geçiririz. Ancak ne yazık ki çoğu zaman bunların önemli bir kısmını gerçekleştirmeden çöpe atarız. Biraz farkındalık sahibi olarak ve biraz beynin çalışma sistemini öğrenerek hayatta başarıyı yakalamak mümkündür.

Beynin ilginç durumlarından birisi imgelemedir. İmgelemeye kısaca hayal etmek veya zihinde bir şeyi canlandırmak diyebiliriz. Beyin gerçek dünyadaki görüntülerle, hayal edilen şeyleri birbirinden ayıramaz. Yani siz bir şeyi işin içine bir çok duyuyu katarak gözünüzde canlandırırsanız beyin bunu gerçekmiş gibi algılar. Örneğin çok istediğiniz bir şeyi elde etmek istiyorsunuz. Önce onu gözünüzde canlandırır, onu elde ettiğinizi düşünürseniz, işin içine renkleri, sesleri, hatta kokuları katıp o şeye sahip olduğunuz anı zihninizde yaşar ve o ortamı yaratırsanız emir eri olan beyniniz komutu alır, güdülenir ve o şeyi elde etmeniz veya o hedefe ulaşmanız için bütün dünyayı seferber eder. İmgeleme NLP'nin önemli öğelerinden biridir.

1. *Ne yapmak, ne olmak, ne başarmak istediğinizi iyi belirleyin.*
2. *Onu yaşayın. Bütün boyutlarıyla yaşayın. Beyniniz gerçek sansın, mutlu olsun, o anı yaşasın, kaybetmek istemesin, güdülensin, sizi o ana fırlatsın.*

Hedefler spesifik olmak zorundadır. Açık olmayan, muallak ve muğlak hedefler iyi hedefler değildir. Bu yüzden hedefinizin tüm içeriğine hakim olmalısınız. Beyin karışıklığı sevmez. Hedefle-

rinizi belirledikten sonra onun ne kadar sürede gerçekleşmesi gerektiğini mutlaka belirtin. Gerçekçi bir tarih koymanız çok önemlidir. Hedefler aceleyi sevmez. Hedef belirlemede Stephen Covey'in deyişiyile "çiftlik yasaları" geçerlidir. Nasıl ki siz bu gün tohumu atıp yarın ürün elde edemiyorsanız, bu gün belirlediğiniz hedefe de yarın ulaşmanız mümkün değildir. O amacı beslemeniz, büyütmeniz ve bütün zorluklarını birlikte göğüslemeniz gerekir. Ancak o zaman istediğiniz mahsulü alabilirsiniz.

3. *Hedeflerinizi iyi takvimlendirin. Zaman gerçekçi olsun.*

4. *Hedefleri belirlerken çiftlik yasalarını unutmayın.*

Yol haritasını da çizdikten sonra belli periyotlarla hedeflerinizin gerçekleşme durumunu gözden geçirmeniz gerekmektedir. Hedeflerde aksaklık var mı? Varsa nasıl çözülebilir? Hedefler zayıfsa nasıl olgunlaştırılabilir? vb. şekilde bir dizi soruyu cevaplamak önem arz etmektedir. Bir çok insan bir hedef belirledikten sonra inanılmaz bir şekilde güdülenerek yola koyulur. O amaç için elinden gelen çabayı sektirmeden sarfeder. Ancak ufacık bir tökezlemede hedefinden hemen vazgeçer. Halbuki işin

içinde aksaklıkların da olabileceği hesabı ile yola çıkıldığında sizi hedeflerden alı koyabilecek hiçbir engel kalmaz.

5. *Hedeflerinizi gözden geçirin.*

6. *İnancınızı asla kaybetmeyin.*

Yukarıda bahsedilen öneriler doğrultusunda hareket ettiğinizde büyük bir ihtimalle hedefinize yaklaşacak veya ulaşacaksınız. Ancak hedonik adaptasyon dediğimiz ve insanların içinde buldukları duruma kısa süre sonra alışmaları durumuna karşı tetikte olmanız gerekiyor. Bir hedef belirleyip ona ulaştıktan sonra muhtemelen çok kısa süre içinde ona alışacaksınız. İlk başta aldığınız lezzet giderek azalmaya başlayacaktır. Bu nedenle hedef belirlerken bireysellikten ziyade evrensel bir bakış açısına sahip olmanız çok önemlidir. Tüm hedeflerin varacağı nokta "insanların hayatlarına dokunmak" olmalıdır.

7. *Başarınızın tadını çıkarın.*

8. *Fark yaratın. İnsanların hayatlarına dokunun.*

Hedef belirlemede size son bir ipucu vermek istiyorum. Eğer hedef belirlemek size karışık veya zor göründüyse Pareto Yasasını düşünün. Pareto Yasası der ki; Hedeflerinizin % 80'ine % 20'lik çaba ile ulaşmanız mümkündür. ■

BİR FİNANSMAN YÖNTEMİ OLARAK GİRİŞİM SERMAYESİ

Mustafa Kemal AKŞEHİR | Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı İDB Uzmanı

GİRİŞ

10. Kalkınma Planında “Bölgesel girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, kredi garanti fonu, mikro kredi uygulamaları ve sermaye piyasası imkânları geliştirilerek, yeni girişim ve KOBİ’lerin finansmana erişimi kolaylaştırılacağı ve bölgesel düzeyde yenilikçi finansal destek mekanizmaları oluşturulup, bu kapsamda bölgesel girişim sermayesi ve kredi garanti fonu uygulamaları başlatılacağı” belirtilmiştir. Bu yazıda özellikle son yıllarda kamu kurum ve kuruluşlarının üzerinde birçok çalışma yaptığı Girişim Sermayesi konusu üzerinde durulacaktır.

1. GİRİŞİM SERMAYESİ NEDİR?

Girişim sermayesi genel olarak; dinamik, yaratıcı ve önemli ekonomik değerler üretme potansiyeli olan ancak finansal gücü yeterli olmayan genç ve hızlı büyüyen firmaların yatırım fikirlerini gerçekleştirmeye olanak tanıyan bir yatırım finansmanı biçimi olarak tanımlanabilir.

Girişim Sermayesi’nin İngilizce karşılığı venture capital(vc) olarak geçmektedir. Kader, cüret, cesaret anlamına gelen venture terimi, yöntemin özüne uygun biçimde genellikle yeni veya spekülatif yatırım konusunda istekli olan girişimcilerin sermayelerine katkıda bulunan veya bu yatırımlar için kullanılabilen kaynak anlamında kullanılmaktadır.(Aypek,1997).

Türkçe kaynaklarda venture capitalın karşılığı olarak “girişim sermayesi” ile birlikte “risk sermayesi” de kullanılmaktadır. Dolayısıyla risk sermayesi ve girişim sermayesi aynı anlamda terimlerdir. Sermaye

Piyasası Kurulu (SPK)’nın 07.01.2004 tarih ve Seri:VI No:15 Sayılı Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği’ni yayınlamasından sonra risk sermayesi yerine girişim sermayesi kavramı ağırlıklı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Venture Capital teriminin yanı sıra Private Equity (Özel Sermaye Fonu) terimi de Türkçe kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmış olarak görülebilir. Şöyle ki Girişim Sermayesi’ni Private Equity olarak tanımlayan kaynaklar olduğu gibi Private Equity ile Venture Capitalın aynı kavramlar olduğunu belirten kaynaklar da bulunmaktadır.

Genel kaniya göre kısaca Girişim Sermayesi (Venture Capital) ile Özel Sermaye Fonu (Private Equity) ’nun karşılaştırmasını şöyle yapabiliriz:

Tablo 1-Girişim Sermayesi İle Öz Sermaye Fonu Karşılaştırması

	Özel Sermaye Fonu	Girişim Sermayesi
Hedef Şirketler	Beklenenin altında gelişme kaydetmiş kurumsallaşmış şirketler	Başlangıç aşamasında veya yeni kurulmuş olan şirketler
Hedef Sektörler	Tüm Sektörler	Genellikle Teknoloji, Alternatif Enerji, Biyomedikal vs.
Yatırım Miktarı	4-200 Milyon TL	2-40 Milyon TL
Likidite Periyodu	6-10 Yıl	4-7 Yıl

İşletmeler bilindiği gibi sadece kurulurken değil, kurulup faaliyete başladıktan sonra da, gelişme ve genişlemeye yönelik olarak, teknoloji yenileme veya riskli girişimlerin finansmanı gibi konular için de sermayeye ihtiyaç duyabilirler. İşte girişim sermayesi, tüm bu konularda girişimcilerin sermaye ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla uygun kullanılabilir (Ceylan,2002).

Girişim sermayesi kavramının özünü

oluşturan ve sistemi diğer finansman yöntemlerinden ayıran temel ölçütler şunlardır (Aypek,1998):

- Teknolojik yenilik: Girişim sermayesinde teknolojik yenilik çok önemli bir kavramdır. Sermayedar, girişim sermayesinde uzun vadede yüksek getiri beklemektedir. Bu da ancak teknolojik yenilik içeren bir projenin yüksek verimliliği ile mümkün olacaktır.
- Sermayeye katılma: Girişim sermayesi, öz kaynak yatırımdır. Sermayedar, şirkete borç verme yoluyla finansman sağlamak yerine ortak olmaktadır.
- Yönetime katılma: Girişim sermayesi yatırımlarında sermayedar, hisse senedi aracılığı ile şirkete ortak olduğu için yönetime katılma hakkı da elde etmiş olur. Uzun vadeli ve yüksek ge-

tiri sağlama olasılığı olan bir projede yönetimde bulunması sermayedar açısından da riskleri kontrol altına almak demektir. Sermayedar, girişimci ile birlikte her aşamada birlikte karar vererek yönetimde de söz hakkı olacağı için müdahale şansı olacaktır.

- Küçük işletme hızlı büyüme: Girişim sermayesinin temelinde yeni oluşum ya da küçük şirket vardır. Sermayedar

için, fikrin başlangıç aşamasında, ürün ortada yokken ve pazarda satılabilirliği ya da kabul görmesi kanıtlanmamış, denenmemiş iken ortak olmak, getiriye arttırmaktadır. Tam tersinden girişimci de ortaya koymak istediği ürün ya da hizmeti sermaye yetersizliği nedeniyle deneyemez iken girişim sermayesi sayesinde şirketine sermaye yaratarak tasarladığı ürün veya hizmetin satışı ile istediği büyüklüğe sahip olma şansına sahip olmaktadır.

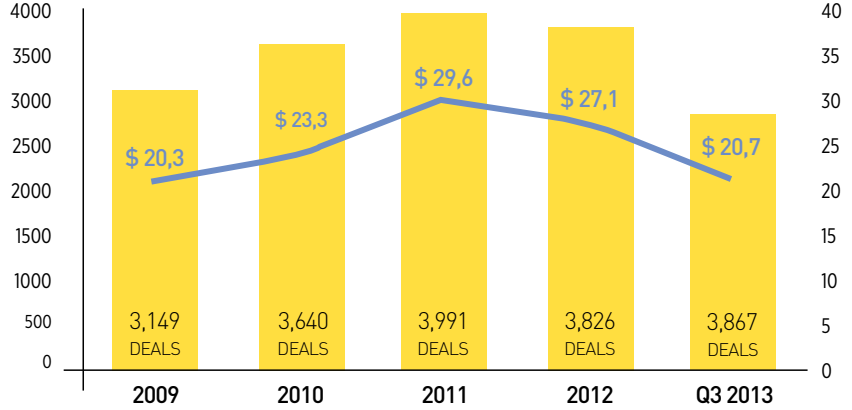
- Uzun vadeli yatırım: Girişim sermayesi yatırımları uzun vadeli yatırımlardır. Ortalama olarak 7-10 yıllık süreyi kapsarlar. Yatırımın başlangıç aşamasında yüksek getiri beklenmemelidir.
- Girişim sermayesi yatırımında var olan risk; yeni bir ürün yaratılması ve piyasada tutulması riskidir. Ancak yüksek riskin yüksek getiriye getireceğinden yola çıkan bu finansman modelinde; alınan riskin başarıya dönüşmesi durumunda sağlanacak yüksek kâr marjı ve büyük satış hacminden kaynaklanan verimlilik artışı bu şirketlere ortak olmak suretiyle finansman sağlayan yatırımcıların faydasını oluşturur (SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-6, 2010).

2. GİRİŞİM SERMAYESİ'NİN DÜNYA VE TÜRKİYE UYGULAMALARI

Çağdaş finansal yöntem olarak risk sermayesinin ilk uygulandığı yer Amerika Birleşik Devletleridir. II. Dünya savaşı sonrasında Amerikalı iş adamı Lawrence Rockefeller'in asker arkadaşlarına savaştan sağ dönmeleri halinde iş kurmalar için destek sözü vermesi ve bu sözünü yerine getirmesi ile girişim sermayesi günümüzdeki anlamına kavuşmuştur. Rockefeller, daha önceden planlamamış olmasına rağmen, bu kaynak aktarımını bir yardım veya borç olarak değerlendirmemiş, aksine arkadaşlarının kuruluşlarına girişim sermayesi yöntemi ile hisse alarak ortak almıştır (Ark, 2006).

Avrupa'da risk sermayesi kaynakları bankalar tarafından sağlanmaktadır. Bu konuda en köklü uygulamalara sahip ülke

Grafik 1 - 2009- 2013 (3.çeyrek) arasındaki Girişim Sermayesi Yatırımları (ABD)

Source: PricewaterhouseCoopers/National Venture Capital Association MoneyTree™ Report, Data: Thomson Reuters

İngiltere'dir. Avrupa da risk sermayesi tanımı, borsada kotasyonu olmayan girişimlere hisse alım yolu ile kurucu ortak olunarak sağlanan sermayedir (private equity). Özellikle bakımından Amerika ve Avrupa da uygulanan girişim sermayesi yöntemleri birbirinden farklıdır. Avrupa'da girişim sermayesi (venture capital) ve özel sermaye fonu (private equity) eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Kuğu, 2004).

Tablo 2 - 2012 Yılında Avrupa'daki Girişim Sermayesi Yatırımları

Sektörler	Yatırım Tutarı (Bin Euro)	Şirket Sayısı
Bilgisayar & Elektronik	606.306	665
Enerji	349.763	274
İletişim	578.664	463
Sağlık & Yaşam Bilimleri	905.910	656
Diğer	743.872	865
TOPLAM	3.184.515	2923

Kaynak: EVCA Yearbook, 2013.

Girişim sermayesi Türkiye'de ilk defa Sermaye Piyasası Kurulunun, 06.07.1993 tarih ve 21629 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren, Seri: VIII, No: 21 sayılı Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine göre, Türkiye'de girişim sermayesi kurumu olarak üçlü bir yapı söz konusudur. Bunlar girişim sermayesi yatırım fonları, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ve girişim sermayesi

yönetim şirketleridir. Her üçünün de çalışma esaslarını belirleme ve denetleme yetkisi, kanunla Sermaye Piyasası Kuruluna verilmiştir.

Bu tebliğ 1998 yılında yerini Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliğine bırakmıştır. 2003 yılında köklü değişiklikler yapılan tebliğle ilgili son değişiklik 2010 yılında Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Seri VI. No : 28).

2.1. Türkiye'deki Girişim Sermayesi Yatırım Şirketleri

2012 sonu itibarıyla toplam net aktif değeri 663 milyon TL ve toplam piyasa değeri 779 milyon TL olan 5 adet halka açık girişim sermayesi yatırım ortaklığı Türkiye'de faaliyet göstermektedir. İMKB'ye kote olan bu ortaklıklar, sermayelerini esas olarak girişim sermayesi yatırımlarına yöneltilmektedirler (İstanbul Üniversitesi SERPAM Sermaye Piyasası Raporu, 2012).

Türkiye'de bulunan yerli/yabancı girişim sermayesi yatırım şirketleri ve yatırımlarına ilişkin örnekler verirse : Young Turk Venture (Gittigidiyor, Yemeksepeti, Grupanya), Lab Venture (Kariyer.Net, Sigortam.Net), Teknoloji Yatırım A.Ş (Logobiz, Uca Medikal), İş Girişim Sermayesi (Havaş, CineMars, Aras Kargo), Kobi Girişim Sermayesi (BuTech, Makim), Esas Holding (Pegasus, Air Berlin, Peyman), Rhea Girişim (Dentistanbul, Seta ve Net-safe), Hummingbird Ventures (Çiçeksepeti, Peak Games), Tiger Global (Sporcum.com, Trendyol, Evidae).

2.2. Örnek Olay 1

CINEMARS – MARS THE CINEMA PROFESSIONALS

Cinemars, İş Girişim Sermayesi ile yaptığı 3 senelik ortaklık süresinde Türk Sinema Zinciri Sektörü'nün ikinci en büyük ve aynı zamanda en kârlı oyuncularından birisi konumuna gelmiştir.

İş Girişim, hisselerini kurucu ortaklara / yabancı bir girişim sermayesi fonuna Ağustos 2006 tarihinde satarak ABD Doları bazında %30,25'lik yıllık bileşik getiri (IRR) sağlamıştır. ("Bize müthiş bir mali disiplin getirdiler. Girişim Sermayesi en iyi ortaklık. Çünkü amacı seni ele geçirmek değil,

büyütüp elden çıkartmak." Muzaffer Yıldırım – Cinemars Genel Müdürü, Sabah Gazetesi, 2006).

Özet İşlemler

- 07/2003 ve 07/2005 tarihleri arasında 4 aşamada gerçekleşen toplam 11,5 mn. ABD\$ büyüklüğünde yatırım.
- Türk sinema zinciri sektöründe en büyük satın alma işlemi (inorganik büyüme): 07/2005 tarihinde Tepe Cinema'nın satın alımı.
- Satın alma ile eklenen 4 lokasyon, 25 perde ve 4.500 koltuk sonucunda 10 lokasyon, 61 perde ve 9.400 koltuk.
- 3 yıl içinde ciroda 8 kat büyüme

2.3 Örnek Olay 2

ENDECA (Amerikan Yazılım Şirketi)

ENDECA yazılım şirketi Avrupalı girişim sermayesi şirketi DN Capital desteği sonrasında çalışan sayısı olarak 500'e ulaşmış ve çıkış esnasında DN Capital'in başlangıç sermayesinin 10 katı kâr etmiştir. Şirket 2011 yılında dünyanın en büyük yazılım şirketlerinden Oracle tarafından 1 milyar dolar karşılığında satın alınmıştır.

İhtiyaç

- Pazarlama sistemini geliştirmek için sermaye
- Avrupalı potansiyel müşteriler ile ilişkileri geliştirmek için bir aracı
- Yönetim Desteği

Özet İşlemler

- DN Capital aracılığıyla Tesco ile iş görüşmesi yaptırılmış ve ilk milyon dolarlık işini kaparak Tesco'nun web sitelerinin bir kısmının hazırlanması ve idaresi işini almıştır. 500 bin dolarlık ciro 150 milyon dolara çıkmıştır.
- Satış ve fiyatlandırma stratejilerine yönelik teknik destek sağlanmıştır.

- Avrupa'ya açılmasına katkıda bulunulmuştur.

3. SONUÇ

Girişim Sermayesi hakkında ilk olarak 7. Kalkınma Planı'nda "Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi" başlığı altında bahsedilmiştir. 8. Kalkınma Planı'nda ise "KOBİ'lerin Geliştirilmesi" ve "Bilim ve Teknoloji Yeteneğinin Geliştirilmesi" başlığı altında sistemin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılması öngörülmüştür. 9. Kalkınma Planı'nda Rekabet Gücünün Artırılması başlığı altında "İşletmelerin uygun koşullarla finansman kaynaklarına erişimi kolaylaştırılacak ve bu kaynaklarda çeşitlilik sağlanacaktır. Başta KOBİ'ler olmak üzere girişim sermayesi, başlangıç sermayesi ve kredi garanti sistemi geliştirilerek işletmelerin kredi temini kolaylaştırılacaktır." ifadesine yer verilirken "Bölgesel Gelişimin Sağlanması" başlığı altında Bölgelerde yatırım ortamı iyileştirilecek, girişimciler için finansman olanakları artırılacak ve çeşitlendirilecektir. Girişim sermayesi, mikro-kredi uygulamaları ve farklılaştırılmış girdi maliyetlendirmesi gibi, yatırım, üretim ve

istihdamı özendirici yeni araçlar geliştirilecektir." ifadesine yer verilmiştir.

Son olarak 10. Kalkınma Planı'nda (2013-2018) "Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme" başlığında Küresel Rekabetçilik Endeksine göre 2007 yılında 134 ülke arasında banka kredilerine erişimde 75'inci sırada olan Türkiye, 2012 yılında 144 ülke arasında 62'nci sıraya, girişim sermayesi alanında ise 97'inci sıradan 73'üncü sıraya yükseldiği belirtilmiştir. Ayrıca girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, kredi garanti fonu, mikro kredi uygulamaları ve sermaye piyasası imkânları geliştirilerek, yeni girişim ve KOBİ'lerin finansmana erişimi kolaylaştırılacağı ve bölgesel düzeyde yenilikçi finansal destek mekanizmaları oluşturulup, bu kapsamda bölgesel girişim sermayesi ve kredi garanti fonu uygulamaları başlatılacağına değinilmiştir. Öncelikli Teknoloji Alanlarında Ticarileştirme Programı 4. bileşeni olan Yenilikçi Girişimciliğin Desteklenmesi başlığı altında ise "Finansmana erişimi artırmak amacıyla girişim sermayesi ve bireysel katılım sermayesi imkânlarının geliştirilmesi" öngörülmüştür.

Ekonomi Bakanlığı 2012 Yılında "Girişim Sermayesi: Türkiye İçin Çıkarımlar ve Öneriler" raporunu hazırlamıştır.

Kalkınma Bakanlığının 2013 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu'nda Bölgesel Girişim Sermayesi ile ilgili olarak Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Bankası ve kalkınma ajansları işbirliğinde model çalışmasının tamamlandığı ve uygulamaya yönelik mevzuat taslaklarının hazırlanmış olduğu belirtilmiştir.

TÜBİTAK, 1514 kodlu TÜBİTAK Girişim Sermayesi Destekleme Programı Çağrısına çıkararak "ülke ekonomisine katma değer sağlayabilecek nitelikte yenilikçi, ürün, süreç, bilgi ve teknoloji geliştirme ve üretme potansiyeli bulunan KOBİ ölçeğindeki şirketlerin çekirdek veya başlangıç aşamalarındaki finansman ihtiyaçlarının, girişim sermayesi fonları aracılığıyla karşılanması "amacıyla bu çağrıya çıkıldığını duyurmuştur.

Bu gelişmeler ışığında girişim sermayesinin ülkemizde adını sıkça duyacağımız bir finansal enstrüman olacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. ■

Kaynakça

- Ark, A. H. Risk Sermayesi: Tarihsel Gelişimi ve Türkiye Ekonomisinin Yeniden Yapılandırılmasında Potansiyel Rolü ve Önemi, Activeline, Mart-Nisan, 2002
- Aypek, N.; Sermaye Piyasası Aracı Olarak Risk Sermayesi ve Türk Sermaye Piyasasında Uygulanabilirliği, KOSGEB Yayını, Ankara, 1997
- Aypek, N. Sermaye Piyasası Aracı Olarak Risk Sermayesi ve Türk Sermaye Piyasasında Uygulanabilirliği, Ankara, Tübitak, 1998
- Bayar, Y. Girişimcilik Finansmanında Risk Sermayesi ve Melek Finansmanı, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2012
- Ceylan, A.; Finansal Teknikler, Bursa, 2002
- DPT, Yedinci Kalkınma Planı (1996-2000), Ankara, 1996; Sekizinci Kalkınma Planı (2001-2005), Ankara, 2001.; 9.Kalkınma Planı(2007-2013), Ankara, 2007; Kalkınma Bakanlığı 10. Kalkınma Planı (2013-2018) Ankara, 2013.
- Ekonomi Bakanlığı, "Girişim Sermayesi: Türkiye İçin Çıkarımlar ve Öneriler" Ankara, 2012
- İpekten, O. B. Risk Sermayesi Finansman Modeli Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 7, 2006
- İstanbul Üniversitesi SERPAM 2012 Yılı Sermaye Piyasası Raporu
- Kalkınma Bakanlığının 2013 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu
- Kuğu, T. D. Finansman Yöntemi Olarak Risk Sermayesi, Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Cilt 11, 2004
- SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-6, Mart 2010
- Yatmaz, F. E. Girişim Sermayesi Kalkınma Bakanlığı Uzmanlık Tezi
- http://www.isgirisim.com.tr/TR/ornek_analizler.asp, 2013
- <http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari/icerik-1514-girisim-sermayesi-destekleme-programi-gisdep>, 2013
- <http://www.evca.eu/aboutprivateequity/casestudies.aspx?id=1088>, 2013
- http://www.nvca.org/index.php?option=com_content&view=article&id=344&Itemid=103, 2013
- <http://eticaretmag.com/turkiyedeki-yabanci-venture-capital-risk-sermayesi-yatirim-sirketleri/>, 2013

1900- 1935 YILLARI ARASINDA DİYARBAKIR'DA SANAYİ VE EKONOMİK YAŞAM

Recep TEZGEL | Sosyolog

Osmanlı Devletinin son, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş dönemine denk gelen 1900-1935 yılları arasındaki zaman diliminin en önemli karakteristik özelliği, yoğun bir savaş ortamının yaşanmasıdır. Balkan, Trablusgarp, Birinci Dünya, Kurtuluş Savaşları bunların en önemlisidir. Tüm bu savaşlar Anadolu'nun ekonomik yaşamını adeta felç etmiştir. 1914-1920 yılları arasında milli hâsılanın % 33 oranında azaldığı tahmin edilmektedir (Özer, 2012: 150). Ayrıca tüm dünyayı etkileyen 1929 ekonomik krizi bu dönem aralığında yaşanmıştır.

Ürünler	Üretim Miktarı (Ton)
Bakır	65.000
İşlenmiş Tunç	8,000
İşlenmiş Demir	145.000
İşlenmiş Gümüş	2.000

Bu genel tablo içerisinde Diyarbakır'ın sanayi ve ekonomisine bakacak olursak; 1900'lerin başında Diyarbakır, Osmanlı Devleti'nde İstanbul, Bursa ve Trabzon'dan sonra en önemli tekstil üretim merkezi iken, aynı zamanda kendi bölgesinin de öncü ihracat merkezi konumundaydı.

Diyarbakır vilayetinin 1906'daki bir yıllık ticaret hacmi 320 bin lira düzeyinde olmuştur. Bu ticaretin 130 bin lirası Osmanlı Vilayetlerine, 190 bin liralık kısmı ise İngiltere, Fransa ve Amerika'ya yapılan ihracatlardır (Sakaoğlu, 2008: 241). Bu dönemde tahıl ve tekstil üretimi ve işleyişi kent ekonomisinde önemli bir yer tutmuştur. 1912 tarihinde Diyarbakır'ın Çarıklı Köyünde kurulan Pirinççizadeler Un Fabrikası önemli bir üretim ve işleme mer-

kezi olmuştur. Fabrika, Cumhuriyet'in ilanından sonra Almanyadan getirilen son sistem makineler sayesinde yılda 40 bin çuval un üretimi yapmıştır (Konyar, 1936: 110).

Diyarbakır, ipek kozası ve ipekçilik konusunda önemli bir tarihsel mirasa sahiptir. Bu çerçevede 1920'li yıllarda Diyarbakır'da bir İpekçilik Okulu açılmıştır. 1929 İzmir Fuarı'nda Diyarbakır'da üretilen mantınlar altın madalya kazanmıştır (Konyar, 1936: 111).

Diyarbakır'da 1904 yılında ilk kez Ziraat ve Sanat Sergisi adı altında bir Sanayi Fuarı düzenlenmiştir (Işık, 2013: 142). Fuara katılan yüzü aşkın işletme arasında özellikle tekstil alanında başarılı ürün üreten esnaf ödüllendirilmiştir.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Diyarbakır Sanayisi 1927 Sanayi Sayımına göre; Diyarbakır genelinde 348 adet tarımsal, 199 adet dokuma, 50 adet sair bitkisel madde ve ağaç mamulleri, 22 adet bina inşaatı, 2 adet maden çıkarma, 133 adet maden işletme, 2 adet kâğıt-karton ve 15 adet kimya sanayinin olduğu görülmektedir. İstihdam daha çok tarımsal, dokuma

ve madencilik sanayi dallarında yoğunlaşmıştır. Dörtten fazla işçi çalıştıran işletmelerin toplam sayısı 328'dir. Tarımsal sanayi, dokuma sanayi ve madencilik sanayinin temel sanayi alanları olduğu görülmektedir (Özer, 2012: 150).

1927 yılında çıkarılan Teşviki Sanayi Kanunu'ndan Diyarbakır ve çevresinden 44 işletme faydalanmıştır. 1930'ların başlarında iki un fabrikası, buz fabrikası, tuğla ve kiremit fabrikasının kurulmasında bu teşviklerin etkisi olmuştur. 1929 yılında Diyarbakır Belediyesine ait 1.200 beygir gücünde büyük bir elektrik santrali kurulmuştur. Su gücü ile çalışan bu santralin işletme masrafı azdır. Elektrik santrali, memleketin aydınlatma ihtiyacını karşılamakla birlikte küçük sanayi erbabını makineleştirmeye teşvik etmiştir (Cumhuriyetin 15. Yılında Diyarbakır, 1938: 78).

Diyarbakır Tekel Fabrikasının kuruluşu, sanayileşme çabaları içinde en önemli yatırımlardan biri olmuştur. Dönemin en önemli sanayi yatırımlarından bir diğeri, tuğla ve kiremit fabrikasıdır. Devlet politikalarının bir sonucu olarak artan imar faaliyetleri inşaat malzemelerine olan ihtiyacı

artırmıştır. İnşaatta temel malzemelerden biri olan ve Marsilya adıyla anılan tuğla ve kiremitler ilk önceleri Avrupadan, daha sonraları ise Eskişehir ve Kütahya'dan gelmekteydi. Bu fabrikanın kuruluşu, inşaat sektöründe temel bir ihtiyacın karşılanmasına sebep olmuştur (Özer, 2012: 142).

Diyarbakir Bankası

Diyarbakır, bankacılık faaliyetleri ile Osmanlı döneminde tanışmıştır. Ziraat Bankası Diyarbakır'daki ilk Şubesini 1889 yılında açmıştır. Cumhuriyet döneminde Diyarbakır'da açılan ilk banka şubesi ise Türkiye İş Bankası'dır. Bu, aynı zamanda, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kurulan ilk İş Bankası Şubesidir.

Diyarbakır'ın ekonomik ve iktisadi yaşamında dönemin önemli gelişmelerinden biri 1931 yılında Diyarbakir Bankası adında tek Şubeli yerel bir bankanın kurulmasıdır. Devlet desteğiyle yerel müteşebbisler tarafından kurulan Banka, klasik bankacılık faaliyetlerinden ziyade çeşitli yatırım işbirliklerinde bulunmuştur (Konyar, 1936: 115). Bu çerçevede bir buz fabrikası ve şehrin elektrik ihtiyacını karşılamak üzere bir şirket kurulmuştur.

Demiryolu Ağının Kurulması

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte 1930'lu yıllar demiryolu ağırlıklı bir ulaşım politikasının uygulandığı yıllardır. Bu yıllarda demiryolu politikasının uygulaması, yeni demiryolu hatlarının yapımıdır (Tekeli ve İlkin, 2004: 287). Bu çerçevede 1929 yılında ilk başlanan hat Fevzipaşa-Diyarbakır hattıdır. 1934 yılında tamamlanan 529 km uzunluğundaki bu hattın varlığı Diyarbakır'a iktisadi olarak olumlu yansımıştır (Özer, 2012: 152). 1934-1937 yılları

arasında belli başlı malların Diyarbakır'dan ihracat ve ithalat miktarlarında ciddi artışlar olmuştur. Buna göre 1934 yılından 1937 yılına kadar yaklaşık olarak buğday ihracatı % 430, arpa ihracatı % 600, nohut ihracatı % 320, mercimek ihracatı % 400, pirinç ihracatı % 220, bulgur ihracatı % 320, pamuk ihracatı ise % 40 artmıştır. Yine canlı hayvan ihracatına bakıldığında, koyun ihracatının % 60, keçi ihracatının % 50 arttığı görülmektedir (Cumhuriyetin 15. Yılında Diyarbakır, 1938: 83). Bu hareketlilik 1930 yılında Diyarbakır Ticaret ve Zahir Borsasının kurulmasını sağlamıştır.

Tarımsal Yapı

Tarım sektöründe üretimin artırılması için tarım teknolojisini geliştirmeye yönelik her türlü faaliyet devlet tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Diyarbakır'da Numune Çiftliği ve fidanlık kurulumu yapılmıştır. Bu kurumlar aracılığıyla tarım alanında modern araçların kullanılması teşvik edilmiş, çiftçilere tarımsal yayım eğitimleri verilmiştir.

Sanayi bitkileri üretimine Ülke genelinde ilk kez yapılan 1927 Tarım Sayımı verilerine göre, toplam nüfusu; 194.000 dolayında olan Diyarbakır'da nüfusun yaklaşık yarısı (% 48'i) tarımla uğraşmaktaydı. Toplam 47.000 hektar dolayında olan ekili alanın % 97'sinde tahıllar, % 2,2'sinde baklagiller ve binde 8'inde sanayi bitkileri ekilmekteydi. Yıllık tahıl üretimi 22.000 ton, baklagil üretimi 500 ton, sanayi bitkileri üretimi 250 ton dolayındaydı. Diyarbakır'da o tarihte 43.000 çeki hayvanı, 387.500 dolayında çiftlik hayvanı ve yaklaşık 108.000 kümes hayvanı bulunmaktaydı (Tezgel, 2013: 36).

1931 yılında hayvan sayısı; 67.635 bükübaş 172. 538 küçükba hayvan bulunmaktaydı. (Konyar, s. 67) 1936 yılında ise bitkisel üretim, Buğday 7.235, Arpa 3.700, Pirinç 8.875, Darı 3.562, Pamuk 140, Nohut 6.399, Tütün 198, Çavdar 225, Bakla 276, Burçak 171, Patates 373 tondur (Eti, 1937: 23). Bu dönemde il merkezinde gelişmiş bir un ve çeltik fabrikası kurulmuştur (Konyar, 1936: 104). ■

Ürünler (Kile)	Üretim Miktarı
Buğday	2.300.000
Arpa	1.600.000
Mercimek, Fasulye vb	300.000
Pirinç	385.000
Badem	3.500
Yaş ve Kuru Meyve	600.000
Kitre	34.000
Keten	5.500
Kök Boyası	5.500
Ham Pamuk	220.000
Yapağı	50.000
Koyun Postu	7.000
At Kılı	50.000
Koza	35.000
Meşe Palamudu	280.000
Sumak	132.000
Bal	22.000
Balmumu	5.000
Susamyacı	440.000
Sabun Yağı	27.500
İçyağı	33.000
Tereyağı	165.000
Peynir	330.000
Pekmez	190.000
Meyve Şurubu	40.000
Tilki Derisi	11.000
Tavsan Derisi	11.000
Sansar Derisi	4.400

Kaynakça

- Cumhuriyetin 15. Yılında Diyarbakır, 1938, Diyarbakir Matbaası.
 Eti, U. (1937). Diyarbakir, Diyarbakir Matbaası.
 Işık, İ. (2013). Diyarbakır Ansiklopedisi, Cilt 4, Ankara: Elvan Yayınları.
 Konyar, B. (1936). Diyarbakir Tarihi, İstanbul: Ulus Basımevi.
 Özer, H. (2012). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında İktisat Politikalarının Diyarbakır ve Çevresindeki İktisadi Yansımaları (1923- 1935)", CBU Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 2012, Cilt: 10, Sayı: 2, ss. 142-161.
 Sakaoglu, N. (2008). 20. Yüzyıl Başında Osmanlı Coğrafyası, İstanbul: Deniz Kültür Yayınları.
 Tekeli, İ. ve S. İlkin (2004). Cumhuriyetin Harcı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
 Tezgel, R. (2013). "Diyarbakır'da Tarım ve Hayvancılık", Diyarbakır Ansiklopedisi, Cilt: 5, Ankara: Elvan Yayınları.
 Yurt Ansiklopedisi Cilt: 3, Anadolu Yayıncılık, 1982.

AJANS YÖNETİM KURULU'NDAN BREZİLYA-ARJANTİN'E ÇALIŞMA ZİYARETİ

Karacadağ Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu, tarım, hayvancılık, tarımsal araştırma ve geliştirme, tarıma dayalı sanayi, KOBİ'ler, kümelenme, yatırım destek ve tanıtım, kentleşme, yoksullukla mücadele ve turizm sektörleri ile ilgili bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmak, örnek uygulamaları yerinde incelemek, kalkınma alanında faaliyet gösteren kurum/kuruluşlar ile iletişime geçmek ve ilgili aktörlerin deneyimlerinden faydalanmak amacıyla, 01-09 Aralık 2013 tarihleri arasında Brezilya ve Arjantin'e Çalışma Ziyareti gerçekleştirdi.

Diyarbakır Valisi ve Ajans Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Cahit Kıracın başkanlığında, Yönetim Kurulu Üyeleri Diyarbakır Büyükşehir Belediye

Başkanı Osman Baydemir, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Ahmet Sayar, Diyarbakır İl Genel Meclisi Başkanı M. Mürşit Ekinci, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı E. Sabri Ertekin, Ajans Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun ile Ajans personelinin katıldığı Arjantin ziyareti kapsamında, Arjantin Sanayi Birliği - Bölgesel Kalkınma Departmanı, Arjantin Kalkınma Bakanlığı -Bölgesel Kalkınma Departmanı ve Arjantin Dışişleri Bakanlığı-Yatırım Geliştirme ve Ticaret Teşvik Müsteşarlığı ziyaret edildi. Brezilya'da ise, Brezilya Tarımsal Araştırma Şirketi (EMBRABA), Sao Paulo Hayvancılık Enstitüsü (Instituto de Zootecnia-IZ) ve Sao Paulo Tarım Enstitüsünü (Instituto Agronomico de Campinas-IAC) Sao Paulo Konso-

losluğu ve Ticaret Müşavirliği ziyaret edildi.

Vali Kırac: Faydalı Bir Çalışma Ziyareti Oldu!

Ajans yönetimi olarak iyi planlanmış bir çalışma ziyareti gerçekleştirdiklerini belirten Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac şunları ifade etti: "Bilindiği gibi, Brezilya; küresel aktör olma yönünde önemli aşamalar kaydetmiş. IMF 2012 yılı ekonomik büyüklük sıralamasına göre dünyanın altıncı ve Güney Amerika'nın en büyük ekonomisi konumunda. Brezilya'nın, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti (BRICS Ülkeleri) ile beraber 2050'li yıllarda dünyanın ekonomik kaderini belirleyecek ülkelerden biri olacağı tahmin edilmektedir.

Brezilya, ekilebilir tarımsal alanlar açısından zengin bir ülke. Ekilen alan, yaklaşık 45 milyon hektardır. Ülkenin dış ticaret rakamları incelendiğinde, net bir tarım ve gıda sanayi ürünleri ihracatçısı olduğunu söylemek mümkündür. Brezilya'da tarımsal alanda Ar-Ge çalışmalarına ağırlık veriliyor ve modern tarım teknolojileri ile sulama metotları kullanılıyor.

Arjantin, doğal kaynakları açısından zengin bir ülke. Ayrıca Pampanın verimli ovalarına sahip. GSYİH içinde % 9,5'lik paya sahip olan tarım ve hayvancılık sektörü, toplam işgücünün % 8'ini oluşturmaktadır. Tarım, Arjantin Ekonomisi açısından anahtar role sahiptir. Tarım ve tarımsal sanayi ürünleri, toplam üretim içinde yarıya yakın yer kaplamakta ve toplam ihracatın yaklaşık % 54,3'ünü oluşturmaktadır. Arjantin'in bölgesindeki pazar payı, tarım ve gıda sanayi alanında giderek artmaktadır. Arjantin, enerji ihtiyacını büyük ölçüde kendi kaynaklarından sağlamaktadır.

Dolayısıyla, Brezilya ve Arjantin çalışma ziyaretleri, bizler açısından oldukça verimli ve öğretici geçti. Bilindiği gibi, Diyarbakır ve Şanlıurfa İlleri, GAP sulama yatırımlarından en fazla pay alan/alacak illerimizdir. GAP yatırımları tamamlandığında, tarımsal üretimin 3 kat artacağı ve Bölgemizin Türkiye'nin "tarıma dayalı ihracat merkezi olacağı-

ni" öngörüyoruz. Bunun için şimdiden gerekli hazırlıkları yapmak, bu konuda başarılı olan dünyadaki örnek uygulamaları yerinde incelemek faydalı olacaktır. Bu çalışma ziyaretimiz, Arjantin ve Brezilya'daki tarım ve sanayi başta olmak üzere örnek uygulamaların yerinde görülmesi açısından son derece yararlı oldu. Birçok kurum ve kuruluş temsilcisiyle görüşme, tecrübelerini paylaşma ve Bölgemizi anlatma fırsatı bulduk. Ayrıca, kendilerini ülkemize ve bölgemize davet ettik.

Baydemir:Ülkelerimiz Arasında Ticaret Köprüleri Kurmalıyız!

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkanı Osman Baydemir, Brezilya ve Arjantin ile Türkiye'nin birbirinden yararlanabileceği ve öğrenebileceği birçok şey olduğunu; bu nedenle, karşılıklı ekonomik, ticari ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine ve köprüler kurulmasına yönelik çabaların yoğunlaştırılması gerektiğini; bunun bütün tarafların kalkınmasına katkıda bulunacağını belirtti.

Sayar ve Ertekin: İşadamlarımız Brezilya ve Arjantin Pazarlarını Tanımalı!

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Ahmet Sayar ve Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı E. Sabri Ertekin de; Türkiye'nin son yıllarda

Brezilya ve Arjantin ile olan ticari ilişkilerinin hızla artmaya başladığı; Brezilya ile olan dış ticaret hacmimizin 2 milyar doları aştığı; Arjantin ile de 1 milyar dolara yaklaştığı; Ancak, gerek Brezilya ve gerekse Arjantin ile ticaretimizde sürekli açık verildiği; 2002 sonrası dışa açılma ve ihracat konusunda önemli bir ivme kazanan Diyarbakır ve Şanlıurfa İllerinden Arjantin ve Brezilyaya ihracatın çok az olduğu; ancak, son birkaç yılda bazı firmalarımızın bu pazarlara da mal satmaya başladığı; özellikle mermer, yapı ve inşaat malzemeleri alanında ihracat olanakları olduğu; bunun için Arjantin ve Brezilya'daki fuarlara iş adamlarımızın katılarak bu pazarları iyi tanımlarının faydalı olacağını vurguladı. ■

Brezilya'daki Tarımsal Ar-Ge Çalışmalarında İnceleme

Heyet, Brezilyada tarım arzında önemli rol oynayan Brezilya Tarımsal Araştırma Şirketi (EMBRAPA), Sao Paulo Hayvancılık Enstitüsü (Instituto de Zootecnia-IZ) ve Sao Paulo Tarım Enstitüsünü (Instituto Agronomico de Campinas-IAC) ziyaret ederek çeşitli

incelemelerde bulundu.

Ziyarete, kurumların yürütmüş olduğu çalışmalar ve tarımsal uygulama metotları yerinde görüldü. Kurum yetkilileri tarafından yapılan bilgilendirmede, hükümet tarafından bu tür kurumların önemsendiği ve Brezilyanın

tarım arzının geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılması açısından önemli olan bu kurumların ana amacının tarımda yenilik ve sürdürülebilirlik ile hayvancılıkta verimliliği artırmak olduğu ifade edildi.

Sao Paulo Belediyesi İle Görüşme

Karacadağ Kalkınma Ajansı Heyeti, çalışma ziyareti kapsamında Brezilyadaki Sao Paulo Belediyesinde inceleme ve görüşmeler yaptı. Sao Paulo Başkonsolosumuz Sayın Mehmet Özgün Arman da heyete eşlik

etti. Sao Paulo Belediyesi Dış İlişkiler Sekreteri Vicente Carlos Y Pla Trevas ile yapılan görüşmede, bölgemiz ve Ajansımız hakkında bir tanıtım sunumu yapıldı. Daha sonra, Sao Paulo Belediyesi Dış İlişkiler

Sekreteri tarafından Sao Paulo Eyaletinin ekonomik yapısı, nüfus, eğitim, idari yapısı, sağlık ve yoksullukla mücadele uygulamaları (Bolsa Familia Programı) konularında Heyete bilgilendirmede bulunuldu.

Arjantin İle Ticari İlişkiler Geliştirilebilir!

Çalışma ziyareti çerçevesinde, Arjantin Dışişleri Bakanlığı Kalkınma ve Ticari Tanıtım Müsteşarlığı ile de görüşme yapıldı. Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (ISPAT) ile benzer bir yapıya sahip olan Arjantin Dışişleri Bakanlığı Kalkınma ve Ticari Tanıtım Müsteşarlığında Yatırım Tanıtım Direktörü Felipe Vismara ve diğer yetkililer ile bir araya gelindi. Toplantıda, 3 ayrı sunum yapılarak kurumun yapısı, başlıca

faaliyetleri, yurt dışındaki örgütlenme ve çalışmaları, uluslararası yatırımcılar için kolay bilgiye erişim sağlayan yazılım sistemi hakkında çeşitli bilgiler verildi. Ayrıca ziyaret kapsamında Ajans Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun tarafından Diyarbakır ile Şanlıurfa'yı tanıttı ve Ajans faaliyetlerini anlatan bir sunum gerçekleştirildi. Toplantı sonunda soru cevap kısmına geçilerek yetkililerce işbirliği yapılabilecek alanlarla ilgili

görüş alışverişinde bulunuldu. Arjantin yetkililerince, Türkiye ile ticari ilişkilerin daha da geliştirilmesi için çeşitli çalışmalar yürütüldüğü ve bu amaçla 2014 yılında Türkiye'ye bir iş gezisi yapılmasının planlandığının ifade edilmesi üzerine, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkanı Osman Baydemir, iş gezisi kapsamına Bölgemizin de dâhil edilmesinden memnuniyet duyulacağını belirtti ve kendilerine davette bulundu.

Buenos Aires Belediyesi Yatırım ve Yatırımcı Çekme Çalışmaları

Buenos Aires Belediyesine bağlı Yatırımcı Hizmetleri Merkezi (CAI) Genel Direktörü Damian Specter ile bir toplantı yapıldı ve CAI'nın yatırım ve yatırım çekmeye yönelik çalışma ve uygulamalarıyla ilgili bilgi alındı. Ayrıca, Buenos Aires Belediyesince kümelenme

modeli olarak uygulanan Audiovisual District ile Technological District ziyaret edilerek incelemelerde bulunuldu. Audiovisual District uygulamasıyla, sağlanan bir takım vergisel kolaylıklarla, ulusal ve uluslararası görsel ve işitsel prodüksiyon firmalarının; Technologi-

cal District uygulamasıyla da, ulusal ve uluslararası teknoloji firmalarının kentin nispeten az gelişmiş bölgelerine toplanması ve bu bölgelerin cazibelerinin artırılarak bölgede yaşayanlar için yeni iş ve istihdam olanakları oluşturulması amaçlanmaktadır.

Arjantin Sanayi Bakanlığı ve Sanayi Birliği Temasları

Çalışma Ziyareti kapsamında Arjantin'e giden Heyet, Arjantin Sanayi Bakanlığı Yetkilileri ile bir araya geldi. Sanayi Bakanlığı destekleriyle yenilikçi uygulama yapan girişimcilerin de yer aldığı toplantıda, Arjantin'de Sanayi Bakanlığının KOBİ'lere yönelik politikaları ve uygulanan programlar hakkında bilgilendirme yapıldı. Ajans Heyeti tarafından da, Bölgemiz (Diyarbakır-Şanlıurfa) ve yatırım fırsatları, kalkınma ajansları ve destek mekanizmaları ile Türkiye'deki girişimci ve yatırımcılara yönelik diğer kurumlar tarafından sağlanan destek ve verilen teşvikler hakkında bilgi verildi.

Heyet Başkanı Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac, son yıllarda iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin hızla geliştiği ve ticaret hacminin büyüdüğünü; ancak ülkemizin Arjantin ile ticaretinde ihracatından daha fazla ithalat yaptığını;

ülkemizin 2023 hedefleri arasında 500 milyar dolar ihracat hedefi olduğunu; Arjantin'in de benzer hedefleri olduğunu bildiğini; bu nedenle, iki ülke arasında ticari köprülerin kurulması ve işbirliği yapılabilecek potansiyel alanların genişletilmesi gerektiğini ifade etti.

Gomez: Kalkınma Ajanslar Önemli İşlevlere Sahip Kurumlar

Ziyaretten memnuniyet duyduklarını belirten Arjantin Sanayi Bakanlığı Bölgesel Kalkınma Genel Müdürü Rodolfo Games, Arjantin'in de 2020 yılına ilişkin bir takım hedefleri olduğunu ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için iki ülke arasındaki dış ticaret hacminin artırılmasının çok önemli olduğunu; Türkiye'dekine benzer faaliyette bulunan Kalkınma Ajanslarının farklı adlarla ve çeşitli kurumlara bağlı olarak Arjantin'de de bulunduğunu; bunlar dışında, ülke genelinde kalkınma ajansları

kurulmasına yönelik son yıllarda çalışmalar yapıldığını; Ulusal ve Bölgesel Kalkınma Planının oluşturulmasında önemli rol oynayan bu kurumların, iki ülke arasında işbirliği yapılabilecek olan potansiyel alanların belirlenmesinde etkin olacağını ve bu kurumların birbirleri ile tecrübelerini paylaşması gerektiğini belirtti. Ayrıca, Sanayi Bakanlığından destek alarak başarılı olmuş iki girişimci tarafından, geliştirmiş oldukları ürünler tanıtıldı ve bu ürünlerin pazarlanmasına yönelik yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi verildi.

Heyet tarafından ziyaret edilen diğer bir kurum da, Arjantin Sanayi Birliği oldu. Uluslararası Ticaret ve Anlaşmalar Başkanı Jorge Zorreguieta ve beraberiindeki yetkililerin hazır bulunduğu bu ziyarette de, ülkenin en büyük mesleki örgütlenmesi olan Sanayi Birliği'nin yapısı ve çalışmaları hakkında bilgi alındı.

BÖLGESEL GAYRİSAFİ KATMA DEĞER VE TRC2 (DİYARBAKIR - ŞANLIURFA) BÖLGESİ

Erhan DEMİRCAN | Karacadağ Kalkınma Ajansı PPKB Uzmanı

Giriş

Bir üretim sürecinde ortaya çıkan çıktı ile kullanılan girdi arasındaki fark kısaca “Katma Değer” olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle katma değer, üretilen çıktı değerinden, o değer için kullanılan girdilerin düşülmesiyle elde edilen değer olarak tanımlanmaktadır. Gayrisafi Katma Değer (GSKD) ise, bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde, bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıktı) üretim değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilen değerdir.

$GSKD (\text{temel fiyatlarla}) = \text{Çıktı} (\text{temel fiyatlarla}) - \text{Ara Tüketim} (\text{alıcı fiyatlarıyla})$.

Gayrisafi katma değere, ürünler üzerindeki vergilerin eklenmesi ve sübvansiyonların çıkarılması sonucunda Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) ya ulaşılmaktadır.

$GSYH = GSKD + (\text{ürünler üzerindeki vergiler} - \text{sübvansiyonlar})$

Gayrisafi Katma Değer ve TRC2 Bölgesi

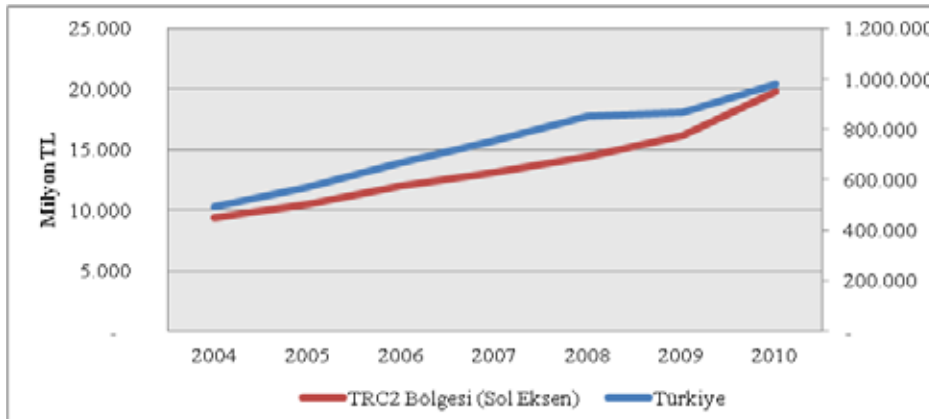
Türkiyede 2004 yılından itibaren hesaplanmaya başlayan gayrisafi değer; 2010 yılında 2004 yılına oranla yaklaşık 2 katına çıkmıştır. Düzey 2 Bölgeleri bazında incelediğimizde, 2004 yılından itibaren ilk 5 sırada ve son 5 sırada aynı bölgelerin olduğu görülmektedir. İlk 5

sırada ülkenin batısında bulunan bölgeler yerleşirken, son 5 sırayı TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) hariç ülkenin doğusunda bulunan bölgeler almıştır. 2004 yılından itibaren İstanbul açık ara diğer bölgelerin önünde olurken, TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) 2010 yılına kadar son sırada olmuştur.

TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi GSKD’si, 2004 yılından itibaren artış eğilimindedir. 2004 yılında 9 milyar TL seviyesinde olan bölge GSKD’si, 2010 yılında 2 kattan fazla artarak 20 milyar TL seviyesine yaklaşmıştır. Ancak, Türkiye ekonomisi içindeki payı, yıllar itibarıyla yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Benzer şekilde, TRC2 Bölgesi’nin Düzey 2 Bölgeleri içindeki sıralaması da değişmemiştir.

Tablo 1: TRC2 Bölgesi ve GSKD

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Türkiye (Milyon TL)	494.884	571.714	668.418	754.385	854.585	864.450	980.547
TRC2 Bölgesi (Milyon TL)	9.355	10.519	12.027	13.107	14.441	16.171	19.771
TRC2/Türkiye Oranı	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,9	2,0
TRC2 Bölgesi Sıralaması	17	17	17	17	17	17	17

Şekil 1: Gayrisafi Katma Değer

Kaynak: TÜİK, 2013.

Kişi Başı Gayrisafi Katma Değer ve TRC2 Bölgesi

Türkiyede 2004 yılında 5.103 dolar olan kişi başı GSKD, 2010 yılında 8.926 dolar olmuştur. 2004 yılından itibaren artış trendi yakalayan kişi başı GSKD, 2008 yılında 9.384 dolar ile en yüksek değere ulaşmış, 2009 yılında düşmüş ve 2010 yılında tekrar artmıştır. Bölgeler bazında kişi başı GSKD'yi incelediğimizde, İstanbul 2004 yılından itibaren 1. sırayı almış, 2004 yılında

TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) son sırada bulunurken, 2005 yılından itibaren TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri) son sırada olmuştur. Bölgeler bazında da toplam GSKD'ye benzer bir tablo görülmektedir. Kişi Başı GSKD'de ilk sıraları ülkenin batısında bulunan bölgeler alırken, son sıralarda ülkenin doğusunda bulunan bölgeler bulunmaktadır.

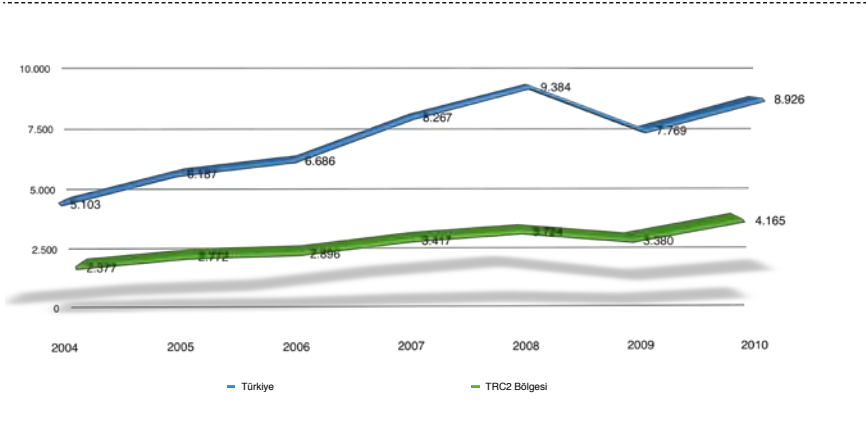
TRC2 Bölgesinde 2004 yılında 2.377 dolar olan kişi başı GSKD, 2010

yılında 4.165 dolara çıkmıştır. Bölgenin kişi başına düşen GSKD'si 2010 yılında Türkiye ortalamasının yarısından daha az bir seviyededir. Düzey 2 Bölgeleri içinde 23. sırada olan bölge, 2008 yılından itibaren 24. sıraya gerilemiştir

TRC2 Bölgesi kişi başı GSKD, Türkiye ile paralel bir seyir halindedir. 2008-2009 döneminde Türkiye'nin ve TRC2 Bölgesi'nin kişi başı GSKD'si düşerken, 2009 yılı itibariyle tekrar yükselişe geçmiştir.

Tablo 2: TRC2 Bölgesi ve Kişi Başı GSKD

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Türkiye (\$)	5.103	6.187	6.686	8.267	9.384	7.769	8.926
TRC2 Bölgesi (\$)	2.377	2.772	2.896	3.417	3.724	3.380	4.165
TRC2 Bölgesi Sıralaması	23	23	23	23	24	24	24

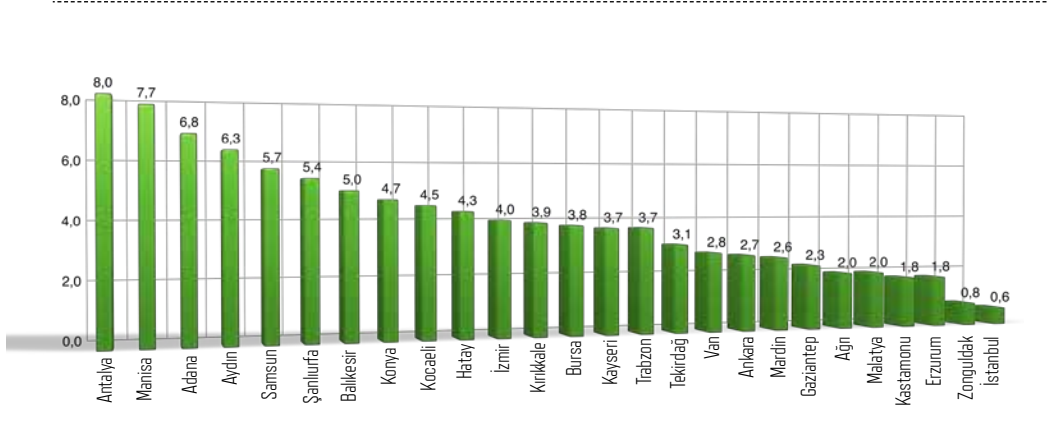

Şekil 2: Kişi Başı GSKD

Kaynak: TÜİK, 2013.

Sektörlere Göre Bölgesel Paylar

TRC2 Bölgesi'nin Türkiye'deki toplam GSKD içinde tarım sektörüne katkısı 5,4'tür. Düzey 2 bazında, 2010 yılında tarım sektörüne en çok katkı yapan altıncı bölgedir. TRC2 Bölgesi'nin Türkiye'deki toplam GSKD içinde tarım sektörüne katkısının seyrini baktığımızda, 2004 yılında % 5,2 iken, 2010 yılında bu oran 5,4 olmuştur.

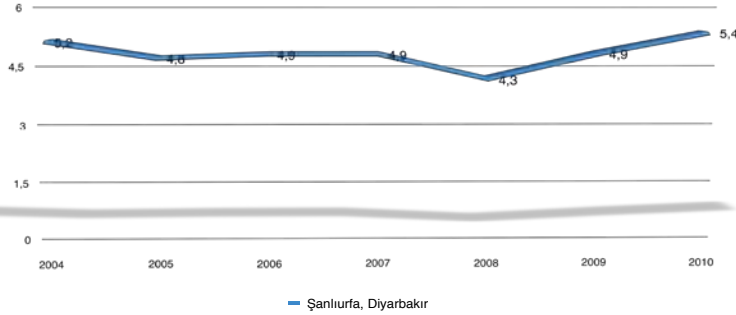
Şekil 3: Bölgelerin Tarım Sektörüne Katkı Payları, 2010

Kaynak: TÜİK, 2013.

TRC2 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi içinde tarım sektörüne 2004 yılında en çok katkı yapan 7. Bölge konumunda iken, 2010 yılında 6. sıraya yükselmiştir. 2008 yılında TRC2 Bölgesi'nin payı, % 4,3'e kadar düşmesi, sıralamada 11. sıraya gerilemesine neden olmuştur.

Tablo 3: TRC2 Bölgesinin Tarım Sektörüne Katkısı

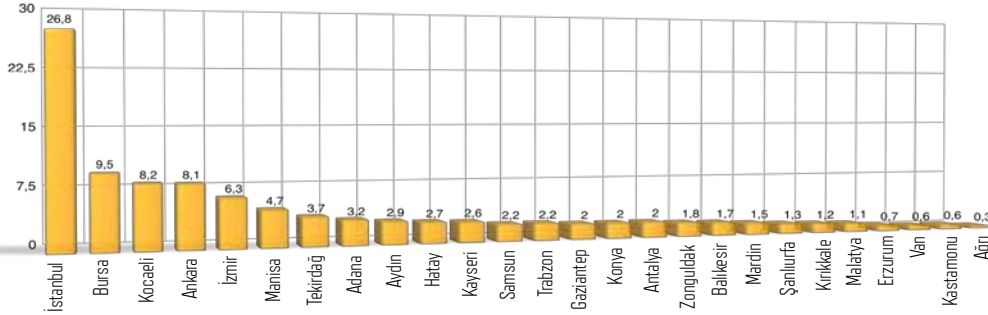
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
TRC2 Bölgesi Payı	5,2	4,8	4,9	4,9	4,3	4,9	5,4
TRC2 Bölgesi Sıralaması	7	8	7	7	11	8	6

Şekil 4: TRC2 Bölgesinin Tarım Sektörüne Katkı Payı, 2004-2010

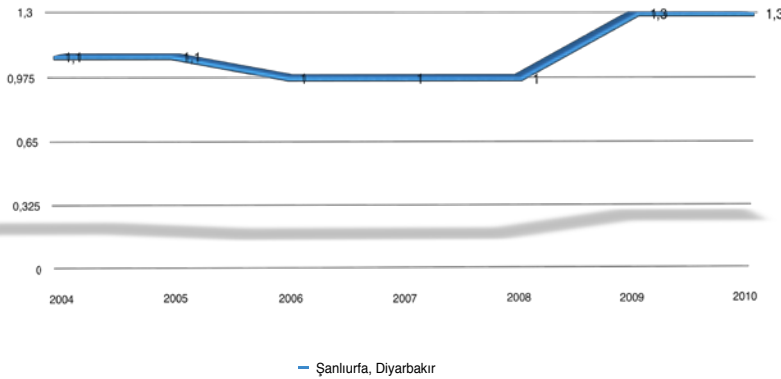
Kaynak: TÜİK, 2013.

TRC2 Bölgesi'nin Türkiye'deki toplam GSKD içinde sanayi sektörüne katkısı 1,3'tür. Düzey 2 bazında, 2010 yılında sanayi sektörüne en az katkı yapan yedinci bölgedir. TRC2 Bölgesi'nin Türkiye'deki toplam GSKD içinde sanayi sektörüne katkısının seyrine baktığımızda, 2004 yılında % 1,1 iken, 2010 yılında bu oran 1,3 olmuştur. TRC2 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgeleri içinde sanayi sektörüne 2004 yılında en az katkı yapan 7. Bölge konumunda iken, 2010 yılında bu sıralama değişmemiştir.

Şekil 6: Bölgelerin Sanayi Sektörüne Katkı Payları, 2010

Kaynak: TÜİK, 2013.

Şekil 7: TRC2 Bölgesinin Sanayi Sektörüne Katkı Payı, 2004-2010

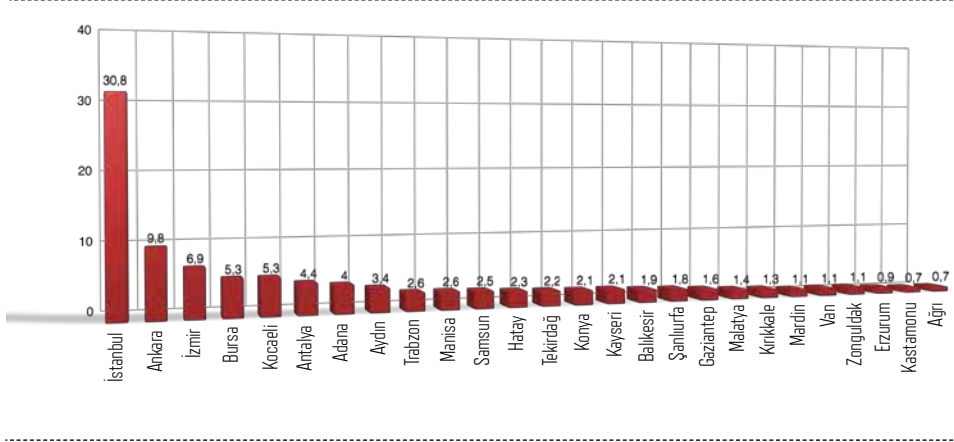
Kaynak: TÜİK, 2013.

Tablo 4: TRC2 Bölgesinin Sanayi Sektörüne Katkısı

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
TRC2 Bölgesi Payı	1,1	1,1	1	1	1	1,3	1,3
TRC2 Bölgesi Sıralaması	20	20	21	21	21	21	20

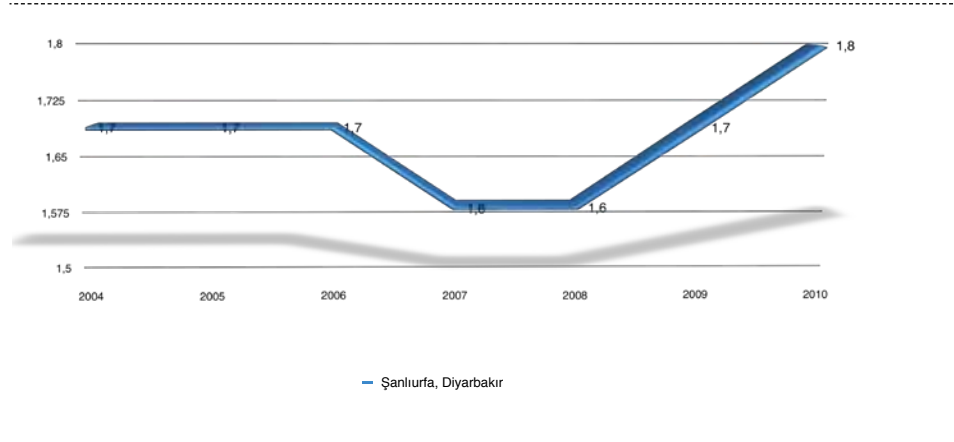
Kaynak: TÜİK, 2013.

Tablo 3: TRC2 Bölgesinin Tarım Sektörüne Katkısı TRC2 Bölgesi'nin Türkiye'deki toplam GSKD içinde hizmetler sektörüne katkısının seyrine baktığımızda, 2004 yılında % 1,7 iken, 2010 yılında bu oran 1,8 olmuştur TRC2 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi içinde hizmetler sektörüne 2004 yılında en az katkı yapan 10. Bölge konumunda iken, 2010 yılında bu sıralama değişmemiştir.

Şekil 8: Bölgelerin Hizmetler Sektörüne Katkı Payları

Kaynak: TÜİK, 2013.

Şekil 9: TRC2 Bölgesinin Hizmetler Sektörüne Katkı Payı, 2004-2010

Kaynak: TÜİK, 2013.

Tablo 5: TRC2 Bölgesinin Hizmetler Sektörüne Katkısı

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
TRC2 Bölgesi Payı	1,1	1,1	1	1	1	1,3	1,3
TRC2 Bölgesi Sıralaması	17	17	17	17	17	17	17

Kaynak: TÜİK, 2013.

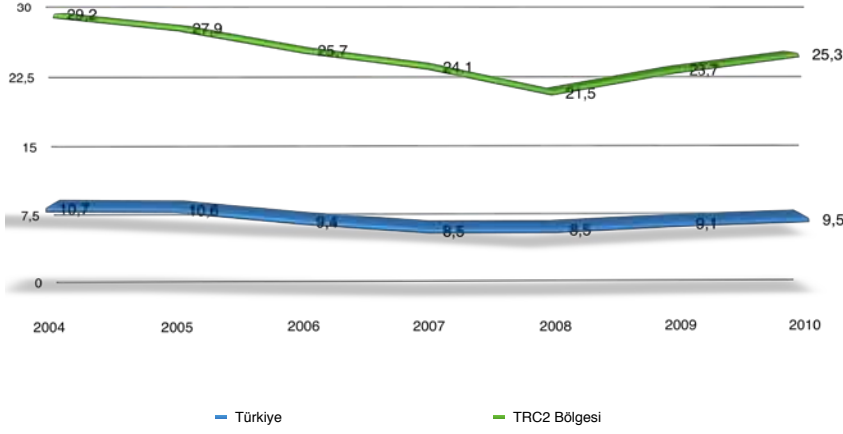
Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payları

Türkiye'de toplam GSKD içinde tarım sektörünün payı 2010 yılı itibariyle % 9,5 iken, TRC2 Bölgesinde bu oran % 25,3 gibi yüksek bir değerdir. 2004 yılından 2008 yılına kadar tarım sektörünün payı

Türkiye ve TRC2 Bölgesinde azalırken, 2008 yılından itibaren tekrar yükselişe geçmiştir.

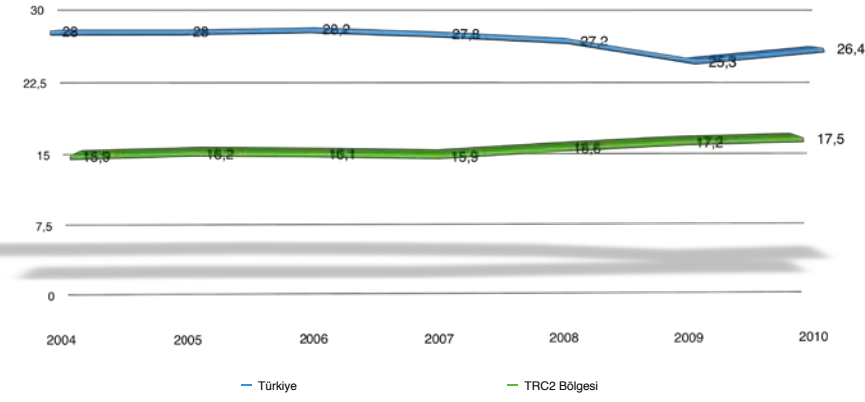
Türkiye'de toplam GSKD içinde sanayi sektörünün payı 2010 yılı itibariyle % 26,4 iken, TRC2 Bölgesinde bu oran % 17,5'tir. TRC2 Bölgesinde sanayinin

payı artış eğilimindedir. Türkiye'de toplam GSKD içinde hizmetler sektörünün payı 2010 yılı itibariyle % 64,1 iken, TRC2 Bölgesinde bu oran % 57,2'dir. 2004 yılından 2008 yılına kadar hizmetler sektörünün payı TRC2 Bölgesinde artarken, 2008 yılından itibaren düşüşe geçmiştir.

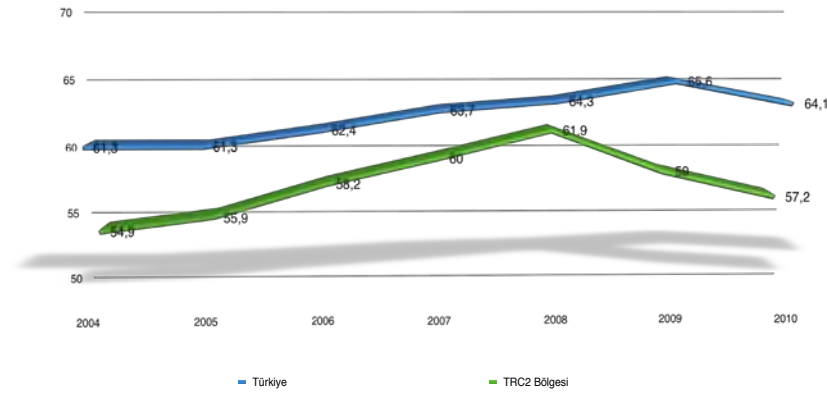
Şekil 10: Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payları-Tarım

Kaynak: TÜİK, 2013.

Şekil 11: Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payları-Sanayi

Kaynak: TÜİK, 2013.

Şekil 12: Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payları-Hizmetler

Kaynak: TÜİK, 2013.

Kaynakça

TÜİK (2013). "Bölgesel Gayrisafi Katma Değer, 2009-2010", Haber Bülteni, Sayı: 13596, 25 Eylül 2013, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13596>, 05.01.2014.

TRC2 BÖLGESİ'NDE İHRACATTA REKABETÇİ SEKTÖRLERİN ANALİZİ

Zuhal ÇELEBİ DENİZ | Karacadağ Kalkınma Ajansı PPKB Uzmanı

Giriş

Ticaret ve ihracat tüm dönemlerde ülkelerin ekonomik büyümesinin vazgeçilmez bir parçası ve sürükleyicisi olmuştur. Yeni ekonomik coğrafya ve bölgesel gelişme alanında geri kalmış bölgelerin rekabetçiliğini ve ticaret bağlantılarını güçlendirmesi ile ihracat odaklı büyüme stratejileri öne çıkmaktadır. Ticaretin küreselleşmesi ile birlikte ekonomik bağlamda yeni fırsatlar ortaya çıkmış; ulus ekonomilerinin yerine bölge ve şehir ekonomileri öne çıkmaya başlamıştır. Bu yeni sistemde bölgeler ve şehirler, ulus ötesi ağlara entegre olarak ekonomik gelişmelerini hızlandırmakta ve refahlarını artırmaktadır.

Ticaret, bölgesel konuma da bağlı olarak, ekonomik büyüme ve bölgesel eşitsizlikler konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde artan pazar erişimi bölgesel büyüme üzerinde dönüşümsel bir etki yaratabilmektedir (Farole, 2012). Söz konusu yaklaşım, bölgesel eşitsizlikleri gidermek ve kalkınmaya hız vermek için bölgelerin rekabetçi gücünün artırılması ve dışa açılmalarının sağlanması gerektiğini, aksi takdirde eşitsizliklerin artarak devam

edeceğini savunmaktadır. Tarihte ve yakın geçmişte önemli ticaret merkezleri olan Diyarbakır ve Şanlıurfa'dan oluşan TRC2 Bölgesi bir sınır bölgesi olarak Türkiye'nin dışa açılan önemli kapılarından biridir. Ülke ihracatı içinde küçük bir pay alan TRC2 Bölgesi illeri 2000 yılı sonrasında hem sınıai üretimini hem de ihracat miktarını artırmaktadır. Bu nedenle bölgesel büyüme odağı olması hedeflenen Diyarbakır-Şanlıurfa bölgesinin dışa açılması ve rekabetçilik düzeyini artırması kilit önem taşımaktadır. Bölge kalkınmasının ihracat odaklı yaklaşımla ele alınacağı bu yazıda bölgenin ihracatta rekabetçilik durumu ve rekabetçi sektörleri incelenmektedir.

Yöntem ve Veri

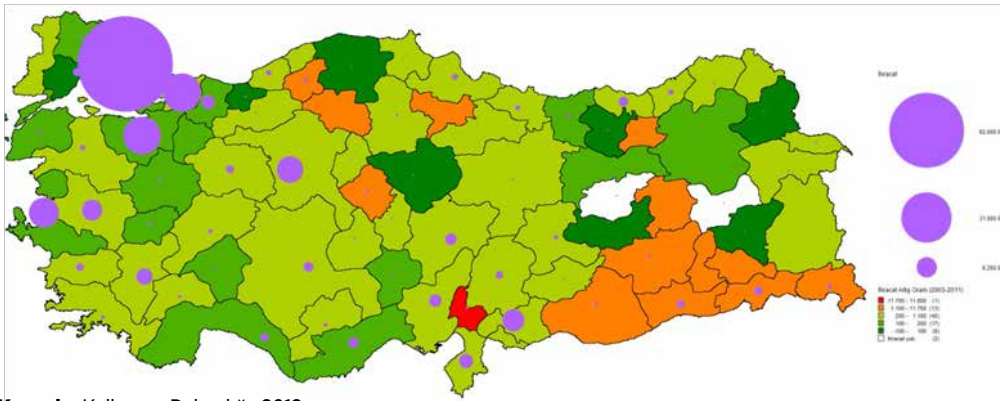
Bölgenin ihracatçı sektörleri, bu sektörlerin 2008-2012 dönemindeki ihracat büyümeleri ve ihracatta mukayeseli üstünlüğü bulunan sektörler bu analiz kapsamında incelenmektedir. Bölge illerinde ihracatçı sektörlerin performansı TÜİK tarafından yayınlanan ISIC revize 3, 2 digitli sektörlerin 2008 ve 2012 yılı ihracat verileri kullanılarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstün-

lükler (Revealed Comparative Advantage) yöntemi ile analiz edilmiş, Diyarbakır ve Şanlıurfanın ihraç ettiği ürünler bölge ve ülke referansı ile karşılaştırılarak mukayeseli üstünlük (RCA) katsayısı 1'den büyük olan sektörler rekabette üstünlük sağlayan sektörler olarak kabul edilmiştir.

Diyarbakır ve Şanlıurfa İhracatında Rekabetçi Sektörlerin Analizi

TRC2 bölgesi ihracatı; 2002 yılında 13,8 milyon dolar iken, 2012 yılında 309,1 milyon dolara çıkarak 11 yılda 22 katın üstünde bir artış gerçekleştirmiştir. Bölgenin ihracatı 2010 yılında 338,1 milyon dolar olarak zirve noktasına ulaşmıştır. Suriye'de yaşanan kriz nedeniyle Şanlıurfa ihracatı önemli ölçüde azalmış ve Bölgenin ihracat artış hızı da buna bağlı olarak düşmüştür. Ancak buna rağmen bölge ihracatı büyümesini devam ettirmektedir. Türkiye genelinde ihracat büyümeleri incelendiğinde Diyarbakır ve Şanlıurfanın bulunduğu Güneydoğu Anadolu illerinin ihracat artışlarının yüksek olması dikkati çekmektedir. Buna karşın Bölge illerinin ihracat payları çok düşük kalmaktadır.

Harita 1- İhracat Büyüklüğü ve İhracat Artış Oranı¹

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2012.

¹Balon büyüklükleri illerin ülke ihracatı içindeki paylarını gösterirken; yeşilden turuncuya doğru renk taraması, ihracat artış oranında küçükten büyüğe doğru değişimi göstermektedir.

Bölge ihracatının yarısından fazlası Irak'a yapılmakta olmasına karşın, 2012 yılında Irak'a yapılan Türkiye toplam ihracatının ancak % 1,6'sı TRC2 Bölgesinden yapılmıştır. Ülke ihracatının büyük bölümünü İstanbul ve Gaziantep illeri gerçekleştirmektedir. Son yıllarda, bölgeden yapılan ihracatla birlikte sanayi ürünlerinin ihracat içindeki payının da arttığı görülmektedir. Türkiye ortalamaları ile karşılaştırıldığında Bölge ihracatının profilinde tarım ve madencilğe dayalı doğal kaynakların yüksek bir payı olduğu diğer bir deyişle düşük katma değerli ihracat yapısı taşıdığı görülmektedir. Bu durum imalat sanayinin ülkeye kıyasla önemli oranda geri kalmış olmasının bir sonucudur.

Tablo 1- Diyarbakır İhracatında İlk 15 Ürün Grubu ve Büyüme Oranları

Sıra	Sektör Kodu	ISIC Rev. 3 Ürün Grubu/ Sektör Adı	İhracat 2008	İhracat 2012	Büyüme Oranı (%)
1	15	Gıda ürünleri ve içecek	22.806.526	65.145.993	186
2	14	Taşocaklığı ve diğer madencilik	25.690.010	54.368.985	112
3	26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	18.062.951	24.241.924	34
4	31	Bsk.yerde sınıf.elek. makina ve cihazlar	5.371.902	15.506.760	189
5	13	Metal cevherleri	5.885.861	7953.450	35
6	24	Kimyasal madde ve ürünler	1.011.847v	5.805.128	474
7	28	Metal esya sanayi (mak.- teçh. hariç)	2.993.586	4.925.616	65
8	25	Plastik ve kauçuk ürünleri	10.858.903	4.008.414	-63
9	27	Ana metal sanayi	669.712	3.954.944	491
10	29	Bsk. yerde sınıf. makine ve teçhizat	1.068.899	3.686.990	245
11	21	Kağıt ve kağıt ürünleri	114.865	1.792.411	1.460
12	20	Ağaç ve mantar ürünleri	524.384	1.689.319	222
13	17	Tekstil ürünleri	311.196	1.640.168	427
14	34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	1.905.333	1.254.071	-34
15	36	Mobilya ve diğer ürünler	211.208	947.339	349
TOPLAM			92.091.091	198.959.121	116

Buna göre son 5 yılda Diyarbakır'da gıda ürünleri ve içecek ihracatı 3 kat artarak toplam ihracat içinde birinci sıraya yükselmiştir. Benzer şekilde diğer sektörlerin de ihracat içindeki payı artmaktadır.

Tablo 2- Şanlıurfa İhracatında İlk 15 Ürün Grubu ve Büyüme Oranları

Sıra	Sektör Kodu	ISIC Rev. 3 Ürün Grubu/ Sektör Adı	2008 İhracat	2012 İhracat	Büyüme Oranı (%)
1	31	Elektrikli makina ve cihazlar	17.712.454	26.558.935	50
2	1	Tarım ve hayvancılık	5.881.391	23.647.963	302
3	27	Ana metal sanayi	65.615.461	15.567.692	-76
4	25	Plastik ve kauçuk ürünleri	407.743	10.979.650	2.593
5	15	Gıda ürünleri ve içecek	6.409.917	9.445.963	47
6	29	Bsk.yerde sınıf. makine ve teçhizat	1.307.622	4.092.674	213
7	26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	31.552.940	4.024.974	-87
8	34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	825.853	2.624.800	218
9	18	Giyim esyası	3.547.431	2.182.306	-38
10	17	Tekstil ürünleri	6.346.318	1.958.486	-69
11	36	Mobilya ürünleri	250.059	1.870.320	648
12	21	Kağıt ve kağıt ürünleri	150.800	1.738.654	1.053
13	23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar	30.748	1.393.752	4.433
14	28	Metal esya sanayi (mak.teçh. har.)	3.009.791	1.215.125	-60
15	20	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç)	2.901	860.254	29.554
TOPLAM			147.445.072	109.971.912	-25

MAKALE

Şanlıurfa ihracatında Suriye krizinin etkileri ihracatın önemli oranda azalmasına yol açmıştır. Buna rağmen aynı dönemde sanayi ürünleri ihracatında artışlar yaşanmıştır.

Bölge illerinde ihracatı yapılan tüm ürün grupları/ sektörlerin 2012 yılı ihracat verileri kullanılarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Analizi yapılmış, ülke ihracatı ile kıyaslanarak ihracatta rekabet

gücü bulunan sektörler incelenmiştir. 2012 yılı itibarıyla Diyarbakır'da ihracat yapan tüm (2 kırıklı) sektörler içinden karşılaştırmalı üstünlüğe sahip sanayi sektörleri aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

Tablo 3- Diyarbakır İlinde Mukayeseli Üstünlüğe Sahip İhracatçı Sektörler

Sektör Kodu	ISIC Rev. 3 Ürün Grubu/ Sektör Adı	Diyarbakır İhracatı (\$)	Türkiye İhracatı (\$)	RCA
2	Ormanlık ve tomrukçuluk	265.952	21.713.412	9,39
5	Balıkçılık	573.404	190.335.478	2,31
10	Maden kömürü, linyit ve turb	27.300	6.660.347	3,14
13	Metal cevherleri	7953.450	1.338.680.418	4,55
14	Taşocaklığı ve diğer madencilik	54.368.985	1.585.460.490	26,28
15	Gıda ürünleri ve içecek	65.145.993	9.515.231.443	5,25
20	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	1.689.319	658.838.024	1,97
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	24.241.924	4.083.899.027	4,55
31	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar	15.506.760	5.860.196.394	2,03

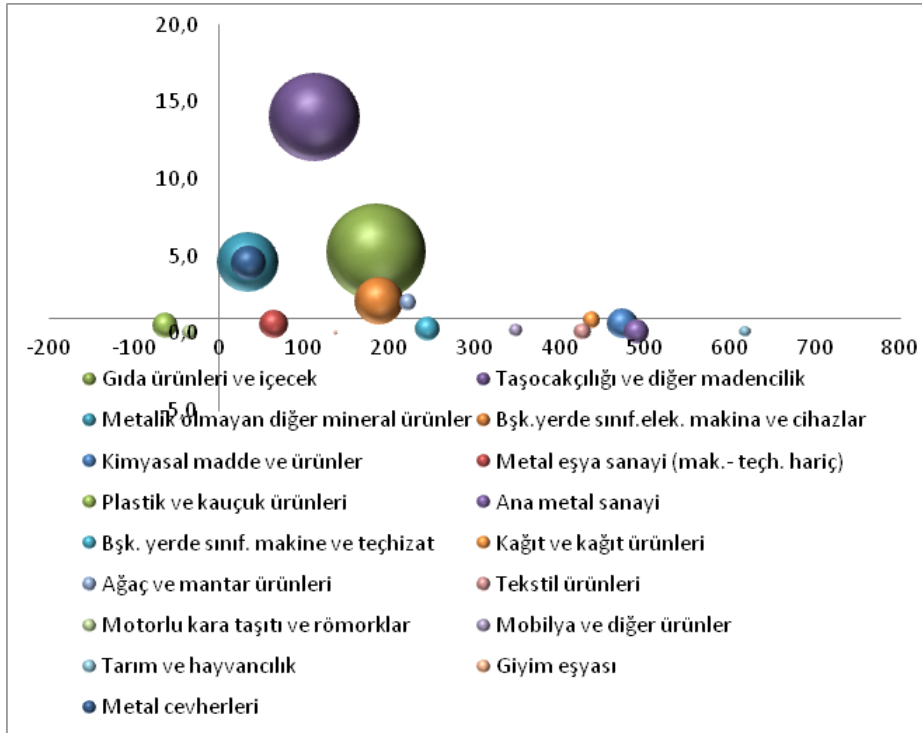
İhracat yapan sektör sayısına karşın rekabetçi güce sahip ihracatçı sektör sayısının düşük kaldığı ve ihracat ürünlerinin görece sıradan olduğu gözlenmektedir. Bu yapı bölgede ekonomik gelişme ve büyümenin artırılması için yüksek katma değerli ve nitelikli ürün-

lerin ihracatının artırılması ve çeşitlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Diyarbakır'da faaliyet gösteren ihracatçı sektörlerden en büyük ihracata sahip olan ilk 12 sektörün; açıklanmış rekabet üstünlüğü indeksi değeri, ihracat payı

ve 2008-2012 yılları arasındaki büyüme performanslarına göre analiz sonuçları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Grafikte dikey eksen rekabet üstünlüğünü, yatay eksen sektörün ihracatındaki yüzdelik artışı, balon büyüklükleri de sektörün ihracat payını göstermektedir.

Grafik 1- Diyarbakır İlinde Rekabetçi Üstünlüğe Sahip ve Yükselen Sektörler

Kaynak:TÜİK, 2012 ihracat verileri kullanılarak üretilmiştir

Grafik 1 de; Diyarbakır'ın rekabetçi üstünlüğe sahip ihracatçı sektörleri sırasıyla “gıda ürünleri ve içecek”, “taşocakçılığı ve diğer madencilik”, “metalik olmayan diğer mineral ürünleri”, “başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar”, “metal cevherleri” ihracat payı küçük olan “ağaç ve mantar ürünleri” olarak görülmektedir. Bunların içinde “gıda ve içecek”, “elektrikli makine ve cihazlar” ile “ağaç

ve mantar ürünleri” büyüme eğilimi göstermektedir. Bunun yanında, yatayda sağ eksen doğrultusunda ilerleyen sırasıyla “tarım ve hayvancılık”, “ana metal sanayi”, “kimyasal madde ve ürünler”, “tekstil”, “mobilya”, “elektrikli makine ve cihazlar”, “metal eşya sanayi” sektörleri ihracatta rekabet gücünü artırmakta olan sektörler durumundadır. “Plastik ve kauçuk ürünleri” ile “motorlu kara taşıtları ve römorklar”

ihracatı rekabet gücü azalan sektörler olarak göze çarpmaktadır.

2012 yılı ihracat verileri kullanılarak Şanlıurfada tüm ürün grupları/sektör ihracatlarının ülke ihracatı ile kıyaslanarak analiz edildiği Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Analizi sonucunda tespit edilen; 2012 yılı itibarıyla Şanlıurfanın ihracatta rekabet gücü bulunan sektörleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4- Şanlıurfa İlinde Mukayeseli Üstünlüğe Sahip İhracatçı Sektörler

ISIC Kodu	ISIC Rev. 3 Ürün Grubu/ Sektör Adı	Şanlıurfa İhracatı (\$)	Türkiye İhracatı (\$)	RCA
1	Tarım ve hayvancılık	23.647.963	5.167.291.594	6,35
15	Gıda ürünleri ve içecek	9.445.963	9.515.231.443	1,38
21	Kâğıt ve kâğıt ürünleri	1.738.654	1.646.956.568	1,46
25	Plastik ve kauçuk ürünleri	10.979.650	6.431.039.324	2,37
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	4.024.974	4.083.899.027	1,37
31	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar	26.558.935	5.860.196.394	6,28

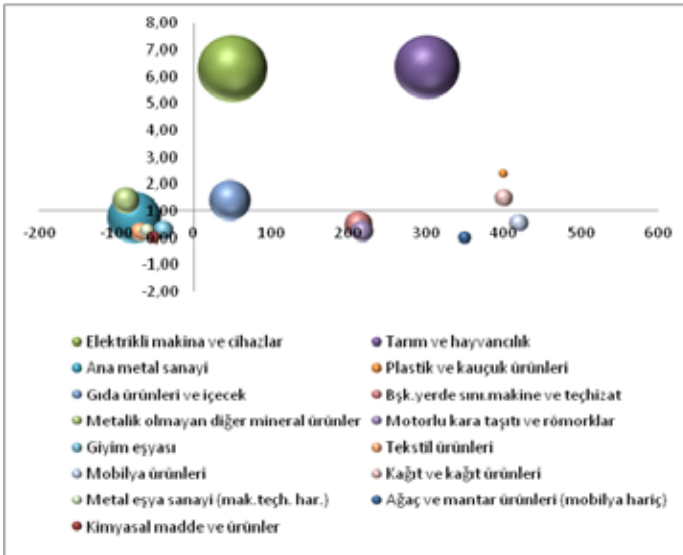
Kaynak:TÜİK, 2012 ihracat verileri kullanılarak üretilmiştir

Diyarbakır'da görülen duruma benzer şekilde, Şanlıurfada da ihracat yapan sektör sayısına karşın mukayeseli üstünlüğe sahip ihracatçı sektör sayısının düşük kaldığı ve bu sektörlerde ihracat ürünlerinin sıradan ürünler olduğu gözlenmektedir. Bu yapı bölgede ekonomik gelişme ve büyümenin

artırılması için yüksek katma değerli ve nitelikli ürünlerin/mallarının ihracatının artırılması ve çeşitlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Şanlıurfada en büyük ihracata sahip olan ilk 15 sektörün 2008 ve 2012 yılları arasındaki ihracat performansları ele alınarak; açıklanmış rekabet ü-

tünlüğü indeksi değeri, ihracat payı ve 2008-2012 yılları arasındaki değişime göre analiz sonuçları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir. Grafikte dikey eksen rekabet üstünlüğünü, yatay eksen sektörün ihracatındaki yüzdelik artışı, balon büyüklükleri de sektörün ihracat payını göstermektedir.

Grafik 2 Şanlıurfa İlinde Rekabetçi Üstünlüğe Sahip ve Yükselen Sektörler

Kaynak:TÜİK, 2012 verileri kullanılarak üretilmiştir

Grafik 2 de; Şanlıurfada rekabetçi üstünlüğe sahip sektörler sırasıyla “tarım ve hayvancılık”, “elektrikli makine ve cihazlar”, “gıda ürünleri ve içecek”, “metalik olmayan diğer mineral ürünleri” sektörleri ile ihracat payları düşük olan “kâğıt ve kâğıt ürünleri”, “plastik ve kauçuk ürünleri” sektörleridir. Bunun yanında, sağ eksen de görülen sırasıyla “mobilya ürünleri”, “ağaç ve mantar ürünleri”, “başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat”, “motorlu kara taşıtları ve römorklar” ihracatı rekabet gücünü artıran sektörler olarak görülmektedir. İhracat performansına göre durgunlaşan sektörler “ana metal sanayi”, “metalik olmayan diğer mineral ürünleri” ve “tekstil ürünleri” sektörleri olarak görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

TRC2 Bölgesi'nin Türkiye ihracatı içinde çok düşük bir pay almasına karşın, son yıllarda yaşanan gelişmeler ve yapılan çalışmalar bölge illerinin ve firmalarının dışa açılma eğiliminin arttığına işaret etmektedir. Yapılan analiz çalışması kapsamında bölgenin ihracat durumu incelenmiş, bölge ekonomisinin uluslararası pazarlarda rekabet gücü olan sektörleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Analiz sonuçları; bölge ihracatının profilinde tarım ve madencilikğe dayalı doğal kaynakların önemli bir yer tuttuğunu ve rekabetçi üstünlüğe sahip sektör sayısının düşük kaldığını, buna karşın rekabet gücünü artıran ve yükselen sektörlerin varlığının çe-

şitliliği nispeten artıracak olumlu bir eğilime işaret ettiğini göstermiştir. Yetersiz ve sıradan bir ihracat profili olan bölgede katma değeri yüksek üretim yapısının geliştirilmesi gerektiğini; nitelikli ürünlerin ihracatının artırılması ve çeşitlendirilmesi ile ihracatın artırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bölgenin ihracatta mukayeseli sektörleri olan "gıda ürünleri ve içecek", "tarım ve hayvancılık", "metalik olmayan diğer mineral ürünleri", "elektrikli makine ve cihazlar", "ağaç ve mantar ürünleri" gibi sektörlerde yığılma ve ölçek ekonomilerinin sağlanması, ihtisaslaşma ve kümelenme gibi olanaklarla üretim maliyetlerinin düşürülerek pazarlarda rekabet gücünün artırılması; sektörlerde markalaşma

düzeylerinin artırılması ve üretim süreçlerinin inovasyon ve yenilikçilikle desteklenerek ürünlerin nitelik ve çeşitliliğinin artırılması gerekmektedir. Bunun yanında bölgede ihracat ofislerinin kurulması, firmalarda nitelikli işgücü ve yabancı dil bilen personel ihtiyacının karşılanması sektörlerde ihracat kapasitesinin artırılması için gerekli unsurlardır. Bölgenin dış pazarlara açılması ve küresel ticaret fırsatlarından yararlanması, diğer bir deyişle önemli bir ticaret merkezi olabilmesi için; iç ve dış pazarlara ulaşım altyapısı ile lojistik hizmetlerin geliştirilmesi, iletişim teknolojilerinden daha fazla yararlanılması ve bölgede yatırım ortamının iyileştirilmesi konuları da önem arz etmektedir. ■

Kaynakça

- Farole, T. (2012), "Connectivity and Competitiveness", Economic Premise Issue 93 (2012), s. 1-5 <http://ideas.repec.org/a/wbk/prmcep/ep93.html>, 01.01.2013.
- Hausmann, R., J. Hwang ve D. Rodrik (2005), "What You Export Matters", Journal of Economic Growth, 12: 1 http://www.hks.harvard.edu/var/ezp_site/storage/fckeditor/file/pdfs/centers-programs/centers/cid/publications/faculty/wp/123.pdf, 01.01.2013.
- Kalkınma Bakanlığı (2012). Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı (2013). TRC2 Bölgesi (2014-2023) "Mevcut Durum Analizi ve Bölge Planı Analiz ve Genel Değerlendirme", Diyarbakır.
- TÜİK (2012b). "Dış Ticaret İstatistikleri" Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=vt>, 01.01.2013.

ÇATIŞMA BÖLGELERİNDE YATIRIM POTANSİYELİ

Abdullah Önder ÖZKUL | Karacadağ Kalkınma Ajansı İDB Başkanı

Giriş

Sermaye hareketliliği ve yatırım bir-birinin olmazsa olmazı kavramlardır. Güvenlik endişesinin bulunduğu bölgeler, potansiyellerine uygun yeni yatırım çekmek bir yana, yaşanan tehdit veya çatışmanın şiddeti ölçüğünde, nüfuslarını ve buna bağlı olarak da mevcut ticari potansiyellerini kaybetmek gerçeğiyle karşı karşıyadırlar.

Bazı hallerde yaşanan çatışma ve tehdit ortamı, bizzatıhi ülke ve bölge kaynaklarını eşit kullanamamaktan kaynaklanmaktadır. Çatışmanın fakirlik ve az gelişmişliği tetikleme, fakirlik ve az gelişmişliğin yeni çatışmaları beraberinde getirmesi gibi fasit bir daire halini alabilmektedir. Çatışma ve tehdit gibi nedenlerle geri kalmış durumda olan bölgelerde, kamu otoriteleri, aktardıkları fonlarla suni bir ticari hareketlilik yaratarak söz konusu bölgelerin normalleşmesine katkı sağlamaya çalışmaktadırlar.

Az gelişmişlik, çatışma ortamını besleyen önemli bir unsurdur. Çatışmaların yaşandığı bölgelerde fakirlik kısır döngünün kırılabilmesi için kamu otoritelerinin üzerine düşen rol, sürekli kaynak aktararak suni ekonomiler oluşturmak değil, söz konusu bölgelerdeki ekonomik yapıların kalıcılığını ve sürdürülebilirliğini sağlayacak yapısal düzenlemeler gerçekleştirmek olmalıdır. Ekonomik temelli olmayan etnik, dinsel, siyasal çatışma ortamlarında ise, kamu otoriteleri ve çatışmanın tarafları, evvela güvenliği tesis etmeyi önceleyerek bölgelerinde ekonomik gelişmenin sağlanabileceğini bilmek durumundadırlar. Yıllarca çatış-

ma ve gerginlik yaşanmış olan bölgeler, uzun zaman ekonomik potansiyellerini ve doğal kaynaklarını kullanamadıkları için çatışma sonrası dönemlerde yatırım açısından cazibe merkezleri konumuna gelebilmektedirler. Diğer bir boyutuyla çatışmaya rağmen o bölgede yaşamaya devam eden halk, gelişmiş bölgelerdeki birçok yaşamsal imkân ve lüksten mahrum şekilde yaşadığı için normalleşme ile birlikte bu bölgeler inşaat, altyapı, otomobil, gıda, lüks tüketim vb. birçok alanda önemli pazarlar ve tüketim merkezleri haline dönüşebilmektedirler.

Bu çalışmada; terör başta olmak üzere, diğer güvenlik sorunları nedeniyle uzun süre çatışma yaşanan bölgelerde, çatışma ortamının sona ermesi, huzur ve güven ortamının tesis edilmesiyle ortaya çıkan yatırım potansiyelleri ele alınmaktadır.

Neden Güvenlik?

Çatışma, kargaşa, toplumsal gerginlikler, dinsel ve etnik temelli problemler ile sermaye hareketleri birbirini iten kavramlardır. Ekonomik hareketlilik ve yatırım için en temel şart güven ve istikrar ortamıdır. Mikro bazda bir işletmeyi ele alırsak, ticari işletmeler ticari büyüklük ve potansiyelleri ile paralel olarak faaliyet gösterdikleri lokasyonları ya değiştirmekte ya da güvenlik boyutunu da göz önünde bulundurarak modernize etmektedirler.

Mahalle içindeki küçük bir esnaf işletmesi için bir kepenge takılan asma kilit güvenlik unsuru olarak yeterliyken, işletme ölçeğinin büyümesi ile meslek kollarına özel KSS (küçük sanayi sitesi)

veya OSB'de bulunma isteği, güvenlik kamerası, çevre duvarı, fabrika girişi bekçi kulübesi, 24 saat güvenlik görevlisi, departmanlar arası geçişi sınırlayan kartlı geçiş sistemleri... gibi ölçek ve faaliyet konusu özelinde güvenli olma ihtiyacı, işletme ile birlikte büyümektedir. Bu realiteden hareketle, güvenlik zafiyeti olan bölgeler ekonomik potansiyellerini harekete geçirmek için en öncelikli olarak bu sorunu çözmek zorundadırlar.

Bazı hallerde güvenlik sorununun, iş sahalarının olmaması gibi ekonomik eksikliklere dayandığı ve ekonomik gelişme ile kendiliğinden güvenlik sorunun azalma göstereceği ileri sürülmektedir. Çeşitli nedenlerle güvenlik sorunu yaşayan bölgelerde, kamu otoritelerinin bu bölgeleri cazip kılmak adına uyguladığı teşvikler, vergi avantajları, kurumlar marifetiyle yürütülen destekleme programları mevcuttur. Bu programlar ve neticeleri ele alındığında, güvenlik sorununun bu yöntemlerle çözülemediği, güvensiz ülke, bölge, il imajının, dışarıdan yeni yatırımcı çekmek bir yana, mevcut ekonomik potansiyelin riskli lokasyon dışına kaçması sonucunu dahi değiştiremediği görülmektedir.

Türkiye gibi cari açık veren ülkeler, bu açığı yabancı sermaye girişi ile gidermeye çalışırken, yatırım güvenliğini etkileyebilecek çatışma riskleri yatırım iklimini bozmakta ve yurt dışına fon çıkışına neden olmaktadır. Güvenlik sorununun yol açacağı savunma harcamalarının maliyeti, değerlendirilen döviz karşısında artacak ve bütçe üzerindeki yük katlanarak büyüyecektir. Devlet bu

açığı borçlanma yolu ile kapatmaya çalışacaktır. Özellikle nitelikli işgücünün polis gücüne dâhil edilmesi, güvensizlik ortamı, altyapının bozulması, kaynak sıkıntısı, finansal piyasaların sığılması gibi sorunlar dış yatırımlar için caydırıcı etki yaratmaktadır. Çatışmanın ekonomi ve yatırım iklimi üzerindeki etkileri, güvenlik sorununu daha da artırmaktadır. Bu nedenle dış yatırımlar çatışma riskinin arttığı bölgelerden uzak durmaktadır. Çatışma riskinin ölçülmesi, sadece güvenlik önlemlerinin artırılmasında değil, çatışma sonrası ortamda yatırım kararlarının etkinliği açısından da etkili olacaktır (Orhan vd, 2009).

Uzun süre güvensizlik nedeniyle ekonomik faaliyetlerin sınırlandığı ekonomilerde toplumsal ihtiyaçların oluşturduğu stres nedeniyle, normalleşme dönemlerindeki ekonomik hareketlilik normalden daha hızlı olmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, savaş sonrası dönemlerde Etiyopya, Uganda gibi Afrika Ülkelerinin bazı ortak özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde, çatışma dönemlerinde özel teşebbüsler, yasa dışı işlerle uğraşan tacirler, sınır dışı edilmiş olan azınlık gruplara ait iş çevreleri, yatırım için finansal olarak kullanılabilir likit pozisyona sahip olmuşlardır. Güvensizlik nedeniyle uzun yıllar boyunca özel ekonomi son derece sınırlı kaldığı için çatışma sonrasında sağlanan huzur ve güven ortamıyla birlikte özel ekonominin dönüşünün de son derece hızlı olması olağandır (Collier and Gunning, 1994).

Terör ve Ekonomi

Terör, yaşandığı dönemlerde ve bölgelerde kaynağı siyasi, dini, etnik vb her ne olursa olsun, öncelikli olarak mevcut düzeni rahatsız etmeyi hedeflemekte olup periyodu ve etkisi belirli olmayan eylemlerle varlığını devam ettirmektedir. Faaliyetlerini organize ettiği coğrafyanın az gelişmiş ve diğer bölgelerden izole olması, teröristler açısından bu tarz faaliyetlerin yürütülmesini ve koordinasyonunu kolaylaştırmaktadır. Ulusal veya

uluslararası yatırımcılar için ekonomik anlamdaki bütün cazibesine rağmen, terör ile anılan bölge ve ülkeler makul yatırım alanları olarak görülmemektedir. Terör nedeniyle yatırımcı gelmemesi, iş sahalarının olmaması, bu bağlamda ortaya çıkan az gelişmişliğin terörü besleyen temel unsurlardan olması, düzeni sağlamaya çalışan kamu otoriteleri açısından içinden çıkılması zor bir kısır döngü oluşturmaktadır. Aynı zamanda, bu bölgelerde Devletin ve özel sektörün yatırım boşluğunu doldurmak amacıyla teşebbüs ettiği kamusal kaynaklı iktisadi faaliyetler profesyonel olarak yönetilemediği için uzun soluklu olamamaktadırlar.

Terörün temel özelliklerinden birisi, olağandışı olmasıdır. Olağandışı olayların riskini öngörmek çok zordur. Bu durum, ekonomik modeller için kavramsal sorunlar doğurur. Bu nedenle, terörün ekonomik sonuçlarını net olarak ortaya koymak kolay değildir. Ancak son yıllarda, terörün ekonomik maliyetlerinin de olduğunu ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. Terörün diğer etkilerinin yanı sıra, ekonomik etkilerini anlamak önemlidir. Zira başarılı bir terörle mücadele politikasının ön şartı, terörün niteliğini, yapısını ve etkilerini doğru anlamaktan geçer. Terör, gösterdiği ekonomik etkiler nedeniyle aynı zamanda para ve maliye politikalarını da etkileyen önemli unsurlardan biridir. İnsan hayatının sona ermesi, yaralanmalar, arama ve kurtarma çalışmaları, binalara verilen maddi zararlar gibi terörün doğrudan ekonomik sonuçları, terör olayının olmasından hemen sonra ortaya çıkar ve kendisini daha çok kısa vadede gösterir. Terörün, kısa vadeli bu yıkıcı etkilerinin yanı sıra, orta ve uzun vadede de ekonomi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Terörün ekonomik etkilerini ele alan akademik çalışmaların birçoğunda çıkan ortak sonuç, terörün doğrudan ekonomik maliyetlerinin, diğer ekonomik maliyetlerine kıyasla daha düşük düzeyde ve kısa dönemde ortaya çıkma-

sıdır. Terörün dolaylı maliyetleri ise, sektörler, ülkelere ve zamana göre farklılık arz edebilmektedir (İnönü, 2013).

Çatışma ve Güvenlik Sorunu: Türkiye Örneği

Doğu ve Güneydoğu Anadolu kökenli işadamlarının kendi bölgelerinde yatırım yapmamalarının en büyük sebebi terördür. İşletmeleri veya şirketleri bir yerde yatırım yapmaya iten temel faktörler; hammadde, yarı işlenmiş mamul, enerji pazarına yakın olma, bol ve nitelikli işgücü gibi faktörlerdir. Ancak bütün bu faktörlerin cazibesine ve devletin teşvikine rağmen, yatırımcıların bu bölgelere gitmemesi, yapılacak yatırımın güvenliğinin ne kadar önemli olduğunun göstergesidir. Özellikle Türkiye açısından terörün yoğun olduğu illerde zaman zaman altyapı yatırımı veya değişik alanlarda yatırım için giden devlete veya özel şirkete ait şantiyelerin basılması, çalışanlarının şehit edilmesi, terörün doğrudan yatırımları engellediğinin birer somut örneğidir. Devlet özel sektörü çeşitli teşvik kanunlarıyla yıllardır desteklemiş olmasına rağmen bölge yatırımcısı bile bölgede yatırım yapmaktan imtina etmiştir. Yabancı yatırımcıların ülkemizde kurduğu şirketler incelendiğinde, ilk 10 ilimiz arasına Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden bir ilin bile olmaması, terörün etkisinden başka bir şekilde izah edilemez (Tablo 1). Aynı şekilde bölgeye kamu veya özel sektörden giden görevlilerinin şehit edilmesinin, yaralanmasının ve kaçırılmasının yatırımı doğrudan olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür.

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011) incelendiğinde ülkenin terör ile anılan illerinin, sıralamada çok gerilerde kaldığı görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Sosyo-Ekonomik kalkınma süreci sırasında iktisadi olarak yapılması gereken bütün doğru politikalar uygulamaya konsa bile, ülkenin içinde bulunduğu

Tablo 1: Uluslararası Sermayeli Şirketlerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı (İlk On İl)

İller	Şirket Sayısı (1954-2010)
İstanbul	13.613
Antalya	3.097
Ankara	1.685
Muğla	1.497
İzmir	1.368
Bursa	494
Aydın	432
Mersin	418
Kocaeli	295
Adana	184
Diğer İller	1.972
Toplam	25.055

Kaynak: TÜİK, 2012 ihracat verileri kullanılarak üretilmiştir

sosyal ve siyasi durumun ve beklenmedik zamanda ortaya çıkan ve gelişen yeni durum nedeni ile ülkenin kalkınma hamlesi yavaşlayabilir, kesintiye uğrayabilir ya da geriye dönüş süreci içerisine girebilir.

Kalkınmayı olumsuz etkileyen faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Küresel boyutlara ulaşan diğer ülkelerde görülen mali ekonomik krizler,
 - Komşu ülkelerde yaşanan savaşlar,
 - Ülkede isyan ve karışıklıkların çıkması,
 - Her türlü terör olayların iç güvenliği tehlikeye sokacak düzeye gelmesi,
 - Ülke içerisinde emniyet ve asayişin bozulması,
 - Doğal afetler,
 - Ülkede yaşayan insanların kalkınma olgusuna inanmamaları,
 - Kolay para kazanma duygusunun insanların genelinde hâkim olmasıyla ortaya çıkan olumsuz durum.
- Bu sayılanlar haricinde de, kalkınma

sürecini etkileyen elbette başka özel ve genel nedenlerde vardır. Askeri darbeler, başka ülkeler tarafından uygulanan ambargolar örnek olarak sayılabilir (Vural, 2006).

Çatışma ortamının; askeri harcamalar, çatışmalar sonrası oluşan zararların maliyetleri, göçe bağlı olarak kullanılmayan işgücü, nüfusun kontrolsüz ve plansız şekilde mobilize edilmesi sonucu ortaya çıkan çarpık kentleşme ve kent merkezlerinin işsiz nüfus nedeniyle karşılaştığı güvenlik sorunları gibi doğrudan negatif etkileri yanında, ülke veya bölgenin turizm potansiyelinin ortaya çıkmasına engel olma, yatırımcıları bölgede yatırım yapma fikrinden vazgeçirme gibi dolaylı negatif etkileri de bulunmaktadır.

11 Eylül 2001 saldırılarının ABD'deki otel endüstrisine etkisi tam bir trajedi olarak nitelendirilebilir. Saldırıdan sonraki ilk üç ay boyunca ABD'de; otel rezervasyonları bireysel varışlar için % 20 ile % 50 arasında rezervasyon iptalleri, grupların ve tatil firmaların tatil programlarını tamamen iptal etmesi, toplantıların, kongrelerin, seminerlerin, ticari fuarların tamamen iptali ve ertelenmesi ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu trajedinin yaşanması ABD için turizm gelirlerinin en az 2 milyar dolar kaybı anlamına gelmektedir. Bu saldırı sonucunda, birçok otel tekrar müşteri çekmek için oda fiyatlarında % 30 ile % 50 arasında bir indirim ve bedava kahvaltı, indirimli tiyatro bileti ve "üç gece kal 2 gece öde" gibi çeşitli promosyonlar yapmak zorunda kalmışlardır (Goodrich'den aktaran Yeşiltaş vd, 2008).

Türkiye, özellikle 1960 ve takip eden yıllarda çeşitli siyasal, etnik, dini vb. akımlardan beslenen terör örgütleriyle mücadele etmek durumunda kalmış ve terör olgusunun en kötü neticelerinden biri olan, ülke imajının bozulması sonucunu tam anlamıyla engelleyememiştir.

1960 ve 1970'li yıllarda Marksist/Leninist terör, 1980 ve 1990'lı yıllarda etnik terör ve son olarak da kökten dinci te-

rörü yaşayan Türkiye Cumhuriyeti, kısa tarihi boyunca neredeyse terörizmin her türüyle karşılaşmıştır. Bu terör türleri arasında Türkiye açısından en kanlı ve ekonomik açıdan maliyeti en fazla olanı, PKK ismi verilen ayrılıkçı terör örgütünün yaptığı terördür. Çünkü 30 yılı aşkın süredir devam eden PKK terörü, başta turizm sektörü olmak üzere birçok sektörü olumsuz şekilde etkilemiş ve hala etkilemeye devam etmektedir (Yeşiltaş vd, 2008).

Turizm sektörünün terör faaliyetlerinden etkilenmesi, ülke imajı üzerinden şekillenen dolaylı bir negatif etkidir. Türkiye özelinde, terör faaliyetlerinden en menfi etkiyi Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri görmüştür. 1960'lı yıllardan bu yana çeşitli fraksiyonlarla devam etmekte olan terörist faaliyetler; bölgede zaman zaman Olağanüstü Hal Yasalarının uygulanması, güvenlik gerekçesiyle uygulanan zorunlu köy tahliyeleri, bölge kırsalında yaşayan nüfusun azalması gibi sonuçları doğurmuş, bu durum terör grupları için bölgeyi adeta bir serbest bölge haline getirmiştir. Kamu otoriteleri zaman zaman bölge halkının seyahat etme güvenliğini sağlamakta zorlanmış ve geçici güvenlik bölgesi uygulamalarına başvurarak bölgeye giriş çıkışların güvenlik noktaları üzerinden yapılması zorunluluklarını getirmişlerdir. Güvenlik açığı yaşayan bölge, diğer bir taraftan uyuşturucu yetiştiriciliği ve kaçakçılık gibi faaliyetler içinde cazip bir coğrafya haline gelmiştir.

Türkiye'nin terör faaliyetleriyle en çok anılan bu iki bölgesinde yaşanan söz konusu olumsuzluklar, bölgenin kalkınma hızının ülke ortalamasının daha gerisinde kalmasına yol açmış, işsizlik oranı sıralamasında bölge illerinin en başlarda yer alması sonucunu doğurmuş, bölgedeki işsizlik ve eğitimsizlik terör faaliyetleriyle birbirini besleyen kısır döngü haline gelmiştir. Çatışma ortamından uzaklaşmak isteyen bölge halkının Türkiye'nin diğer coğrafyalarına ve büyük şehirlerine kontrolsüz şekilde göç

etmesi, batı bölgelerindeki işsizlik, çarpık kentleşme ve asayiş problemleri gibi birçok sorunu daha kronik hale getirmiştir.

Terörün dolaylı maliyetleriyle ilgili olarak yapılmış olan bir çalışmada, terör olmasaydı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde 2004-2012 yılları arasında yaklaşık 324.400 ilave istihdamın oluşturulacağı ve bunun ülke ekonomisine 7,4 milyar TL'lik bir katkısının olacağı hesaplanmıştır (Kurtulmuş, 2013).

Kamusal otoriteler, salt güvenlik önlemleriyle bölgenin ekonomik sistemini sağlıklı işleyen bir yapıya kavuşturamayacaklarını anlamış ve bölgenin yol, altyapı, sağlık eğitim anlamındaki dezavantajlarını ortadan kaldırarak ekonomik sistem kurma çabasını sürdürmüşlerdir. GAP kapsamında yapılan yatırımlar başta olmak üzere bölgeye kanalize edilen çok miktarda kamu yatırımı terör-az gelişmişlik kısır döngüsünü kırmak yönündeki bir politikanın yansımasıdır.

2013 yılında revize edilen Teşvik Sisteminde, söz konusu dezavantajlı bölge yatırımlar açısından en cazip bölge konumunda tutulmuştur. Örneğin bölgede yatırım yapan ve Türkiye'nin batısında faaliyet gösteren bir sanayici, bu yatırımı sayesinde batıdaki işletmesinin kazancını 6'ncı bölge için uygulanan vergi oranları üzerinden vergilendirebilecektir. 10

yıl boyunca SGK primi İş Veren Hissesi Desteği, % 50 Kurumlar Vergisi İndirimi ve KDV istisnası gibi yatırımı cazip kılan pek çok avantaj sağlanmıştır (Ekonomi Bakanlığı, 2013a).

Belirtilen bütün teşvik ve avantaj mekanizmalarına rağmen yatırımcının bölgeyi cazip görmesinin ön şartı hiç kuşkusuzdur ki "güvenli yatırım ortamı"dır. Çatışmasızlık, bölgede mevcudiyetini sürdüren ama çatışmayan bir yapıyı ifade etmekte olduğundan, yatırımcı için hala risk oluşturmakta olup hedeflenen ekonomik gelişme sonucunu doğurmayacaktır. 30 yıllık tecrübe göstermiştir ki zaman zaman çatışmaların sona ermesi, bölgedeki ekonomik durağanlığı değiştirmemektedir.

Güvenli Yatırım Ortamı: Mevcut ve Olası Etkileri

1960'lı yıllardan bu yana terör problemleri, bu bağlamda göç nedeniyle yaşanan nüfus kaybı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin tarım ve hayvancılık potansiyellerinin kullanılmamasına sebep olmuştur. Diğer yandan coğrafi konum gereği, yeniden yapılanan Irak Devleti ile olan yakın ticari ilişkiler, bölgeye ciddi anlamda bir avantaj sağlamaktadır. Irak, son dönemlerde Türkiye'nin en yoğun ihracat yaptığı ül-

keler arasında ilk sıradaki yerini almış durumdadır. Çok yakın bir gelecekte Suriye de yaşamış olduğu çalkantılı dönemi geçirecek ve yeniden yapılanan bir ülke olarak Türkiye için önemli bir pazar haline gelecektir.

Yatırım için güvenli ortam ile güvenli olmayan ortam mukayesesinde 6'ncı OSB'sini faaliyete geçiren ve 2'nci-3'üncü kuşak sanayicileriyle faaliyet gösteren Gaziantep ile hala 1'inci OSB'sinin altyapı sorunlarını çözmeye çalışan Diyarbakır'ın ele alınması terörün neler kaybettirdiğinin somut örneğidir. Aralarında yalnızca 143 km'si otoban, kalan kısmı duble yol olan toplam 313 km mesafe bulunmasına rağmen, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki iki ilimizden biri üzerinde terör bölgesi imajını taşıdığı için sanayileşememiştir.

Çatışma ortamının finansal piyasalar ve ticaret hayatı üzerindeki olumsuz etkisinin bariz bir örneği de Şanlıurfa ekonomisidir. Suriye ile çatışma öncesi dönemde yoğun ticari ilişkiler içerisinde olan Şanlıurfa ekonomisi, Krizle birlikte yaşanan süreçten son derece olumsuz etkilenmiştir.

Suriye Krizi'nin Şanlıurfanın ihracatı üzerindeki etkilerini aşağıdaki tablolar da yer alan verilerden net bir şekilde görmek mümkündür.

Tablo 2: İhracat Verileri, 2005-2012 (Bin Dolar)

Yıl	Şanlıurfa	Diyarbakır	TRC Bölgesi	Türkiye	Şanlıurfa İl Sırası	Diyarbakır İl Sırası	Düzye 2 Bölgeleri Sırası
2005	32.392	57.349	89.741	73.476.408	48	37	21
2006	45.922	66.877	112.799	85.534.676	44	39	22
2007	86.388	83.699	170.087	107.271.750	41	42	23
2008	147.445	92.091	239.536	132.027.196	36	43	23
2009	128.893	115.388	244.281	102.142.613	34	35	22
2010	173.584	165.196	338.780	113.899.174	34	35	22
2011	147.374	169.304	316.678	134.907.073	39	35	23
2012	110.925	198.952	309.878	152.536.653	45	34	23

Kaynak:TÜİK, 2013.

Tablo 3: İhracatçı Firma Sayısı, 2002-2012

Yıllar	Şanlıurfa	Diyarbakır	TRC Bölgesi	Türkiye
2002	41	18	59	31.731
2003	44	31	75	35.603
2004	48	53	101	39.437
2005	66	82	148	42.156
2006	85	83	168	44.166
2007	80	67	147	48.269
2008	92	84	176	48.144
2009	123	106	229	48.591
2010	131	128	259	50.379
2011	149	135	284	53.282
2012	124	161	285	56.441

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2013b

Değerlendirme ve Sonuç

Ülkedeki sermaye birikimin reel sektör tarafından yatırıma dönüşmesi, istihdamın artması, ihracatın ve kalite standartlarının yükselmesi, vergi gelirlerinin sağlıklı bir şekilde tahsil edilerek kamu finansman döngüsünün sağlanabilmesi, fert başına düşen gelirin artması kamu otoritelerinin temel hedefleridir.

Sermaye, ulusal/uluslararası niteliği fark etmeksizin risk algısı yüksek bir üretim faktörüdür. Savaş, iç savaş, terör eylemleri, siyasal kaoslar vb anormalliklerin tümü sermayeyi ve yatırımı dışlayan unsurlardır.

Hem terör bölgesi imajına sahip bölgelerde, hem de ülkenin diğer bölge ve metropol şehirlerinde sansasyonel nitelikte gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi muhtemel terör eylemleri, makro anlamda, uluslararası derecelendirme kuruluşları, yabancı yatırımcılar ve yabancı turist grupları üzerinde son derece olumsuz etkiler bırakırken, mikro anlamda ise yerli yatırımcı ve yerli turist grupları üzerinde aynı etkiyi bırakmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleriyle ülkenin diğer bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkını giderebilmenin yolu, öncelikle bu bölgelere, “yatırım

için güvenli bölge” imajının kazandırılmasından geçmektedir. Yatırımı cazip hale getirmek için uygulanan teşvik sistemleri ile diğer destekleme modelleri, ancak özel sektör yatırımı çekilebildiği noktada işe yarayacak olan enstrümanlardır. Son teşvik paketine göre 6ncı bölgede yer almasına rağmen, nispeten iyi imaja sahip olan illerdeki hareketlenmenin, terör bölgesi imajını taşıyan illerdeki hareketlilikten daha fazla olması, yatırım kararında güvenlik kavramının, bir takım vergi avantajlarından daha baskın bir etken olduğu varsayımını teyit etmektedir. ■

Kaynakça

- Collier, P. and J. W. Gunning (1994). Some Economic Consequences of the Transition from Civil War to Peace, Policy Research Paper, The World Bank, N.1392.
- Ekonomi Bakanlığı (2013a). “Yeni Teşvik Sistemi: Yatırımlarda Devlet Yardımları”, http://www.ekonomi.gov.tr/upload/560CEEFC-F404-7713-603A0BE2B730BC03/web%20sayfasi_tr.ppt, 30.12.2013.
- Ekonomi Bakanlığı (2013b). İstatistikler <http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EE4E7DE2-D8D3-8566-4520C9A5A5C65EAD>, 01.03.2013.
- Hazine Müsteşarlığı (2010). “Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni”, http://www.ekonomi.gov.tr/upload/F9A364E9-D8D3-8566-45200DA8EEF72A9D/2010_Rapor.pdf, 31.12.2013.
- İnönü, A. A. (2013). “Terörün Ekonomik Etkileri”, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, C. 4, S. 1, ss. 1-19.
- Kalkınma Bakanlığı (2013). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011), Ankara, <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/15310/SEGE-2011.pdf>, 30.12.2013.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı (2013). İstatistiklerle Şanlıurfa-Diyarbakır. Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı Yayını.
- Kurtulmuş, N. (2013). “Terörün Ülke Ekonomisine Tahmini Maliyeti”, Şanlıurfa Kent Ekonomileri Forumunda (29.06.2013) Yapılan Sunum.
- Orhan Z. O., C. Cehir ve Ü. Hacıoğlu (2009). “Çatışma Riskinin Ekonomik Analizi”, Stratejik Araştırmalar Dergisi, C. 1, S. 4, ss. 50-68.
- Öztürk, S. ve K. Çelik (2009). “Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri”, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, ss. 85-106.
- TÜİK (2013). Veri Tabanları, <http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/vt/vt.htm>, 01.03.2013.
- Vural, M. (2006). Terörün Sosyo-Ekonomik Gelişme Üzerindeki Olumsuz Etkileri Karşılaştırmalı Diyarbakır Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Yeşiltaş, M., İ. Öztürk ve F. Türkmen (2008). “Terör Faaliyetlerinin Turizm Sektörüne Etkilerinin Çözüm Önerileri Perspektifinde Değerlendirilmesi”, Sosyal Bilimler Dergisi, C. 10, S. 1, ss. 175-189.

2011 YILI KOBİ DESTEK PROGRAMINA BAŞVURAN PROJELERDE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN BALIK KILÇIĞI YÖNTEMİ İLE BELİRLENMESİ

Selçuk MENGÜVERDİ | Karacadağ Kalkınma Ajansı İDB Uzmanı

Giriş

Kalkınma Ajanslarının kuruluş amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plan ve programlarında öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır (Tamer, 2012). Kalkınma Ajansları (KA) kısaca; düzenli mali kaynaklara sahip, ye-

rel potansiyeli harekete geçirecek teknik ve idari donanımlara sahip, karar alma süreçlerinin yerel olarak belirlendiği, teknik kapasitesi yüksek bölgesel kalkınma kurumlarıdır.

Kalkınma ajansları; bölgesel ölçekte hizmet veren, merkezi ve yerel idari birimlerin dışında kalan, yerinden yönetilen, hızla karar alıp uygulayabilme yeteneğine sahip kurumlardır. Görev tanımı 5449 sayılı kanunla belirlenmiş ve özel hukuk hükümlerine tabidir. Ulusal düzeyde Kalkınma Bakanlığının koordinasyonunda faaliyetlerini yürüten bu kurumlar, yeterli

bütçesi bulunan ve yerelin potansiyelini harekete geçirci faaliyetlerde bulunan kurumlardır. Kalkınma ajansları, kâr amacı olmayan, hem ekonomik, hem de sosyal ve kültürel bölgesel gelişmeye odaklı, kamu ve özel sektör ile sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren, müzakere ve uzlaşma kültürünün geliştiği, katılımcı ve diyaloga açık bir örgütlenmeye sahiptir. Ajanslar faaliyetlerinde yerel kurumlarla işbirliği temelinde hareket eden, dinamik ve esnek olan, uygulayıcı olmayıp aksine; öğrenen ve hızla uyum sağlayan bölge kavramının hayata geçişini destekleyen

koordinatör “temel katalizör” kurumlar olarak tasarlanmışlardır (Dağdaş, 2010).

Karacadağ Kalkınma Ajansı, 5 Aralık 2009 tarihinden itibaren faaliyetlerine başlamıştır. Ajans; Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinden oluşan TRC2 Bölgesinde hizmet vermektedir. Ajans tarafından Bölge ile ilgili olarak yapılan araştırma ve planlama çalışmaları sonucu tespit edilen ve Bölge açısından potansiyel oluşturan sektörlerle yönelik proje teklif çağrısı yöntemiyle çeşitli mali destekler verilmektedir.

Her yıl proje teklif çağrısı yapılacak programlarla ilgili olarak Programlama Belgesi hazırlanmaktadır. Hazırlanan program önerilerinin Ajans Yönetim Kurulu tarafından kabulü ve Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylanmasının ardından, Programlara ilişkin Başvuru

Destek Programı’dır. Bu Programla; Diyarbakır ve Şanlıurfa bölgesinde yenilikçi ve modern yöntemler kullanılarak sanayi ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi, hizmet sektöründe turizmin teşvik edilmesi, sanayi, tarıma dayalı sanayi ve turizm sektörlerindeki mikro ve küçük ölçekli işletmelerin rekabet güçleri ile işletmelerin ihracat kapasitelerinin artırılması, böylece yeni istihdam olanaklarının yaratılması, işsizlik ve yoksulluğun azaltılması amaçlanmıştır. Bu programın öncelikleri; işletmelerin pazarlama, dış açılma ve ihracat kapasitelerinin geliştirilerek dış pazar paylarının artırılması, işletmelerin fiziki ve beşeri kapasitelerinin geliştirilmesi, emek-yoğun iş kollarının (tekstil vb) desteklenmesi, işletmelerde teknoloji kullanımının ve teknoloji trans-

ramlarına proje sunarak destek başvurusunda bulunan mikro ve küçük ölçekli işletmelerin projelerinin başarısızlık nedenleri, Balık Kılıçığı Diyagramı* kullanılarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Ajanslar, ilgili yönetmelik gereği belirli bir puanı (65 ve üzeri) aşan ve Tablo 1’deki Mali Kapasite ve İşletme Kapasitesi bölümünden en az 12 ve Tablo 2’deki İlgililik bölümünden en az 15 puan alan proje tekliflerini başarılı saymaktadır. Başarılı bulunan projeler, puan sıralamasına konulmakta ve program bütçesinin yettiği kadarı desteklenmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere, başvuruda bulunan ve başarılı olan her proje destek alamamaktadır. Aynı şekilde her destek alamayan projenin başarısız olduğunu söylemek de doğru değildir.

Rehberleri hazırlanmaktadır. Bu rehberlerde, Programın amacı, öncelikleri, örnek proje konuları, destek limitleri, uygun başvuru sahipleri, proje değerlendirme ve seçme sistemi gibi hususlara yer verilmektedir. Bu araştırmanın konusu, Ajans tarafından KOBİ’lere yönelik olarak uygulanan “Ekonomik Gelişme Mali

ferinin artırılması, AR-GE ve inovasyon faaliyetlerinin desteklenmesiyle rekabet güçlerinin artırılması ve alternatif turizm olanaklarının değerlendirilerek turizmin çeşitlendirilmesi olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, kalkınma ajanslarının “Doğrudan Finansman Desteği” prog-

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada Karacadağ Kalkınma Ajansına 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı kapsamında sunulan 232 adet projeye bağımsız değerlendiriciler tarafından verilen puanlar, parametrik istatistiksel analizlere tabii tutularak değerlendirilmiştir. 2011 yılın-

da sunulan 232 projeye ait veriler, 2012 yılı sonunda elde edilmiştir. Bu projelerin 12 tanesi idari kontrol sürecinde tamamlanması mümkün olmayan evrak eksiklikleri gibi sebeplerden dolayı değerlendirilmeye alınmayan projelerdir. 220 adet proje bağımsız değerlendiriciler tarafından değerlendirilmeye alınmış ve beş ana başlık altında toplam on sekiz kritere göre puanlar verilmiştir.

Projelerin değerlendirilmesi birbirinden habersiz ve bağımsız iki değerlendirici tarafından yapılmaktadır. Birinin başarılı, diğerinin başarısız notu verdiği durumlarda veya her ikisinin başarılı notu verip fakat aralarında 15 ve fazlası puan farkı olması durumunda, projeler üçüncü bir değerlendirici (hakem) tarafından değerlendirilmektedir. Bütün bu süreç Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2009 yılında yayınlanan Destek Yönetim Kılavuzuna göre yürütülmektedir.

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni, Karacadağ Kalkınma Ajansının 2011 Yılı Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı çerçevesinde Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde sunulan toplam 232 adet projenin değerlendirme

sonuçlarıdır. Bu projelerin 12 adedi (% 5,17) idari kontrol aşamasında başarısız kabul edilerek değerlendirme sürecine alınmayan projeler, diğer 220 proje ise değerlendirmeye alınan projelerdir.

Bulgular ve Yorumlar

Veriler üzerinde yapılan incelemelere göre, bütün projelerin aldığı ortalama puan 60,31 olarak hesaplanmıştır. Projelerin ancak % 35'i başarılı kabul edilmiştir. Değerlendirme kriteri bazında alınan puanlar arasında büyük bir sapma olmayıp en yüksek puan yüzde % 64 ile ilgililik ana başlığından elde edilmiştir. Bu sonucun sebebi, hibe programının önceliklerinin genel olması ve proje konularının birbirine benzer olması şeklinde yorumlanmıştır. En düşük puan yüzdeleri ise % 58 ile yöntem ve sürdürülebilirlik kriteri ve % 59 ile mali ve işletme kapasitesi ana başlıklarından alınan puanlardır. Alt başlık bazında ise en düşük puanlar % 42 ile yöntem ana başlığı altındaki ortakların projeye katılım ve katkı düzeyi, % 51 ile mali ve işletme kapasitesi altındaki başvuru sahibi ve ortaklarının proje yönetimi konusundaki deneyimi ve % 54 ile başvuru sahibinin sahip olduğu istikrarlı ve yeterli finansman kaynakları alt başlıklarından

alınmıştır. Buna göre proje sunanların ortak iş yapma kültürüne sahip olmadıkları veya isteksiz davrandıkları, geçmişte proje bazlı destek programları konusunda tecrübesiz oldukları ve finansman kaynakları konusunda yetersiz oldukları veya kayıt dışı çalıştıkları sonuçlarına varılmıştır.

Ayrıca proje bazında verilen puanlara bakıldığında en yüksek standart sapmanın 1,36 ile "2.1 Proje, Teklif Çağrısının hedefleriyle ve bir veya birden fazla önceliği ile ne kadar ilgili?" ve 1,32 ile "2.3 İlgili taraflar (nihai yararlanıcılar, hedef gruplar) ne kadar açıkça tanımlanmış ve stratejik olarak seçilmiştir? Hedef grupların gereksinimleri net bir şekilde belirlenmiş mi ve proje bunları gerektiği şekilde muhatap alıyor mu?" sorularında olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin ortalama puanlar yüksek olmasına rağmen sapmanın da yüksek olmasından ve değerlendiricilerin puanlama konusunda ortak bir anlayışa sahip olmamalarından kaynaklandığı değerlendirilmiştir.

Ek 1'de yer alan balık kılıçığı diyagramında, 2011 yılı proje değerlendirme sürecinde karşılaşılan sorunların tespiti amacıyla beş ayrı boyutta yapılan değerlendirmeler ve verilen puan ortalamaları yer almaktadır.

Tablo 1: Mali Kapasite ve İşletme Kapasitesine Ait Değerlendirmeler

(a) KRİTERLER	(b) Puan	(c) Ortalama	(c/b) %
1. Mali Kapasite ve İşletme Kapasitesi	20	11,76	59
1.1. Başvuru sahibi ve ortakları proje yönetimi konusunda yeterli deneyime sahip mi?	5	2,55	51
1.2. Başvuru sahibi ve ortakları yeterli teknik uzmanlığa sahip mi? (Ele alınacak konular hakkında yeterli bilgileri var mı?)	5	3,39	68
1.3. Başvuru sahibi ve ortakları yeterli yönetim kapasitesine sahip mi? (Personel, ekipman ve proje bütçesini idare edecek bilgi ve beceri dahil olmak üzere)	5	3,14	63
1.4. Başvuru sahibi istikrarlı ve yeterli finansman kaynaklarına sahip mi?	5	2,68	54

Tablo1'de görüldüğü üzere Mali ve İşletme Kapasitesi değerlendirmesinde en yüksek puan % 68 ile "Başvuru sahibi ve ortakları yeterli teknik uzmanlığa sahip mi? (Ele alınacak konular hakkında yeterli bilgileri var mı?)" alt başlığında

alınmıştır. Bu sonuç başvuran firma/ şahısların proje konusu işte yeterli düzeyde deneyime sahip olduklarını göstermektedir. Bu konuda alınan en düşük puan ise % 51 ile "Başvuru sahibi istikrarlı ve yeterli finansman kaynaklarına

sahip mi?" alt başlığından alınmıştır. Bu sonuç başvuru sahiplerinin yeterli düzeyde kayıtlı sermayelerinin bulunmadığını ve/veya bankalar nezdinde güvenilirliklerinin yeterli olmadığını göstermektedir.

Tablo 2: İlgililik Kriterine Ait Değerlendirmeler

(a) KRİTERLER	(b) Puan	(c) Ortalama	(c/b) %
2. İlgililik	25	16,02	64
2.1. Proje, Teklif Çağrısının hedefleriyle ve bir veya birden fazla önceliği ile ne kadar ilgili?	5+5	7,10	71
2.2. Proje, Hedef bölge(ler)nin ihtiyaçları ve sorunları ile ne kadar ilgili?	5	2,93	59
2.3. İlgili taraflar (nihai yararlanıcılar, hedef gruplar) ne kadar açıkça tanımlanmış ve stratejik olarak seçilmiştir? Hedef grupların gereksinimleri net bir şekilde belirlenmiş mi ve proje bunları gerektiği şekilde muhatap alıyor mu?	5x2	5,98	60

Görüldüğü üzere en yüksek puan % 71 ile “Proje, Teklif Çağrısının hedefleriyle ve bir veya birden fazla önceliği ile ne kadar ilgili?” alt kriterinde alınmıştır. Bu sonuç kalkınma ajansının hedeflediği destek konuları ile başvuru sahiplerinin amaçlarının ve projeden beklentilerinin örtüştüğü anlamına gelmektedir. Ancak, “Proje, hedef bölge(ler)nin ihtiyaçları ve sorunları ile ne kadar ilgili?” alt kriterinin en düşük puanı alması, başvuru sahiplerinin proje hedefleri ile bölgesel bazdaki sorunları yeterince bağdaştıramadığını göstermektedir.

Tablo 3: Yöntem Kriterine Ait Değerlendirmeler

(a) KRİTERLER	(b) Puan	(c) Ortalama	(c/b) %
3. Yöntem	30	17,45	58,2
3.1 Önerilen faaliyetler uygun mu, uygulanabilir mi, hedeflerle ve beklenen sonuçlarla uyumlu mu?	5	3,03	61
3.2 Projenin genel tasarımı ne kadar tutarlı? (Özellikle; proje, söz konusu sorunların bir analizini yansıtır mı; dış faktörler göz önüne alınmış mı ve bir değerlendirme öngörüyor mu?)	5	2,71	54
3.3 Ortakların projeye katılım ve katkı düzeyi yeterli mi?	5	2,12	42
3.4 Faaliyet planı açık ve uygulanabilir nitelikte mi?	5	3,02	60
3.5 Teklifte, projenin sonucuna yönelik objektif olarak doğrulanabilir göstergeler yer alıyor mu?	5	2,90	58
3.6 Projede, Ajans desteğine ve görünürlüğüne yeterli önem verilmiş mi?	5	3,68	74

Bu kriterde genel ortalamasının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç başvuru sahiplerinin proje uygulama konusunda isteksiz oldukları şeklinde yorumlanmıştır. Tablo 4’te Sürdürülebilirlik kriterine ait değerlendirme sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4: Sürdürülebilirlik Kriterine Ait Değerlendirmeler

(a) KRİTERLER	(b) Puan	(c) Ortalama	(c/b) %
4. Sürdürülebilirlik	15	8,76	58,4
4.1 Projenin, hedef grupları üzerinde somut bir etkisi olması bekleniyor mu?	5	3,01	60
4.2 Proje, potansiyel çarpan etkileri içermekte midir?	5	2,86	57
4.3 Teklif edilen projenin beklenen sonuçları sürdürülebilir mi?	5	2,90	58
Mali Boyut: Faaliyetler destek bittikten sonra nasıl finanse edilecek? Proje piyasa koşullarında rekabetçi bir getiri oranına sahip mi?			
Kurumsal Boyut: Kurumsal yapı proje sona erdikten sonra da faaliyetlerin sürdürülmesine izin verecek mi? Proje sonuçları için “yerel sahiplenme” olacak mı?			
Pazar Boyutu (varsa): Pazarda talep nasıl: sabit mi, artıyor mu, azalıyor mu? Proje tek bir tedarikçi veya müşteriye mi bağımlı? Projenin sonunda işletmenin pazarda konumu ne kadar sağlam olacak?			

Bu konuda da genel ortalama puanının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç, başvuru sahiplerinin proje döngüsü yönetimi konusunda yeterli faaliyetin planlanmadığı veya ifade edilmediği şeklinde yorumlanmıştır.

Tablo 5: Bütçe ve Maliyet Etkinliği Kriterine Ait Değerlendirmeler

(a) KRİTERLER	(b) Puan	(c) Ortalama	(c/b) %
5. Bütçe ve Maliyet Etkinliği	10	6,31	63,1
5.1 Tahmini maliyetler ile beklenen sonuçlar arasındaki oran yeterli mi?	5	3,08	62
5.2 Yapılması öngörülen harcamalar projenin uygulanması için gerekli ve gerçekçi mi? (Piyasa koşullarıyla uyumlu mu?)	5	3,23	65
TOPLAM (Tablo 1-2-3-4-5)	100	60,31	60

Bu kriterde alınan ortalama puan, genel ortalama puanının altında kalmıştır. Sunulan projelerin harcama bütçesi ile elde edilmesi hedeflenen sonuçlar arasında gereklilik ve gerçekçilik konusunda değerlendiricilerin yeterince ikna olmadıkları görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada bütün projelerin aldığı ortalama puan 60,31 olarak hesaplanmıştır. Projelerin ancak % 35'i başarılı kabul edilmiştir. Değerlendirme kriteri bazında alınan puanlar arasında büyük bir sapma bulunmayıp en yüksek puan yüzde % 64 ile İlgililik ana başlığından elde edilmiştir. Bu sonuca göre, hibe programının önceliklerinin genel olduğu ve başvuru projelerin konularının birbirine benzer olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Verilen en düşük puanlar % 58 ile Yöntem ve Sürdürülebilirlik kriteri ve % 59 ile Mali ve İşletme Kapasitesi ana başlıklarıdır. Bu durum, projelerin bu boyutlarının başvuru sahiplerince yeterince anlaşılması şeklinde değerlendirilebilmektedir.

Mali ve İşletme Kapasitesi değerlendirilmesinde en yüksek puanı alan (% 68) başvuru sahibi ve ortaklarının yeterli teknik uzmanlığa sahip olma durumları (Ele alınacak konular hakkında yeterlilikleri), proje başvurusunda bulunan firma/şahısların proje konusu işte yeterli düzeyde deneyime sahip oldukları şek-

linde yorumlanmıştır. Bu konuda alınan en düşük puanlar ise, % 54 ile Başvuru sahibinin istikrarlı ve yeterli finansman kaynaklarına sahip olma durumu, proje başvuru sahiplerinin yeterli düzeyde kayıtlı sermayelerinin bulunmadığı ve/veya bankalar nezdinde güvenilirliklerinin yeterli olmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

İlgililik kriterine göre en yüksek puan % 71 ile Proje, Teklif Çağrısının hedefleriyle ve bir veya birden fazla önceliği ile ilgililik durumu, kalkınma ajansının hedeflediği destek konularının başvuru sahiplerinin amaçlarının ve projeden beklentilerinin örtüştüğü şeklinde yorumlanmıştır. Ancak, Proje, hedef bölge(ler)nin ihtiyaçları ve sorunları ile ilgililik durumunun en düşük puanı alması, başvuru sahiplerinin proje hedefleri ile bölgesel bazdaki sorunları yeterince bağdaştıramadığını göstermektedir.

Yöntem kriterinde, genel ortalamanın oldukça düşük olması başvuru sahiplerinin proje uygulama konusunda tecrübesiz olduklarını, özellikle birlikte/ortaklı proje yürütme konusunda isteksiz olduklarını göstermektedir.

Sürdürülebilirlik kriterinin genel ortalama puanının oldukça düşük olması başvuru sahiplerinin proje döngüsü yönetimi mantığına yeterince aşina olmadıkları, proje sonuçlarının sürdürülebilirliği konusunda yeterli faaliyetler planlanmadığı veya yeterince ifade edilemediği şeklinde

yorumlanmıştır.

Bütçe ve Maliyet Etkinliği kriterinin genel ortalama puanının altında puan alması, sunulan projelerin harcama bütçesi ile elde edilmesi hedeflenen sonuçlar arasında gereklilik ve gerçekçilik konusunda değerlendiricilerin yeterince ikna olmadıkları şeklinde yorumlanmıştır.

Tespit edilen bu sorunlara yönelik çözüm önerileri:

Kalkınma ajansları ve benzeri fon sağlayan kurumlar, destek programlarında misyonlarına göre değişik hedefler gözetmektedirler. Proje değerlendirme aşamasında puanlamalar bu hedefler doğrultusunda yapılmaktadır. Bu sebeple bir destek programına başvuru yapan şahıs/firmaların, başvuru rehberlerini çok iyi tetkik ederek puan getirici yönlerini tespit etmeleri ve eksiklerini gidermeye çalışmaları önerilmektedir. Kalkınma ajansları ve benzeri fon sağlayan kurumlar, proje döngüsü yönetimi mantığını öğrenmektedirler. Bu mantığa göre destek alanlar, proje yönetme kapasitesine sahip olmak, gerekli eş finansmanı sağlayacak mali kapasiteye sahip olmak ve sonuçları sürdürülebilir kılacak tedbirler almak durumundadırlar. Bu nedenle, potansiyel başvuru sahiplerinin, proje yönetimi konusunda deneyimli personele sahip olmaları veya bu kapasiteyi oluşturacak şekilde eğitim programlarına katılmaları önerilmektedir. ■

Kaynakça

- Akın, B. (1996). İşletmelerde İstatistik Proses Kontrol (İPK) Teknikleri, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Başaran, N. (2010). Kalite İyileştirmede İstatistiksel Proses Kontrol Tekniklerinden Pareto Analizi ve Gıda Sektöründe Bir Uygulama. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Bircan, H., & Gedik, H. (2003). Tekstil Sektöründe İstatistiksel Proses Kontrol Teknikleri Uygulaması Üzerine Bir Deneme. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, ss 69-79.
- Çiçek, E. (1997). Toplam Kalite Yönetimi ve Konya Sanayi Bölgesinde Örnek Uygulamalar. Konya: (<http://Tez2.Yok.Gov.Tr/UlusalTezMerkezi/SearchTez>: Tez.No:61536).
- Dağdaş, S. (2010). Kalkınma Ajansları: Türkiye'de Açılan Yeni Çığır. III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, (S. 165-182).
- Gedik, H. (2003). İstatistiksel Proses Kontrol Teknikleri ve Sivas Dikimevinde Bir Uygulama. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

YENİ TEŞVİK SİSTEMİNİN DİYARBAKIR ve ŞANLIURFA İLLERİNE ETKİSİ

Hikmet DENİZ | Diyarbakır YDO Uzmanı

Yunus ÇOLAK | Şanlıurfa YDO Koordinatörü

Giriş

5 Nisan 2012 tarihinde Başbakan tarafından açıklanan Yeni Teşvik Sistemi "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"ın 19 Haziran 2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanması ile yürürlüğe girmiş; 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere uygulamaya konmuştur.

Yeni teşvik sisteminin önceki teşvik sistemlerinden en önemli farkı, bölgesel farklılıkların azaltılmasına yönelik çok etkin teşvik unsurlarının yer almasıdır. Bu sistemde, Türkiye, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre 6 farklı bölgeye ayrılmış ve teşvik unsurları az gelişmiş bölgelerde daha avantaj sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Diyarbakır ve Şanlıurfa,

yeni teşvik sisteminde teşvik unsurları açısından en avantajlı olan 6. bölge içinde yer almaktadır.

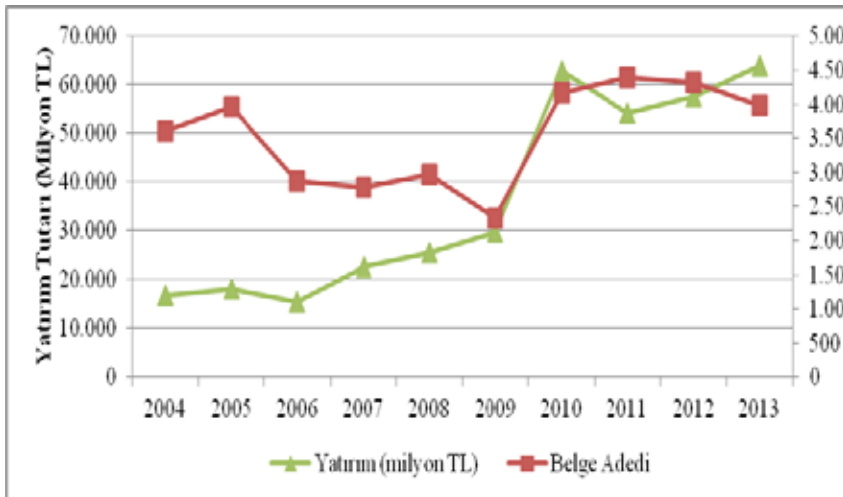
Bu yazıda, yeni teşvik sisteminin 6. bölgeye ve Diyarbakır ile Şanlıurfaya olan etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan analiz çalışmalarında 15 Aralık 2013 tarihinde Ekonomi Bakanlığının internet sitesinden alınmış yatırım teşvik belgeleri istatistikleri kullanılmıştır.

Türkiye'de Teşvik Belgesine Bağlı Yatırımlar

Ekonomi Bakanlığının yatırım teşvik belgesi istatistiklerine göre, son 10 yılda (2004-2013) Türkiye'de 35.395 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş olup bu teşvik belgelerine bağlı yatırım tutarı

366,7 milyar TL ve istihdam ise 1.346.645 kişi olmuştur. Yıllara göre bakıldığında, özellikle 2009 yılında yaşanan global krizin etkisiyle, yatırım teşvik belgesi sayısının önemli miktarda düştüğü görülmektedir. Sonraki yıllarda yatırım teşvik belgesi sayısının tekrar arttığı ve yıllık yaklaşık 4.000 âdetin üzerinde bir bantta kaldığı görülmektedir. Yıllar itibariyle alınan belge ve yatırım tutarlarını gösteren aşağıdaki tabloya bakıldığında yeni teşvik sisteminin uygulandığı 2012 ve 2013 yıllarında önceki yıllara göre çok önemli bir artış olmadığı gözlenmektedir. Ancak 2013 yılının son iki ayına ait istatistikler açıklandıktan sonra bunların eklenmesiyle 2013 yılında önemli bir artış olacağı öngörülmektedir.

Grafik 1: Belge Adedi ve Yatırım Tutarının Yıllara Göre Değişimi

Tablo 1: Yıllara Göre Türkiye'de Yatırım Teşvik Belgeleri

Yıl	Belge Adedi	Sabit Yatırım (milyon TL)	İstihdam
2004	3.600	16.802	166.052
2005	3.962	18.050	174.515
2006	2.872	15.401	116.159
2007	2.772	22.479	124.683
2008	2.974	25.453	113.233
2009	2.327	29.807	85.323
2010	4.178	62.996	151.114
2011	4.406	54.093	125.913
2012	4.319	57.660	146.956
2013 ¹	3.985	63.962	142.697

1 2013 yılının ilk 10 ayını kapsamaktadır.

MAKALE

Yatırımların Bölgesel Dağılımı

Yapılan yatırımlar, yeni teşvik sisteminin uygulandığı 2012 ve 2013 yılları ile önceki on yıl şeklinde iki dönem için karşılaştırıldığında, bölgesel dağılımda önemli bazı değişiklikler olduğu göze çarpmaktadır. Yatırım teşvik belge sayısı, sabit yatırım tutarı ve istihdam sayısı bakımından 1. bölge yine en fazla pay almakla beraber, yeni teşvik sistemi döneminde bu payın

kısmen azaldığı görülmektedir. Özellikle belge adedi ve istihdam sayısında bu azalış çok daha fazladır. 2. bölgede de 1. bölgeye benzer bir azalış söz konusudur. 3. bölgede iki dönem arasında ciddi bir farklılık olmadığı gözlemlenirken 4. ve 5. bölgelerde nispi bir artış göze çarpmaktadır.

6. bölgeye bakıldığında diğer bölgelerden çok daha fazla bir artış olduğu görülmektedir. Belge adedi bakımından 6. bölge

2002-2011 yılları arasında % 6 pay alırken, yeni teşvik sistemi döneminde bu pay % 11'e yükselmiştir. Sabit yatırım tutarında % 3'ten % 9'a, istihdam sayısında ise % 4'ten % 15'e yükselmiştir. İstihdam sayısı bakımından bölge sıralamasında 4 basamak yükselerek 6'ncı sıradan 2'nci sıraya, belge adedi bakımından 2 basamak yükselerek 4'üncü sıraya, sabit yatırım tutarında 1 basamak yükselerek 5'inci sıraya yükselmiştir.

Tablo 2: Yatırımların Bölgesel Dağılımı

Bölgesi	Belge Adedi (%)			Sabit Yatırım (%)			İstihdam (%)		
	2002-2011	2012-2013	Değişim	2002-2011	2012-2013	Değişim	2002-2011	2012-2013	Değişim
1. Bölge	42	36	-14	42	40	-6	47	39	-18
2. Bölge	19	17	-9	22	18	-18	20	15	-25
3. Bölge	14	15	4	13	12	-3	12	12	-6
4. Bölge	11	11	5	8	13	55	9	11	22
5. Bölge	8	9	10	7	7	-11	7	9	24
6. Bölge	6	11	99	3	9	182	4	15	304
Muhtelif Bölgeler	1	0	-32	5	3	-45	2	0	-73
Genel Toplam	100	100		100	100		100	100	

Altıncı Bölge İllerinde Yatırımların Dağılımı

Yeni teşvik sistemi döneminde 6. bölgedeki illerin aldığı paylar incelen-

diğinde, en fazla belge sayısına sahip olan Şanlıurfa ili 188 belge ve % 20'lik pay ile birinci sırada, Diyarbakır ili 150 belge ve % 16'lık pay ile ikinci sırada yer

almaktadır. Daha sonra sırasıyla Batman, Mardin ve Van illeri gelmektedir. Ardahan ili sadece 6 belge ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 3: Altınca Bölge İllerinde Yatırımların Dağılımı, 2012 ve 2013 Ocak-Ekim

Yatırımın Yeri	Belge Adedi	%	Sabit Yatırım (Milyon TL)	%	İstihdam	%
Şanlıurfa	188	20	1.231	12	10.951	25
Diyarbakır	150	16	1.025	10	5.145	12
Batman	112	12	443	4	8.469	19
Mardin	111	12	3.026	29	5.448	12
Van	105	11	630	6	2.417	5
Bitlis	44	5	166	2	1.636	4
Bingöl	34	4	1.213	12	1.189	3
Ağrı	32	3	147	1	2.102	5
Muş	32	3	1.086	10	1.162	3
Siirt	32	3	265	3	2.216	5
Şırnak	26	3	650	6	1.013	2
İğdir	24	3	122	1	1.029	2
Kars	23	2	286	3	767	2
Hakkari	19	2	87	1	490	1
Gökçeada-Bozcaada	7	1	15	0	106	0
Ardahan	6	1	43	0	94	0
Genel Toplam	945	100	10.436	100	44.234	100

Tablo 4'te yapılan yatırımların, yeni teşvik sisteminin uygulandığı 2012 ve 2013 yılları ile önceki on yıl şeklinde iki dönem olarak karşılaştırılması verilmiştir. Belge adedi açısından Diyarbakır ilinin Türkiye içindeki payı % 1,1'den % 1,8'e yükselmiştir. Sabit yatırım tutarında % 0,5'ten % 0,8'e, istihdam sayısında da % 0,7'den % 1,8'e yükselmiştir. Fakat Diyarbakır'ın Türkiye

Tablo 4: Diyarbakır'daki Yatırım Teşvik Belgeleri

Yıl	Belge Adedi	Sabit Yatırım (milyon TL)	İstihdam
2012	67	345	2.640
2013 (Ocak-Ekim)	83	680	2.505
Toplam	150	1.025	5.145

çindeki payı artarken, 6. bölge içindeki payında düşüş olması dikkat çekicidir. Belge adedinde % 19'dan % 16'ya, sabit ya-

İstihdam sayısı bakımından Şanlıurfa ili 10.951 kişi ve % 25 pay ile yine birinci sırada yer almaktadır. Daha sonra % 19 ve % 12'lik paylar ile sırasıyla Batman ve Mardin illeri gelmektedir. Diyarbakır ise 5.145 kişi ile 6.bölge toplamında sadece % 12'lik paya sahip olup dördüncü sıradadır.

Sabit yatırım tutarında enerji yatırımlarından dolayı biraz daha farklı bir durum görülmektedir. Mardin 3 milyar TL ile birinci sırada iken, sonra sırasıyla Şanlıurfa ve Bingöl gelmektedir. Diyarbakır 1 milyar TL ile 6. bölge toplamında % 10'luk paya sahip olup dördüncü sırada yer almaktadır.

Diyarbakır İli ve Yeni Teşvik Sistemi

Diyarbakır ilinde 2012 yılında 67, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde 83 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir.

tırım tutarında % 15'ten % 10'a, istihdam sayısında da % 20'den % 12'ye düşüş görülmektedir.

Tablo 5: Diyarbakır'daki Teşvik Belgelerinin Türkiye ve 6. Bölge İle Karşılaştırılması

	Diyarbakır		6. Bölge		TR	
	2002-2011	2012-2013	2002-2011	2012-2013	2002-2011	2012-2013
Belge Adedi	351	150	1.890	945	33.120	8.304
Diyarbakır'ın Payı (%)			19	16	1,1	1,8
Sabit Yatırım (Milyon TL)	1.243	1.025	8.246	10.436	270.782	121.622
Diyarbakır'ın Payı (%)			15	10	0,5	0,8
İstihdam Sayısı	9.969	5.145	50.865	44.234	1.344.635	289.653
Diyarbakır'ın Payı (%)			20	12	0,7	1,8

Tablo 6: Yatırım Teşvik Belgelerinin Aylara Göre Dağılımı, Ocak-Ekim 2013

	Belge Adedi	Sabit Yatırım (milyon TL)	İstihdam
Ocak	10	31	649
Şubat	13	308	452
Mart	11	91	274
Nisan	5	39	68
Mayıs	10	24	235
Haziran	6	25	124
Temmuz	8	79	187
Ağustos	5	6	84
Eylül	8	53	322
Ekim	7	23	110
2013 Toplamı	83	680	2.505

2013 yılında alınmış yatırım teşvik belgelerinin aylara göre dağılımı Tablo 6'te görülmektedir.

Tablo 7: Yatırımların Sermaye Türü, Ocak-Ekim 2013

	Sermaye Türü	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Diyarbakır	Yabancı Sermaye	1	5	0
	Yerli Sermaye	82	675	2.505
Türkiye	Yabancı Sermaye	195	8.881	9.044
	Yerli Sermaye	3.790	55.081	133.653

Sermaye Türü

Yatırımların sermaye türüne göre dağılımına bakıldığında, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, Diyarbakır'da yabancı sermayeli bir yatırımın dışında diğer tüm yatırımlar yerli sermayeli olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8: Yatırım Türü, Ocak-Ekim 2013

Yatırım Türü	Diyarbakır	Türkiye
Diğer	5	408
Komple Yeni	60	2.360
Tevsi	18	1.217
Genel Toplam	83	3.985

Yatırımın Türü

Yatırımın türüne göre bakıldığında, Diyarbakır'da Türkiye dağılımına benzer şekilde komple yeni yatırımların ağırlığı daha fazladır. Alınan 83 yatırım teşvik belgesinin 60'i komple yeni yatırımdır.

Tablo 9: Destek Türü, Ocak-Ekim 2013

Destek Sınıfı	Diyarbakır	Türkiye
Bölgesel	81	2.272
Büyük Ölçekli		11
Genel	2	1.694
Stratejik Yatırımlar		8
Genel Toplam	83	3.985

Destek Türü

Yatırım teşvik belgelerinin destek türüne bakıldığında, Diyarbakır'da alınan teşvik belgelerinin neredeyse tamamı bölgesel teşvik olduğu görülmektedir. Diyarbakır'da 2013 yılı içinde büyük ölçekli ve stratejik yatırım hiç gerçekleşmemiştir.

Tablo 10: Yatırımların Sektörel Dağılımı, Ocak-Ekim 2013

Sektörü	Diyarbakır		Türkiye	
	Adet	%	Adet	%
Enerji	2	2	151	4
Hizmetler	10	12	1.118	28
İmalat	57	69	2.396	60
Madencilik	12	14	233	6
Tarım	2	2	87	2
Genel Toplam	83	100	3.985	100

Tablo 11: Yatırımların Alt Sektör Dağılımı, Ocak-Ekim 2013

Alt Sektörü	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Cam	1	1	10
Çimento	1	1	2
Demir Çelik	2	26	70
Diğerleri	5	6	110
Dokuma ve Giyim	9	430	1.104
Eğitim	1	3	20
Elektrikli Makineler	1	5	30
Enerji	2	54	40
Gıda ve İçki	4	7	71
Hayvancılık	2	8	61
İstihraç ve İşleme	12	24	144
Kağıt	1	8	15
Kimya	1	1	10
Lastik-Plastik	8	21	158
Madeni Eşya	9	20	153
Makine İmalat	2	1	12
Orman Ürünleri	10	20	265
Pişmiş Kil ve Çim.Ger.	5	14	66
Sağlık	2	7	15
Taşıt Araçları	2	13	75
Ticaret - Depolama	1	1	19
Turizm	2	8	55
Genel Toplam	83	680	2.505

Tablo 12: Şanlıurfa'daki Yatırım Teşvik Belgeleri

Yıl	Belge Adedi	Sabit Yatırım (milyon TL)	İstihdam
2012	99	602	5.657
2013 (Ocak-Ekim)	89	630	5.294
Toplam	188	1.232	10.951

Yatırımların Sektörel Dağılımı

Diyarbakır'da alınan teşvik belgelerinin % 69'u "imalat" ve % 12'si "hizmetler" sektöründe alınmıştır. Türkiye'de bu sektörler sırasıyla % 60 ve % 28'lik paylara sahiptir.

Yatırımların Alt Sektör Dağılımı

Diyarbakır'da alınmış yatırım teşvik belgelerinin alt sektör dağılımına baktığımızda "istihraç ve işleme", "orman ürünleri" ve "dokuma ve giyim" sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir. Sabit yatırım tutarı ve istihdam sayısı bakımında "dokuma ve giyim" sektörü çok büyük farkla öne çıkmaktadır. "Dokuma ve giyim" sektörü, 430 milyon TL sabit yatırım tutarı ile toplam yatırım tutarının % 63'ünü, 1.104 kişilik istihdam ile toplam istihdamın % 44'ünü oluşturmaktadır.

Şanlıurfa İli ve Yeni Teşvik Sistemi

Şanlıurfa ilinde 2012 yılında 99, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde 89 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir.

Tablo 13: Şanlıurfa'daki Teşvik Belgelerinin Türkiye ve 6. Bölge İle Karşılaştırılması

	Şanlıurfa		6. Bölge		TR	
	2002-2011	2012-2013	2002-2011	2012-2013	2002-2011	2012-2013
Belge Adedi	314	188	1.890	945	33.120	8.304
Şanlıurfa'nın Payı (%)			16,6	19,9	0,95	2,26
Sabit Yatırım (Milyon TL)	1.534	1.231	8.246	10.436	270.782	121.622
Şanlıurfa'nın Payı (%)			18,6	11,8	0,57	1,0
İstihdam Sayısı	9.472	10.951	50.865	44.234	1.344.635	289.653
Şanlıurfa'nın Payı (%)			18,6	24,7	0,7	3,78

Tablo 14: Yatırım Teşvik Belgelerinin Aylara Göre Dağılımı, Ocak-Ekim 2013

	Belge Adedi	Sabit Yatırım (milyon TL)	İstihdam
Ocak	16	31	585
Şubat	8	36	279
Mart	9	86	342
Nisan	9	87	653
Mayıs	9	19	714
Haziran	8	79	667
Temmuz	12	109	548
Ağustos	7	114	500
Eylül	7	63	785
Ekim	4	6	221
2013 Toplamı	89	630	5.294

Tablo 15: Yatırımların Sermaye Türü, Ocak-Ekim 2013

	Sermaye Türü	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Şanlıurfa	Yabancı Sermaye	3	12	980
	Yerli Sermaye	86	618	4.314
Türkiye	Yabancı Sermaye	195	8.881	9.044
	Yerli Sermaye	3.790	55.081	133.653

Tablo 16: Yatırım Türü, Ocak-Ekim 2013

Yatırım Türü	Şanlıurfa	Türkiye
Diğer	6	408
Komple Yeni	73	2.360
Tevsi	10	1.217
Genel Toplam	89	3.985

Yandaki tabloda yapılan yatırımların, yeni teşvik sisteminin uygulandığı 2012 ve 2013 yılları ile önceki on yıl şeklinde iki dönem olarak karşılaştırılması verilmiştir. Belge adedi açısından Şanlıurfa ilinin Türkiye içindeki payı % 0,95'ten % 2,26'ya yükselmiştir. Sabit yatırım tutarında % 0,57'den % 1'e, istihdam sayısında da % 0,7'den % 3,78'e yükselmiştir. Şanlıurfanın 6. bölge içindeki payı ise; Belge adedinde % 16,6'dan % 19,9'a, istihdam sayısında da % 18,6'dan % 24,7'ye yükselme gerçekleşmişken, sabit yatırım tutarında % 18,6'dan % 11,8'e düşüş görülmektedir.

2013 yılında alınmış yatırım teşvik belgelerinin aylara göre dağılımı Tablo 14'de görülmektedir.

Sermaye Türü

Yatırımların sermaye türüne göre dağılımına bakıldığında, Tablo 15'te tabloda görüldüğü gibi, Şanlıurfada yabancı sermayeli 3 adet belgenin alındığı görülmektedir. Yabancı sermayeli firmaların sayısının toplam belge sayısına oranı %3 olmasına karşın sağlaması öngörülen istihdam %18'e tekabül etmektedir.

Yatırımın Türü

Yatırımın türüne göre bakıldığında, Şanlıurfa da Türkiye dağılımına benzer şekilde komple yeni yatırımların ağırlığı daha fazladır. Alınan 89 yatırım teşvik belgesinin 73'ü komple yeni yatırımdır.

Tablo 17: Destek Türü, Ocak-Ekim 2013

Destek Sınıfı	Şanlıurfa	Türkiye
Bölgesel	89	2.272
Büyük Ölçekli		11
Genel		1.694
Stratejik Yatırımlar		8
Genel Toplam	89	3.985

Tablo 18: Yatırımların Sektörel Dağılımı, Ocak-Ekim 2013

Sektörü	Diyarbakır		Türkiye	
	Adet	%	Adet	%
Enerji	2	2	151	4
Hizmetler	10	12	1.118	28
İmalat	57	69	2.396	60
Madencilik	12	14	233	6
Tarım	2	2	87	2
Genel Toplam	83	100	3.985	100

Tablo 19: Yatırımların Alt Sektör Dağılımı, Ocak-Ekim 2013

Alt Sektörü	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Dokuma ve Giyim	24	289	2.467
Gıda ve İçki	9	75	233
Diğerleri	8	20	1.045
Pısmış Kil ve Çim.Ger.	7	45	167
Eğitim	6	16	310
İstihraç ve İşleme	6	14	95
Ticaret - Depolama	5	5	53
Makine İmalat	4	13	133
Orman Ürünleri	4	11	150
Sağlık	3	47	150
Turizm	3	23	107
Madeni Eşya	2	6	31
Lastik-Plastik	2	4	35
Cam	1	29	45
Elektrikli Makineler	1	23	80
Kimya	1	6	30
Demir Çelik	1	2	5
Deri ve Kösele	1	1	140
Kağıt	1	1	18
Genel Toplam	89	630	5.294

Destek Türü

Yatırım teşvik belgelerinin destek türüne baktığında, Şanlıurfada alınan teşvik belgelerinin tamamı bölgesel teşvik olduğu görülmektedir. Şanlıurfada 2013 yılı içinde genel, büyük ölçekli ve stratejik yatırım hiç gerçekleşmemiştir. Tüm sektörler (Teşvik Edilmeyecek yatırım konuları hariç) Bölgesel kapsamda değerlendirildiğinden dolayı Genel Teşvik ile ilgili bir başvuru gerçekleşmemiştir.

Yatırımların Sektörel Dağılımı

Şanlıurfada alınan teşvik belgelerinin % 69'u "imalat" ve % 24'ü "hizmetler" sektöründe alınmıştır. Türkiye'de bu sektörler sırasıyla % 60 ve % 28'lik paylara sahiptir. 2013 yılı Ekim ayı itibarı ile Enerji ve Tarım sektörlerinde Teşvik Belgesi düzenlenmemiştir.

Yatırımların Alt Sektör Dağılımı

Şanlıurfada alınmış yatırım teşvik belgelerinin alt sektör dağılımına baktığımızda "dokuma ve giyim" ve "Gıda ve İçki" sektörlerinin öne çıktığı görülmektedir. Sabit yatırım tutarı ve istihdam sayısı bakımında "dokuma ve giyim" sektörü çok büyük farkla öne çıkmaktadır. "Dokuma ve giyim" sektörü, 289 milyon TL sabit yatırım tutarı ile toplam yatırım tutarının %46'sını, 2.467 kişilik istihdam ile toplam istihdamın % 47'sini oluşturmaktadır.

Genel Değerlendirme

19 Haziran 2012 tarihli ve 28328 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" ile beraber yeni teşvik sistemi yürürlüğe girmiştir. Yeni teşvik sisteminin önceki teşvik sistemlerinden en önemli farkı, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına yönelik çok daha etkin bölgesel teşviklerin uygulanması olmuştur. Sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre 6 farklı teşvik bölgesi oluşturulmuş ve bu bölgeler arasında 6. bölge,

bölgenin gelir vergisi stopajı ve sigorta primi desteği unsurları nedeniyle işçilik maliyetlerindeki avantajlı konumundan kaynaklanmaktadır. Kısacası yeni teşvik sisteminin bölgesel farklılığı azaltma amacına yönelik somut çıktılar sağlamış olduğu söylenebilir.

Yeni Teşvik Sisteminin promosyonu döneminin 2013 yılı sonu itibari ile biteceği bu nedenle özellikle Kasım ve Aralık aylarında teşvik belgesi sayısında büyük bir artış daha yaşanacağı öngörülmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında Yeni

diğer 6. bölge illerinin gerisinde kaldığı görülmektedir. Hatta yeni teşvik sistemi ile beraber Türkiye içindeki payı nispeten artan Diyarbakır'ın, 6. bölge içindeki payının düştüğü görülmektedir. Bölge içindeki payı dikkate alındığında belge adedinde % 19'dan % 16'ya, sabit yatırım tutarında % 15'ten % 10'a, istihdam sayısında da % 20'den % 12'ye düşüş gerçekleşmiştir. Şanlıurfa ili belge adedinde Diyarbakır, sabit yatırım tutarında Mardin, Şanlıurfa ve Bingöl, istihdam sayısında Şanlıurfa, Batman ve Mardin illerinin gerisinde kalmıştır.

Diyarbakır gibi geçmişten beri bölgesel merkez rolüne sahip bir ilin, yeni teşvik sisteminden yeterince faydalanamamış olmasının nedenlerine bakıldığında, ilin ülke içindeki olumsuz algısı ve sanayi altyapısı (özellikle altyapısı hazır yatırım yeri) konusundaki eksiklikler temel nedenler olarak öne çıkmaktadır.

Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesinde hâlihazırda yeni yatırımcılara tahsis edilecek yeterli miktarda sanayi parseli bulunmamaktadır. Bu nedenle, bu süreçte yatırım yeri arayışı içinde olan yatırımcıların taleplerini, Diyarbakır karşılayamamış ve yatırımlar altyapısı daha hazır olan Şanlıurfa, Batman, Mardin gibi diğer illere kaymıştır.

2013 yılında yürütülen yoğun çaba ve gayretler sonucu, Aralık ayı itibariyle Diyarbakır Ek Organize Sanayi Bölgesi (OSB) ile ilgili arazi temini, imar planı, proje hazırlama... vb çalışmalar tamamlanmış ve yatırımcılara tahsis işlemleri başlamıştır. Ek OSB'nin altyapı çalışmaları ise devam etmektedir. Ayrıca, OSB'ye doğal gaz bağlantısı sağlanmış; demiryolu bağlantısı yapılması, elektrik, su ve kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalar da sürdürülmektedir. Dolayısıyla 2014 yılının ilk yarısında Diyarbakır'a yönelik yatırımlarda önemli bir artış beklenmektedir.

Fakat yeni teşvik sisteminden Diyarbakır ilinin yeterince faydalanabilmesi için Diyarbakır OSB altyapısının ivedikle yatırımcıların taleplerine cevap

destek unsurlarından en üst limitte faydalanması, ayrıca diğer bölgelerde hiç olmayan bazı destek unsurlarına (Gelir Vergisi Stopajı Desteği ve Sigorta Primi Desteği) sahip olması nedeniyle avantajlı bir konum yakalamıştır.

Yeni teşvik sisteminin uygulandığı dönem olarak 2012 yılı ile 2013 Ocak-Ekim dönemi incelendiğinde, önceki dönemlere göre yatırımların bölgesel dağılımında önemli bazı değişiklikler olduğu gözlenmektedir. Buna göre, söz konusu dönemde, yatırımların gelişmiş olan 1. ve 2. bölgelerden daha az gelişmiş olan bölgelere kaydığı, özellikle en az gelişmiş bölge olan 6. bölgedeki yatırımlarda önemli artışlar olduğu görülmektedir. 6. bölgede önceki döneme göre yatırım teşvik belgesi sayısında % 99, sabit yatırım tutarında % 182, istihdam sayısında % 304'lük artış görülmüştür. Özellikle istihdam sayısındaki artış, 6.

Teşvik sisteminin gerçekten 6. Bölgede yer alan illerdeki yatırımları hızlandırdığı, Batıdan doğuya yatırımları kaydırıldığı net bir şekilde görülmüştür. Bu nedenle yaşanan bu olumlu havanın devam etmesi için Promosyonlu dönemin en az bir yıl daha uzatılması büyük önem taşımaktadır.

Diyarbakır

Diyarbakır ilindeki yatırımların ülke toplamı içindeki payına bakıldığında ise, yeni teşvik sistemi döneminde nispeten bazı artışlar olduğu görülmektedir. Belge adedinde % 1,1'den % 1,8'e, sabit yatırım tutarında % 0,5'ten % 0,8'e, istihdam sayısında % 0,7'den % 1,8'e yükselmiştir. Fakat bu artış miktarı, Diyarbakır'ın nüfusu ve potansiyeli dikkate alındığında, olması gerekenin altında gerçekleşmiştir.

Yatırımlarda, 6. bölgenin ülke toplamı içindeki payındaki artış dikkate alındığında, Diyarbakır ilinin bu artışta,

verecek şekilde hazır hale getirilmesi, tekstil ve hazır giyim sektörüne yönelik başlatılan Tekstil Kent çalışmalarının hızlandırılması ve çözüm sürecinin yarattığı fırsatı da iyi kullanarak Diyarbakır ilinin dışarıdaki olumsuz algısını düzeltici faaliyetler yürütülmesi gerekmektedir.

Şanlıurfa

Yukarıda görüldüğü üzere Şanlıurfa'da yıllar itibari ile sabit yatırım tutarının ve alınan belge sayılarının arttığını görmekteyiz. Özellikle bir önceki teşvik sistemleri kapsamında en fazla teşvik belgesinin 2010 yılında alınmıştır. 2011 yılının tamamında ise neredeyse 2010'a göre yarı yarıya bir düşüş yaşanmıştır ve toplamda 56 teşvik belgesi düzenlenmiş olup, bu kapsamda 686 Milyon TL'lik bir yatırımla 1.631 kişilik bir istihdam öngörülmüştür. Bu düşüşün en önemli nedeni olarak Yeni Teşvik Sisteminin gündeme gelmesi ve bu kapsamda bazı

yatırımların yeni sistemi beklemesi olarak söyleyebiliriz. Yeni Teşvik Sistemi 2012 yılının başından itibaren belge alan firmalar için uygulanmaya başlanmıştır. Tablodan anlaşıldığı üzere 2002-2011 yılları arasındaki 10 yılda Şanlıurfada yatırım yapmak üzere, 314 teşvik belgesi alındığı; bu belgelerle 1.534 Milyon TL'lik yatırım yapılması ve 9.472 kişilik istihdam sağlanmasının öngörüldüğü görülmektedir.

Yeni teşvik sistemin geçerli olduğu 2012-2013 (Ocak-Ekim) gibi 2 yılı kapsayan dönemde ise, 188 adet teşvik belgesi alınmış olup bu belgelerle 1.231 Milyon TL'lik yatırım yapılması ve 10.951 kişilik istihdam oluşturulması öngörülmektedir. Şanlıurfa belge adedi ve İstihdamda 6. bölge illeri arasında birinci sıraya oturmuştur. Sabit yatırım tutarında ise enerji yatırımlarından kaynaklı olarak sıralamada bir değişim söz konusudur.

Bu artışların en önemli nedeni, yeni teşvik sistemiyle özellikle işçilik maliyetleri (Sigorta Primi İşveren Payı, İşçi Payı ve Gelir Vergisi Stopajı) konusunda getirilen 10 yıllık destekler olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu destekler Şanlıurfayı "Emek Yoğun Sektörler" için bir çekim merkezi haline getirmiştir. Bunun en somut örneğini yeni sistemden sonra ilimize yatırım yapan Çağrı Merkezi ve Hazır Girim Konfeksiyon firmalarından anlaşılmaktadır.

Bunun yanında özellikle Vergi İndirimi desteğinin yatırım döneminde tüm faaliyetlerden elde edilen kazançta uygulanacak olması Büyük Ölçekli Firmalar için çok büyük bir finans avantajı getirmektedir. Bu da ilimize büyük yatırımların gelmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin; Pınar Süt Mamulleri Sanayi A.Ş., Şanlıurfa OSB'de yaklaşık 60 Milyon TL'lik yatırıma başlamış durumdadır. Firma, bu yatırımın 26 Milyon TL'sini yatırım döneminde Şirketin tüm faaliyetlerinden elde edeceği kara uygulanacak vergiden hemen düşebilecektir.

Tabi ki bu artışlarda özellikle Şanlıurfanın Sanayi Altyapısı konusunda hayata geçirdiği önemli projelerin de büyük katkıları olmuştur. Özellikle 2010 yılında yer tahsis yapılmaya başlanan Şanlıurfa 2. Organize Sanayi Bölgesi bir önceki sistem ve yeni teşvik sistemi destekler bir zamanlama ile yatırımların önünün açılmasına büyük katkı sağlamıştır. İlimize gelen tüm yatırımlara altyapısı hazır veya hazırlanacak olan sanayi yerleri gösterilebilmiş ve bu vesile ile gelen yatırımcıların yatırım kararı almaları kolaylaşmıştır.

Bu yatırımların hayata geçmesi ile birlikte Şanlıurfada ekonomik olarak büyük bir canlılık yaşanacaktır. Özellikle istihdam konusunda çok önemli bir yol alacak olan Şanlıurfa, bölgeye gelen Hazır-giyim Konfeksiyon firmaları ve Çağrı Merkezi firmaları sayesinde Kadir İstihdamında da önemli bir noktaya geleceği öngörülmektedir. ■

NEDEN ŞANLIURFA'YA YATIRIM ?

Dr. Mehmet AKTAŞ
Yaşar Holding İcra Kurulu Başkanı

Bölgemize yatırım kararını nasıl aldınız?

Yaşar Topluluğu olarak 1945 yılından bugüne ülkemizde gerçekleştirdiğimiz ilklerle Türkiye'de sanayinin gelişmesine öncülük etmekteyiz. Türkiye'nin ilk boya fabrikası, ilk 1.100 yataklı turizm tesisi, uluslararası standartta ilk özel sektör süt fabrikası, ilk özel sektör kağıt fabrikası, ilk ambalajlı kaynak suyu, ilk özel sektör entegre et tesisi Yaşar Topluluğu'nun Türkiye'ye ka-

zandırdığı ilklerden bazıları.

Pınar olarak ise, kuruluş tarihimiz olan 1973 yılından bugüne süt, et ve su sektörlerinin gelişimine öncülük ediyor, ülkemizin çeşitli bölgelerinde yatırımlar gerçekleştiriyoruz. Yatırımlarımız arasında en önemli olarak gördüğümüz yatırımlardan birisi de Pınar Süt'ün Şanlıurfadaki yeni fabrika yatırımı. Bu yatırım ile İzmir'de başlattığımız, Eskişehir ile devam eden toplumsal katkı modelini, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne, Şanlıurfaya taşımayı amaçladık. Gerçekleştirmekte olduğumuz bu önemli yatırım ile bölge ekonomisinin kalkınmasına katkı sağlarken, bölge hayvancılığı ve süt besiciliğinin gelişimine de katkıda bulunacağız.

Yatırım kararı alırken nelere dikkat ettiniz?

Pınar Süt ürünlerinin uzun yıllardan beri bölgede bilinen ve tercih edilen ürünlerden olduğunu biliyoruz. Bölgede fabrikamızın olması lojistik avantajların yanı sıra bölgeye olan konsantrasyonumuzun artmasına ve ürünlerimizi bölge halkıyla daha rahat buluşturmamıza yardımcı olacak.

Türkiye'nin gıda ve içecek alanında önemli bir iç pazar potansiyeli olduğu gibi, çevre ülkelerin net gıda ithalatçısı olması nedeniyle önemli bir ihracat potansiyeli de bulunuyor. Biz de Şanlıurfa fabrikamızla iç pazarın yanı sıra çevre ülkelerin potansiyelini de daha iyi değerlendirebileceğimize inanıyoruz.

Bölgenin hangi yön veya avantajları karar vermenizde etkili oldu?

Pınar olarak Şanlıurfaya yatırım kararını açıklanan yatırım teşvik sisteminden önce vermiştik. Bölge olarak Şanlıurfayı seçmemiz ise stratejik bir karardı. Az önce de bahsettiğim gibi, iç pazar potansiyelinin yanı sıra, Orta Doğu ülkeleri, Orta Asya Cumhuriyetleri, Kuzey Irak gibi ihracat pazarlarına yönelik lojistik avantajı da dikkate aldık.

Yatırımın kapasitesi ve bölge ekonomisine katkıları konusunda bilgi verebilir misiniz?

Şanlıurfa fabrikası yatırımımız ile bölge ekonomisine önemli bir katkı sağlayacağımıza inanıyoruz. Tamamlandığında 100 milyon TL'ye ulaşması planlanan yatırımımızla bölgedeki istihdam oranını da artıracamız. Bunun yanı sıra başta Şanlıurfa olmak üzere çevre il ve ilçelerde yapacağımız süt alım, veterinerlik, suni tohumlama yöntemleri, çiftçi eğitimleri gibi çalışmalarla bölge sütçülüğünü de geliştirmeyi planlıyoruz. ■

ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ DİYARBAKIR'DA ELE ALINDI

Karacadağ Kalkınma Ajansı, Dünya Gazetesi ve Dicle Üniversitesi tarafından ortaklaşa düzenlenen “Üniversite-Sanayi İşbirliği; Yeni Yaklaşımlar Stratejiler ve Uygulama Örnekleri” konulu panel Dicle Üniversitesi Kongre Merkez’inde gerçekleştirildi.

Dünya Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hakan Güldağın moderatörlüğünü yaptığı panele, Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi İnoVita Proje Koordinatörü Prof. Dr. Cengizhan Öztürk, Dicle Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Doç. Dr. Bilal Savaş, Ege Üniversitesi EBİLTEM TTO Yürütücüsü Doç. Dr. Serdal Temel ve DTS Transformatör Yönetim Kurulu Başkanı Kenan Aslan katıldı.

Panel öncesi bir konuşma yapan Diyarbakır Vali Yardımcısı Mehmet Demir, teknolojinin insan hayatının 24 saatini etkilediğini söyledi. 18. yüzyıldan itibaren sanayinin hızla geliştiğini belirten Demir “son yüzyılda sanayi çok etkin hale geldi.

Üniversite sanayi işbirliği Avrupada çok iyi gelişti. Türkiye’de ise bu işbirliğinin farkına çok geç varıldı. Bu süreç için ciddi adımlar atıldı. Bunun önemine erken fark eden ülkeler belli yerlere geldi. Türkiye geç fark ettiği için gelişmelerden uzak kaldı. Türkiye’nin bunun önemini fark etmesinden sonra ithalat ve ihracatta artış meydana geldi” dedi.

Demir: Diyarbakır, İhracatta Önemli Yerlere Gelebilir

Türkiye’de sanayi üniversite işbirliğinde bölgeler arasında da farklılıklar olduğunu belirten Mehmet Demir, bu yarışta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin geç kaldığını dile getirdi. Demir, “Doğu ve Güneydoğu bu yarışta geride kaldı. Ama üzülmemek gerekiyor. Güneydoğuda olmasına rağmen Gaziantep ihracatta önde gelen illerimizden birisi olmayı başardı. Gerekli çalışmaları yaparsak Diyarbakır da ihracatta önemli yerlere gelebilir. Diyarbakırda ciddi manada hammadde

ve insan kaynağı var. Önemli olan bunları nasıl kullanabileceğinizdir. Sanayiye üniversitenin de katılmasıyla Diyarbakır yakın bir zamanda ilerleyecektir. Teknolojide ilerleyen ülkeler küçücük bir çip yaparak milyon dolarlar kazanıyor. Siz onca hammadde satmanıza rağmen pek fazla bir şey kazanamıyorsunuz. Bunun için teknolojimizi geliştirmemiz gerekiyor” şeklinde konuştu.

Sır: Diyarbakır’ı Güzel Bir Şekilde Tanıtmak İstiyoruz

Dicle Üniversitesi Rektör Yardımcısı Aytekin Sır ise panel öncesi yaptığı konuşmasında, üniversite olarak panellere ve konferanslara ev sahipliği yaptıklarından ötürü büyük mutluluk duyduklarını söyledi. Panel ve konferanslar sayesinde bölgenin bir nebze de olsa tanıtıldığını dile getiren Sır, “Bölge dışarıda olumsuz yansıtılıyor. Ama biz bölgeyi ve Diyarbakır’ı Türkiye’ye güzel bir şekilde tanıtmak istiyoruz. Bölgenin yansıtıldığı gibi olmadığını göstermek istiyoruz. Tarihi sokaklarımızda herkesin gezmesini istiyoruz” dedi. Dicle Üniversitesi’nin küçük bir üniversite gibi görüldüğünü belirten Sır, “Bu yanlış bir düşünce. Dicle Üniversitesi’ni görme fırsatı olanlar ne kadar büyük bir üniversite olduğumuzun farkına varıyor. Herkesin bunu görmesini istiyoruz” dedi.

Prof. Öztürk: Üniversitenin Sanayi ile Entegrasyonu Sağlanmalı

Dünya Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hakan Güldağın moderatörlüğünde geçilen panelde ilk olarak konuşan Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi ve İnoVita Proje Koordinatörü Prof. Dr. Cengizhan Öztürk “Üniversite-Sanayi İş-

riligi olsun, bölgesel kalkınma olsun, her çözümün bölgesel, yerel mutfaqlarda pişmesi gerekiyor. Biz yola çıktığımızda dünyanın çeşitli üniversitelerinde ne yaptılar diye bakmadık. Bir ihtiyaçtan dolayı yola çıktık. Belirli bir noktaya geldik. Sanayici etrafımızda her seviyede buluştuk. Türkiye’de bu işleri yapmak kolay değil. Net ve açık söylemek lazım. Paydaşları bir araya getirmek kolay değil. Ama bu tür toplantılar iyi bir başlangıç. Türkiye’de araştırma yapmak üzere ülkesine dönen insanlardan bir taneseyim. Üniversite ve Sanayi olarak işbirliği yapmanız için, öncelikle güçlü bir araştırma altyapınızın olması gerekiyor. Sanayi ile entegrasyonunuz gerekiyor. Şu anda Türkiye’de Ar-Ge’den çıkan ürünleri hayata geçirmek için gerekli mevzuatta çok büyük eksiklikler var. Yani sanayici olarak da siz ne yaparsanız yapın, üniversite olarak da ne yaparsanız yapın bir iki sene içinde bunların kamuda düzeltilmesi gerekiyor ki istediğimiz hamleyi yapabilelim. Üniversite olarak da yaptığımız işleri tamamen farklı yapmamız lazım. Ne kadar oturmuş üniversite olursa olsun, bazen bu değişimi yapmak o kadar zor oluyor. Bilimsel eğitimin yanında teknolojik eğitim, bio-girişimcilik eğitimi ve Ar-Ge’yi kullanmada yepyeni bir yapılanma gerekiyor. Bu anlamda Kalkınma Ajanslarını çok önemli buluyorum” şeklinde konuştu.

Savaş: Bilgi Yoğun Mallar Üretip Satmak Gerekliyor

Panelin ikinci konuşmacısı Dicle Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Doç. Dr. Bilal Savaş ise şunları söyledi: “200 yıl önce dünyanın herhangi bir kentinde yaşayan bir insanın diğer ülkelerde yaşayanlar arasında çok farkı yoktu. Sanayi devriminden sonra dünyada yaşayan insanlar arasında çok farklar oldu. Kapitalizmin yaratıcı yıkım gibi bir özelliği var. Bilgi temelli ekonomi, bilgiyi üreten, bilgi yoğun mallar üreten ekonomiler kendini katlıyor. Bilgi sizde varsa, o dışa çıkarsa herkesin malı olur. Bu nedenle bilgi yoğun mallar üretip satmak gerekiyor. Cari açık yanında kamu açıkları sorunu da olursa tekrar fakir ülkeler konumuna gelebiliriz. Diyarbakır eğitim ve turizm üssü olabilir. Üniversite ürettiğini sanayi ile paylaşacak. Bölgesel kalkınma açısından üsler kurulabilir” dedi.

Temel: Tek Durak Merkez Olarak Çalışıyoruz

Panelin üçüncü konuşmacısı Ege Üniversitesi EBILTEM -TTO yürütücüsü Dr. Serdal Temel Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Rolü ve EBILTEM örneği üzerine bir sunum yaptı. Serdal Temel “küreselleşen ekonomilerde rekabet edebilirlik:Varlıklarımızın akılcı kullanımı ve dağılımına, kamunun stratejik planla-

ma yeteneği ve isteğine, yetişmiş nitelikli insan gücünün varlığına, üniversitelerin bilgi paylaşım yeteneklerine, toplumun, üretim ve işgücü sektörlerinin isteğine, sivil toplumun sorumluluk ve çevre bilincine, farklı kesimlerin birlikte çalışma istek ve yetkinliğine sıkı sıkıya bağlıdır. Üniversite - Sanayi ara yüz kuruluşu kimliği ile inovasyon, Ar-Ge, uluslararası teknoloji transferi, fikri ve sınai mülkiyet hakları, teknoloji lisanslama, ulusal ve AB fonları gibi, sektörün ve akademisyenlerin gereksinim duyabilecekleri konularda “Tek Durak Merkez” olarak çalışmaktadır. Üniversitelerin ve diğer aktörlerin bu yönde kurumsal reelpolitika ve stratejilerini oluşturmaları yapmaları gerekir. Her üniversite içinde bulunduğu olgunlaşma düzeyi, koşulları, öz değerleri ve zenginlikleri göz önüne alarak, paydaşlarından gelen talepler doğrultusunda “özgün modelini ve uygulama araçlarını” geliştirmek zorundadır” dedi.

Aslan: Türkiye’deki En Büyük Yanlış Taklit Etmek

Panelin son konuşmacısı DTS Transformator Yönetim Kurulu Başkanı Kenan Aslan, şirketi ve geldikleri nokta ile ilgili bilgiler vererek “DTS Transformatorü 2003 yılında kurduk. On yıllık bir geçmişimiz var. Türkiye’de ilk yedi arasına giren bir firmayız. Dağıtım ve güç transformatorü üretiyoruz. Ayrıca gelişmiş ülkelerde tercih edilen kuru tip transformatorü üretiyoruz. Üretimimizin yüzde 85’ini ihraç ediyoruz. Rakiplerimiz günlük inovasyon çalışıyor. Bir ürünü yapmamız yetmiyor. Çok çok iyi ve düşük maliyetle ürün üretmemiz gerekiyor. Dünya devleri uzak doğuda üretim yapmayı tercih ediyor. Türkiye çok ciddi avantaj yaratacak bir ülke. Türkiye’deki en büyük yanlış taklit etmek. Gelişmiş ülkelerde Üniversiteler sanayi ile partner olmuş durumda. Böyle birşey Türkiye’de hayal belki ama, olması bize çok hızlı ivme kazandıracaktır. Bizde Ar-Ge sadece bir tabeladır. DTS olarak üç farklı ülkede, Rusya, İsviçre ve İtalya’da partnerlerimiz var” dedi. ■

SANAYİ ODALARININ KURULUŞU VE TÜRKİYE'DEKİ SANAYİ ODALARI

Hikmet DENİZ | Diyarbakır YDO Uzmanı

İlgili Mevzuat

Sanayi odalarının kuruluşu ve işleyişine ilişkin esaslar 1/6/2004 tarih ve 25479 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5174 sayılı "Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu" ile düzenlenmiştir.

Odaların Tanımı

Bu Kanuna göre Odalar; "üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak ve bu Kanunda yazılı hizmetler ile mevzuatla odalara verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları" olarak tanımlanmıştır.

Odaların Kurulması

5174 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre Odalar illerde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'nin olumlu görüşü üzerine Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kararı ile kurulur.

Yine aynı maddede "Bir ilde oda kurulabilmesi için ticaret siciline kayıtlı ve bu Kanunda belirtilen nitelikleri haiz en az bin tacir ve/veya sanayici veya deniz ticareti ile işigal edenlerin TOBB'a yazılı başvuruda bulunması zorunludur" denilmektedir. Ayrıca sanayi odaları için de "Müstakil sanayi odası kurulabilmesi

için o ilde faaliyet gösteren sanayicilerin yarısından fazlasının yazılı talebi şarttır" denilmektedir. Yani bir ilde sanayi odası kurulabilmesi için ticaret siciline kayıtlı en az bin sanayicinin olması ve bunların da yarısından fazlasının TOBB'a yazılı talebi gereklidir. TOBB Mevzuat Dairesi ile yapılan telefon görüşmesinde başvuru şekli ile ilgili yönetmeliğin henüz çıkmadığı bilgisi alınmıştır.

Mevcut ticaret ve sanayi odasından ayrılan sanayicilerin, Kanunda öngörülen usul ve esaslara uygun olmak kaydıyla, müstakil sanayi odası kurması halinde, o ildeki ticaret ve sanayi odası, ticaret odası adını alır. Mevcut ticaret ve sanayi odasının ayrı odalar halinde kurulmasıyla, ticaret ve sanayi odasına bir önceki yıl sanayiciler tarafından ödenmiş olan yıllık ve münzam aidat tutarlarının yarısı, sanayi odasının organ seçimlerinin kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde yeni kurulan sanayi odasına devredilir.

Coğrafi bölge odaları kurulabilmesi; bölge illerindeki toplam üye sayısının yarısından fazlasının, Birliğe yazılı müracaatı veya il oda meclislerinin ayrı ayrı üye tam sayısının üçte ikisinin kararıyla ve Birliğin olumlu görüşü üzerine Bakanlığın kararı ile gerçekleşir.

Sanayici Tanımı

5174 sayılı Kanun'un 5. Maddesinde sanayici nitelikleri belirlenmiştir. Buna göre: "Tezgâh, cihaz, makine gibi muharrik kuvvet kullanarak ham madde, yarı ve tam mamulleri, özellik, içerik, bileşim veya şeklini kısmen veya tamamen değiştirmek amacıyla işleyerek, seri halde veya standart olarak yeni bir ürün üretmek suretiyle katma değer oluşturan işyerleri ile yer altı kaynaklarının çıkarılıp işlendiği yerleri işletenler ve bilişim teknolojisi ve yazılım üretenler en az on işçi çalıştırmak şartıyla bu Kanunun uygulanması bakımından sanayici sayılır. Ancak;

a) Seri halinde hazır elbise üretmeyen

terziler, fabrika halinde işletilmeyen fırınlar, lokantacı, elbise temizleyici ve benzerleriyle mamullerini toptan satmayıp perakende olarak doğrudan doğruya tüketiciye satan kunduracı, şekerçi, tatlıcı gibi işletmeler,

- b) Şehir, kasaba ve köylerdeki su temizleme, arıtma, süzme ve dağıtma tesisleri,
- c) İşlemek üzere, üretimleri nev'inden hariçten ham madde almamaları şartıyla, arazide ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla bitki, hayvan veya hayvan mahsullerinin, bizzat yetiştiricileri tarafından işlenip değerlendirilmesi işlerine tahsis edilen yerler,

Tablo: Türkiye'deki Oda ve Borsalar

Oda Kategorisi	Sayısı
Ticaret ve Sanayi Odası	181
Ticaret Odası	57
Sanayi Odası	12
Ticaret Borsası	113
Deniz Ticaret Odası	2
Toplam	365

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2013b.

- d) Üniversiteler, meslek liseleri ve benzeri okulların üretim yapan atölye ve laboratuvarları, meslek kursları ve cezavlerindeki atölyeler gibi öğretim ve eğitim amacıyla işletilen yerler,

- e) Doğrudan doğruya Milli Savunma Bakanlığı teşkilâtına bağlı olarak çalıştırılan askeri sanayi müesseseleri, Sanayici sayılmazlar” denilmektedir.

Odaların Kuruluş ve Çalışma Alanları

Odaların kuruluş ve çalışma alanları, il sınırlarıdır. Kuruluş ve çalışma alanları içinde aynı unvanda başka bir oda kurulamaz. Odaların çalışma alanları, çevre illeri de kapsayacak şekilde ve o illerde ilgili oda kuruluncaya kadar geçerli olmak üzere, Birlik Yönetim Kurulu tarafından genişletilebilir veya daraltılabilir.

Odalara Kayıt Zorunluluğu

Sanayi odası kurulan illerde sanayiciler, sanayi odasına kaydolmakla ticaret odasına kaydolma yükümlülüğünü de yerine getirmiş olurlar. Sanayi işletmesi sahiplerinin, sını nitelikli işlerinin gereği olarak meşgul oldukları ticaret işleri bunların sanayici vasfını ortadan kaldırmaz; bunlar isterlerse ticaret odasına da kaydolabilirler.

Sanayiciler, kendi sanayi ürünlerini satmak üzere birden fazla satış yerleri açtıkları takdirde, fazlası için satış yerlerinin bulunduğu ticaret ve sanayi veya ticaret odasına da kaydolmak zorunda oldukları gibi; kendi sanayi ürünlerinin satışı dışında başka ticarî işlerle uğraştıkları takdir-

de, ticaret ve sanayi veya ticaret odasına da kaydolmakla yükümlüdürler. Ticaret odasına kayıtlı iken sonradan sanayicilik vasfını kazanan üyelerin tacirlik sıfatı devam ediyorsa, kaydı silinmeden; etmiyor, kaydı reşen silinerek, sanayi odasına üye kaydı yapılmak üzere durum değişikliğine ilişkin bildirim ticaret odasına en geç otuz gün içinde ilgili sanayi odasına bildirilir.

Türkiye'deki Sanayi Odaları

Türkiye'de toplam 365 adet Oda ve Borsa faaliyet göstermektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) de oda ve borsaların üst kuruluşu ve özel sektörün yasal temsilcisi olarak faaliyet göstermektedir. Türkiye'de 12 adet sanayi odası faaliyet göstermektedir. Bunların listesi aşağıda verilmiştir.

- Adana Sanayi Odası
- Ankara Sanayi Odası
- Aydın Sanayi Odası
- Balıkesir Sanayi Odası
- Denizli Sanayi Odası
- Ege Bölgesi (İzmir) Sanayi Odası
- Eskişehir Sanayi Odası
- Gaziantep Sanayi Odası
- İstanbul Sanayi Odası
- Kayseri Sanayi Odası
- Kocaeli Sanayi Odası
- Konya Sanayi Odası

Diyarbakır Sanayi Odası Kurmak İçin Harekete Geçti

Diyarbakır Sanayici ve İş Adamları Derneği (DİSİAD) Diyarbakır'da Sanayi Odası kurulması için şehirdeki üreticilerden 501 imza toplamak için çalışma başlattı. On ve üzeri istihdamı bulunan ve en az bin sanayicinin 501'inin imzası ile kurulacak sanayi odasının çalışmalarına Diyarbakır

Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği ve iş dünyasının diğer STK'ları da destek veriyor.

DİSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Burç Baysal, bir takım görüşmeler gerçekleştirdiklerini, ancak öncesinde sanayi odası kurulması ile ilgili kentin hangi aşamada olduğu ile ilgili

bir çalışma yaptıklarını belirtti. Burç Baysal “ayrıca Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği ile de görüştük. Onlardan da veri alacağız. İmza çağrısı yapıp, gerekli sayıya ulaştıktan sonra, topladığımız imzaları Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine (TOBB) göndereceğiz” dedi.

Diyarbakir Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Sayar

Sanayi Odası kurulması ile ilgili olarak odamız bünyesinde bin kişilik üye olup olmadığı ile ilgili çalışma başlattık. Bizim üyelerimizin uygunluğu ve bunların sayısını araştırıyoruz. İmalatçı ve on kişiden fazla istihdamlarının olmaları gerekiyor. Bütün bu araştırmaları ya Karacadağ

Kalkınma Ajansı ile bir proje kapsamında ya da kendimiz yapacağız. Sonraki aşamada ise, sanayicilerimizle bir araya gelerek ortak karar vereceğiz. Kent açısından avantajlı mıdır, sanayici açısından avantajlı mıdır? Bu konuyu değerlendirip ona göre hareket edeceğiz.

Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun

Yeni teşvik uygulamasıyla Diyarbakır, sanayi yatırımları açısından çok önemli avantajlar yakaladı. Geçen dönem içerisinde Diyarbakır sanayisi önemli ivme kazandı. Organize Sanayi Bölgesinde ve il genelinde yeni yatırımların hayata geçirildiğini görmekteyiz. Uzun yıllar sadece ticaretin yapıl-

dığı bir merkez olan Diyarbakır, yeni yatırımlar sayesinde sanayi şehri olma yolunda emin adımlarla ilerliyor. Bu kapsamda Diyarbakır'da bir sanayi odasının kurulmasını önemsiyoruz. Böylece kentimizdeki sanayinin sorunlarının çözümüne odaklanma şansının artacağını düşünüyoruz.

DESOB Yönetim Kurulu Başkanı Alican Ebedinoğlu

Yeni bir süreç içerisindeyiz. Bölge ve Türkiye adına çok önemli bir süreç. 30 yıldır süren çatışma sürecinin, her anlamda etkisi çok fazla oldu. Sanayinin gelişmesi adına teşvik yasası çıktı. Bu yasaların istenileni verememesinin nedeni çatışma-

lardı. Şuanda çok ciddi hareketlilik var. Bölge sanayicisi büyüyor, büyüyen sanayicinin sesinin gür çıkması, sanayicilerin bir odasının olması en büyük hakları. Biz desteklediğimizi deklare etmiştik. Diyarbakır adına atılmış çok önemli bir adım.

GÜNSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Odabaşı

Diyarbakır'da sanayi gelişimi, ancak tarımsal sanayi ile mümkün olacaktır. Sanayi Odasının ayrılması, sanayinin tavan yapmasını sağlamaz. Bu alana ancak katkı sunar. Sanayi Odasının kurulu olduğu 12 ilde bu işin kazanç sağladığı görülmüştür. Sayı bulunur da sağlıklı sonuç elde edi-

lirse, üretime dönük yatırımı destekler. Sanayi Odasının varlığı daha çok hizmet demek olacaktır. Böyle bir oda oluşumu ve hayata geçmesi Diyarbakır'ın üretim hattında kendini yenilemesine katkı sunar. İhtiyaçtır ve de üretenin bir arada olduğu oda daha verimli olur.

GÜNTİAD Yönetim Kurulu Başkanı İhsan Oğurlu

Ticaret ve Sanayi Odasının birbirinden ayrılması gerektiğini düşünüyoruz. Diyarbakır yatırıma açık bir şehir. Sanayi Odası olmayınca yatırımın önü açılmıyor. Ticaret ve Sanayi Odası seçimleri sonucunda oluşan yeni kadroya

güveniyoruz. Yeni başkan ve yönetim, bu konuda elinden geleni yapacağını söyledi. Biz de onları destekliyoruz. Beyaz eşya satan bir tüccar, imalat yapan, üretim yapan sanayicinin derdinden anlamıyor.

5. İZMİR İKTİSAT KONGRESİ

Mustafa BALTACI | Karadağ Kalkınma Ajansı PPKB Uzmanı

İlki 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihlerinde düzenlenen İzmir İktisat Kongresi, savaştan çıkmış Türkiye'nin iktisadi envanterinin ve yol haritasının belirlendiği ve dünyaya duyurulduğu bir organizasyondur. Kongrede hammaddesi yurt içinde üretilebilen sanayi dallarının kurulması, el işçiliğinden ve küçük imalattan süratle fabrikalara veya büyük işletmelere geçilmesi, sanayi sektörleri tarafından kurulamayan teşebbüslerin devletçe ele alınması, özel teşebbüslere kredi sağlayacak bir devlet bankasının kurulması, demiryolu inşaat programının oluşturulması gibi özel girişimciliği canlandıracak iktisadi önlemler belirlenmiştir.

İkinci İzmir İktisat Kongresi ülkemizin ekonomik ve sosyal politikalarında köklü değişikliklere gidildiği bir dönemde, 2 - 7 Kasım 1981 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Kongrede dışa açık büyüme stratejisinin gereği belirtilerek, bu kapsamda uygulanması gereken politikalar ortaya konulmuştur. Gerçekçi kur politikası, sanayinin dış rekabete açılması, yabancı sermayenin teşvik edilmesi ve vergi tabanının genişletilip vergi oranlarının düşürülmesi ana gündem maddeleri arasındadır. Kongrede enerji ve altyapıdaki yetersizliğin ekonomik gelişmeyi ciddi bir şekilde sınırlandıracak noktaya geldiği, bu yüzden özellikle kamu yatırımlarında enerji, ulaştırma ve sulama yatırımlarına birinci önceliğin verilmesi gereği vurgulanmıştır. Ayrıca, insan gücünün temel unsur olduğu dile getirilmiştir.

Üçüncü İzmir İktisat Kongresi ekonomik ve sosyal dönüşümlerin hız kazandığı 1990'lı yılların başında, "21.Yüzyıla Doğru Türkiye" teması çerçevesinde, 4 - 7

Haziran 1992 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Kongrede ekonomik ve sosyal yapının 1980 sonrası gösterdiği değişimler irdelenerek ileriye yönelik politika önerileri geliştirilmiş, makroekonomik istikrarın gereğine ve küreselleşme sürecinde politik entegrasyonların önemine vurgu yapılmıştır. Görüş birliğine varılan hususlar arasında kamu açıklarının makul hadlere indirilmesi, enflasyonsuz büyümenin sağlanması, sosyal altyapının (eğitim, sağlık ve kentsel altyapı) geliştirilmesi, serbest piyasa rejimi ve özelleştirmelerin gerekliliği yer almıştır.

Dördüncü İzmir İktisat Kongresi 5 - 9 Mayıs 2004 tarihlerinde Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatının koordinasyonunda gerçekleştirilmiş olup, Türkiye'nin uzun vadede bilgi toplumuna dönüşmesi ve AB'ye üyelik perspektifi Kongrenin ana temalarını oluşturmuştur. Bu çerçevede yüksek ve istikrarlı büyüme hızının sağlanmasını, girişimciliğin ve rekabet gücünün artırılmasını, bölgesel

gelişme dinamiklerinin harekete geçirilmesini, gelir dağılımının iyileştirilmesini, yoksullukla mücadeleyi ve iyi yönetimi hedefleyen çözüm önerileri ve stratejiler ortaya konmuştur.

5. İzmir İktisat Kongresi

5. İzmir İktisat Kongresi 30 Ekim - 1 Kasım 2013 tarihleri arasında Kalkınma Bakanlığının organizasyonunda düzenlenmiştir. Kongrenin ana teması "Küresel Yeniden Yapılanma Sürecinde Türkiye Ekonomisi" olarak belirlenmiştir.

Kongrede, küresel ekonomik gelişmeler ışığında Türkiye ekonomisi, yüksek ve istikrarlı büyüme, finans, sanayileşme, girişimcilik, AR-GE ve yenilik, nitelikli insan kaynağı, bölgesel gelişme, rekabetçi ve yaşanabilir kentler, kapsayıcı kalkınma politikaları, işgücü piyasası ve istihdam, sürdürülebilir kalkınma ve yeşil büyüme, tarım ve gıda, hizmetler sektörü, kamu ekonomisi, kamu yönetimi reformları, bilişim politikaları, uluslararası reka-

bet gücü, uluslararası ticaret ve benzeri konu başlıkları kapsamında ülkemizin önümüzdeki dönem politikalarına ışık tutacak tartışmaların yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca, Kongrede İzmir ve Ege Bölgesine odaklanan çeşitli oturumlar da gerçekleştirilmiştir.

1923 yılında düzenlenen ilk İzmir İktisat Kongresinin doksananıncı yılını yaşıyor olmamız sebebiyle bu yılki Kongre tarihi bir anlam da taşımaktadır.

5. İzmir İktisat Kongresi; Küresel kriz sonrası dönemde dünyada yeniden yapılanmanın yaşandığı, ekonomik gücün batıdan doğuya kaydığı, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu, yükselen ekonomilerin dünya ekonomisinde ağırlık kazandığı bir dönemde gerçekleşmiştir.

Küresel ekonomiye ilişkin kongre kapsamında en çok tartışılan konular; küreselleşme, dünyadaki ekonomik gidişat, batıdan doğuya kayan ekonomik güç dengeleridir.

Dünya Bankası Başkanı Jim Yong Kim; Dünya Bankası olarak iki temel hedefleri olduğunu, bunlardan birincisinin 2030 yılına kadar dünyadaki aşırı yoksulluğun sonlandırılması, ikincisinin ise 2025 yılına kadar günde 1 doların altında yaşayan insanların oluşturduğu yoksulluk sınırı, 1 doların üstüne çıkarmak olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin yoksulluk oranlarını düşürmek açısından başarılı bir ülke olduğunu kaydetmiş-

tir. Bu nedenle sadece Türkiye'nin kendi yakın çevresinin değil, dünyadaki tüm ülkelerin de Türkiye'nin tecrübesinden faydalanması gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca Batıdan Doğu'ya doğru kaymakta olan ekonomik güç dengelerine de değinen Dr. Kim, bu durumun önümüzdeki süreçte de devam edeceğini belirtmiştir. Önümüzdeki süreçte gelişmekte olan ülkelerin ortalama % 5 oranında büyüme performansı sergileyeceklerini ifade etmiş, söz konusu ülkelerin performanslarının iyi olması ve bunu devam ettirmelerinin en önemli sebebini ise; zamanında IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlar tarafından bağımsız merkez bankası yapılıncı kurmaları, makroekonomik politikalar ve mali açıklarını yönetmek konusunda yönlendirilmeleri nedeniyle söz konusu yönlendirmelerin kendileri için koruyucu bir kabuk görevi gördüğünün altını çizmiştir.

Dr. Kim, makroekonomik mali dengeğin sağlanmasından sonra ne yapılabileceğinin de önemli olduğunu belirtmiş bu doğrultuda eğitim kalitesinin öne çıktığını ifade etmiştir. Örneğin Türkiye'de zorunlu eğitim süresinin uzatılmasının yerinde bir uygulama olduğunu, bununla birlikte bu eğitim süresi içerisinde ne öğrenildiğine de bakılması gerektiğini belirtmiştir. Ülkelerin gelecek kuşaklara yatırım yapmak amacıyla finansal kaynak ayırmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Başbakan Yardımcısı Ali Babacan; Yeni 10. Kalkınma Planı kapsamında; Türkiye'nin 2023 hedeflerinin göz önüne alındığını vurgulamıştır. Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılık, cari açık, sanayileşme ile birlikte göçün artması, tasarruf oranlarının düşük olması gibi sorunların çözümüne yönelik fikrinin sorulması üzerine Babacan, enerji sektörü reformları için özel sektörü teşvik etmek gerektiğini belirtmiş bu doğrultuda yeni jenerasyon tesislerin özel sektörün elinde olduğu, mevcut tesislerin de özelleştirilmesi yönünde çalışma yaptıklarını vurgulamıştır. Ayrıca yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin bundan sonra izleyeceği en önemli ekonomi politikasının; AR-GE ve inovasyona dayalı üretim yapmak olduğunun altı çizilmiştir. Katma değeri yüksek ürünlerin üretimi ile Türkiye'nin rekabet gücünün artacağı vurgulanmıştır. Ayrıca kişilerin, malların, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımına yönelik işbirliği ve uygulamaların artırılmasının orta ve uzun vadede küresel anlamda ülkeleri daha etkin kılabileceğinin altını çizmiştir. Türkiye'nin önümüzdeki süreçte; az gelişmiş ülkelere yardım etmek, kalkınmış ülkelere gelecek yatırımcılar için de yatırım maliyetlerini düşürmek yönünde çalışmalar yapacağını belirtmiştir.

Her iki panelist de dünyanın içinde

bulunduğu durumda tecrübe paylaşımının önemli olduğu, bu doğrultuda Dünya Bankası, G20 gibi platformların ülkelerin tecrübelerini paylaşmaları ve kendileri için dersler çıkarabilmeleri açısından oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir.

Gerçekleştirilen söz konusu paneller kapsamında; yine ABD ve AB gibi blokların, küresel kriz öncesi dönemde dünya ekonomisinin % 70'ini kontrol ederken, küresel kriz ile birlikte günümüzde bu oranın % 45'e düştüğü ifade edilmiştir. ABD ve AB'nin oransal olarak gerilemesinin en önemli nedeninin sınırların kalkması, başka bir ifadeyle küreselleşme olduğu hususu bir görüş olarak ifade edilmiştir. Küresel kriz öncesi dönemdeki parlak günlerinde sürdürdüğü eski gelir ve tüketim alışkanlıklarını terk etmeyen ABD ve AB'nin, borçlarının arttığı, süreç içerisinde bu durumun bütçe açığı ve kamu borcu krizlerine yol açtığı vurgulanmıştır. Gerek AB gerek ABD'de bu anlamda içeride bir dağılım sürecinin başladığı ifade edilmiştir. Avrupa Birliği açısından bütünleşmenin sonuna geldiği tartışmalarının başladığı, söz konusu bütünleşme hareketi çerçevesinde kriz sonrası mali disiplini sağlamak adına yapılan girişimlerin, tüm ülkelerin aynı anda görüş birliğine varamaması nedeniyle sektöre uğradığı, ABD açısından da ABD Kongresi karşısında zaman zaman çaresiz kalmış bir ABD Başkanı'nın oldu-

ğu ifade edilmiştir. ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinin yanı sıra Japonya'da da yüksek borçlanma oranları görüldüğü ifade edilmiş, tüm bu sorunların küresel ölçekte büyük sorunlara yol açabileceği uyarısında bulunulmuştur.

Ayrıca; dünyadaki mali trendler bakımından önemli tespitlerde bulunulmuştur. Ülkeler, kendi ülkelerindeki sermayeyi kaçırmamak ve uluslararası sermayeyi de kendilerine çekmek için ciddi anlamda vergi teşvikleri vermeye yönelmiştir. Başka bir ifadeyle sermaye üzerindeki vergiyi düşürmeye yönelik bir trend söz konusudur. Buna paralel olarak da emek üzerindeki vergi yükünün dünya genelinde artış trendinde olduğu belirtilmiştir.

Türkiye'nin 2023 yılında;

- Orta gelirden yüksek gelire, yine orta teknolojiden yüksek teknolojiye geçmiştir,
- Kentsel dönüşüm projelerini başarı ile uygulamış ve çehresi değişmiş,
- Daha eğitilmiş bir nüfusa sahip,
- Kendi içinde sermayesini daha nitelikli hale getiren,
- Uluslararası sermayeyi de çeken bir ülke haline geleceği öngörülmüştür

Bu doğrultuda; demokratikleşme yönünde atılan adımların her birinin çok önemli olduğu hususu Kalkınma Bakanı tarafından vurgulanmıştır.

Türkiye ekonomisine yönelik değerlendirilen bir diğer önemli konu da; iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi olmuştur. Bu kapsamda;

- Bürokrasiyi azaltıcı tedbirler alınması,
- Yargı süreçlerinin daha etkin hale getirilmesi,
- Kayıt dışı ekonomiyle mücadelenin etkin bir şekilde sürdürülmesi,
- Ticaretin artmasına bağlı olarak lojistik sektörüne özel önem verilmesi,
- Fiziki altyapının iyileştirilmesi,
- Sermaye ve finans sisteminin iyileştirilmesi yönünde talepler gündeme gelmiştir

Dünya Bankasının Dünya İş Yapma Endeksinde Türkiye'nin 69. sırada yer almasının Türkiye'nin imajına yakışmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca; yatırımların finanse edilmesi gerektiği hususuna da özel olarak değinilmiştir. Bunun da ancak tasarruflarla mümkün olabileceği, Türkiye'de şu anda yeterli oranda tasarruf yapılmadığı, tasarrufların artırılması gerektiği ortaya konmuştur. Türkiye'deki tasarrufların çok düşük olmasının cari açığın artmasına yol açabileceği uyarısında bulunulmuştur.

Değerlendirilen bir diğer önemli konu da AR-GE ve inovasyon olmuştur. Katma değeri daha yüksek bir ekonominin yolunun eğitim ve teknolojiye daha fazla yatırım yapmaktan geçtiği, AR-GE'nin ticarileşmesi ve ekonomik katma değere dönüşümünün sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda; AR-GE ve inovasyon alanında girişimcilik için uygun bir ortam oluşturulmasının şart olduğu belirtilmiştir. Bu yönde öne çıkan en önemli tespitlerden biri de; diğer ülkelerin de hızla bu alanda politika geliştirmeleri, bu nedenle nispi başarının şart olduğu hususu olmuş, avantajlarımızın iyi kullanılması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Bir diğer önemli nokta ise; Türkiye'nin kriz sonrası dönemde yaptığı sıçramaya ek olarak ikinci bir sıçrama daha yapması gerektiği, makro ekonomik istikrarın ol-

dukça önemli olduğu ayrıca, mikro ekonomik reformların da önem taşıdığı, bu doğrultuda bölgesel, sektörel ve tematik politikaların da oluşturulması konusunda görüş birliğine varılmıştır. Türkiye'nin mevcut reformlarının da etkin bir şekilde devam etmesi gerektiği hususuna vurgu yapılmıştır. Bu süreçte en önemli şeyin; değişim yönünde irade olduğunu da Kalkınma Bakanı özel olarak ifade etmiştir.

Kamu maliyesine ilişkin yapılan değerlendirmelerde; Türkiye'nin geçmiş tecrübelerinden dersler çıkararak son 10 yıllık dönemde mali disipline önem verdiği, mevcut durum itibarıyla Maastricht Kriterlerini sağlayan bir ülke durumuna geldiği, Türkiye'nin kamu borçlarının % 35 düzeyine gerilediği, faiz harcamalarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Daha önceki dönemlerde faiz harcamalarına ödenen paraların günümüzde; artık eğitim, sosyal harcamalar gibi alanlara ayrılabilirdi belirtilmiştir. Kayıt dışılığın önlenmesi, haksız rekabetin ortadan kaldırılması ve dengeli gelir sisteminin kurulması gerektiği ileriye dönük politikalar olarak ortaya konmuştur. Ayrıca dolaylı vergilerin payının arttırılarak dolaysız vergilerin payının azaltılması gerektiği, cari harcamalardan ziyade yatırım harcamalarına öncelik veren bir mali politika anlayışının sürdürülmesi gerektiği konu-

suna değinilmiştir.

Dünyadaki pratiklere bakıldığında, kriz dönemlerinde ülkelerin reform yapmasının daha kolay olduğunun gözlemlendiği ancak Türkiye'deki reformların en dikkat çekici yanının bir kriz yaşamadan gerçekleştirilmesi olduğu ortaya konmuştur. Kongre kapsamında istihdam konusu da değerlendirilen bir diğer önemli konu olmuştur. Sosyal refah için istihdam dostu bir büyüme stratejisinin ortaya konması gerektiği konusunda görüş birliğine varılmıştır.

Türkiye ekonomisi içinde oldukça önemli bir yeri olan tarım sektörüne ilişkin olarak ise; nüfusun sağlıklı ve uygun maliyetlerle beslenmesinin önemli olduğu, sulama projeleri bakımından gelişmiş, kırsal kalkınma politikaları ile bütünleşmiş bir tarım politikasının belirlenmesi yönünde dersler çıkarılmıştır.

Yine oldukça stratejik bir sektör olan enerji ile ilgili olarak ise; yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilmesi, daha az enerji tüketen, daha az karbon üreten şehirlerin kurulması, yeşil büyüme sağlanması gerektiği hususları üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Bu doğrultuda; düşük karbonlu ekonomik üretime geçiş için bilişim teknolojileri sektörünün de büyük öneme

sahip olduğu vurgulanmıştır.

Başka bir oturum kapsamında öne çıkan bir diğer önemli konu ise; İzmir başta olmak üzere Türkiye'yi dünyada ön plana çıkarmak için şehirleşme konusunun oldukça önemli olduğu, yeşil büyüme hedefinin de bu sürece dâhil edilmesi gerektiği, çevreyi koruyan, çevresel kalkınma ve ekonomik kalkınmanın eşzamanlı olarak gerçekleştiği bir anlayış içerisinde bulunduğu hususunun ortaya konulması olmuştur. Kalkınma ajansları tarafından geliştirilen yenilikçi programlar; yanı sıra bölgesel, yerel ve kırsal kalkınma politikalarının birbirini tamamlar nitelikte olması gerektiği, bu doğrultuda sürdürülebilir, yaşanabilir, dünya ile yarışır şehirlerin kurulmasının temel hedef olduğu belirtilmiştir.

Değerlendirilen bir diğer önemli konu ise kamu yönetimi olmuştur. Yaşanan son küresel krizde de görüldüğü üzere devletlerin kriz ortamında daha borçlu hale geldiği, bununla birlikte vatandaşların devletlerinden taleplerinin de artarak devam ettiği hususuna dikkat çekilmiştir. Krize bağlı olarak yüksek borç oranlarına ulaşan ülkeler, vatandaşlarının taleplerine yanıt veremez hale geldiği, Türkiye'nin böyle bir durumunun olmadığı belirtilmiştir. Böyle bir ortamda kamu yönetiminin daha az kaynakla, çok daha etkin ve vatandaşları tatmin edici hizmetler üretmesi gerektiği hususuna vurgu yapılmış, önümüzdeki süreçte kamu yönetiminin çok daha verimli bir yapıya dönüştürülmesi, kalkınmaya önderlik edecek bir yerel yönetim anlayışının getirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; daha şeffaf, bilgi edinme hakkı tanıyan bir kamu yönetimi anlayışının ortaya konmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

Kongre kapsamında kadın ve gençlerin ekonomideki yeri de özel olarak değerlendirilmiştir. Kalkınma Bakanı, Türkiye'nin, kalkınmayı sağlayacaksa bunu kadın ve gençlerin desteği olmadan sağlayamayacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte Türkiye genelinde kadınların işgücüne katılım oranının henüz istenilen seviyede olmadığı da belirtilmiştir. ■

ŞANLIURFA TEKSTİL ADASI PROJESİ

Yunus ÇOLAK | Şanlıurfa YDO Koordinatörü

Yeni Teşvik Paketinin 19 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe girmesi ile Şanlıurfa özellikle Tekstil Sektörü açısından önemli bir yatırım yeri haline gelmiştir. Bu süreçte İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHGKİB)'in 6. Bölgede özellikle konfeksiyon firmalarının ve yan sanayisinin bir arada olacağı 40-50 firmalık bir Hazır giyim Konfeksiyon Bölgesi oluşturmak ve bu kapsamda bir kümelenme projesi yapmak istediği öğrenilmiştir. Bu gelişmeler üzerine yeni kurulmakta olan Şanlıurfa 2. Organize Sanayi Bölgesinde projeye tahsis edilmek üzere 350 dönümlük bir arazi tespit edilerek İHKİB ile iletişime geçilmiştir. İHKİB ile yapılan görüşmeler ve müzakereler sonucu Şanlıurfanın mevcut konumu ve yeni teşvik sisteminin getireceği avantajlar dikkate alınarak projenin Şanlıurfada yapılması kararlaştırılmıştır.

350 dönümlük alanda yaklaşık 5.000 kişiye istihdam sağlayacak olan bu proje ile ilgili 5 Nisan 2013 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Faruk Çelik'in de katılımı ile İstanbul'da bir tanıtım ve Şanlıurfa 2. OSB'den Yer Tahsisi Protokolü İmza Töreni gerçekleştirilmiştir. Projenin tanıtım toplantısı ve imza törenine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik'in dışında TİM Hazır giyim ve Konfeksiyon Sektör Kurulu Başkanı Ahmet Akbalık, İHKİB Başkanı Hikmet Tanrıverdi, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası aynı zamanda OSB Yönetim Kurulu Başkanı E. Sabri Ertekin, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, Organize Sanayi Bölge Müdürü Remzi İnali ile sektör temsilcileri katılım sağlamıştır.

Şanlıurfa Organize Sanayi Bölgesinde, Hazır giyim Sanayi Bölgesi (HOSAB) adıyla kurulması düşünülen alanın diğer sektörlerle de örnek olması planlanmaktadır. Talebe göre 350 dönüm alanda başlayacak projenin, 700 dönüme kadar çıkartılabileceği ve yatırımcıların arazi için herhangi bir bedel ödememesi kararlaştırılmıştır.

İstanbul Moda Merkezi, Anadolu Üretim Merkezi

Söz konusu törende Projenin organizasyonunu gerçekleştiren TİM Hazır giyim ve Konfeksiyon Sektör Kurulu Başkanı Ahmet Akbalık, sektörün sürdürülebilir rekabet ve maliyet için büyük ve her türlü ihtiyaca cevap veren havzalara ihtiyacı olduğunu söylemiştir. Akbalık, "ihracatta öncü ve 24 dolarlık ihracat/kilogram fiyatıyla en değerli üç sektörden biriyiz. Kümelenme metoduyla gerçekleştirdiğimiz bu proje ile A ve A+ ürünleri, teşvik paketinin de imkânlarından faydalanarak her türlü yan sanayinin ve altyapının olduğu bir ortamda üreteceğiz. Dünya markaları bu tarz projelerin sonucu ortaya çıkıyor" diye konuştu. HOSAB'ın, sektörel bazda ilk kümelenme ve model proje olduğuna

dikkat çeken Akbalık, "İstanbul moda merkezi, Anadolu üretim merkezi olacak. Projemiz göçü tersine çevirecek ve ekonomik anlamda barış sürecine de katkı sunacak" dedi.

Ahmet Akbalık, Şanlıurfanın, genç işgücü, üretim altyapısı, tekstil üretimi yapılan bölgelere ve Ortadoğu pazarına yakınlığı gibi sebeplerle tercih edildiğini ifade ederek, sigorta primlerinde işçi hissesinin asgari ücrete karşılık gelen kısmının 12 yıl süreyle, gelir vergisi stopajının da asgari ücrete karşılık gelen tutar üzerinden yine 10 yıl süreyle devlet tarafından karşılanacak olmasının; yatırımın avantajlı noktaları olduğunu söyledi,

Bakan Çelik: Bölgeye Yatırım Yağacak!

İmza törenine katılan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, teşvik paketi sonrası bölgenin ve kentlinin öneminin arttığına dikkat çekti. Türkiye'nin geleceği adına orta ve uzun vadeli projeler üretmek gerektiğine vurgu yapan Çelik, "Şanlıurfa, GAP'ın merkezi, tarım ambarı, Ortadoğu'ya açılan kapı. Sermaye buraya kayıyor. Bu ne kadar akıllı bir iş yapıldığının göstergesi. Bölgeye yağmur gibi yatırım yağacak" dedi. ■

3 YIL ARADAN SONRA AB İLE YENİ FASIL: 22. FASIL

Ali KOÇ | Karacadağ Kalkınma Ajansı DİFB Uzmanı

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile olan ilişkisi 1959 yılında AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu)'ye ortaklık başvurusu ile başlamış, bu ilişki 1963 yılında imzalanan Ankara Antlaşmasının temelini oluşturan ortaklık rejimi çerçevesinde resmileşmiştir. 1996 yılında Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesiyle taraflar arasındaki ilişki ileri düzeyde bir boyut kazanmıştır. 1999 yılında gerçekleşen Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin üyeliğe adaylığı tescil edilmiş olup; 2004 yılında Brüksel'de gerçekleştirilen zirvede Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterince karşıladığı belirtilerek, üyelik müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılması kararlaştırılmıştır.

Müzakere Süreci

Müzakereler, tarama süreci ile başlamaktadır. Tarama sürecinde Avrupa Komisyonu ve Türk bürokratlar ana aktörler olarak yer almaktadır. Tarama süreci Türkiye'nin müzakerelere hazırlanmasını ve katılım öncesindeki sürecin hızlandırılmasını hedeflemekte, bu süreçte AB müktesebatı hakkında bilgi verilmekte, aday ülke mevzuatının farklılıkları belirlenmekte ve uyum sürecinin genel bir takvimi ile beraber karşılaşılabilecek olası sorunlar tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Her bir müzakere faslının taraması bittikten sonra Komisyon üye ülkelere, "tarama sonu raporu" sunmaktadır. Buradaki değerlendirme ve öneriler, o faslıda müzakerelerin açılmasına temel teşkil etmekte-

dir. Komisyon raporlarında, tarama sürecinde ülkemiz tarafından verilen bilgilere dayanarak ülkemizin müzakerelere hazır olup olmadığını değerlendirmekte, sonuç kısmında ya faslın müzakereye açılmasını önermekte ya da müzakerelerin açılması için tamamlanması gereken açılış kriterlerini (benchmarks) ortaya koymaktadır. Türkiye için tarama süreci 20 Ekim 2005 tarihinde yapılan Bilim ve Araştırma faslı tanıtıcı tarama toplantısı ile başlamıştır.

3 Ekim 2005 tarihinde gerçekleştirilen hükümetler arası konferansta, müzakerelerin hangi esas ve usullerle gerçekleştirileceğini düzenleyen "Müzakere Çerçeve Belgesi" kabul edilmiştir. Bu belge müzakerelerin 3 temel unsur üzerinden yürütüleceğini belirtmektedir:

Askıya Alınan 8 Fasil	Müzakereye Açılan 14 Fasil	Müzakere Pozisyonu Veremeye Davet Edildiğimiz ve Müzakere Pozisyonlarını Sunduğumuz Fasıllar	AB Konseyi'nde Onaylanıp Açılış Kriteri Belirlenen Fasıllar	AB Konseyi'nde Görüşülmesi Süren Fasıllar	Avrupa Komisyonu'nda Görüşülmesi Süren Fasıllar
<ul style="list-style-type: none"> Malların Serbest Dolaşımı İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi Mali Hizmetler Tarım ve Kırsal Kalkınma Balıkçılık Tasımacılık Politikası Gümrük Birliği Dış İlişkiler <p>*Teknik açılış kriterleri yerine getirildiği takdirde önümüzdeki dönemde açılması mümkün olan 3 fasıl bulunmaktadır. Bunlar "Rekabet Politikası", "Kamu Alımları", "Sosyal Politika ve İstihdam" fasıllarıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> 25) Bilim ve Araştırma (müzakereler geçici olarak kapanmıştır) 4) Sermayenin Serbest Dolaşımı 6) Şirketler Hukuku 7) Fikri Mülkiyet Hukuku 10) Bilgi Toplumu ve Medya 12) Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı 16) Vergilendirme 18) İstatistik 20) İşletme ve Sanayi Politikası 21) Trans-Avrupa Ağları 22) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu 27) Çevre 28) Tüketicinin ve Sağlığın Korunması 32) Mali Kontrol 	<ul style="list-style-type: none"> 17) Ekonomik ve Parasal Politika 26) Eğitim ve Kültür 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Malların Serbest Dolaşımı 3) İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5) Kamu Alımları 8) Rekabet Politikası 9) Mali Hizmetler 11) Tarım ve Kırsal Kalkınma 19) Sosyal Politika ve İstihdam 29) Gümrük Birliği 	<ul style="list-style-type: none"> 2) İşçilerin Serbest Dolaşımı 13) Balıkçılık 14) Tasımacılık Politikası 15) Enerji 23) Yargı ve Temel Haklar 24) Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 30) Dış İlişkiler 33) Mali ve Bütçesel Hükümler 	<ul style="list-style-type: none"> 31) Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları

- Kopenhag siyasi kriterlerinin istisnasız olarak uygulanması, siyasi reformların derinleştirilmesi ve içselleştirilmesi,
- AB Müktesebatının üstlenilmesi ve uygulanması,
- Sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi ve bu çerçevede hem AB ülkelerinin kamuoylarına hem de Türkiye kamuoyuna yönelik olarak bir iletişim stratejisinin yürütülmesi.

Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum

11 Aralık 2006 tarihinde Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyinin almış olduğu karar dolayısıyla 8 fasıl "Ek Protokolün tam olarak uygulanması şartına bağlı olarak" müzakerelere açılmamaktadır. Aynı sebeple hiçbir fasıl geçici olarak kapatılmayacaktır.

Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu (22. Fasıl)

Bölgesel Politika, temel olarak bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkların azaltılmasına yönelik bütün çalışmaları kapsamaktadır. Yapısal Araçların Koor-

dinasyonu ise, AB'nin finansal aracı olan Yapısal Fonlara ilişkin genel hükümleri içeren çerçeve tüzük ve bu çerçeve tüzüğe bağlı olarak her bir yapısal fonu konu alan tüzüklerin uygulanması ve fonların kullanımına yönelik mekanizmanın oluşturulması çalışmalarını kapsamaktadır. Üyelikle birlikte kullanılması mümkün olacak bu fonların uygulanabilmesine yönelik; alan organizasyonu, programlama, izleme ve değerlendirme, mali yönetim ve kontrol konularında düzenleyici tüzükler ile müktesebat tamamlanmaktadır. Bu fasıl, Türkiye'yi üyelik sonrasında bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermek için verilecek olan Avrupa Birliği fonlarını etkin kullanmaya hazırlayacaktır. Türkiye 22'nci Fasılın yanı sıra 23 (Yargı ve Temel Haklar) ve 24 (Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) üçüncü fasılların da müzakereye açılmasını istemektedir.

5 Kasım 2013 tarihinde müzakerelere açılan 22. fasılda, ilgili tüzüklerde yer verilen prensipler ve mekanizmalar doğrultusunda Yapısal Fonların etkin bir şekilde kullanılmasını temin edecek idari ve hukuki düzenlemelerin yapılması öngörü-

mektedir.

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA-Instrument for Pre-Accession) AB'nin, Türkiye'nin de dahil olduğu Birliğe aday ülkeler için geliştirdiği ve şimdiye kadar sağladığı mali yardımları tek bir çatı altında topladığı finansal bir mekanizmadır. IPA-I, 2007-2013 mali dönemini kapsamaktadır ve bu süreçteki temel amaç, ülkenin üyelikle birlikte Yapısal Fonları kullanma konumuna geleceği zamana kadarki geçiş döneminde gerekli idari ve kurumsal yapının oluşturulmasıdır. IPA toplam 5 bileşen kapsamında uygulanmakta olup, IPA'nın 3. (Bölgesel Kalkınma) ve 4. (İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi) bileşenleri 22. fasıl kapsamında değerlendirilmektedir.

AB'nin Bölgesel Politikası

Avrupa Birliği, üye ülkeleri arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar ve üye ülkelerin kendi bölgeleri arasındaki dengesizliklerin azaltılması ile sosyo-ekonomik entegrasyon ve uyumu sağlamak için "Bölgesel Politika" geliştirme ihtiyacı duymuştur.

Son genişlemeden sonra AB; 28 ülke, 273 bölge ve toplam 505,7 milyon nüfustan oluşmakta olup, bölgeler arası farklılıklar daha da artmış ve bu genişleme süreciyle birlikte Bölgesel Politikalar oldukça ön plana çıkmıştır. Ayrıca, AB Mevzuatının yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ü yerel ve bölgesel düzeyde uygulanmaktadır.

AB'nin 2007-2013 dönemi için geliştirdiği bölgesel politikasının hedefleri aşağıda verilmiştir. Bu dönem için AB'nin hedef bölgelerine çeşitli fonlardan yapacağı tahsisat toplamı 347 milyar avro olmuştur.

Hedef 1: Uyum

GSMH (Gayrisafi Milli Hasıla)'si AB ortalamasının % 75'nin altındaki 84 bölge (154 milyon nüfus) için tahsisat miktarı 282,8 milyar avrodur. Bu bölgeler içinde 16 bölge (16,4 milyon nüfus) sınırın çok az üstündedir (phasing-out).

Hedef 2: Bölgesel Rekabet Edebilirlik ve İstihdam

168 bölge (314 milyon nüfus) için tahsisat miktarı 55 milyar avrodur. Daha önce Hedef 1 bölgesi konumunda olan 13 bölge (19 milyon nüfus) şu an Hedef 2 bölgesin-

de yer almaktadır (phasing-in).

Hedef 3: Avrupa Bölgesel İşbirliği

13 sınır ve ulus-ötesi işbirliği bölgesi (181,7 milyon nüfus) için tahsisat miktarı 8,7 milyar avrodur.

2014-2020 döneminde ise 325 milyar avro yani AB Bütçesinin % 34'ü Uyum Politikasına ayrılmıştır. Yeni dönemde Avrupa 2020 hedeflerine Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve Avrupa Sosyal Fonu aracılığıyla ulaşılması hedeflenmektedir. Özellikle yeni dönemde performansa dayalı bir mali destek yaklaşımı belirlenmiştir.

Fasıl Kapsamında Yapılan Çalışmalar

AB'nin hem bölgesel politikalarına uyumu sağlamak hem de bölgesel kalkınma alanında sağladığı katılım öncesi finansman imkanlarından faydalanmak amacıyla AB Bölgesel İstatistik Sistemiyle uyumlu İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) oluşturulmuştur. Bunlar Düzey I (12 bölge), Düzey II (26 bölge), Düzey III (81 il) bölgeleridir.

İBBS Düzey II Bölgelerinde Kalkınma

Ajanslarının kurulmasına ilişkin 5449 sayılı Kanun 2006 yılı başında çıkarılmıştır. Bu çerçevede 26 Düzey II Bölgesinde Kalkınma Ajanslarının kurulmasına ilişkin yasal süreç tamamlanmıştır.

AB katılım öncesi mali yardımlar (Katılım Öncesi Mali Araç-IPA) kapsamında üyelikle birlikte Yapısal Araçların kullanımına yönelik olarak kurumsal yapının oluşturulması ve idari kapasitenin güçlendirilmesi için; programlama, idari yapılandırma, merkezde ve yerelde kapasite geliştirme, mali yönetim ve kontrol alanlarında bir dizi kanun ve yönetmeliklerle hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye, üyelikle birlikte kullanılacak olan Yapısal Araçlara (Yapısal Fonlar ve Uyum Fonu) zemin hazırlayan Katılım Öncesi Mali Araç (IPA)'ın uygulanmasına yönelik idari yapıyı kurmuş ve IPA (2007-2013) dönemine ilişkin uygulama başlamıştır.

Bölgesel politikaların Avrupa Birliği için daha da önem kazandığı günümüzde Türkiye'nin de bölgesel politikalara önem verip bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları azaltarak bu anlamda önemli reformlar gerçekleştirmesi, Avrupa Birliği ile müzakerelerde önemli bir adım olacaktır. Çin ve Japonya gibi Türkiye'nin ekonomik ilişki içinde olduğu ülkeler açısından, AB ile ilişkileri iyi olduğu için Türkiye'nin önemi artarken, bu ülkelerle olan ilişkileri geliştikçe Türkiye'nin Avrupadaki gücü de artmaktadır. 3 yıl aradan sonra yeni bir fasıl olarak 22. Fasılın açılması Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği ile olan müzakere sürecinde olumlu bir gelişmedir; ancak bu gelişme ilişkilerin hızlanacağı şeklinde yorumlanmamalıdır nitekim tikanlıkları (Kıbrıs gibi) aşmak için yeni fasılların da açılması gerekmektedir. ■

Kaynakça

<http://www.mfa.gov.tr>

<http://www.abgs.gov.tr/>

<http://www.ab.gov.tr>

<http://www.trthaber.com/haber/gundem/muzakere-surecinde-22-fasil-acildi-107221.html>

BREZİLYA ÜLKE RAPORU

Emin GİTMEZ | Şanlıurfa YDO Uzmanı

1. ÜLKE GENEL PROFİLİ

Brezilya; beş kez Dünya şampiyonu olduğu futbolun yanı sıra voleybol, basketbol, tenis, yüzme, plaj voleybolu, sörf, otomobil yarışları ve yelkenilik alanlarında dünya çapında önemli başarılarına imza atan ve capoeira, samba gibi folklor etkinlikleri ile dünyada çok sık bilinen bir ülkedir.

1.1. Coğrafi Konum

Brezilya (Portekizce: Brasil) ya da resmî adıyla Brezilya Federal Cumhuriyeti (Portekizce: República Federativa do Brasil) Güney Amerikâda yer alan, kıtanın en büyük ve en kalabalık ülkesidir. Atlas Okyanusu'na uzun bir kıyısı vardır. Komşuları güneyden kuzeye: Uruguay, Arjantin, Paraguay, Bolivya, Peru, Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Fransız Guyanasıdır (Ekvador ve Şili hariç tüm Güney Amerika ülkeleriyle komşudur). Brezilya Bayrağındaki sarı, topraklarından bol miktarda çıkartılan altını; mavi, denizi ve yeşil, ormanları temsil eder.

Atlas Okyanusu ile çevrili Brezilya'nın diğer Güney Amerika Ülkeleri ile 12.000 km'lik sınırı vardır. Brezilya'nın başkenti Brasilia, politik ve idari merkez olmakla birlikte ekonomi, ticaret ve sanayi merkezleri başkentten uzakta Atlas Okyanusu kıyısında yoğunlaşmıştır. Sao Paulo, güneydoğuda başkentten 1.015 km uzaklıktadır. Diğer büyük şehirler Rio de Jenerio, Belo Horizonte güneydoğuda, Porto Alegre güneyde, Salvador ve Rçife ise kuzeydoğuda yer almaktadır.

Brezilyada ekvatorial, tropikal, yarı kurak, dağlık tropikal ve astropikal olmak üzere beş iklim bölgesi vardır.

Amazon Bölgesi'nde yıllık ortalama sıcaklık 22-26 °C dolayındadır. En sıcak-en soğuk mevsimler arasındaki sıcaklık farkı ihmal edilebilir boyuttadır. Amazon Bölgesinden tropikal bölgelere yaklaştıkça yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkı artmaktadır. Ülkenin en sıcak bölgeleri kuzeydoğuda yer almaktadır. Mayıs-Kasım arasındaki kurak dönemlerde sıcaklık 38 °C'yi aşmaktadır. Atlantik Okyanusu kıyıları boyunca sıcaklık 23-27 °C dolayındadır. Kışlar, genellikle kurak geçmektedir. Amazon Havzası ve Atlantik kıyıları boyunca yağış oranı yüksektir.

Brezilyada tropik bir iklim mevcuttur. Yazlar doğu ve kuzey doğu bölgesinde sıcak, kışlar kıyıda 20 °C'ye kadar ulaşabilir. Brezilya'nın dağlık arazisinde daha soğuk, Güney'de ise nemli ve astropikal bir iklim vardır.

1.2. Siyasi ve İdari Yapı

1500 yılında Portekizli denizci Pedro Alvares Cabral tarafından keşfedilmiş, önce bir Portekiz kolonisi iken 1822 yılında bağımsızlık ilanından sonra Brezilya İmparatorluğu ve 1889 yılında başkanlık sistemiyle yönetilen Brezilya Federal Cumhuriyeti şekline dönüşmüştür. 1984'e kadar askeri bir rejimle yönetilen Brezilya, son yirmi yılda demokratikleşme açısından büyük aşamalar kat etmiştir. Farklı ten rengine, dini inançlara ve kökenlere sahip yaklaşık 200

milyonluk nüfusun artık cebren bir arada tutulmasına çalışılmamaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, anayasal reformlar, federal birimlere yetki ve sorumlulukların devredilmesi ve diğer reformlar sonucu Brezilya'da demokratik bilinci oldukça yüksek, örgütlü ve katılımcı bir vatandaş profiline ulaşmıştır.

Brezilya, 26 eyalet ve bir federal bölgeden oluşur. Başkan, federal hükümetin yürütme kurulunun başıdır. 4 yılda bir ve en fazla iki dönem üst üste seçilebilir. Oldukça geniş yetkilere sahip olan Başkanın kanun yapma yetkisi olmamakla birlikte, Kongre'nin uygun bulması halinde geçici kararname çıkarma yetkisi vardır. 513 üyeli temsilciler meclisi ve 81 üyeli senato olmak üzere iki meclisli olan Kongrede; meclis üyeleri 4 yılda bir başkanla eş-zamanlı olarak, senato üyeleri ise 8 yıl için seçilmektedir. 4 yılda bir sırasıyla senatonun üçte ikisi veya üçte biri yenilenmektedir.

Latin Amerika Bölgesinde son yirmi

yıldır tabandan gelişen oldukça kuvvetli bir toplumsal hareketlenme dalgası mevcuttur. Brezilyanın da başını çektiği bu sosyal hareketlenmede, vatandaşların kendi hayatlarını doğrudan etkileyen konularda karar alma mekanizmalarına bilfiil katılmayı talep ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimler ve belediyeler bu sosyal hareketlenmenin örgütlü bir şekilde fark yaratabildiği zemin olarak öne çıkmaktadır. Vatandaşlar artık 4-5 yılda bir sandık başına gidip seçtikleri belediye başkanının dikte ettiği önceliklere boyun bükme yerine, mahalle mahalle, sokak sokak örgütlenerek yerel yönetimde bizzat söz sahibi olmayı tercih etmektedir.

1.3. Nüfus ve İşgücü

Brezilyanın 2012 yılı itibariyle toplam nüfusu 199.321.400 kişidir. Yıllık Ortalama doğum oranı %0 15,2'dir. Nüfus 2003-2011 yılları arasında sürekli artmıştır. 2012 yılında ise düşüş göster-

miştir. Son dönemlerde yaşanan ekonomik iyileşme ortalama ömrün süresini de yükseltmiştir.

Halkın çoğu şehirlerde yaşamaktadır. Bu rakam toplam nüfusun % 87'sidir. Ortalama yaşam süresi 2012 yılı itibari ile 72,8 olup erkeklerin ortalama ömrü kadınlardan çok daha düşüktür. Erkek nüfusun yaşam süresinin daha kısa olmasının nedeni, 60 yaş altındaki erkeklerde şiddet suçlarından kaynaklanan ölümlerin fazla olmasıdır.

Ülkenin iç taraflarında, demografik yoğunluğu kilometre kare başına bir kişiden daha az yöreler mevcuttur. Kıyı kesimlerindeki nüfus yoğunluğunu iç kesimlere kaydırmak için Başkent Rio de Janeiro'dan Brasiliya'ya taşınması, karayolları ağının genişletilmesi, ülkenin iç taraflarında yeni kalkınma merkezlerinin oluşturulması, Itaipu ve Tucuru gibi büyük ölçekte hidroelektrik projeleri gibi teşvik önlemleri alınmıştır.

Tablo 1- Demografik Göstergeler

Konu	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nüfus	182.032.600	184.101.100	186.112.800	188.078.200	190.010.600	196.342.600	198.739.300	201.103.300	203.429.800	199.321.400
Nüfus Yoğunluğu	21,39	21,63	21,86	22,01	22,32	23,07	23,34	23,62	23,89	23,41
Nüfus Artış Oranı (%)	1,15	1,11	1,06	1,04	1,01	1,23	1,2	1,17	1,13	1,1
Ortalama Ömür	71,13	71,41	71,69	71,97	72,24	71,71	71,99	72,26	72,53	72,79

Brezilyada üç farklı ırk ve bunların karışımından söz edilebilir. Yerli halk yani Güney Amerika yerlileri, Avrupadan gelmiş beyazlar ve Afrikadan gelmiş siyahlar, Brezilya halkının günümüzdeki yapısını oluşturmaktadır. Brezilyanın asıl nüfusu, göreceli olarak küçük kabilelere bölünmüş ve yarı sabit köylerde yaşayan avcılık ve balıkçılıkla geçinen yerlilerden oluşmuştur. Yoksulların, kolonilere ait madenlerde ve ekim alanlarında çalıştırılmasını sağlamanın uygun olmadığı görülünce, Portekizli göçmenler, Afrikadan siyah köleler ithal etmeye başlamışlardır. 1850'lerde köle ticaretinin sona ermesi ile iş arayan Avrupalı ve Ortadoğulu göçmen akını artmıştır. Öte yandan 1910'da -bir milyonun üzerinde- kitle halinde Japonyadan göç almıştır. Zaman geçtikçe, bu göçmen dalgaları çoğunlukla Sao Paulo, Parana, Santa Catarina ve Rio Grande do Sul gibi eyaletlere yerleşmiş ve bu bölgeler çok farklı yapıya bürünmüştür.

Nüfusu 1 milyonun üzerinde on üç şehri olan Brezilyanın en büyük şehirleri São Paulo (11 milyon) ve Rio de Janeiro'dur (6,6 milyon). Brezilya nüfusunun % 81'i Katolik, % 18'i Protestan ve % 1'i ise Müslüman ve Musevidir. Katoliklerden 20 milyon kadarı aynı zamanda Afrika kökenli dinlerin ayinlerine de gitmektedirler.

2. GENEL EKONOMİK YAPI

Brezilya; küresel aktör olma yönünde önemli aşamalar kaydetmiş olup, IMF 2012 yılı ekonomik büyüklük sıralamasına göre dünyanın altıncı ve Güney Amerika'nın en büyük ekonomisi konumundadır. Brezilyanın, Rusya, Hindistan ve Çin (BRIC Ülkeleri) ile beraber 2050'li yıllarda dünyanın ekonomik kaderini belirleyecek ülkelerden biri olacağı tahmin edilmektedir. Yeni petrol rezervleri bulunan ve gelecekte petrol devi olması beklenen Brezilyanın krize rağmen BRIC Ülkeleri arasında varlığını sürdürmesinde, tedarikçi ülke olması ve zengin doğal kaynaklarının rolü oldukça büyüktür.

2.1. Tarım

Brezilya ekilebilir alanlar açısından zengin bir ülkedir. Ekilen alan, yaklaşık 45 milyon hektardır. Çiftçileri, resmi kredilere daha az bağımlı kılacak bir finansman sisteminin kurulmasıyla ekilen alanın kolaylıkla iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Hükümet politikaları, genelde sanayileşme ve diğer tarım dışı faaliyetlerin desteklenmesine dayalı olmaktadır. Brezilya; şeker, kahve, portakal suyu ve alkol üretimi ile ihracatında dünyada birinci sıradadır. Ayrıca dünyanın en büyük kırmızı et, tavuk eti, tütün, soya fasulyesi, mısır, ananas, kaka, süt, bira ve çikolata üreticisidir.

Dünya tarım ve gıda sanayi ürünleri dış ticaretinde fazla veren ülkelerin başında Brezilya gelmektedir. Ülkenin dış ticaret rakamları incelendiğinde, net bir tarım ve gıda sanayi ürünleri ihracatçısı olduğunu söylemek mümkündür. Brezilya' da, tarım ve gıda ürünleri pazarında yoğun bir rekabet bulunmaktadır. Gıda sanayisinde faaliyet gösteren çokuluslu şirketlerin büyük çoğunluğunun Brezilya pazarında yer aldığı görülmektedir. Yerli üreticiler de alanlarında oldukça başarılı olup, hem iç piyasada hem de dünya piyasalarında etkin bir biçimde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Modern teknolojilere giriş yapılarak, tarımda makineleşme oranı yükselmiş; gübreleme ve sulama metotları yaygınlaştırılmıştır. Tarım ve canlı hayvan üretiminde artış, ekonominin istikrara kavuşmasına ve fakir kesimin hayat standartlarının yükselmesine katkı sağlamıştır. Bilhassa ulaşım gibi altyapı eksikliği tarımsal ürünlerin arzını olumsuz etkileyen faktörler olarak göze çarpmaktadır.

2.2. Tekstil

Tekstil, Brezilyanın önde gelen sektörlerinden biridir. Tekstil sektöründe ihracatın yanı sıra ithalat da yapılmaktadır. Hazır giyim firmaları daha çok iç piyasaya satış yapmaktadır. Fakat Uzakdoğuda üretilen ucuz tekstil ürünleri tüm piyasaları rahatsız ettiği gibi, Brezilya piyasasını da rahatsız etmektedir. Brezilya Tekstil ve Konfeksiyon Sanayi Birliği verilerine göre, 2009 yılında tekstil sektöründe 1,7 milyon kişi istihdam edilmiş ve 1,8 milyon ton üretim gerçekleştirilmiştir. Söz konusu üretim ile Brezilya Dünya tekstil üretiminde 7. sırada bulunmaktadır.

Hazır giyim sektöründe ise, aynı yıl itibari ile faaliyette bulunan firma sayısı 24.000, istihdam 1,2 milyon kişi ve üretim ise 1,2 milyon ton olmuştur. Bu verilerle hazır giyim sektöründe dünyada 6. sıradadır. Hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün merkezi Santa Catarina olup

bu bölgede üretimi yapılan hazır giyim ve konfeksiyon imalatı toplamı ülke üretiminin % 60'ına eşittir.

Brezilya'nın tekstil alanındaki potansiyelini üç eksenle değerlendirmek gerekir. Sahip olduğu geniş topraklar, zengin yenilenebilir su kaynakları ve bilimsel ve teknolojik gelişmeler bu üç eksenli oluşturmaktadır.

Brezilya'ya ihracat yapmak isteyen ihracatçılar, dört farklı dağıtım kanalı ile bu amaçlarını gerçekleştirebilirler. Doğrudan ihracat, dolaylı ihracat, satış temsilciliği ve satış ofisi açarak amaçlarına ulaşabilirler. Brezilyalı ihracatçılarla iş yapmanın başlıca koşulu e-mail ve yüz yüze yapılan ön görüşmelerde satış ve ödeme koşulları konusunda istikrarlı olunmasıdır. Teslim tarihi, miktar ve ödeme konularında karşı tarafın güvenini kazanmak gerekir. 2010 yılı sonu itibari ile tekstil ihracatı 1,9 milyar dolara, ithalatı ise 3,7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu noktadan hareketle tekstil sektöründe ülkenin kendi kendine yetecek üretim noktasına ulaşmadığı ve tekstilin cari açığa neden olduğu söylenebilir.

2.3. Sanayi

Brezilya imalat sanayi, büyüklük ve çeşitlilik açısından Latin Amerika Ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Makineler, elektrikli ekipmanlar ve otomotiv gibi geleneksel sektörlerin yanı sıra; havacılık sanayi ve telekomünikasyon ekipmanları alanında son on yılda önemli atılımlar gerçekleştirmiştir.

Dayanıklı olmayan tüketim malları sektörü, ticari serbestleşmeden ve güçlü döviz kurundan olumsuz etkilenmiştir. Ayakkabılara uygulanan yüksek ithalat tarifelerinin sürdürülmesine rağmen, Asyalı üreticilerle olan rekabet tekstil, giyim ve ayakkabı üretimini etkilemiştir. Brezilya ayakkabı üretiminde dünyada ön sıralarda yer almaktadır.

Ayrıca çimento, çelik, kereste, demir cevheri kalay, çelik, uçak ve motorlu araç ve parçaları üretimi yaygın sanayi kolla-

rıdır. Yıllara göre mal ve hizmet üretimine bakıldığında 2010 yılında % 11,5'lik rekor bir büyümenin olduğu görülür. 2009'da ekonomisi % 5,5 daralan Brezilya, 2011'de % 3'lük bir büyüme gerçekleştirmiştir.

Dayanıklı olmayan tüketim malları sektörünü etkileyen diğer bir olay ise, bilhassa içecek sektöründe gerçekleşen birleşmelerdir. Mart 2000'de Brezilya'nın en büyük iki içecek üreticisi Brahma ve Antarctica birleşerek, Ambev isminde yeni bir firmanın doğmasına sebep olmuştur. Ambev, şimdi yurtiçi pazarın % 70'inden fazlasını kontrol etmekte olup, dünyanın en büyük bira üretim firmalarından biridir. Brezilya sanayi sektörü uzun süren durgunluk süreci geçirmiştir. Bu durgunluk sürecinde teknoloji uyumunda yaşanan ciddi sıkıntılar, demode olmuş yönetim metotları ve organizasyon yapıları, maliyet, üretim ve kalite açısından yaşanan verimsizlik gibi konular sanayinin ekonomik liberalizasyona gitmesini zorunlu kılmıştır. Liberalizasyon süreci, radikal bir şekilde ekonominin değişmesine neden olmuş, sanayi üzerinde güçlü rekabet baskısı oluşturmuştur. Sanayide yeniden yapılanma süreci gerçekleştirilmiş olup, şirket birleşmeleri ve devirleri söz konusu olmuş, ithal girdi kullanımı artmış, otomasyon, üretkenlik ve kalite programları gibi tekniklerle üretim sü-

reçleri rasyonalize edilmiştir.

2.4. Enerji

Enerji üretiminin % 82,7'si hidroelektrik santrallerinden elde edilmektedir. İkinci sırada % 8,2'lik oranla fosil yakıtlar gelmektedir. Enerji üretiminde nükleer enerjinin payı % 4,4'tür. Enerji tüketimi yıllara göre farklılık göstermekle beraber 2012 yılında en yüksek değere ulaşmıştır. Brezilya dünya elektrik üretimi ve tüketiminde 9. sıradadır Brezilya. 2008 yılından sonra elektrik ihracatına da başlamıştır. 2012 yılında 2.980 kw/h elektrik ihraç etmiştir.

Brezilya dünyanın en büyük 13'üncü petrol üreticisidir. En fazla petrol üretimi 2007 yılında görülmüştür. 12,86 milyar varil belirlenmiş toplam petrol rezervine sahiptir. Sahip olduğu doğalgaz rezervi miktarı ise 366,4 milyar m³'tür.

Elektrik kesintilerinin ülkenin hayatını felç edecek düzeyde yaşanmaması için hidroelektrik santralleri büyük önem arz etmektedir. Çin'in "Üç Boğaz" Barajından sonra dünyanın en büyük ikinci hidroelektrik üreticisi olan Itaipu Barajı, Brezilya elektriğinin % 20'sini sağlamaktadır. 2009 yılı Kasım ayında, söz konusu barajda hava koşullarından kaynaklandığı düşünülen elektrik kesintisi Rio de Janeiro, Sao Paulo ve diğer büyük kentlerde hava ve karayolu

trafiğinin aksamasına yol açmıştır. Ülke genelinde milyonlarca kişiyi etkileyen elektrik kesintisi Itaipu Barajından destek alan Paraguay'ın da kısa süreli de olsa karanlıkta kalmasına neden olmuştur. Brezilya'da, suç örgütlerinin elektrik kesintisinden yararlanarak suç dalgası yaratabileceği endişesiyle polis seferber edilmiştir.

Brezilya'nın en büyük petrol üreticisi olan Petrobras, 1980'lerden itibaren yıllarca aradı ardına petrol arama konusunda dünya derinlik rekorları kırarak 1.800 metreyi geçen derinliklerde petrol arama çalışmaları yapmayı başarmıştır. Derin sularda petrol üretim teknolojisinde dünya lideri olan ulusal petrol şirketi Petrobras, Brezilya genelinde 109 üretim platformuna sahip olup, ham petrol üretiminde sürekli artış sağlamaktadır. Petrobras tarafından bulunan yeni petrol ve doğal gaz rezervleri, ülke ekonomisinin geleceği açısından son derece önemli bir gelişmedir. 85,3 milyar dolar net geliri ile Petrobras dünya sıralamasında ilk 15 içinde yer almıştır.

2.5. Dış Ticaret

Brezilya ekonomisi dış ticaret dengesi açısından sürekli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunların temelini ise,

1950'lerin ortasındaki hızlı sanayileşmeden önce ekonominin doğal kaynak ürünleri ihracatına bağlı olması oluşturmaktadır. Bununla beraber, 1970-1980'de ihracatın çeşitlendirilmesi ve imalat sanayi ihracatının büyümesiyle, ticaret açığı artmış, ekonomik faaliyetler ivme kazanmıştır. Bu açıklar karşısında, 1982-1984 ve 1990-1992'de şiddetli istikrar programları uygulanmıştır.

1989'da başkan Fernando Collor de Melo'nun seçilmesini takiben, Brezilya, ticarete liberalizasyon programını uygulamış ve ihracat performansını yükseltmiştir. 1991 yılından sonra MERCOSUR Gümrük Birliği'nin oluşturulmasıyla, Arjantin, Paraguay ve Uruguay ile olan tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılmasına önem verilmiştir. 1990'ların ilk dört yılında ticaret fazlalıkları gerçekleştirilmiştir. 1994 yılında Real'in değer kazanması sonucu, yurtiçi talep genişlemiş ve sonraki üç yılda ithalat patlama yapmıştır. İhracatçıların büyüyen yurtiçi talep üzerine yoğunlaşmaları sonucunda ticaret açıkları kaçınılmaz olmuştur. 1995 yılında ticaret açığı 3,5 milyar \$ iken, 1997 yılında 6,6 milyar \$'a tırmanmıştır. 1997'nin ortasında giderek büyüyen ticaret açığı uluslararası yatırımcılar arasında endi-

şeye yol açmıştır. Bu endişeleri gidermek amacıyla, hükümet 1997 ve 1998'de acil uyum planları hazırlamıştır. Bununla beraber 1998 yılında yapılan seçimlerin etkisiyle, ticaret açığı sadece marjinal olarak daralma göstermiştir. 1999 yılının ocak ayında yapılan devalüasyon ve daraltıcı maliye ve para politikalarının etkileriyle beraber ticaret açığı 1,2 milyar \$'a düşmüştür.

3. TÜRKİYE-BREZİLYA ARASINDA TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER

Coğrafi uzaklığın fazla olması ve ülkelerin birbirini iyi tanımaması nedeniyle, bugüne kadar çok düşük seviyelerde seyreden Türkiye-Brezilya ekonomik ilişkileri, özellikle aynı konularda iş yapan firmaların ve kurumların işbirliğine giderek ortak üretim ve pazarlama yapmaları halinde büyük bir potansiyel taşımaktadır. Genel olarak Brezilya tarafı Türkiye ile işbirliği yapmak açısından konuya olumlu yaklaşmaktadır. Türk işadamlarının Brezilyayı daha iyi tanıyıp, aktif bir şekilde konuya eğilmeleri, ülkeler arasındaki ticaret hacminin artmasında ve Türkiye açısından ekside olan dengenin düzeltilmesinde önemli rol oynayacaktır.

İhracatımızda; otomotiv ve yan sanayi, makineler, demir veya çelik levhalar, dış lastikler, tütün, gübreler, sert kabuklu meyveler (fındık), transformatörler önemli yer tutarken, ithalatımızda; demir cevherleri, traktörler, tütün, soya, odun hamuru, selülozik maddelerin hamurları, kahve, pamuk, elektrikli makine ve cihazlar, demir ve çelik, yağlı tohum ve meyveler, hayvansal ve bitkisel yağlar ön sıralarda gelmektedir.

Dış ticaret açığının büyük oranda ülkemiz aleyhine oluşu nedeniyle; karşılıklı ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Brezilya ile ülkemiz arasında kurulacak yakın ekonomik işbirliği, Brezilya ile birlikte Arjantin, Paraguay, Uruguay ve Venezuelanın üye oldukları MERCOSUR/MERCOSUL (Mercado Comum do Sul, The Southern

Common Market, Güney Ortak Pazarı) ile ortaya çıkacak geniş pazardan Türk firmalarının daha çok yararlanması yol açacaktır. Diğer yandan Brezilyalı firmalar Türkiye üzerinden Avrupa ve diğer komşu ülke pazarlarına girme şansına sahip olabileceklerdir.

Dış ticaret rakamlarına baktığımızda, 2007 yılında Türkiye'nin Brezilyaya ihracatı 230 milyon Dolar, Brezilyadan ithalatı ise 1,1 milyar Dolar'dır. 2008 yılında ihracatımız 318 milyon Dolar, ithalatımız 1,4 milyar Dolara ulaşmıştır. 2009 yılında

ise ihracatımız bir önceki yıla göre % 22 artarak 388 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ithalatımız % 22 azalarak 1,1 milyar Dolar olmuştur. 2010, 2011 ve 2012 yıllarına bakıldığında, dış ticaret hacminde hızlı bir gelişmenin olduğu açık bir şekilde görülmektedir. 2011 yılı itibari ile Brezilya ile ticaret hacmimiz 2 milyar dolar seviyesini aşmıştır. Brezilya ile dış ticaret dengesi sürekli açık vermiştir. Bu durum cari açığı tetikleyen bir durum olmuştur. Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinden Brezilyaya ihracat çok az olup

son birkaç yılda bazı firmalar Brezilya pazarına mal satmaya başlamıştır. 2012 yılında Şanlıurfa'dan Brezilyaya herhangi bir ihracat yapılmamıştır. Diyarbakır'dan Brezilyaya yapılan ihracat miktarı ise, 2012 yılı için Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, 360 bin Dolar'dır. 2013 yılı aylık verilerine bakıldığında Şanlıurfanın Temmuz ayı itibari ile Brezilya pazarına girdiği görülmektedir. Diyarbakır'ın Brezilyaya ihracatı ise 2012 yılına oranla 2013 yılında aylık bazda artarak devam etmektedir. ■

Tablo 6- Türkiye-Brezilya İkilili Ticareti (1.000 \$)

Yıl	İthalat	İhracat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2000	302.505	41.679	-260.825	344.184
2001	212.121	89.817	-122.303	301.938
2002	236.091	48.978	-187.112	285.069
2003	401.826	50.165	-351.660	451.991
2004	566.292	69.355	-496.937	635.648
2005	798.575	103.457	-695.117	902.033
2006	934.782	121.881	-812.900	1.056.663
2007	1.172.669	229.913	-942.755	1.402.582
2008	1.423.867	318.027	-1.105.840	1.741.895
2009	1.105.825	388.149	-717.676	1.493.974
2010	1.347.524	614.551	-732.973	1.962.075
2011	2.074.353	883.471	-1.190.882	2.957.825
2012	1.770.094	1.002.692	-767.401	2.772.786

Kaynak: DTM-Dış Ticaret Bilgi Sistemi (11.07.2013).

Kaynakça

- Boğaziçi Üniversitesi (2010). Brezilya ve Türkiye, Küresel Dünyanın Yükselen Devletleri, TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (2012). Brezilya Ülke Bülteni, Şubat 2012.
- International Labour Office (2009). Decent Work Country Profilem Brazil, Geneva.
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (2011). Tekstil Pazarı Olarak Brezilya, İTKİB Genel Sekreterliği, İstanbul.
- Kiper, S. (2012). "Brezilya Ekonomisi", Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi.
- Şen, E. (2013). Brezilya Ülke Raporu, Ekonomi Bakanlığı, Ankara.
- <https://www.cia.gov/>
- <http://www.ekonomi.gov.tr/>
- <http://www.wikipedia.org.tr/>
- <http://www.seccex.org/>

ARJANTİN ÜLKE RAPORU

Emine ARSLAN | Karacadağ Kalkınma Ajansı DİFB Başkanı

1. GENEL BİLGİLER

Arjantin'in adı Latince "Argentum" (gümüş) kelimesinden gelir. Arjantin'in sahip olduğu toprak; Güney Amerika Kıtası'nda 2. dünya genelinde ise 8. en büyük toptaktır. Yaklaşık 2,8 milyon kilometrekarelik alanıyla, uzun bir kareyi anımsatan bir şekilde kuzeyden güneye doğru indikçe daralır. Kuzeyden güneye kadar olan uzunluğu 3.694 km ve batıdan doğuya uzanan en geniş topraklarının uzunluğu ise yaklaşık 1.423 km'dir. Şili (5,308 km), Bolivya (832 km), Paraguay (1,880 km), Brezilya (1,261 km) ve Uruguay (580 km)'la sınırı bulunmaktadır.

Ülkenin kuzeyinde yağmur ormanları, güneydeki Patagonyada çöl iklimi, And Dağları boyunca uzanan Bariloche

bölgesinde ise İsviçre benzeri dağlar ve göllerle kaplı bir iklim ve Kuzey Doğuda ise karasal ve kuru bir iklim hüküm sürmektedir.

Arjantin 190.000 km² ekilebilir araziye sahiptir. Kurak bölgelerden, subtropikal ormanlara yayılan çeşitli mikro iklimlere ve ekosistemlere sahip Arjantinde çok çeşitli ürünler yetiştirilebilmektedir. Toprağın düşük maliyeti ormancılık için çok uygundur ve yüksek orandaki ağaç sayısı bu alanda önemli yatırımların yapılması ile sonuçlanmıştır.

Ülkenin ve kıtanın en yüksek dağı 6.959 metre ile And dağları üzerindeki Aconcagua zirvesidir. Batı yönünde ülke tamamen And Dağlarıyla çevrilmiş olup, bu sıradağlar aynı zamanda Şili ile coğ-

rafi ve siyasi sınırları da oluşturmaktadır. And sıradağlarının batısında ise çok geniş Pampa ovası yer almaktadır. Pampa Ovası ülkenin yaklaşık olarak % 25'ini kaplamakta olup, büyük oranda doğal çayırılıklardan oluşmaktadır. Bu ova geniş bir alana yayılması ve iklim açısından çok şanslı olması nedeniyle fiili olarak ülkenin tarım ve hayvancılık havzasıdır.

Arjantin'in nüfusu 41.086.927 kişi olup nüfus artış hızı % 0,9'dur. Etnik grupları; Avrupalı (Çoğunlukla İtalyan ve İspanyol) % 86,4, Melez % 8,5, Arap % 3,3, Yerli % 1,6 ve Asyalı ve diğerleri % 0,4'tür. Arjantinde konuşulan diller İspanyolca (resmi), İngilizce, İtalyanca, Almanca, Fransızcadır. Dini yapısını ise Katolik (% 90), Protestan (% 2), Yahudi (% 2) ve diğer dinler (% 6) oluşturmaktadır.

Tablo 6- Türkiye-Brezilya İekli Ticareti (1.000 \$)

	NÜFUS		
	Birim	Yıl	Değer
Toplam Nüfus	Kişi	2012	41.086.927
Nüfus Artış Hızı	%	2011-2012	8,8
Nüfus Yoğunluğu	Kişi/m ²	2011	14,9
0-14 Yaş Grubu	%	2012	24,4
15-64 Yaş Grubu	%	2012	64,8
65+ Yaş Grubu	%	2012	10,8
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	%	2012	54,4
Şehir Nüfusu	Kişi	2012	38.063.176
Kır Nüfusu	Kişi	2012	3.023.751
En Kalabalık Şehir	Kişi	2012	13.223.565

Kaynak: DTM-Dış Ticaret Bilgi Sistemi (11.07.2013).

Tablo 2: Arjantin'in İşgücü, Dış Ticareti ve Ulusal Hesapları

İŞGÜCÜ			
	Birim	Yıl	Değer
İşgücü	Kisi	2011	18.631.592
İşgücüne Katılım Oranı (15+)	%	2011	60,7
Kadın İşgücüne Katılım Oranı (15+)	%	2011	47,3
Erkek İşgücüne Katılım Oranı (15+)	%	2011	74,9
İşsizlik Oranı	%	2011	7,2
İstihdam Oranı	%	2011	56,3
DIŞ TİCARET			
	Birim	Yıl	Değer
İhracat	\$ Milyar	2012	96
Mal İhracatı	\$ Milyar	2012	81
Hizmet İhracatı	\$ Milyar	2012	15
İhracatın GSYİH İçindeki Payı	%	2012	19,7
İthalat	\$ Milyar	2012	84
Mal İthalatı	\$ Milyar	2012	65,5
Hizmet İthalatı	\$ Milyar	2012	18,5
İthalatın GSYİH İçindeki Payı	%	2012	17,4
Türkiye İthalatı	\$ Milyon	2012	316
Türkiye İhracatı	\$ Milyon	2012	368
ULUSAL HESAPLAR			
	Birim	Yıl	Değer
GSYİH (SAGP)	\$ Milyar	2011	446
Kişi Başı GSYİH (SAGP)	\$	2012	17,660
Gini Katsayısı		2010	44,49
İnsani Gelişmişlik Endeksi	Çok Gelişmiş Ülkeler Grubu	2012	0,811

Kaynak: Dünya Bankası, 2013.

Arjantin, federal bir cumhuriyettir. 1853 Anayasası, 1994 reformuna kadar pek bir değişiklik göstermemiş ve sistem o tarihlerde bütün kıtaya örnek olan ABD Anayasası ve idari yapısı örnek alınarak düzenlenmiştir. Kuvvetler ayrımı prensibi hâkimdir. Yürütme kuvveti ağırlıklı olarak Devlet Başkanındadır. 1994 Anayasasına göre Başkan 4 yıllık süreyle üst üste en fazla 2 kez seçilebilmektedir. Yasama erki iki meclisten, Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşmaktadır. Temsilciler Meclisi, 257 üyeden oluş-

maktadır. Meclis üyeleri 4 yıl için seçilmekte olup, her 2 yılda bir Meclis üyelerinin yarısı yenilenmektedir. Senato üyeleri ise 6 yıl için seçilmekte olup, eyaletlerin Temsilciler Meclisi bulunmaktadır. Her Eyaletin ayrı bir anayasaya sahip olduğu Arjantin'de kuramsal olarak eyaletlerin ciddi anlamda yetki ve gücü bulursa da tarihi olarak Federal Hükümet baskın olmuştur.

Anayasa gereği bağımsız ve ayrı bir güç kaynağı olan yargının en yüksek kurulu olan Anayasa Mahkemesi 1854 yılında kurulmuş olup, yasanın yaptığı yasaların Anayasaya uygun olup olmadığını denetlemektedir. Üyelerinin Başkan tarafından senato onayıyla atandığı Anayasa Mahkemesi düzeyinin altındaki hakimler, Başkanın önerisi üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından atanmaktadır. Arjantin yargı sistemi ücret ve diğer hakları açısından tam özerkliğe sahip olup, bu konularda yürütmeden bağımsızdır.

Arjantin 23 eyalete (provincias) ve bir federal bölgeye (distrito federal) ayrılmıştır: Buenos Aires Federal, Catamarca,

Chaco, Chubut, Cordoba, Corrientes, Entre Rios, Formosa, Jujuy, La Pampa, La Rioja, Mendoza, Misiones, Neuquen, Rio Negro, Salta, San Juan, San Luis, Santa Cruz, Santa Fe, Santiago del Estero, Tierra del Fuego, Antartica e Islas del Atlantico Sur ve Tucuman.

2. EKONOMİ

Arjantin, doğal kaynakları açısından zengin bir ülke olup Pampanın verimli ovaları, kurşun, çinko, kalay, bakır, demir cevheri, manganez, petrol ve uranyum kaynaklarına sahiptir. Ülkenin, Bolivya ve Şili sınırlarında geniş mineral kaynakları mevcuttur. Arjantin, 4.700 kilometrelik sahili ile dünyanın en iyi balıkçılık alanlarından birine sahiptir.

GSYİH içinde % 9,5'lik paya sahip olan tarım ve hayvancılık sektörü, toplam işgücünün % 8'ini istihdam etmektedir. Tarım, Arjantin ekonomisi açısından anahtar role sahiptir. Tarım ve tarımsal sanayi ürünleri, toplam üretim içinde yarıya yakın yer kaplamakta ve toplam ihracatın yaklaşık % 54,3'ünü oluşturmaktadır. Hububat ve yağlı tohumlar da, toplam tarımsal üretimin yarısını oluşturmaktadır. Soya fasulyesi üretiminde rekor artış yaşayan Arjantin, soya yağı ihracatında dünyada birincidir. Arjantin'in bölgedeki pazar payı, tarım ve gıda sanayi alanında giderek artmaktadır.

Arjantin, enerji ihtiyacını büyük ölçüde kendi kaynaklarından sağlamaktadır. Petrol, doğal gaz, kömür üretimi ve hidroelektrik jeneratörler ve nükleer güç santralleri ile kendi kendine yeten bir ülke olan Arjantin, komşu ülkeler için önemli bir doğal gaz rezervine sahiptir.

Aşağıdaki tabloda Arjantin'in 2011-2012 yılları itibarıyla İşgücü durumu, Dış Ticaret Hacmi ve Bazı Ulusal Hesaplamaları sunulmuştur.

Geleneksel olarak bir tarımsal ürünler ve sanayi ürünleri ihracatçısı olan Arjantin'de dış ticaretin bölgesel dağılımına bakıldığında, MERCOSUR, NAFTA ve AB ticari bloklarının çok öne çıktığı görülmektedir. Ülkeler bazında ele alındığında, ihracat ürünleri açısından Brezilya, Şili, Çin ve ABD başlıca pazarlar niteliğindedir. Bu dört ülke toplam ihracatın yaklaşık yarısını kapsamaktadır. Arjantin'in toplam ihracatında; Latin Amerika % 34,3, Avrupa % 30,4, Asya-Pasifik % 17,2, Kuzey Amerika % 9, Afrika ve Ortadoğu % 8,6 paya sahiptir.

Arjantin'in ithalatında çok daha az bölgesel ve ülkesel çeşitlenme olduğu görülmektedir. MERCOSUR, NAFTA ve AB ülkeleriyle yapılan ticaret toplam ticaretin dörtte üçünü oluşturmaktadır. Brezilya tek başına toplam ithalatın üçte birinden sorumluyken, ABD ve Çin'in pazarın diğer büyük ortakları olduğu görülmektedir. Toplam ithalat içinde; Latin Amerika

% 38,3, Avrupa % 24,5, Kuzey Amerika % 17,8, Asya-Pasifik % 17,8 paya sahiptir.

Arjantin'in ithalatındaki en önemli ağırlığı Brezilya oluşturmaktadır. Toplam ithalatın üçte birine yakını Brezilyadan yapılmaktadır.

3. TÜRKİYE - ARJANTİN DIŞ TİCARETİ

2008 yılı itibarıyla Arjantin ile olan ticaretinde ihracat ettiğinin yedi katından fazlasını ithal eden Türkiye, 683 milyon dolarlık açık vermiştir. 2009 yılı itibarıyla Arjantin'den olan ithalatımız, bu ülkeye ihracatımızdan daha hızlı düştüğü için dış açık nispeten gerileme eğilimi göstermiştir. 2009 yılında Arjantin'e 73,6 milyon dolarlık ihracat yapan Türkiye, bu ülkeden 225,8 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Bu dönemde dış ticaret açığı da % 77,7 gerileyerek 152,2 milyon dolara inmiştir.

2010 yılında, hem ihracatta hem de ithalatta artış yaşanmıştır. Ancak ihracattaki artış çok daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. 2010 yılında ihracatımız 179,2 milyon dolara ve ithalatımız 281,1 milyon dolara ulaşarak 101,9 milyon dolar dış ticaret açığı oluşmuştur. 2011 yılında ihracat % 19,5 artarak 214,1 milyon dolara ulaşmıştır. Bununla birlikte ithalattaki artış daha yüksek düzeyde gerçekleşerek 490,6 milyon dolara yükselmiş ve ülkemiz 2011 yılında 276,5 milyon dolarlık dış ticaret açığı vermiştir. İthalat lehine olan bu gelişme sonucu olarak ihracatın ithalatı karşılama oranı 2010 yılındaki % 63,7 düzeyinden 2011 yılında % 43,6 düzeyine gerilemiştir.

Arjantin'e yö-

nelik ihracatımızda genellikle ürün itibarıyla bir yoğunlaşma görülmektedir. 2010 yılında ihracatta bir önceki yıla göre çeşitlenme yaşanmakla birlikte, 2011 yılında tekrar bir yoğunlaşma yaşanmıştır. Bu gelişmede bir taraftan otomotiv sektöründeki ihracatımızın hızla artmaya devam etmesinin yanında, özellikle Arjantin'in ithalat kısıtlamalarının belli kalemlerde son derece sıkılaştırılmasına bağlı olarak başta beyaz eşya olmak üzere önceki yıllarda bu ülkeye yapılan ihracatımızda önemli paylara sahip olan ürünlerde çok ciddi düşüşler yaşanması etkili olmuştur. Türkiye'nin Arjantin'e ihracatı az miktardaki çeşitli kuru gıda ve işlenmiş gıda ürünleri dışında tamamen sanayi ağırlıklıdır. 2011 yılı itibarıyla toplam ihracatın yaklaşık % 60'ı otomotiv ve yan sanayi ürünlerinden oluşmuştur. Tütün, demir-çelik, iş makineleri, metal işleme makineleri, çeşitli tekstil girdi ürünleri, elektrikli ev eşyaları ihracatımızda öne çıkan diğer kalemlerdir. Özellikle ithalatı kısıtlamaya yönelik politikalar, arzı artırıcı yeterli tedbirlerin alınmaması, yatırımların kısıtlı kalması ve tüketimdeki canlılığın korunmasıyla birleşince fiyatlarda ciddi artışlara yol açmış; kur, artan fiyatlar oranında yükselmediği için ülke parası dolar karşısında değerlenmiştir. İthalat lehine olan bu gelişmeler ihracatçılarımızca iyi değerlendirilmiş ve Türkiye'nin bu ülkeye ihracatında artış kaydedilmiştir.

Tablo 3: Türkiye'nin Arjantin ile Olan Dış Ticareti (Milyon ABD Doları)

	İhracat (FOB)			İthalat (CIF)			Denge		İhracat/İthalat (%)	
	2010	2011	% Değ.	2010	2011	% Değ.	2010	2011	2010	2011
	Değer			Değer			Değer			
Toplam	179,2	214,1	19,5	281,1	490,6	74,5	-101,9	-276,5	63,7	43,6
Ocak	7,8	12,7	63,7	24,4	8,6	-65,0	-16,7	4,1	31,8	148,5
Şubat	5,7	15,6	175,4	10,6	18,1	71,9	-4,9	-2,5	53,7	86,0
Mart	12,7	18,0	41,3	10,4	45,6	338,1	2,3	-27,6	122,2	39,4
Nisan	13,8	20,4	48,4	19,4	41,6	114,2	-5,6	-21,1	71,1	49,3
Mayıs	10,6	21,3	101,7	8,7	28,4	227,8	1,8	-7,2	121,1	74,8
Haziran	9,8	14,8	50,7	15,5	66,6	328,6	-5,7	-51,7	63,4	22,3
Temmuz	9,1	26,5	190,3	18,2	54,7	200,6	-9,1	-28,2	50,1	48,4
Ağustos	12,5	23,5	88,3	56,1	68,8	22,6	-43,6	-45,3	22,2	34,2
Eylül	22,6	18,2	-19,6	52,0	56,6	8,9	-29,4	-38,4	43,5	32,1
Ekim	28,2	15,4	-45,5	30,6	51,2	67,1	-2,4	-35,8	92,0	30,0
Kasım	18,8	10,9	-42,0	20,6	29,8	44,7	-1,8	-18,9	91,4	36,6
Aralık	27,6	16,8	-39,2	14,6	20,6	41,2	13,1	-3,8	189,5	81,6

Kaynak: TÜİK, 2012.

Arjantinden ülkemize yapılan ithalat görece yüksek düzeyde seyretmekle beraber, söz konusu ithalatın kompozisyonuna bakıldığında, buradaki ürün çeşitliliğinin geçtiğimiz yıllarda ülkemiz ihracatına kıyasla çok daha düşük olduğu görülmektedir. 2011 yılı esas alındığında toplam ithalatın yaklaşık üçte ikisi tarım ürünle-

rinden oluştuğu gibi, bunlar da soya, ayçiçeği, buğday başta olmak üzere hububat ve yağlı tohumlar gibi son derece az bir ürün grubunda yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla bu ürünlerin dünya fiyat gelişmeleri ile Türkiye'de üretim imkânı olanlarının ülkemizdeki iklime bağlı üretim koşulları Arjantinden yapılan ithalat büyüklüğü

üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Ancak, son yıllarda Arjantinden yapılan ithalat kalemlerinin çeşitlenmeye başladığını da belirtmek gerekmektedir. Son iki yılda pamuk, süt ürünleri, yer fıstığı, demir çelikten boru, eşya taşımaya mahsus taşıt aracı ve petrol yağı ithalatındaki artış dikkat çekmektedir. ■

Kaynakça

- Şen, E. (2013), Arjantin Ülke Raporu, www.ibp.gov.tr, 23.01.2013.
 Ekonomi Bakanlığı (2013), "Ülke Raporları", www.ekonomi.gov.tr, 20.01.2013.
 Dünya Bankası (2013), <http://data.worldbank.org/>, 23.01.2013.
 TÜİK (2013), www.tuik.gov.tr, 23.01.2013.

METAL SEKTÖRÜNDE İŞBİRLİĞİ ÖRNEĞİ: DİYARBAKIR METAL İŞLERİ KSS

Baver AYDIN | Diyarbakır YDO Uzmanı

Metal İşleri KSS Fikrinin Ortaya Çıkışı...

Diyarbakır'da metal işlerinde faaliyet gösteren esnaf, ağırlıklı olarak şehir merkezinde dağılmış vaziyette, çoğunlukla bina altlarında faaliyet göstermektedir. Bu durum şehirde ses ve görüntü kirliliği yaratmakta, yapılar zarar vermekte ve enerji kullanımında sıkıntılara yol açmaktadır. Bu durumun çevreye olan etkilerinin yanı sıra yetersiz altyapı, ulaşım problemleri, depolama ve makine teçhizat için yetersiz yer ve benzeri sağlıksız koşullar, işletmelerin yeni yatırımlar yaparak büyümeleri önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Diyarbakır Büyükşehir Belediye Meclisi'nin esnafın şehir dışına taşınmasına yönelik olarak aldığı kararlar bulunmaktadır.

Bu kararlar doğrultusunda S.S.Diyarbakır Metal İşleri Küçük Sanayi Sitesi, Diyarbakır Valiliği,

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Defterdarlık, Diyarbakır Esnaf ve Sanatkarları Odaları Birliği, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası, Mimarlar ve İnşaat Mühendisleri Odalarının da desteği ile 2009 yılında kurulmuştur. Kooperatifin kuruluş aşamasında, özellikle güven oluşturulması ve önyargıların kırılması için şehrin farklı bölgelerinden tanınan esnafın katılımı sağlanmıştır. 280 üyeye ulaşan Kooperatif, bu süreçte yaklaşık 130 esnafın da kayıt altına alınmasına vesile olmuştur.

Kuruluş çalışmalarının yanı sıra, Kooperatif, finansal kaynak arayışına girmiş; Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programına K.S.S. inşaatı için başvuruda bulunulmuştur.

2009'daki başvuru olumsuz sonuçlanmış ve Kooperatif destek alamamıştır. Diğer bir finansal kaynak olan Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının kredi desteğinden, Bakanlığın tip proje uy-

K.S.S. Üyelerinin Dağılımı

	KOOPERATİFE KAYITLI ÜYELERİN İŞ ALANLARI	SAYISI
1	Çelik Konstrüksiyon ve Demir Doğrama	165
2	Kaynak İşleri ve Sıcak Demircilik	22
3	Çelik Kapı Üreticileri	5
4	Tarım Aletleri İmalatçıları	6
5	Çelik Mutfak Tezgâhları İmalatçıları	5
6	Tornaçılar, Makine Parçaları, Hırdavat ve Yedek Parça Üreticileri	11
7	Soba Üreticileri, Tenekecilik İşleri ve Havalandırma Sistemleri	16
8	Değirmen Parçaları İmalatçıları	1
9	Dökümcüler	1
10	Alüminyum ve PVC Doğramacıları	9
11	Tel Örme İmalatçısı	2
12	Ferforje İmalatçısı	3
13	Bobinajlar ve Güç Kaynağı İmalatçıları	2
14	Çelik Pano İmalatçıları	8
15	Bilemeci	1
16	Vinç Parçaları ve Kepçe Kovaları İmalatçıları	6
17	Kalıp İmalatçıları	7
18	Kepen ve Daraba İmalatçıları	4
19	Sondaj Malzemeleri İmalatçıları	2
20	Sogutma Sistemleri İmalatçıları	4
	TOPLAM	280

K.S.S.'nin Yapısı

YAPILARIN DAĞILIMI		
Metrekare (m ²)	Adet	Yaklaşık Maliyet (TL)
104	72	48.000
195	104	90.000
405	104	150.000

K.S.S.'de toplam işyeri sayısı 280 olup, 3 tip yapı planlanmıştır. Bunlara ek olarak 7 adet sosyal tesis (idare, binası, sağlık tesisi, spor tesis alanı, restaurant+cafe, PTT, Banka, Kargo, Market, Cami, Fırın, Pastane v.b.) planlanmıştır. İdare binasında konferans salonu, mesleki eğitim merkezi, Ar-Ge için ortak atölye, çelik test laboratuvar yapılması öngörülmüştür.

gulaması (tip projelerin ihtiyaçlara cevap vermemesinden dolayı) ve ödeme şekillerinden dolayı inşaat sürelerinin uzaması gibi nedenlerle faydalanmak istenmemiştir.

Bu noktada kıt finansal kaynaklara rağmen Kooperatif faaliyetlerini sonlandırmak yerine, diğer kurum/kuruluşların da desteği ile inisiyatifini kendi eline alıp çalışmalarına hız vermiştir. Öncelikle Milli Emlak Müdürlüğü'nden arsa tahsis ve satın alımı gerçekleştirilmiştir. Sonrasında projelendirme aşamasına geçilmiş, çeşitli KSS'ler ziyaret edilmiş, işletmelerin ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması için görüşmeler yapılmıştır. 2010 yılında da inşaat çalışmaları start almıştır. Yaklaşık 43 Milyon TL olarak planlanan yatırım, Kooperatif üyelerinin katkıları ile start almış ve halen devam etmektedir. 2013

yılında bir banka ile anlaşarak Kooperatif üyelerinin uygun şartlarda bireysel kredi almasının önü açılmış; ayrıca Karacadağ Kalkınma Ajansı'ndan Sanayi Altyapısının Desteklenmesi Programı kapsamında Yol Yapım ve Çevre Düzenlenmesi Projesi için 594 bin TL destek alınmıştır.

2013 yılı itibari ile de inşaatın % 85'i tamamlanmış olup, 2014 yılı içerisinde KSS'nin faaliyete geçilmesi planlanmaktadır. Genellikle küçük esnafın bulunduğu Kooperatifte, esnaf boyutunu aşan Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı üyeler de bulunmaktadır. Bu durum yukarıdaki tablo ile değerlendirildiğinde, farklı alanlarda ve büyüklüklerde üretim yapan firmaların bir arada olmasının sektör içi yatay ve dikey iletişimi ve işbirliğini artıracığı söylenebilir. KSS fiziksel bir mekânın

ötesinde işletmelerin işbirliği yönünde attıkları ilk adım olarak değerlendirilebilir. Kooperatif yönetimi de bu noktada gerçekleşen işbirliğini bir fırsat olarak değerlendirmekte ve ortak kullanım alanları, eğitim salonları ve laboratuvarlar ile daha ileriye taşımak istemektedir.

Kurulacak olan sitenin işletmelere bir katkısı da büyümek isteyen ancak OSB'de yatırım yapma kapasitesi olmayan firmaların mekan sorununun aşılması olacaktır. Böylece işletmeler mikro/küçük ölçekten orta ölçeğe daha rahat geçebilecektir. Fiziksel şartlardaki değişimin ek yatırımları da tetiklemesi ile üretimin kalitesi, verimliliği, pazarlamanın iyileşmesi gibi sonuçlara katkı sağlayacağı ve yaklaşık 2.000 kişilik bir istihdam kapasitesine ulaşılacağı beklenmektedir. ■

S.S. Diyarbakır Metal İşleri Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi Başkanı Abidin KAKDAŞ:

S.S. Diyarbakır Metal İşleri Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi olarak, Diyarbakır'da dağınık halde bulunan, gürültü ve görüntü kirliliğine yol açan metal işleri imalatı yapan tüm işyerlerini tek çatı altında toplamayı hedefledik. Kooperatifimizin amacı, meslek grubumuza Küçük Sanayi Sitesi şeklinde işyeri alanı oluşturarak kent merkezinde dağınık ve çoğu bina altında bulunan esnaflarımızın kent dışına taşınmalarının sağlanmasıdır. Bu anlamda Kooperatifimizin yaptığı çalışma kentimizde örnek bir çalışmadır.

Meslek gruplarının siteleşmesinin amacı, kentte ve esnafa katkısına baktığımızda; çevre kirliliğini, çevreye verdiği rahatsızlığı, gürültü ve görüntü kirliliğini ortadan kaldırmak, Dayanışmayı, birlikte paylaşmayı, üretime yönelik çalışmaları ve beraberinde oluşturacak zemini yaratarak, esnafın kendisini ge-

liştirmesine imkân sağlamaktır. Küçük ölçekli esnafın daha büyük çaplı üretime yönlendirerek, bir yandan firmaların ölçeklerini büyük diğer yandan ilimizde sanayinin gelişimine katkı sağlamaktır.

İş alanları yaratılarak, istihdamı artırmak, oluşturulacak mesleki eğitimlerden faydalanıp, kalifiye elemanların yetişmesini sağlamak ve ortak üretim alanları yaratmaktır. Enerji alanında, kent merkezindeki enerji yükümü hafifletmektir. Kayıt dışı faaliyetleri kayıt altına alarak, ülke ekonomisine katkı sağlayıp, gelir seviyesini yükseltmektir. Diyarbakır'da, hatta bölgede mesleğimize yönelik sertifikalı kalifiye eleman sıkıntısı yaşamaktayız. Sitemizde Mesleki Eğitim Merkezi oluşturmayı planladık. Yine Kentimizde çelik test laboratuvarı yok. Burada bölgeye hitap edecek büyük bir çelik test laboratuvarı kurmayı hedefliyoruz. Şuan itibariyle sitemizin inşaat

çalışmaları yüzde 85 seviyelerinde olup, Sitemizi 2014 yılı itibari ile faaliyete geçirmeyi planlamaktayız. Sitemizi hiçbir kurum ve kuruluştan maddi anlamda destek almadan tamamen kendi imkânlarımızla yapmaktayız. Büyükşehir Belediyesi sitemizin yağmur suyu ve atık su kanalizasyon çalışmasını (DİSKİ) eliyle gerçekleştirerek büyük katkı sağlamıştır.

Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın 2013 Yılı Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında, "Yol Yapımı ve Çevre Düzenlenmesi Projesi" ile maddi destek aldık. Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın destekleri ve yaptığı çalışmalar Bölgemizde sanayinin ve imalatçının gelişmesine olanak sağlamıştır. Ajansın yapmış olduğu çalışmaları önemsiyor desteklerinden ve katkılarından dolayı Metal İşleri Kooperatifi adına teşekkür ediyorum.

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI

25 Ocak 2006 tarih ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3. maddesine dayanılarak Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda, 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2010 yılı şubat ayı itibarıyla Genel Sekreterin atanmasıyla birlikte faaliyetlerine başlamıştır.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde faaliyet gösteren İpekyolu Kalkınma Ajansı yaptığı çalışmalar ile kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmekte, yerel potansiyeli harekete geçiren faaliyetlere öncülük etmekte, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak TRC1 Bölgesi'nde bölgesel gelişmeyi hızlandırmakta ve bölgede bir kalkınma bilinci oluşturmaktadır. Faaliyete başladığı ilk günden itibaren ağırlıklı olarak kurumsallaşma faaliyetlerini gerçekleştirmeye çalışan İKA, bölgedeki paydaşların katılımı ile bölgesel gelişmeye yön veren TRC1 (2010-2013) Bölge Planını ha-

zırlamıştır. Bölge planının uygulanması amacı doğrultusunda ise, mevzuata uygun olarak 2010, 2011 ve 2013 yıllarında Doğrudan Finansman Destekleri, 2010, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında Teknik Destek ve Doğrudan Faaliyet Desteği programları uygulanmıştır. 2014 yılı itibarıyla söz konusu destek mekanizmaları uygulanmaya devam etmektedir.

2010-2013 yıllarını kapsayan TRC1 Bölge Planının süresinin dolması sebebiyle İpekyolu Kalkınma Ajansı yeni dönem bölge planı çalışmalarını 2012 yılı itibarıyla başlatmıştır. 2014-2023 yıllarını kapsayan yeni dönem TRC1 Bölge Planı çalışmaları tamamlanarak taslak halinde yayınlanmıştır. 2014-2023 TRC1 Bölge Planı hazırlık aşamalarında kamu kesimi, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum ku-

ruluşları başta olmak üzere bölge ile bağlı bulunan her birey paydaş olarak kabul edilmiş, planın hazırlık sürecinden başlayıp plan dokümanının basılmasına kadar tüm aşamalarda katılımçılık ilkesine riayet edilmiştir. Vizyonu "Yaşam kalitesi yüksek, beşeri sermayesi güçlü, rekabetçi ve yenilikçi, Orta Doğu'nun üretim merkezi" olarak belirlenen TRC1 Bölge Planı'nda bölgenin sahip olduğu potansiyellerin geliştirilmesine yönelik olarak ve bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacak biçimde "Yaşam Kalitesinin Artırılması", Be-

şeri Sermayenin Geliştirilmesi", "Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması" ve "Rekabetçilik ve Yenilikçilik Kapasitesinin Artırılması" olmak üzere 4 gelişme eksenini ve gelişme eksenlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak 19

öncelikli hedef ve 171 strateji oluşturulmuştur. Söz konusu gelişme eksenleri ile bölge sosyal ve ekonomik yönden sürdürülebilir bir yaklaşım çerçevesinde geliştirilecek ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması sağlanacaktır. İlgili stratejilerin gerçekleştirilmesiyle birlikte, bölgenin istihdam, üretim ve ihracat kapasitesi geliştirilecek; sosyo-kültürel ve çevresel alanlarda iyileşme görülecek bunların sonucunda ortaya çıkan katma değer ile bölge halkının refah seviyesi yükselecek ve sosyo-ekonomik kalkınma gerçekleşecektir.

TRC1 BÖLGESİNDE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLERİN GENEL DURUMU

Bölge Planı çalışmaları kapsamında bölgede yer alan ve kalkınma bağlamında önemli potansiyel taşıyan alanlara ilişkin detaylı sektörel analizler yapılmış ve bölgenin rekabet üstünlüğü olduğu alanlarda strateji geliştirme çalışmaları yürütülmüştür. TRC1 Bölgesi'nin rekabet gücüne bakıldığında tekstil sanayi, tarıma dayalı sanayi ve gıda sanayi konularında bölgenin rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. Bölgenin sanayi üretiminin çoğu iç pazara yönelik olmakla birlikte, Gaziantep'te var olan imalat sanayi, bölgenin yüksek rekabet gücünü ortaya koymaktadır. Bununla

birlikte, sanayinin sahip olduğu üretim kapasitesi ve ihracat potansiyeli, bölgenin komşu bölgeler başta olmak üzere birçok bölgeden daha dinamik bir sanayi gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Bölge sanayi sektöründe üretim ve kapasite bakımından ülkenin önemli merkezleri arasında yer almaktadır. Bölgede üretimdeki kapasite dış ticarete de kendini göstermekte, birçok ürün farklı yerlere ihraç edilmektedir. TRC1 Bölgesi Orta Doğu coğrafyasındaki özel konumu, köklü ticaret geleneği ve mevcut lojistik altyapısı ile diğer bölgeler arasında öne çıkmakta ve bilhassa son yıllardaki ihracat rakamlarıyla göz doldurmaktadır. 2013 yılı TÜİK dış ticaret verilerine göre, bölgenin toplam 6.269.811.023 dolar olan ihracat değeri, Türkiye toplam ihracatının % 4,13'ünü oluşturmaktadır.

LOJİSTİK ÜSSÜ

TRC1 Bölgesi, sahip olduğu yerel dinamikler ve stratejik konum ile hem iç pazarda hem de dünya pazarında lojistik sektörüne ilişkin önemli bir platforma sahiptir. Bölge; Güneydoğu Anadolu'yu batıya, Akdeniz'e ve Orta Doğu'ya bağlayan ulaşım ağlarına sahiptir. Bunun yanında kara ve demiryolu taşımacılığında kavşak noktasında bulunan, İskenderun ve Mersin limanlarına yakın mesafede

yer alan potansiyel bir lojistik üs konumundadır.

TARIMDA ÖNEMLİ POTANSİYELE SAHİP

Tarım sektörünün önemli bir potansiyele sahip olduğu TRC1 Bölgesi özellikle Antep fıstığı, üzüm, zeytin, nar gibi tarımsal ürünlerin üretiminde ön plana çıkmakta ve ülke bazında bu ürünlerin üretiminden pay almaktadır. Bölge tarımsal üretimde potansiyelinin tamamını fırsata dönüştüremese de birçok ürünü önemli miktarlarda ihraç etmektedir. Bu ürünlerin başında Antep fıstığının, kırmızıbiber, nar, üzüm ve zeytin gelmektedir.

KÜLTÜREL BAKIMDAN ZENGİN DOKUYA SAHİP

TRC1 Bölgesi kültürel ve tabiat varlıkları bakımından oldukça zengin bir dokuya sahip olmakla birlikte, farklı turizm türlerinin uygulanması için gerekli tarihi ve kültürel miras bölge genelinde bulunmaktadır. Bölge kültür, inanç, kongre, gastronomi, eko-turizm, yayla, sağlık, kış, doğa, termal ve kamp-karavan turizmi gibi çeşitli turizm türleri için uygun imkanlara sahiptir. Mevcutta bulunan bu değerler, bölgeyi varış noktası yapma potansiyeline sahip bir yapı sergilemektedir.

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI PROGRAM YÖNETİM BİRİMİ

MALİ DESTEK PROGRAMLARI

2010- 2013 TRC1(Gaziantep, Adıyaman, Kilis) Bölge planı kapsamında be-

lirlenen stratejiler çerçevesinde İpekyolu Kalkınma Ajansı, kuruluşundan itibaren yaklaşık 57 milyon 205 bin TL tutarındaki mali destek, 2 milyon 112 bin TL tutarında doğrudan faaliyet desteği ve 787 bin TL tutarındaki teknik desteği bölgedeki

KOBİ, Kamu kurumu ve sivil toplum kuruluşlarına sağlamıştır. Şu ana kadar İpekyolu Kalkınma Ajansı, 260 adet mali destek, 49 adet doğrudan faaliyet desteği ve 137 adet teknik destek olmak üzere toplam 446 adet projeye destek sağlamıştır.

Program	Desteklenen Proje Sayısı	Destek Miktarı (TL)
Mali Destek Programı	260	57,205,313
Teknik Destek Programı	137	787,572
Doğrudan Faaliyet Destek Programı	49	2,112,630
Güdümlü Projeler	-	
Toplam	446	60,105,515

2010 Yılı İktisadi Gelişme Mali Destek Programı kapsamında KOBİ'ler tarafından yürütülen projelerde, ürün çeşitlendirilmesi ve mevcut işletme kapasitesinin artırılması ile işletmelerin üretim potansiyeline paralel olarak ihracatında ve satışlarında artış sağlanmış, yeni istihdam alanları açılmıştır. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı programı kapsamında destek verilen projeler ile yerel yönetim birimlerinin; rekreasyon, arıtma ve altyapı tesisi, çevre düzenlemesi, turizm potansiyelini artırmaya yönelik altyapı tesisi gibi yatırımlarına mali destek sağlanmıştır.

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı kapsamında genellikle tanıtım ve turizm altyapısını destekleyici faaliyetleri içeren projelere destek verilmiştir. Bununla birlikte, 2011 Yılı Üniversite-Sanayi-Toplum İşbirliği Mali Destek Programları çerçevesinde desteklenen, üniversite ile sanayiciyi bir araya getiren, yenilikçi olan ve ARGE faaliyetleri içeren projeler uzun vadeli daha önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çerçevede, 2014 yılı KOBİ bileşeni kapsamında özellikle yenilik, markalaşma, kalite sertifikasyonu ve ARGE faaliyetleri içeren projelerin önce-

liklendirilmesinde fayda görülmektedir.

Ajansımız, 2013 yılı Proje Teklif Çağrısı kapsamında 5 adet program yürütmüştür. Bu programlar "Turizm Altyapısı Mali Destek Programı", "Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı", "Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı", "Bölgeçi Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Mali Destek Programı-Kamu" ve "Bölgeçi Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Mali Destek Programı-KOBİ" dir. Programlar ile TRC1 Bölgesinin rekabet gücünü artıracak ve sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlayacak sektörlerde AR-GE, inovasyon ve markalaşma çalışmalarının geliştirilmesi, turizmin çeşitlendirilmesi ve alternatif turizm olanaklarının artırılması, kente göçle gelen insanları odak alarak bölgede sosyal uyum ve entegrasyonun sağlanması, dezavantajlı grupların (kadınlar, çocuklar, engelliler, yoksullar) ekonomik ve sosyal hayata katılımının sağlanması, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, organik tarımın ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması; tarımsal üretimde alternatif enerji uygulamalarının yaygınlaştırılması; yöresel ürünler ve el sanatlarının markalaşma, pazarlama, örgütlenme,

tanıtım, yayım, mesleki eğitim, endüstrileşme çalışmalarının geliştirilmesi konusunda destek verilmiştir.

2014 Yılı Mali Destek Programı, Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi adına üst ölçekli planlarla uyumlu ve sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak hazırlanan TRC1 (2014-2023) Bölge Planı (Taslak) kapsamında tasarlanmıştır. Plan kapsamında öngörülen bölge vizyonu; "Yaşam Kalitesi Yüksek, Beşeri Sermayesi Güçlü, Rekabetçi & Yenilikçi, Orta Doğunun Bölgesel Merkezi İpekyolu" olarak ilgili paydaşlarla belirlenmiştir. Bölge vizyonuna göre;

1. Yaşam Kalitesinin Artırılması
2. Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi
3. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması
4. Rekabetçilik ve Yenilikçilik Kapasitesinin Artırılması olmak üzere, TRC1 Bölgesinin sahip olduğu potansiyellerin geliştirilmesine yönelik olarak ve bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacak biçimde 4 gelişme eksenine ve gelişme eksenlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak 19 öncelikli hedef ve 171 strateji oluşturulmuştur.

Bu çerçevede, 2014 yılı mali destek programları kapsamında desteklenmesi öngörülen öncelikli alanların TRC1 2014-2023 Bölge Planının 3 öncelikli gelişme alanını kapsadığı söylenebilir. Bu minvalde, Bölge Planının yürürlüğe gireceği 2014 yılından itibaren uygulamaya konacak gelişme hedeflerinin mali destek programları aracılığıyla bölgede uygulanması tasarlanmaktadır. 2015 ve 2016 yılları mali destek programları kapsamında ise 'Proje Teklif Çağrısı', 'Güdümlü Proje Destekleri', 'Doğrudan Faaliyet Desteği' ve 'Teknik Destek' program türlerinin yanı sıra önceki yıllardan farklı olarak 'Faiz Desteği' ve 'Faizsiz Kredi Desteği' programlarının bölgede uygulanması planlanmaktadır. Ayrıca 2010, 2011, 2013 ve 2014 yılları Destek Programlarının yürütülmesi sürecinde kazanılan deneyim 2015 ve 2016 Yılı Mali Destek Programlarının belirlenmesinde yol gösterici olacaktır.

Kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle bölge planında ifade edilen konular kapsamında ajans, 2014 yılı proje teklif çağrısı kapsamında 3 adet mali destek programı hazırlamıştır.

2) Güdümlü Proje Faaliyetleri

Gaziantep Sanayi Odasının proje yürütücüsü ve Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü'nün ortağı olduğu "Gaziantep Mesleki Eğitim Kompleksi" güdümlü projesinin başvuru fizibilite çalışmaları tamamlanmış olup proje değerlendirme aşamasına gelmiştir.

Gaziantep Organize Sanayi Bölgesinde yaklaşık 5000 m2' lik bir alanda içerisinde mesleki eğitim atölyelerinin bulunduğu ve 3000 m2 kapalı alana sahip mesleki eğitim merkezini de içeren mesleki eğitim kompleksinin kurulması amaçlanmaktadır. Projenin toplam bütçesi 3.350.000 TL dir.

Adıyamanda "Adıyaman İŞGEM

Merkezi" adıyla yürütülmesi planlanan güdümlü projenin hedef grubu; Yeni girişimciler ve KOBİ'ler, Temel Faaliyet Konusu; İş Geliştirme Merkezinin yapılması, İşbirliği Yapılacak Kurumlar; Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası, Adıyaman Organize Sanayi Bölgesi, Uygulama Süresi; 24 ay ve Bütçesi; 1,500,000 TL olan Güdümlü Proje çalışmalarına başlanmıştır.

Kilişte ise "Yöresel Ürünler Fuar Merkezi" adıyla bir güdümlü proje çalışması başlatılmıştır. Hedef Grubu; Kilişte yöresel ürün imalatını yapan ve satışını gerçekleştiren küçük ölçekli işletme sahipleri, Temel Faaliyet Konusu; Yöresel ürünlerin sergileneceği ve satışının gerçekleştirileceği bir fuar merkezinin yapılması, İşbirliği Yapılacak Kurumlar; Kilis Sanayi ve Ticaret Odası ve Kilis Organize Sanayi Bölgesi, Uygulama Süresi; 24 ay ve Bütçesi; 1,500,000 TL olan Güdümlü Proje çalışmalarına başlanmıştır.

3) BRÖP Projeleri Faaliyetleri

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı alt bileşenlerinden Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı kapsamında yürütücüsü olduğumuz "Halıcılık Mükemmeliyet Merkezinin Kurulması" ve "Dokunmamış Kumaş Araştırma ve Geliştirme Merkezinin Kurulması" projeleri Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından onaylanmıştır.

Gaziantep Üniversitesi Naci Topçuoğlu Meslek Yüksek Okulu kampüsünde

yaklaşık 2000 m2 kapalı alan olacak olan bir Halıcılık Mükemmeliyet Merkezi kurulması düşünülmektedir. Merkez, vereceği hizmetler ile makine halıcılığı sektörünün ihtiyaç duyacağı test ve analiz ihtiyacını karşılayacak ve ürün kalite ve marka değerini artırmayı hedeflemektedir. Projenin toplam bütçesi 8,907,658Avr'dur.

Zirve Üniversitesi bünyesinde yaklaşık 3000 m2 kapalı alanda ise Dokunmamış Kumaş Araştırma Ve Geliştirme Merkezi'nin Kurulması düşünülmektedir. Merkez, vereceği hizmetler ile dokunmamış kumaş sektörünün ihtiyaç duyacağı test ve analiz ihtiyacını karşılayacak ve yeni ürün geliştirme, mevcut ürünlerin katma değerini artırmayı hedeflemektedir. Projenin toplam bütçesi 9,654,479Avr'dur.

YDO FAALİYETLERİMİZ

Gaziantep Yatırım Destek Ofisi;

Kurulduğu günden bu yana özellikle yerel dinamikleri bölgesinin potansiyelleri doğrultusunda harekete geçirmeye çalışan, gerek mevcut yatırım alanları ve gerekse de yeni yatırım alanları ile ilgili çalışmalar yaparak Gaziantep ilinin yatırımcı ve girişimcilerine hizmet eden bir ofistir. Yüksek kalifiye ve dinamik personel kapasitesi ile kamu-özel işbirliğini hedefleyen ofis, bununla ilgili olarak çeşitli toplantılar düzenlemektedir. Destek ofisimiz yereldeki aktif çalışmalarının yanında merkezdeki yönetimlerle de koordineli çalışarak yönetim ve hedef birlikteliğini sağlamakta da kilit öneme sahiptir. Bu bağlamda ofis, yaklaşık 798 adet ücretsiz bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti sağlamış, Gaziantep ile ilgili 20'den fazla iş ve tanıtım organizasyonuna katılmış, Gaziantep ile ilgili 9 konuda araştırma raporu hazırlamış, Yatırım Teşvik Belgesi izleme ve kapama işlemleri kapsamında 288 firma ile ilgili işlemler yürütmüştür.

Bölgesindeki yerel girişimcilerine verdiği hizmetin yanı sıra, bölgeye ya-

bancı kaynak girişini sağlamak üzere de faaliyette bulunan Gaziantep Yatırım Destek Ofisinin sunduğu yatırım desteği ile 3 adet yabancı firma Bölgeye yatırım kararı almıştır. Firmaların toplam yatırımını 20 Milyon TL civarında olup 2014 yılı sonuna kadar üretime geçmeyi planlamaktadır.

Ofis, bölgesinin yerel dinamiklerini harekete geçirirken aynı zaman da bölge girişimcisini zaman zaman düzenlediği yurt dışı organizasyonlara davet ederek sinerji oluşturmaya katkıda bulunmaktadır. Özellikle yurt dışı fuar organizasyonlarına çağırıldığı yatırımcı temsilcilerinin ziyaretleri esnasında yeni tecrübeler kazanmasına yardım etmektedir.

Adıyaman Yatırım Destek Ofisi;

2010 yılında kurulan İpekyolu Kalkınma Ajansı'nın Adıyaman Yatırım Destek Ofisi 2011 yılı itibariyle aktif olarak faaliyet göstermekte olup, 2014 yılı itibariyle 4 uzman (1 koordinatör, 1 izleme değerlendirme uzmanı, 2 yatırım destek uzmanı) ile çalışmalarını sürdürmektedir.

1. Mali Destek Programları

2010-2013 döneminde proje teklif çağrısı yöntemiyle uygulanan Mali Destek Programları kapsamında Adıyamanda 76 projeye, Doğrudan Faaliyet Mali Destek Programları kapsamında da toplam 14 faaliyete destek verilmiş olup bu proje ve faaliyetlerdeki Ajans katkısı (hibe tutarı) toplam 18,5 milyon

TL'dir. Tüm projelerde eş finansman dahil toplam proje bütçesi 30 milyon TL'dir. 2010-2013 döneminde uygulanan Teknik Destek Programları ile Adıyaman ilinde faaliyet gösteren 30 kurum ve kuruluşa uzman desteği sağlanmış, bu kapsamda 249 bin TL kaynak kullanılırken söz konusu eğitimlere 1284 kişinin katılımları sağlanmıştır. Mali destek programları kapsamında desteklenen KOBİ projeleri sonucunda Adıyamanda toplam 59 kişinin istihdamı sağlanmıştır.

2. Danışmanlık Hizmetleri

Adıyaman Yatırım Destek Ofisi; kurulduğu günden bu yana yatırımcı ve girişimcilere yaklaşık 619 adet ücretsiz bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti sağlamış, Adıyaman ile ilgili 20'den fazla iş ve tanıtım organizasyonuna katılmış, Adıyaman ile ilgili 9 konuda araştırma raporu hazırlamış, Yatırım Teşvik Belgesi izleme ve kapama işlemleri kapsamında 89 firma ile ilgili işlemler yürütmüştür. 2012 yılında ilan edilen Yeni Teşvik Kanunu kapsamında 7 firmanın yatırım teşvik belgesi almasına katkı sağlanmıştır. Adıyaman Yatırım Destek Ofisi tarafından yatırım desteği sağlanan firma bulunmamaktadır.

3. Proje Faaliyetleri

Avrupa Birliği'nin IPA-BROP kapsamındaki fonlarından finanse edilip ODTÜ Mimarlık Fakültesi ortaklığında Adıyaman Valiliği tarafından yürütülmekte olan Kommagene Nemrut Turizm Odaklı Canlandırma Projesi'nin

koordinatörlüğü ve alan başkanlığı Adıyaman Yatırım Destek Ofisi tarafından sürdürülmektedir. Söz konusu proje kapsamında 11 adet sit alanı ve ören yerinini çevre düzenlemesi ile Adıyaman ilinin tanıtımı sağlanacak olup toplam proje bütçesi 7 milyon avrodur. Ayrıca Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu ve diğer kuruluşlar tarafından açılan hibe ve destek programlar takip edilmekte, uygun programlara projeler hazırlanarak başvuru yapılmaktadır.

4. İzleme ve Değerlendirme Faaliyetleri

2013 yılı Mali Destek Programı kapsamında başarılı bulunan 43 projenin izleme ve değerlendirme faaliyetleri Adıyaman Yatırım Destek Ofisi tarafından sürdürülmektedir.

Kilis Yatırım Destek Ofisi;

Kilis ili ekonomisi büyük ölçüde tarıma ve hayvancılığa dayanmaktadır. Kilis İli arazi dağılımına bakıldığında toplam alan 152.100 hektar olup; bu toprakların % 67,8'ini (103.144 hektar) tarım arazileri, %12,3'ünü (18.651 hektar) orman arazileri, %7,8'ini (11.800 hektar) çayır ve mera alanı, %10,6'sını (16.149 hektar) ise tarıma elverişsiz toprak oluşturmaktadır. Toplam 72.000 hektar sulanabilir alana sahip olan ilin fiilen sulanan alanı 14.127 hektardır. Tarım arazilerinin % 50'lik kısmında tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, % 2,6'lık kısmında sebze bahçeleri, % 46,3'lük kısmında meyve ve baharat bitkileri üretimi yapılmaktadır.

Kilis'te Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar

SEKTÖR ADI	AÇIKLAMA
Zeytinyağı Ürünleri İşleme ve Paketleme	Kilis bölge zeytin üretiminde ilk sırada yer almaktadır ve organik zeytin üretimi yapılmaktadır. İl, Zeytinyağı yanında sabun üretimi gibi talebi fazla fakat üretimi az olan ürünlerin üretimi için uygundur.
Meyve Suyu Üretimi ve Paketleme	İlde zeytinyağı üretimi yanı sıra bağcılıkta ön sıralardadır. Ancak ilde bu potansiyeli değerlendirecek işletmelerin olmayışı yapılacak olan yatırımların verimliliğini yükseltmektedir.
Organik Tarım ve İyi Tarım	Kilis organik zeytin, antepfıstığı, süt ve yumurta üretiminin artış gösterdiği bir il konumundadır. Ayrıca bu ürünlere yönelik üretim ve tüketim bilinci giderek artmaktadır.
Yenilenebilir Enerji Kaynağı ve Tarım	Kilis'te özellikle güneş enerjisi kullanılarak sulama yapılması veya seraların ısıtılması iklimin de etkisi ile mümkün olmaktadır.
Un ve Unlu Mamuller	İlde bu tür ürünleri tüketme eğilimi fazladır. Kalifiye eleman bulma kolaylığının yanı sıra hammaddenin ihtiyacının kolaylıkla sağlanabildiği bir il konumundadır.

POTANSİYELİ DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK YATIRIMLAR

- Organik zeytin ve zeytinyağı imalatı,
- Organik üzüm üretimi,
- Organik tarım yatırımları
- Yenilenebilir enerji yatırımları
- Gıda ve tarıma dayalı sanayi yatırımları
- Ambalajlanmış biber salçası ve paketlenmiş toz biber imalatı,
- Un, bulgur ve makarna gibi buğdaya dayalı ürünler imalatı,
- Konservelik imalatı,
- Pekmez, sirke imalatı,
- Alkollü içecekler ve meşrubat imalatı,
- Kuruyemiş ve kurutulmuş meyve imalatı,
- Yaş sebze ve meyve işleme imalatı,

- Halı, ipelik ve battaniye imalatı,
- Yorgan, nakış ve çeyiz gibi el sanatları ürünleri olarak sıralamak mümkündür.
- Kilis Yatırım Destek Ofisi kurulduğu günden bu yana toplam 699 yatırımcı ve kurum ile görüşmüştür.
- Kilis Yatırım Destek Ofisi tarafından 2010 yılından bu yana toplam 109 toplantı, eğitim ve çalıştay faaliyetlerine katılım sağlanmıştır. Toplam 16 fuara katılım sağlanmış ve katılım sağlanan fuarlar aracılığıyla yaklaşık 3750 kişiye ulaşılmıştır.
- Kilis Yatırım Destek Ofisi tarafından "Kilişte Yatırım Zamanı" isimli bir broşür hazırlanmıştır.
- 2010 yılından bu yana İKA tarafından yürütülen Mali Destek Programları kapsamında Kilişte 32 projeye toplam

7.639.997 TL tutarında destek verilmiştir/verilmektedir.

- 2011 yılından bu yana Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında Kilişte toplam 4 projeye 100.000 TL tutarında destek verilmiş/verilmektedir.
- 2011 yılından bu yana Teknik Destek Programı kapsamında Kilişte 24 projeye toplam 126.193 TL tutarında kaynak aktarılmıştır/aktarılabacaktır.
- 2010 yılından bu yana gerçekleşen mali destek programları kapsamında Kilişte 32 projeye toplam 7.639.997 TL kaynak aktarılmış/aktarılabacaktır.
- 2013 yılı mali destek programları kapsamında bölgedeki 84 projenin 17'si Kilişte uygulanmakta olup bölgeye aktarılması planlanan 20.689.643 TL desteğin 4.600.181 TL'si Kilişe tahsis edilmiştir. ■

Proje Teklif Çağrısı			Doğrudan Faaliyet Desteği			Teknik Destek	
Desteklenen Proje Sayısı	Ajans Desteği	Toplam Bütçe	Desteklenen Proje Sayısı	Ajans Desteği	Toplam Bütçe	Desteklenen Proje Sayısı	Toplam Bütçe
32	7.639.997	13.662.693	4	100.000	117.700	24	126.193

Program	Desteklenen Proje Sayısı	Ajans Desteği	Toplam Bütçe
2010 İGMD-KOA Mali Destek Programları	5	695.651	1.698.000
2010 TS-BIP Mali Destek Programı	2	279.395	641.508
2011 yılı USTP-TMDP Mali Destek Programı	7	918.312	1.566.203
2011 KOA Mali Destek Programı	1	1.146.458	1.879.440
2013 TA-BF1-BF2-SK-EK Mali Destek Programları	17	4.600.181	7.877.543

Program	Desteklenen Proje Sayısı	Ajans Desteği	Toplam Bütçe
Doğrudan Faaliyet Desteği 2013	2	50.000	58.850
Doğrudan Faaliyet Desteği 2011-2012	2	50.000	58.850

Program	Desteklenen Proje Sayısı	Ajans Desteği	Toplam Bütçe
Teknik Destek 2011-2012	19	63.693	63.693
Teknik Destek 2013	5	62.500	62.500

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Yapılan Düzenlemeleri Anlamak
189 Ekonomide Yurtiçi Firmalar için İş Ortamı Düzenlemelerinin Karşılaştırılması

İŞ YAPMA KOLAYLIĞI (DOING BUSINESS) RAPORU

Hüseyin AKDOĞAN | Diyarbakır YDO Koordinatörü

IFC (International Finance Corporation) ve Dünya Bankası 2003 yılından itibaren "Doing Business - İş Yapma Kolaylığı Projesi" kapsamında, 189 ülke ekonomisi üzerinde, bu ülkelerin yatırım ortamını etkileyebilecek çeşitli göstergeleri esas alarak karşılaştırmalı bir derecelendirme yapmakta ve bu hususta yıllık raporlar yayınlamaktadır.

2014 yılında on birincisi yayınlanan İş Yapma Kolaylığı (Doing Business) raporu ülkelerin iş yapmayı kolaylaştıran ve engelleyen düzenlemelerini incelemektedir. Rapor Afganistandan Zimbabveye kadar 189 ekonominin mülkiyet haklarının korunması ve iş ortamı düzenlemelerini sayısal verilere dayanarak karşılaştırmalı ölçümlerini gerçekleştirmektedir.

İş ortamını etkileyen 11 farklı düzenleme şunları kapsamaktadır: iş başlatma, inşaat ruhsatlarının alınması, elektrik alma, mülkiyet kaydı, kredi alma, yatırımcının korunması, vergi ödemeleri, sınır ticareti, sözleşmelerin uygulanması, iflas çözümleri ve işçi istihdamı. 2014 yılı için hazırlanan bu rapora işçi istihdamı ile ilgili veriler işlenmemiştir.

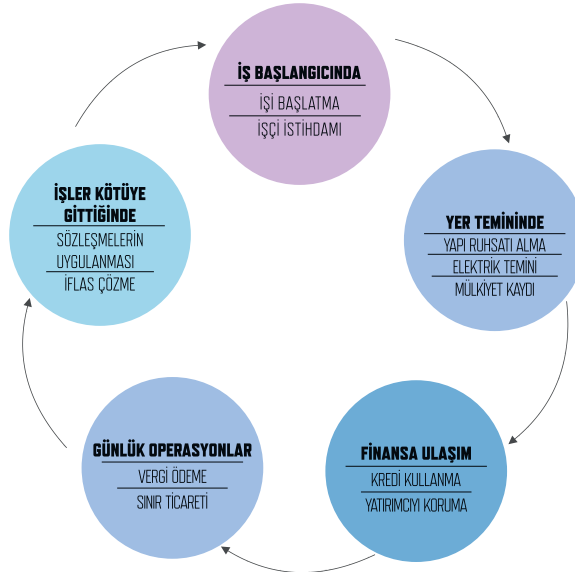
İş Yapma Kolaylığı 2014'te yer alan göstergeler 1 Haziran 2013 tarihine kadar olan verilere dayanmaktadır. Mevcut bu göstergeler iş ortamı için hangi reform ve düzenlemeler, nerede, nasıl yapıldığı ve ekonomik çıktılarının analizinde kullanılmaktadır.

2014 yılı raporuna Libya, Myanmar, San Marino ve Güney Sudan olmak üzere 4 yeni ülke eklenmiştir.

Raporun girişinde Dünya Bankası yöneticisi Sri Mulyani Indrawati; başarılı bir özel sektörün (yeni firmaların pazara girmesi, istihdam oluşturulması ve yenilikçi ürünlerin geliştirmesi) daha müreffeh bir topluma katkıda bulunacağını ifade etmektedir. Indrawati, hükümetlerin firmalar için dinamik bir ekosistemin oluşturulmasında kilit rol oynadığını da belirtmektedir.

İş Yapma Kolaylığı Projesi reformları kolaylaştırmak ve özel sektörün faaliyetlerini kolaylaştıracak düzenlemelerin kalitesini arttırmaya yardımcı olacak ilerlemeler için toplu bir bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Bu yılki iş ortamı düzenlemelerinde düşük gelire sahip ekonomiler yüksek gelire sahip ekonomilere göre iki kat ilerleme kaydetmiştir.

Grafik - 1. İş Yaşamı Boyunca Firmaları Etkileyen Düzenlemeler Döngüsü

Kurallar, firmaların iş yaşamlarının başlangıcından sonuna kadar karşılarda çıkan bir realitedir. Dünya ortalamasında bir işe başlamak için 7 prosedür, 25 gün gerekmekte ve maliyeti kişi başına gelirin % 32'sine tekabül etmektedir. Fakat Yeni Zelandada yeni bir iş kurmak 1 prosedür, yarım gün ve sıfır maliyetle önümüze çıkarken, Surinam'de 208 gün ve Venezuelada 144 gün sürmektedir.

Yeni kurulan bir firmanın dünya ortalaması ile nasıl bir süreçle yüzleşmesi

gerektiğini biran düşünün. Bir firmanın yıllık vergilerini ödemek için hazırlaması ve doldurması gereken evraklar çalışanlarının ortalama 268 saatini almaktadır. Yine son bir ürün grubunu ihraç etmesi için ortalama 6 doküman, 22 gün ve 1.500 USD tutmaktadır. Tablo 1'de 10 farklı alanda (işçi istihdamı hariç), İş Yapma Kolaylığı göstergeleriyle, her ülkenin en büyük ekonomisine sahip şehrinde, küçük ve orta ölçekli işletmelere uygulanan düzenlemeler ölçülmekte ve izlenmekte-

dir. Sağlam iş düzenlemeleri, etkili prosedürleri ve güçlü kurumları gerektirir; bu da şeffaf ve uygulanabilir kurallarla olabilir. İş Yapma Kolaylığı çalışması; düzenleyici süreçlerin karmaşıklığı ve maliyeti ile ilgili göstergeler ve işletme yönetmeliği ile ilgili yasal kurumların gücüne ilişkin göstergeler aracılığıyla bu unsurları göz önünde bulundurarak ölçümler yapıyor. Rapor, iş ortamı ile ilgili en az düzenlemeyi değil, en iyi düzenlemeyi göz önünde bulundurmaktadır.

Tablo - 1. Ülkelerin İş Yapma Kolaylığı Sıralaması (İlk 10), 2014

2014 Sırası	2013 Sırası	2012 Sırası	Ülke	2014 Reform Sayısı
1	1	1	Singapur	2
2	2	2	Hong Kong	1
3	3	3	Yeni Zelanda	1
4	4	4	Amerika	0
5	5	5	Danimarka	0
6	12	18	Malezya	3
7	8	8	Güney Kore	1
8	9	16	Gürcistan	1
9	6	6	Norveç	0
10	7	7	İngiltere	2
69	71	71	Türkiye	3

Tablo - 2. Ülkelerin 10 Göstergeye Göre Sıralaması (İlk 10), 2014

Ülke	İş Başlatma	Yapı Ruhsatı Alma	Elektrige Erişim	Mülkiyet Kaydı	Kredi Alma Kolaylığı	Yatırımcı Koruma	Vergi Ödeme	Sınır Ticareti	Sözleşmelerin Uygulanması	İflas Çözme
Singapur	3	3	6	28	3	2	5	1	12	4
Hong Kong	5	1	5	89	3	3	4	2	9	19
Yeni Zelanda	1	12	45	2	3	1	23	21	18	12
Amerika	20	34	13	25	3	6	64	22	11	17
Danimarka	40	8	18	7	28	34	12	8	32	10
Malezya	16	43	21	35	1	4	36	5	30	42
Güney Kore	34	18	2	75	13	52	25	3	2	15
Gürcistan	8	2	54	1	3	16	29	43	33	88
Norveç	53	28	17	10	73	22	17	26	4	2
İngiltere	28	27	74	68	1	10	14	16	56	7
Türkiye	93	148	49	50	86	34	71	86	38	130

Tablo - 3. Ülkelerin 10 Göstergeye Göre Sıralaması (Avrupa ve Orta Asya Ülkeleri).

Ülke	Dünya'daki Sırası	Avr. Ort. As. Sırası	İş Başlatma	Yapı Ruhsatı Alma	Elektrige Erişim	Mülkiyet Kaydı	Kredi Alma	Yatırımcıyı Koruma	Vergi Ödeme	Sınır Ticareti	Sözleşmelerin Uygulanması	İflas Çözme
Gürcistan	8	1	3	1	3	1	1	2	3	4	9	18
Litvanya	17	2	5	3	6	4	10	15	9	1	4	3
Letonya	24	3	13	8	8	10	1	15	8	2	5	2
Makedonya	25	4	2	6	7	18	1	2	2	12	19	6
Ermenistan	37	5	1	8	12	3	13	4	16	16	21	13
Kıbrıs	39	6	10	10	11	22	16	9	4	3	20	1
Karadağ	44	7	17	11	5	21	1	9	14	5	25	4
Kazakistan	50	8	9	16	10	8	20	4	1	24	7	7
Macaristan	54	9	14	5	13	12	16	23	17	6	3	11
Bulgaristan	58	10	16	12	16	15	10	12	13	9	18	20
Belarus	63	11	7	2	20	2	22	19	19	19	2	12
Kırgızistan	68	12	6	7	24	5	5	4	18	23	17	25
Türkiye	69	13	23	17	2	13	20	9	11	11	11	24
Azerbaycan	70	14	4	23	25	6	16	4	12	22	8	17
Romanya	73	15	15	14	23	16	5	12	20	8	16	22
Moldova	78	16	20	20	19	9	5	17	15	20	6	19
San Marino	81	17	25	13	1	26	26	12	6	7	10	5
Kosova	86	18	24	14	15	14	10	19	7	17	26	16
Hırvatistan	89	19	19	18	4	23	13	26	5	14	15	21
Arnavutluk	90	20	18	26	17	24	5	1	22	10	24	9
Rusya	92	21	22	22	14	7	22	21	9	21	1	8
Sırbistan	93	22	11	24	9	11	13	17	23	13	23	23
Ukrayna	112	23	12	4	21	20	5	23	24	18	14	26
Bosna Hersek	131	24	26	21	18	19	19	21	21	15	22	14
Tacikistan	143	25	21	25	26	17	25	4	26	25	12	15
Özbekistan	146	26	8	19	22	25	24	25	25	26	13	10

Ortalama performans açısından Avrupa-Orta Asya Ülkeleri birçok göstergede yüksek gelirli OECD Ülkeleri ile benzerlik göstermektedir. Ancak yapı ruhsatı alma konusunda, Türkiye'nin de içinde bulunduğu, Avrupa-Orta Asya Ülkeleri oldukça geriye düşmektedirler. İnşaat ruhsatı alma, elektrigin tedariki, vergi ödeme ve sınır ticareti göstergelerinde Avrupa-Orta Asya Ülkelerini geride bırakan Uzak Doğu Ülkeleri, diğer göstergelerde bu ülkelerle benzerlik göstermektedirler. Ortadoğu-Kuzey Afrika Ülkeleri diğer ülkelere göre çok farklı

performanslar ortaya koymaktadırlar. Örneğin vergi ödenmesi göstergesinde yüksek gelirli OECD Ülkeleri ile yakın performans gösteren Ortadoğu-Kuzey Afrika Ülkeleri, krediye ulaşım göstergesinde diğer bölgelere göre en düşük performansı gösteren bölge olmaktadır.

Yeni iş başlatma, sözleşmelerin uygulanması ve krediye ulaşma göstergeleri hariç olmak üzere Güney Asya Ülkeleri, Sahra Altı Afrika Ülkeleri ile benzer performans göstermektedirler. Her bir ekonomi için 300 farklı verinin ortalaması toplanarak iş yapma kolaylığı sıralaması

oluşturulmuştur. Bu nedenle ülkelerin genel sıralaması ile göstergelerdeki sıralamaları farklılaşmaktadır. Örneğin Estonya iş yapma kolaylığı sıralamasında 22. sıradır. Ancak diğer göstergelerdeki sıralamasına bakıldığında; sınır ticaretinde 7. sıradır, yatırımcıların korunmasında 68. sıradadır.

İş Yapma Kolaylığı Raporunda özel sektörün gelişmesinde devletin temel rol oynadığı çarpıcı olarak öne çıkmaktadır.

Eğer bir ülkede altyapı eksikliği, suç işleme yaygınlığı ve yolsuzluklar varsa güzel bir ticari sicile sahip olmak özel sektörün yatırım yapmasını sağlamamaktadır. Dolayısıyla İş Yapma Kolaylığı Raporu incelendiğinde, bu tip eksikliklerin göz önünde bulundurulmadığı dikkate alınmalıdır. Elbette güçlü bir iş ortamına sahip olmak için sağlam iş düzenlemeleri tek başına yeterli değildir. Örneğin istikrarlı makroekonomik politikalar, iyi eğitilmiş işgücü ve gelişmiş altyapıya sahip olmak gibi, göz önünde bulundurulması gereken kriterler de vardır.

2012/2013 İş Yapma Kolaylığı'nda 29 ekonomi iş düzenlemeleri ile ilgili 3 ve daha fazla reform gerçekleştirmişlerdir. İş yapmayı kolaylaştırmak için de 10 ekonomi 49 reform gerçekleştirmiştir.

Hükümet politikalarının her alandaki reformu bir meydan okumadır. İş

dünyası ile ilgili düzenlemeler bundan istisna değildir. Düzenleyici alanlardaki değişiklikleri uygulamak genellikle devlet kurumları arasında anlaşmayı gerektirir. Tek durak ofislerinin iş kayıtları ile ilgili işlemleri buna en açık bir örnektir ve çalışmadaki 96 ekonomi bunu başarılı bir şekilde uygulamıştır.

Hükümetler reformları yaparlar. Çünkü bunlar; iş düzenlemeleri ile ilgili resmi kurumları güçlendirmek, resmi işlemlerin maliyetini düşürmek ve maliyetleri azaltmak gibi birçok faydası vardır. 2012/2013 yıllarında dünya genelinde reformların uygulanmasına devam edilmiştir. Geçen yıla göre % 18 daha fazla reform yapılmıştır ve 114 ülke 238 düzenleme yaparak iş yapmayı daha da kolaylaştırmıştır.

2012 yılında toplam 21.272 işlemi, 248.745 günde tamamlamak mümkündür, 2013 yılında yapılan reformlarla 300 işlem azaltılmış oldu.

Bu çalışma kapsamında incelenen 107 ülkede 2012 yılında 3,1 milyon yeni şirket kurulduğu görülmektedir. İş Yapma Kolaylığı Raporunda Türkiye için elde edilen veriler İstanbul ili baz alınarak derlenmiştir. Türkiye raporda Avrupa ve Orta Asya bölge sınıflamasında, üst orta gelirli ülke olarak tanımlanmaktadır. İş Yapma Kolaylığı sıralamasında 2013 yılında 72. sıradadır bulunan

Türkiye 2014 yılında 3 basamak yükselerek 189 ülke arasında 69. sıradaki yerini almıştır. Bu nedenle bir önceki yıla göre Türkiye iş yapma kolaylığında % 1,25'lik bir iyileşme sağlamıştır. ■

Tablo - 4. Türkiye'nin Göstergelere Göre Sıralaması

Başlıklar	2014 Sıralaması	2013 Sıralaması	Değişim
İşe Başlama	93	73	-20
Yapı Ruhsatı	148	147	-1
Elektrik Tedariği	49	67	18
İşletmeye kaydedilmesi	50	42	-8
Kredi Alma	86	82	-4
Yatırımcının Korunması	34	67	33
Vergi Ödeme	71	74	3
Sınır Ötesi ticaret	86	85	-1
Sözleşmeler Bağlayıcılığı	38	38	Değişiklik Yok
Çözme İflas	130	126	-4

Tablo - 5. Türkiye'nin Göstergelere Göre Diğer Bölgelerle Karşılaştırması

Gösterge	Türkiye	Avrupa ve Orta Asya	OECD
Bir firmanın kayıt olması için gerekli prosedürlerin toplam sayısı	6	5	5
Bir firmanın kayıt olması için gerekli gün sayısı	6	12.8	11.1
Kişi başına gelire göre ekonomiye yüzde olarak maliyeti (tüm resmi ücretleri ve diğer ücretleri içerir). Maliyet (kişi başına gelirin yüzdesi)	12.7	6.7	3.6
Girişimci kuruluşun kayıt öncesi ve 3 ay kadar bir bankada veya bir noterde yatırması gereken tutar. Ödenmiş Min. Sermaye (kişi başına gelirin yüzdesi)	13.2	3.5	10.4

Tablo - 5. Türkiye'de Şirket Kuruluşu için Yapılması Gerekenler

S.N.	Prosedür	Tamamlama Zamanı	Maliyet
1	Şirket belgelerinin noterde onaylanması	1 gün	Sözleşme Bedeli (5 nüsha): 600 TL Belge Onaylama Bedeli: 120 TL Şirket yöneticisinin imza beyannamesi 60 TL Toplam: 780 TL
2	Rekabet Kurumu'nun hesabına sermayenin yatırılması	1 gün	Sermayenin% 0.04
3	Bir bankaya başlangıç sermayesinin en az % 25'inin yatırılması	1 gün	Ücretsiz
4	Ticaret Sicil Memurluğu'na tescil işlemleri	2 gün	Ticaret Odasına ilk kayıt, Ticaret Sicili Gazetesi vb. Yaklaşık maliyet: 1.500 TL
*5	Noter tarafından yasal defterleri tasdiki	1 gün (önceki işlemle aynı anda)	Yevmiye Defteri, Defter-i Kebir, Envanter Defteri, Ortaklar Pay Defteri, Karar Defteri, Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri. Yaklaşık Maliyet: 615 TL
6	Ticari Tescil'in şirket kuruluşunu vergi dairesine bildirmesi	1 gün	ücretsiz

ŞANLIURFA YÖRESEL TATLARIYLA GASTRONOMİ ŞEHRİ ADAYI

Nihat ÖZDAL | Cittaslow Halfeti Koordinatörü

Gastronomi son yıllarda çok sık gündeme gelen bir kavram. Yeme - içme bilimi ve sanatı olarak adlandırılan gastronomi kelimesi, Yunanca gaster (mide) ve nomas (yasa) sözcüklerinin birleşiminden oluşuyor. Şanlıurfa, UNESCO Dünya Gastronomi Şehirleri arasına adını yazdırmak için Şubat ayı içerisinde UNESCO'ya başvurusunu yaptı. Kolombiya'dan Popayan, Çin'den Chengdu, İsveç'ten Östersund, Lübnan'dan Zahle, G.Kore'den Jeonju'nun elde ettiği bu unvan şehirler için çok önemli bir etiket. Gastronomi Şehri olmak için UNESCO'nun belirlediği kriterler şunlardır:

- Kent merkezi ve / veya bölgenin karakteristik özelliklerini taşıyan gelişmiş gastronomi;
- Gastronomiyi yansıtan geleneksel restoranlar, aşçılar ve genel olarak şehrin mutfağı;
- Geleneksel mutfak uygulamaları ve pişirme yöntemleri;

- Geleneksel gıda piyasaları ve geleneksel gıda endüstrisi;
- Gastronomik festivaller, ödüller, yarışmalar;
- Çevre ve sürdürülebilir yerel ürünlerin tanıtımı için saygı;
- Gastronominin eğitime yansması...

Bir destinasyonun pazarlanmasında önemli bir rol oynayan gastronomi, turistlerin bir bölgeyi ziyaretlerinde birinci önceliği olan gezme ve eğlenceden sonra gelen en önemli unsurdur. Gastronomi, bölgenin yeme içme kültürü hakkında derinlemesine bilgiler ve deneyimler içermektedir. Ziyaret edilen bir bölgedeki mutfak kültürünün zengin olması, bölgeyi ziyaret eden turistlerin bölgeyi tekrar ziyaret etmeleri açısından önemli bir etken olmaktadır. Bu yüzden gastronomi turizmine önem vererek mevcut kültürü tanıtmaya çalışmak, destinasyonların rakiplerine göre avantaj elde etmesinde önemli rol oynayacaktır.

Örneğin İtalya, turizm tanıtım politikasını yaparken sadece kültürel mirasını değil aynı zamanda mutfağında yer alan "pasta" dediği makarnayı ve pizzayı da pazarlamaktadır. Yine Fransada Bordeaux, Bourgogne şaraplarıyla meşhur olan bölgelerdir. İspanyol mutfağı dendiğinde de aklımıza Valencia yöresinin meşhur yemeği "paella" ve günün belli saatlerinde atıştırılan "tapas" adlı meze ve kanepeleri gelmektedir (Etyemez S. ve Özyılmaz A. 2012).

Anadolu Mutfağını; göçebelik ve tarımsal ekonomik yapı, coğrafya, dinsel yapı, sosyo-ekonomik yapı, gelenek ve görenekler, Selçuklu ve çeşitli kültürlerle etkileşme gibi faktörler etkilemiştir. Bu nedenlerle, ülkemizdeki yemek çeşitleri, pişirme şekilleri, besin maddesi üretimi ve beslenme alışkanlıkları bölgesel olarak değişiklikler göstermektedir. Bu faktörlerin etkisiyle Türk mutfağı zenginleşmiş, bugüne kadar binlerce yemek çeşidi geliştirilmiştir. Yemek sanatının

her dalında zengin örnekler ve ren Anadolu Mutfağında 2.500 çeşidi aşkın yemek türü bulunmaktadır (Etyemez S. ve Özyılmaz A. 2012).

Urfa Mutfağı; kebabları, çiğ köftesi, acılı yemekleri, mezeleri ve baharatlarıyla ünlüdür. Yemeklerde kullanılan isot, sumak, koruk ve nar ekşileri, özel baharatlar Urfa mutfağını farklı kılan en önemli unsurlardır. Mutfak kelimesi hem yemek hazırlanan, pişirilen yeri, hem de bir şehir veya ülkenin yemek çeşitleri yönünden sahip olduğu zenginliği ifade etmek için kullanılır.

Urfa; kasapları, fırınları, sokak kebabçıları, baharatçıları, kurutmalıkları ile kent olarak büyük bir mutfaktır.

Urfa Mutfağı; Ortadoğu, Arap, Selçuklu, Ermeni, Akdeniz mutfakları ile akrabalıklar içermekte olup, bu çok kültürlülüğünün karışımından kendine özgü ve çok çeşitli bir yapıdadır. Bu çok çeşitlilik Halfetide kebab, erik tavası, incir kebabından, Birecikte nohut dürümü, patlıcan kebabına, Urfada çiğ köfteden, ciğer ve keme kebabına, Siverekte tavasından, yu-murtalı duta kadar uzanır...

Urfanın Gastronomi Şehri olma yolunda adaylık sonucunun açıklanacağı 30 Kasım'a kadar:

- İl genelinin yemek kültürünü yansıtan bir gastronomi haritasının hazırlanması;
 - Yemek çeşitleri ve kültürü ile ilgili envanter çalışması yapılması;
 - Ulusal ve uluslar arası alanda Urfanın yemek kültürünü tanıtıcı çalışmaların yaygınlaştırılması;
 - Gastronomiyi yansıtan restoranların desteklenmesi ve sayılarının artırılması;
 - Gastronomi festivali, buluşmaları ve çalıştaylarının yapılması;
 - Geleneksel yemekler ve geleneksel yemek sunumları ile ilgili kursların açılması;
 - Harran Üniversitesine bağlı bir Gastronomi bölümü açılması; (Cittaslow üyesi Halfetide konuyla ilgili ön hazırlık var.)
 - İso ve Urfa fıstığı gibi simge değerlerin üretim ve kullanım süreçleri ile Urfa kültüründeki yerlerini anlatan "İso Müzesi", "Fıstık Müzesi" gibi müzelerle ilgili alt yapıların oluşturulması;
- Gibi çalışmalar yapılırsa 12.500 yıllık tarihe ve kültürel bir birikime sahip Urfa, dünyanın 5. Gastronomi Şehri olma yolunda daha sağlam adımlar atabilir. ■

Kaynakça:

Fotoğraflar: Cevahir Konukevi, Cevahir Asuman Yazmacı

<http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-cities-network/gastronomy/>

Çevik, S. ve Saçlık, M.Y. (2011). Destinasyonun rekabet Avantajı Elde Etmesinde Gastronomi Turizminin Rolü: Erdek Örneği, 12. Ulusal Turizm Kongresi, 30 Kasım-4 Aralık, Akçakoca-Düzce.

Kesici, M. (2012). Kırsal turizme olan talepte yöresel yiyecek ve içecek kültürünün rolü. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23), 33-37.

Etyemez S. ve Özyılmaz A. 2012 (Gastronomi Turizmi ve Hatay Mutfak Kültürü) <http://www.turizmtrend.com/akademi/yayinlar/gastronomi-turizmi-ve-hatay-mutfak-kulturu-5130.html> 10.07.2012

BİSMİL SANAYİ SİTESİ ALTYAPISI YENİLENDİ

PROJE ÖZETİ	
Program Adı	2013 Yılı Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı
Proje Adı	Hızlı Kalkınma için Küçük Sanayi Sitesinin Geliştirilmesi
Proje Bütçesi	635.558,36 TL
Destek Tutarı	440.759,72 TL
Eş Finansman	194.798,64 TL
İl - İlçe	Diyarbakır- Bismil
Proje Süresi	10 Ay
Yararlanıcı	Bismil Kaymakamlığı Köye Hizmet Götürme Birliği

400 bin hektarlık tarım alanına sahip ve GAP sayesinde 2015 yılında tarımsal üretimini 3 katına çıkarması beklenen Bismil İlçesinde modern tarım faaliyetleri hızla artmaktadır. Bölgede tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşması ile tarımsal makine kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durum, tarımsal makinelerin üretimi ile bunların bakımı, onarımı ve yedek parça ihtiyacını gündeme getirmektedir. Birinci sınıf tarım arazilerinin bulunduğu ve nüfusu giderek artan Bismil İlçesinde tarımsal makine ve yedek parça üretimi ile bakımı ve onarım işlerinin yapıldığı Bismil

KSS'nin altyapısının geliştirilmesi önem taşımaktadır. 600 sulama tesisi, 11.000 adet taşıt ve iş makinesi ile bunlara ait makine ve ekipmanların kullanıldığı ilçede, KSS bünyesinde 140 işyeri mevcuttur. Ancak Bismil KSS'nin altyapı yetersizliği nedeniyle potansiyel müşterileri zorunlu olarak çevre il veya ilçelere yönelmekte, bu durum ilçede sermaye göçüne yol açmaktadır.

Yaşanan ekonomik kayıplar yanında, hizmet alma noktasındaki potansiyel kitleyi de zaman kaybına uğratmaktadır. Bismil KSS'nin modern ve çalışılabilir bir ortama kavuşturulması, hem daha kaliteli hizmet

veren firmaların burada işletme açmalarını sağlayacak, hem de hizmet alma noktasındaki potansiyel müşterilerin Bismil Sanayi Sitesini tercih etmelerinin önünü açacaktır.

Proje kapsamında Bismil Küçük Sanayi Sitesinin modern bir şekilde geliştirilmesi ve siteden hizmet alan veya faaliyet yürüten tüm esnaf ve müşterinin muzdarip olduğu hırsızlık olaylarının önüne geçilebilmesi için sitenin etrafına çevre duvarı yapılmış ve sitenin bloklar arası yolları, parke taşı ile kaplanarak modern bir görünüme kavuşturulmuştur. ■

VİRANŞEHİR OSB'NİN YOLLARI YAPILIYOR

PROJE ÖZETİ	
Program Adı	2013 Yılı Sanayi Altyapısı Mali Destek Programı
Proje Adı	Viranşehir Organize Sanayi Bölgesi Alt Yapı Eksikliklerinin Giderilmesi Projesi
Proje Bütçesi	535.400 TL
Destek Tutarı	401.550 TL
Eş Finansman	133.850 TL
İl - İlçe	Şanlıurfa-Viranşehir
Proje Süresi	10 Ay
Yararlanıcı	Viranşehir Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü

Proje ile stabilize durumda olan Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesi Organize Sanayi Bölgesi'nin iç yollarının yaklaşık yarısına tekabül eden 30.500 m²'sine kilit parke taşı ve 7.000 m bordür taşı döşenmesi amaçlanmıştır. Viranşehir Tepedüzü

mevkiinde 186 hektarlık alan üzerine kurulmuş olan OSB'de 136 adet sanayi parseli mevcuttur. İlk etap olarak 49 parselin tahsis çalışmaları başlamıştır. Bu parsellerden 24'ünün tahsisi yapılmış olup, 9 adet sanayi tesisi proje aşamasında, 4 adet sa-

nayi tesisinin inşaatı devam etmekte ve 11 adet sanayi tesisi de üretim aşamasındadır. Projenin hayata geçirilmesi ile OSB'de faaliyet gösteren firmaların, ulaşım ve nakliye işlemleri sırasında yaşadıkları sorunlar giderilmiş olacaktır.

BAKAN EKER, KULP İPEK İPLİK ÜRETİM TESİSİNİ AÇTI

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı M. Mehdi Eker, Diyarbakır'ın Kulp ilçesi Ağaçalı Beldesi'ndeki, İpek İplik Üretim Tesisini açtı. Açılışa Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı M. Mehdi Eker'in yanı sıra Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac, Kulp Kaymakamı Mehmet Maraşlı, AK Parti Diyarbakır Milletvekilleri Mine Lök Beyaz, Oya Eronat, Süleyman Hamzaoğulları ve M. Galip Ensarioğlu, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, Kulp Ziraat Odası Başkanı Kenan Akdeniz ve çok sayıda vatandaş katıldı.

Açılıшта konuşan Bakan Eker "Tesis için Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı Diyarbakır Pilot Uygulaması (2008-2011 dönemi) kapsamında Kalkınma Bakanlığında 3,2 milyon TL'lik kaynak sağladık. Bu kaynakla, 50 bin dut fidanı dağıttık. Ayrıca, 3 besleme evi, bir inçicar ünitesi, bir boğma ünitesi ve bugün açılışını yapacağımız iplik üretim tesisini kurduk. Tesisin işletilmesi için de 2013 yılında yine Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında Kalkınma Bakanlığınca 1,8 milyon TL kaynak tahsis edildi. Amacımız bir dönem ipeği ile ünlü Diyarbakır ve Kulp ilçemizi Türkiye ipek sektöründe önemli noktalara taşımak. İpeğin, ipek böcekçiliğinin merkezi olan Kulp, 'Pasuri' ismi ile bir dünya markası olacaktır. Bu ko-

nuda Bakanlık olarak her zaman destek vermeye hazırız. Bu tesisin kurulması için finans desteği sağlayan hemşerimiz Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz'a çok teşekkür ediyorum" dedi.

Kulp ilçesinin Türkiye'de yaş ipek kozası üretiminin % 35'ini tek başına gerçekleştirdiğine dikkat çeken Bakan Eker şunları söyledi: "2003 yılında 5 ton olan yaş koza üretimi, desteklerimiz sayesinde geçen 11 yılda 10 kat artarak 50 tona çıktı. Biz göreve geldiğimiz dönemde kilo başına 10 TL olan desteği bugün itibarıyla 30 TL'ye çıkardık. Hedefimiz önümüzdeki dönemde koza üretimini artırarak başta Kulp ilçemiz olmak üzere bölge ekonomisine katkı sağlamak."

Bakan Eker: İpek sektörüne yatırım yapın size hibe sağlayalım!

Özel sektörün ipekle ilgili tesis kurmalarına destek vereceklerini vurgulayan Eker, "Yaş ipek kozası üretim tesisi kurulduğu takdirde 1 milyon 200 bin TL'ye kadar olan yatırım tutarının yüzde 50'sini hibe veriyoruz. İpek iplik üretim tesisi kurulursa onlara da bu paranın yarısını hibe veriyoruz" diye konuştu.

Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac ise 1986-1988 yılında Kulp ilçesinde kaymakam olarak görev yaptığını belirterek "açılış vesilesiyle yıllar önce Kulp ilçesinde yaşadığım anılar canlandı.

Çözüm süreciyle birlikte yaşanan huzur ortamı ve gerçekleştirilen yatırımlar sayesinde kırsal kesimler daha yaşanır hale gelmeye başladı" dedi.

Vali Kırac: Kulp Türkiye'nin Yaş Koza İhtiyacının % 35'ini Tek Başına Karşılıyor !

Vali Kırac konuşmasını şu şekilde sürdürdü: "Kulp ilçesi ipek üretimi için zengin potansiyele sahiptir. Türkiye'deki yaş kozanın % 35'i Diyarbakır'ın Kulp yöresinde üretilmektedir. Kalkınma Bakanlığınca finanse edilen Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı (CMDP) kapsamında, Kulp İpek Üretim Merkezi Projesi uygulanmıştır. Projeye; Diyarbakır'da ipekböcekçiliği üretiminin yaygınlaştırılması, Kulp'ta mevcut yaş koza üretim potansiyelinin geliştirilmesi, kozadan ipek iplik üretimi yapılması, kırsal alanda kadın ve gençlerin istihdamına destek sağlanması amaçlanmıştır. Proje için yaklaşık 5 milyon TL kaynak tahsis edilmiştir. Tesisin aktif hale getirilmesi için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanımız Sayın Dr. M. Mehdi Eker'in yoğun destek ve girişimleri ve Kalkınma Bakanımız Sayın Dr. Cevdet Yılmaz'ın katkıları olmuştur. Şu anda tesiste 37 kişi istihdam edilmektedir."

DİYARBAKIR TEKSTİL KENT İÇİN ÇALIŞMALAR DEVAM EDİYOR!

Diyarbakır'da 7 bin 500 kişinin istihdam edileceği "Tekstil Kent" için çalışmalar sürüyor. Güneydoğu Tekstil Sanayi ve İş Adamları Derneği (GÜNTİAD) çatısı altında birleşen Güneydoğulu tekstilcilerin Tekstil Kent Projesi, Diyarbakır Valiliği öncülüğünde Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın destek ve katkılarıyla hayata geçiriliyor. Başta Diyarbakır olmak üzere tüm Türkiye'den gelecek tekstilcileri bir araya getirecek Tekstil İhtisas OSB'nin kurulacağı alanın tahsisi için çalışmalar devam ediyor. Tekstil İhtisas OSB'de okul, kreş, parklar ve showroom

gibi sosyal donatılar da inşa edilecek.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın açıkladığı yeni teşvik paketinden sonra tekstil firmalarının bölgeye ilgisinin arttığını ifade eden Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, bu nedenle Tekstil Kent Projesi'nin hayata geçirilmesi için yer arayışına girdiklerini belirtti. Yaptıkları araştırmada Diyarbakır Elazığ karayolu üzerindeki bir mera alanını Tekstil Kent için en uygun yer olarak belirlediklerini vurgulayan Karakoyun şunları söyledi: "Meranın tekstil kent alanı olarak tahsisi için çalışmalara

başladık. Mera Komisyonunca alınan karar, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Başbakanlıkça uygun görüldü. Tekstil İhtisas OSB'nin kurulması için başvuru dosyası hazırladık. Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası tarafından Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na "Yer Seçimi" için başvuru yapıldı. Bu arada 1/5000 Nazım İmar Planı ve 1/1000 Uygulama İmar Planı çalışmalarını tamamladık. Şuanda İmar Kanunu 18. madde uygulaması devam ediyor. Amacımız 2014 Yılı içerisinde çalışmaları tamamlayarak yatırımcıya yer tahsisi yapmaktır."

AVRUPA İMAR VE KALKINMA BANKASI DİYARBAKIR'DA YATIRIM ARAYIŞINDA

Aralarında Rusya, Ukrayna, Balkanlar ve Doğu Avrupa'nın olduğu 35 ülkede 1991 yılından şüana kadar yaklaşık 82 milyar Euro'luk kaynak kullandıran Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Diyarbakır'da destekleyeceği projeleri belirlemek için çalışmalar yapıyor.

Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın organizasyonu ile Diyarbakır'a gelen EBRD Yerel İşletmeleri Destekleme Fonu Yöneticisi Paolo Monaco ile Kıdemli Analist Atilla Burgut; DİMER, DTS Transformatör, Mes Yağ

ve Karavil Grup yetkililerini ziyaret ederek çeşitli görüşmeler gerçekleştirdi.

Türkiye'de şüana kadar toplamda 2,7 milyar Euro'luk kaynağı yatırımlara yönlendirdiklerini belirten Yerel İşletmeleri Destekleme Fonu Yöneticisi Paolo Monaco, "EBRD olarak firmalara uzun vadeli kredi vererek, öz kaynak yatırımı ile ortak olarak ya da bu ikisini birlikte öngören şekillerde destek oluyoruz. Karacadağ Kalkınma Ajansı aracılığıyla Diyarbakır'da destek verebileceğimiz firmaları tanımak istiyoruz. Şüana kadar ön görüşmelerden olumlu sonuçlar aldık" dedi.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER HEYETİNDEN AJANSA ZİYARET

Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörü ve Kalkınma Programı Mukim Temsilcisi Kamal Malhotra başkanlığındaki heyet, Karacadağ Kalkınma Ajansı'nı ziyaret etti. Ziyarette Ajans Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, Ajansın kuruluş süreci, görevleri, bölgede desteklediği projeler, Diyarbakır ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisleri'nin faaliyetleri hakkında Heyeti bilgilendirdi. Görüşmede, Dr. Karakoyun, Hükümetin son yıllarda Bölgede yürüttüğü büyük yatırımlar ve bunların Bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasında yol aç-

tığı etkiyi, GAP'ın Diyarbakır için önemi ve bölgeye sağladığı katkılar ile tarım sektörünün bölgenin üretimi içindeki payı ve bölge istihdamı için taşıdığı önemi vurguladı.

Ayrıca, Yeni Teşvik Paketinin bölge için getirdiği avantajlar ve yatırımcıların yeni teşvik paketinden sonra Diyarbakır'a artan ilgisi, TRC2 Bölgesinin stratejik önemi ve yatırım avantajlarını anlattı.

Mukim Temsilci Kamal Malhotra'nın, Ajansın koordinasyonunda hazırlanan Bölge Planı ile ilgili sorusu üzerine, Dr. Karakoyun, Bölge Planlarının önemi, Ajansların

Bölge Planı hazırlamadaki rolü, Kalkınma Bakanlığının Bölge Planları ile ilgili çalışmaları, Diyarbakır ve Şanlıurfa Bölgesinin mevcut durumu ve potansiyeli, bu potansiyelin harekete geçirilmesi için desteklenmesi öngörülen sektörler, bu sektörlerle yönelik Ajansın verdiği destekler... konusunda detaylı bilgilendirme yaptı.

Mukim Temsilci Kamal Malhotra ise BM'in bütün dünyada edindiği kalkınma ile ilgili tecrübeleri Ajansla paylaşmak istediklerini ve işbirliği için her zaman hazır olduklarını ifade etti.

PROJELERİN İLERLEME DURUMLARI GÖZDEN GEÇİRİLDİ

Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac başkanlığında, Karacadağ Kalkınma Ajansı'nca Diyarbakır İlinde Turizm ve Sanayi Altyapısı Mali Destek Programları kapsamında desteklenen ve uygulaması devam eden projelerin ilerleme durumları ile ilgili olarak proje sahibi kurum/kuruluş temsilcilerinin de katılım sağladığı bir "Değerlendirme Toplantısı" gerçekleştirildi.

Söz konusu toplantıya, Eğil Kaymakamı Taner Bircan, Bismil Kaymakamı Vehbi Bakır, Sur Kaymakamlığından Bilgin Yiğit, Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürü Tevfik Arntürk, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinden Muharrem Cebe, DESOB Başkanı Alican Ebedinoğlu, Dicle Üniversitesinden Prof. Dr. Hamdi Temel ve Doç. Dr. Remzi Ekinci, S.S. Diyarbakır Metal İşleri Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi

Başkanı Abidin Kakdaş, S.S. Diyarbakır Mermerciler Metalciler ve Gıda İmalatçıları KSS Yapı Kooperatifleri Başkanı M. Nesip Ebedinoğlu ve Diyarbakır Tarihi Değerleri Yaşatma ve Turizmi Geliştirme Derneği Başkanı Murat Yumuk katılım sağladı.

Toplantıda; Ajans Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun tarafından Diyarbakır İlinde Turizm ve Sanayi Altyapısı Mali Destek Programları kapsamında desteklenen ve uygulaması devam eden projelerin mevcut durumları ile ilgili sunum gerçekleştirildi. Ajans Yönetim Kurulu Başkanı Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac'ın uygulaması devam eden projelerde karşılaşılan sorunlarla ilgili sorusu üzerine, Dr. Karakoyun ve Kurum Temsilcileri tarafından uygulamada karşılaşılan sorunlar ve

çözümüne yönelik detaylı bilgilendirme yapıldı. Vali Kırac, İlimizin gelişmesi ve kalkınması açısından iki öncü sektör olan turizm ve sanayi için gerekli altyapının oluşturulması ve mevcut altyapıların da geliştirilmesi açısından son derece önemli olan bu projelerin sorunsuz ve en hızlı şekilde uygulanmasını, bu süreçte proje sahiplerinin gerekli hassasiyeti göstermelerini ve Ajansın da projelerin etkin bir şekilde izleme ve değerlendirme faaliyetlerini sürdürmesini istedi. Vali Kırac, ayrıca, tahsis edilen kaynakların en etkin ve verimli şekilde kullanılmasının ve proje uygulamalarında Ajans ve proje sahiplerinin işbirliği yapmaları ve koordineli çalışmalarının son derece önemli olduğunu vurguladı.

Diyarbakır Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanı (DESOB) Alican Ebedinoğlu, Diyarbakır'ın hızla büyüyen metropol bir kent olduğunu, halihazırda kent içerisinde dağınık bir şekilde ve büyük ölçüde "merdiven altı"nda olan sanayinin, kümelenme stratejisiyle kent dışına taşınmasının, hem kentin trafik yoğunluğu ve güvenliği, hem de sanayinin gelişmesi ve rekabetçiliği açısından son derece önemli olduğunu; son yıllarda Diyarbakır'da yeni ihtisas KSS'lerin kurulmaya başlandığını; bu KSS'lerin hızlı bir şekilde kurulması ve mevcut OSB ve KSS'lerin de altyapı sorunlarının giderilmesi için Ajansın verdiği desteklerin çok isabetli olduğunu vurguladı.

AJANS, 2014 YILI MALİ DESTEK PROGRAMLARINI SİLVAN'DA TANITTI

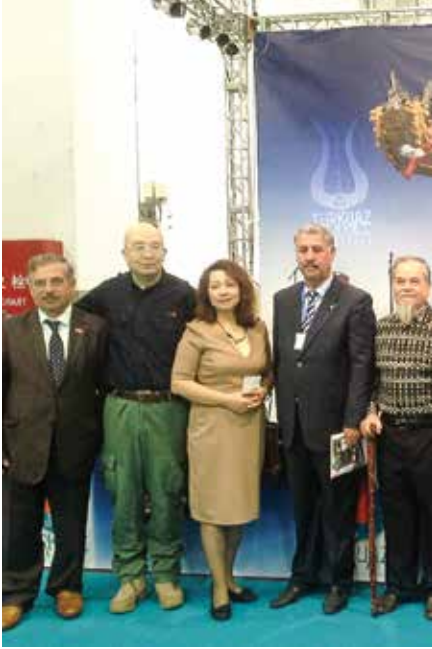
Önceki yıllarda uyguladığı programlar çerçevesinde, 382 projeye 60,2 milyon TL hibe desteği sağlayan Ajansımız, Silvan Kaymakamlığında, 2014 yılında Mali

Destek Programlarına ilişkin bilgilendirme toplantısı gerçekleştirdi.

Toplantıya Silvan Kaymakamı Berkan Sönmezay, kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin de aralarında bulunduğu 80 kişi katıldı. Ajans uzmanları tarafından yapılan sunumda, teklif çağrısının temel amaçları ve öncelikleri, mali destek miktarları ve eş finansman oranları gibi konulara yer verilerek, potansiyel başvuru sahiplerinin soruları cevaplandı. Bilgilendirme toplantısı sırasında, teklif çağrısına yönelik başvuru rehberi ve ekleri ile broşür gibi tanıtıcı materyaller de dağıtıldı.

Silvan Kaymakamı Berkan Sönmezay, "Daha önceki yıllarda, ilçemize 1 milyon lira hibe desteği sağlanmış. Demek ki, bu işler istediğimiz zaman oluyormuş. 20 milyonluk hibe desteğinde, Silvan da payını neden almasın? Daha önce tekstil firmaları tarafından iyi yatırımlar yapıldı. Proje yazma ve hazırlama konusunda eğitici programlarla kendimizi hazırlarsak, neden biz de yatırımlarımızı geliştiremeyelim? Yatırımcıların, bu konuda yeni girişimlerde bulunacaklarına ve proje hazırlayarak başvuru yapacaklarına inanıyorum" dedi.

ŞANLIURFA, ŞANGAY'DA TANITILDI!

Şanlıurfa, ilk kez Çin’de düzenlenen bir festival ve fuar kapsamında tanıtıldı. Türkiye ile Çin, ekonomideki başarıyı turizmde göstermeye hazırlanıyor. Son yıllarda geliştirilen iyi ilişkiler sayesinde, dış ticaret hacmi 20 milyar dolara ulaşan iki ülkenin, ilişkilerini artırmak adına 2013 Yılında çeşitli etkinlikler düzenledi. 2013’ün “Çin’de Türk Yılı” olarak ilan edilmesinin ardından Kültür ve Turizm Bakanlığı, Pasifik Ülkeleri ile Sosyal ve İktisadi Dayanışma Derneği (PASİAD) ve Türk-Çin Sanayici İş Adamları Derneği (TÜÇSİAD) işbirliği ile Şanghayda düzenlenen “Turkuaz Türk Kültürü ve Yemekleri Festivali ve Türk İhraç Ürünleri Fuar Etkinliği” çerçevesinde Türk kültür motifleri, yemekleri ve ihraç ürünleri Çinlilere sunuldu. Şanlıurfa Valiliği

koordinasyonunda Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası, Şanlıurfa Ticaret Borsası ve Karacadağ Kalkınma Ajansı işbirliği ile Şanlıurfa Çin’de ilk kez tanıtıldı. Fuar Şanlıurfa adına Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, Harran Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ahmet Yılmaz, Şanlıurfa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu üyeleri Ali Çiçek ve M. Emin Aydın, Karacadağ Kalkınma Ajansı Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü Yunus Çolak ve Uzman Halil Çakallı katıldı. İllerin yer aldığı bölümde, Şanlıurfa “Göbeklitepe” temasıyla katılımcıların beğenisine sunulurken, diğer stantta da Şanlıurfanın yatırım fırsatları ziyaretçiler ile paylaşıldı ve Şanlıurfada faaliyet gösteren firmaların ürettiği ürünler sergilendi.

DİYARBAKIR VE ŞANLIURFA İŞADAMLARI DUBAİ THE BIG 5 FUARI'NA KATILDI!

Karacadağ Kalkınma Ajansı, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası işbirliği ve KOSGEB’in desteğiyle Diyarbakır ve Şanlıurfada inşaat ve yapı sektöründe faaliyet gösteren işadamlarından oluşan heyet, Dubaide düzenlenen The Big 5 Yapı İnşaat Fuarına katıldı. Ortadoğu’nun yapı ve inşaat sektörünün en büyük fuarı olan Dubai The Big 5 Fuarında 65 ülkeden 2.500 katılımcı yer aldı. 30 yıldır gerçekleştirilen fuar, yapı sektörü için iş ve ağ kurma platformu

olarak işlev görmektedir. Fuar inşaat sektöründe faaliyet gösteren alıcı ve satıcılara en son teknolojileri, teknikleri ve yenilikleri görme imkânı sunmaktadır.

Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, “Yapı ve inşaat sektörü bölgemizin Ortadoğu pazarına yakın olması ve devlet desteklerinin sunduğu avantajlar sebebiyle giderek gelişmektedir. Diyarbakır ve Şanlıurfa illerimizde faaliyet gösteren firmalarımız farklı

pazar arayışı içindedirler, bu nedenle işadamlarımızın farklı bakış açıları kazanmak üzere Dubaide düzenlenen inşaat fuarına katılmalarını önemsiyoruz. Firmalarımızın uluslararası fuarlara katılmaları, onların hem sektördeki yenilikleri takip etmelerine hem de bu yenilikleri işletmelerinde uygulamalarına olanak sağlayacaktır” dedi.

Fuarın dışında Dubai Su ve Elektrik İdaresi, Abudabi ICAD Endüstri Bölgesi’ni ziyaret eden İşadamları Heyeti, Kuzey Birlikler Türk İş Konseyi ile Dubai Başkonsolosluğumuz ve Türkiye Abudabi Büyükelçiliği’nde bir dizi görüşmelerde bulundular. Çalışma gezisine katılan işadamları, Şanlıurfa ve Diyarbakır’da faaliyet gösteren firmaların dünyaya açılması açısından böylesi fuara katılım sağlamanın önemli olduğunu belirttiler. Ajans yetkilileri ise çalışma gezisinin KOSGEB tarafından desteklendiğini, benzer faaliyetlerin diğer sektörlerde faaliyet gösteren firmalar için de yapılacağını, Ajans olarak firmalarımızın yurtdışına açılmaları için gerekli olan tüm desteği sağlayacaklarını ifade ettiler.

KOPENHAG TEMİZ ENERJİ KÜMESİ'NDEN ŞANLIURFA YDO'YA ZİYARET

Kopenhag Temiz Enerji Kümesi Heyeti, Ajansımız bünyesinde faaliyet gösteren Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisini (YDO)

ziyaret etti. Aralarında GAP BKİ ve Harran Üniversitesi Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Merkezinin de bulunduğu ku-

rum ve kuruluşlar ile görüşmeler yapmak üzere Şanlıurfada bulunan heyet, Ajans Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun ile bir araya geldi.

Toplantıda heyete, Şanlıurfa Yatırım ve Destek Ofisi Koordinatörü Yunus Çolak tarafından Şanlıurfada yatırım ortamına, Uzman Halil Çakallı tarafından ise Şanlıurfada yenilenebilir enerji potansiyeline ilişkin sunum gerçekleştirildi.

Heyet adına konuşan Uzman Neelabh Singh, GAP Eylem Planı ile uygulamaya konan GAP Rekabet Gündeminin ana vizyonu ile uyumlu olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin sürdürülebilir ve sosyal olarak eşitlikçi bir şekilde kalkınmasına, enerji verimliliği uygulamaları ve yenilenebilir enerjinin daha yaygın kullanımı yoluyla katkıda bulunmayı amaçlayan projeler hakkında bilgi verdi.

ŞANLIURFA, TÜM DEĞERLERİNİN SERGİLENECEĞİ KENT MÜZESİNE KAVUŞUYOR

Şanlıurfa Belediyesi, Mahmutoglu Kulesi'nin Kent Müzesi'ne dönüştürülme ihalesini gerçekleştirdi. Yaklaşık 2 bin metrekare alanı bulunan, bin yıllık tarihe sahip Mahmutoglu Kulesi'nin Kent Müzesi'ne dönüştürmesi için çalışmalara

önümüzdeki günlerde başlanacak. Ajansımızın 2013 Yılı Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında yüzde 75'ine hibe desteği verdiği proje ile gerçekleştirilecek Kent Müzesi, Şanlıurfa turizmine önemli bir katkı sağlayacak.

Şanlıurfa Belediye Başkanı Dr. Ahmet Eşref Fakıbbaba, çeşitli dönemlerde yaşanan afetler ve savaşlardan dolayı büyük zarar gören, yer yer duvar kalıntılarıyla günümüze kadar gelen Urfa Şehir Surlarının önemli bir bölümünü oluşturan Bey Kapısındaki tarihi Mahmutoglu Kulesi'nin Kent Müzesi'ne dönüştürülmesinin turizm açısından çok önemli olduğunu söyledi. Fakıbbaba "Kent Müzesi sadece seyredilen, ziyaret edilen değil, paylaşılan bir müze olacak. Kent Müzesi'nde Şanlıurfayı sadece tarihiyle değil bugünüyle de sunmak istiyoruz. Kent Müzesi'nde var olan ve var olacak tüm hikâyesiyle, tarihi, coğrafyası, ulaşımı, ekonomisi, sosyal yapısı, siyasi hayatı, sosyal ve kültürel aktiviteleri, ilkleri, anıları, ünlüleri, başarıları, iyi ve kötü günleriyle bir kenti canlandırmak istiyoruz. Şanlıurfanın sahip olduğu değerler konusunda farkındalık yaratarak, kente aidiyet duygusunu pekiştirmeyi hedefliyoruz. Gurur, mutluluk ve heyecan duyacağımız bu projeye birlikte hayat vermeyi diliyoruz" dedi.

DIYARBAKIRLI TEKSTİLCİLER İLE ULUSAL MARKALAR BULUŞTU

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO) ve İtalyanın Prato Ticaret Odası işbirliğiyle yürütülen Tekstil Kümelenme Projesi çerçevesinde yapılan “Diyarbakır Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü Yerel ve Ulusal Firmalar İşbirliği Toplantısı” Diyarbakırda gerçekleştirildi.

Toplantıya; Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO) Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Sayar, DTSO Meclis Başkanı Celalettin Birtane, İstanbul Tekstil Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İTKİB) Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet Tanrıverdi, İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Üyesi ve Osmanbey Tekstilci İş Adamları Derneği (OTİAD) Başkanı Ali Ulvi Orhan, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yönetim Kurulu Üyesi ve Tüm İç Giyim Sanayicileri Derneği Başkanı İrfan Özhamaratlı ile il dışından gelen çok sayıda sektör ve tanınmış marka temsilcileri ve Diyarbakır'daki tekstil sektörü ile STK temsilcileri katıldı.

Toplantının moderatörlüğünü yapan DTSO Meclis Başkanı Celalettin Birtane, uluslararası uçuşlar ile sınır kapılarının açılmasının Diyarbakır için

çok önemli olduğuna değinerek, ekonomik kalkınmanın ihracatın artırılmasına katkı sağlayacağını söyledi.

DTSO Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Sayar, son zamanlarda tekstil üretiminde doğuya doğru kayma olduğuna dikkat çekerek batının ise tasarımda öne çıktığını söyledi. Sayar konuşmasına şöyle devam etti, “1.200 dönüm arazi üzerine kurulacak olan Tekstil Kent Projesi tamamlandığında, Diyarbakır'daki imalatçılar daha avantajlı bir şekilde üretim yapma olanağına kavuşacak ve istihdam artışı gerçekleşecek. Yatırım ve diğer açılardan baktığımızda Diyarbakır çok avantajlı bir il. Özellikle stratejik konum açısından ve işsiz genç nüfusun yüksek oranı nedeniyle avantajlar var. Aynı zamanda, teşvik paketinin işçi ve işveren primi desteği vermesinden kaynaklı bir avantaja da sahibiz” dedi.

Orhan: Diyarbakır'a tekstilciyi çekmek için güven unsuru çok önemli

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Üyesi ve Osmanbey Tekstilci İş Adamları Derneği (OTİAD) Başkanı Ali Ulvi Orhan, “Diyarbakır'a tekstilciyi çekmek için güven unsuru çok önemli. Süreç çok önemli, doğusuyla batısıyla Türkiye barışmalı. Devlet eliyle barışma

bir yere kadar, insanların karşılıklı güven ortamını sağlaması lazım. Aynı özen ve gayreti göstermemiz gerek. Bu siyasi bir mevzu değildir, toplumsal ve ekonomiktir söylediklerim” ifadelerini kullandı.

Diyarbakır'ın işsizlik oranının yüksekliğinin önemli bir avantaj olduğunu, ancak kalifiye eleman sorununun kendisi için bir soru işareti olduğunu söyleyen Orhan, “6ncı Bölgenin 'serbest bölge' avantajına kavuşturulması da önemli bir avantaj sağlayabilir. Burada ihracat ağırlıklı bir tekstil sanayi daha elverişli olacaktır diye düşünüyorum. Uzakdoğu modeli. Ayrıca Diyarbakır; İran, Irak ve Kafkasya, Türki Cumhuriyetler ile Arap Ülkelerinden oluşan büyük bir pazarın orta yerinde. Bu avantajı değerlendirmek lazım” şeklinde konuştu.

Tanrıverdi: Bugün barış havası vesilesiyle herşey mümkün

İstanbul Tekstil Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İTKİB) Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet Tanrıverdi ise, halen Türkiye'nin en büyük sektörünün tekstil ve konfeksiyon sektörü olduğunu belirterek, “ciddi avantajlara rağmen, teşvik paketlerinde her zaman eksiklikler oluyor. Maalesef gerçek yatırımcıyı engelleyen bazı maddeler konuyor” dedi.

BAKAN IŞIK: DIYARBAKIR'I ÜRETİMİN VE TURİZMİN MERKEZİ YAPACAĞIZ

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Fikri Işık ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehdi Eker, Diyarbakır Organize

Sanayi Bölgesi'nin (OSB) sorunlarının ele alındığı toplantıda biraraya geldi.

Toplantıda konuşan Bakan Işık, Diyarbakır'ın üretim ve yatırım merkezi haline gelmesini istediklerine söyledi. Işık, şöyle konuştu: "Aynı zamanda Diyarbakır'ın tarihi ve kültürel medeniyet birikiminin bütün insanlığa sunulacağı bir turizm merkezi haline gelmesini istiyoruz. Hele bu iki özellik aynı anda Diyarbakır'da buluşursa o zaman Diyarbakır'ı tutana aşk olsun. Bu noktada bakanlık olarak biz üzerimize düşeni yapıyoruz, bundan sonra da yapmaya hazırız. Organize sanayi bölgesinin genişleme alanıyla ilgili altyapı çalışmaları en kısa süre içinde sonuçlanacak. Bundan hiç tereddüdünüz olmasın. Bakın bugün

Gaziantep'te 5 tane organize sanayi dolu. 6. sanayi bölgesiyle ilgili devasa bir yer çalışması yürütülüyor. Diyarbakır'ın da bu noktada Gaziantep'i yakalasını istiyoruz. Çünkü potansiyeli çok güçlü." "Son bir yıldır, barış süreci, huzur süreci, çözüm süreci Diyarbakır'a olan talebi patlattı" diyen Bakan Işık, sözlerini şöyle sürdürdü: "Şuanda 1 milyar 100 milyon liralık yatırım teşviki alınmış Diyarbakır'a. Bu süreç kalıcı hale gelirse Diyarbakır aradaki mesafeyi çok hızlı kapatacak. Çünkü yatırımda şuanda en avantajlı il Diyarbakır. Neden? Çünkü Diyarbakır altıncı bölgede ve altıncı bölgenin tam merkezinde. Hiçbir sanayici Diyarbakır'da aynı şartlarda yatırım yapma imkanı varken bir başka şehire gitmez."

UNESCO'YA ADAYLIK SÜRECİNDE DIYARBAKIR SURLARI VE TURİZME ETKİLERİ PANELİ

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Dünya Kültür Mirası Geçici Listesinde bulunan Diyarbakır Surları'nın adaylık sürecini değerlendirmek üzere düzenlenen panelde konuşan Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac, Diyarbakır'a gelen turist sayısının Türkiye'ye gelen toplam turist sayısının yüzde 1,43'ünü oluşturduğunu söyledi.

Diyarbakır Valiliği, Büyükşehir Belediyesi ve Diyarbakır İşadamları Derneği (DİSİAD) tarafından 'UNESCO'ya Adaylık Sürecinde Diyarbakır Surları

ve Turizme Etkileri Paneli' düzenlendi. Panelin açılış konuşmasını yapan Diyarbakır Valisi Mustafa Cahit Kırac, "Topraklarında barındırdığı 33 medeniyetin ortak kültürüyle uygarlık tarihinin en önemli basamaklarının oluşumu ve gelişiminin izlendiği Diyarbakır, isminin her bir hecesinde, tarihin farklı dönemlerini barındıran kadim bir şehirdir. Uygarlıkların biri biri üzerine inşa edildiği bu şehir, her gelen uygarlıktan bir kültür almış ve bu kültürü yüzyıllar boyunca kendisinden sonra gelen nesillere de aktarmıştır" dedi. Çözüm süreciyle birlikte

gelen turist sayısında büyük bir artışın yaşandığını belirten Vali Kırac, şunları söyledi: "Özellikle ülkemizin 2023 yılında en fazla turizm geliri elde eden 5 ülke arasında yer alma hedefinin Diyarbakır için önemli getirileri olacağını düşünüyorum. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2013 yılı istatistiklerine göre, 230 bin turist sayısıyla Diyarbakır, bölgedeki 12 il içerisinde toplam turistlerin yüzde 27'sine ev sahipliği yapmıştır. Bu oran, Türkiye ortalamasıyla karşılaştırıldığında, 2013 yılı içerisinde ülkemize gelen toplam turist sayısının yüzde 1,43'ünü oluşturmaktadır. Her ne kadar ilimize gelen yerli ve yabancı turist sayıları hala istediğimiz düzeylerde olmazsa da, özellikle çözüm sürecinin getirdiği barış ve huzur iklimi sayesinde geçtiğimiz yıl ilimize gelen turist sayısında çok ciddi yüzdesel artışlar yaşandı. Yabancı turist sayısında yüzde 100, yerli turist sayımızda ise yüzde 25'ler mertebesinde artış oldu. Bu da çok açık ve net bir şekilde göstermektedir ki, bu süreç böyle devam ettikçe gelen turist sayılarında daha yüksek düzeylere ulaşacağız."

2014 EMITT FUARINDA DİYARBAKIR STANDI ZİYARETÇİ AKININA UĞRADI

Diyarbakır, dünyanın en büyük turizm fuarlarından olan ve bu yıl 18'inci düzenlenen Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı'nın (EMITT), gözdesi oldu. İstanbul TÜYAP Kongre ve Fuar Merkezi'nde düzenlenen fuarda Diyarbakır mimarisini yansıtan Cemilpaşa Konağı görünümündeki standta Diyarbakır'ın tanıtımı yapıldı. Diyarbakır Standında Diyarbakır Valisi ve Karacadağ

Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Cahit Kırac, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Dr. İlhan Karakoyun ve Sivil Toplum Kuruluş Temsilcileri ziyaretçiler ile yakından ilgilendiler. Vali Kırac, Diyarbakır standının yoğun ilgi görmesinden duyduğu memnuniyeti ifade ederek "Diyarbakır'ı en iyi şekilde tanıtmak amacıyla buradayız. Diyarbakır medeniyetlerin beşiği, sevgi ve

kardeşliğin taşlara kazınmış gönüllere yazıldığı kadim bir şehirdir. Herkesi sevgi, tarih, inanç ve medeniyet şehri olan Diyarbakır'a davet ediyoruz. Görmüş olduğumuz yoğun ilgi gösteriyor ki çalışmalarımızın meyvelerini toplayacağız. Bu yıl Diyarbakır'daki otel ve seyahat acentelerimiz için turizm sektörü ile buluşmalarını sağlamak adına fuar alanında ayrıca özel bir stand daha organize ederek, turizm sektörü ile tanıtım ve bağlantılarını sağlamalarına imkân sağlamış olduk" dedi. Diyarbakır standını ziyaret eden İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu, Diyarbakırlı hemşerilerini Diyarbakır selamıyla karşıladığını belirterek "başımızın gözumüzün üstüne geldiniz" dedi. Vali Kırac tarafından karşılanan İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu, Diyarbakırlı hemşerileri ile buluşmaktan duyduğu memnuniyeti ifade ederek "Diyarbakır tarihi ve kültürel güzellikleri ile önemli turizm potansiyelini içinde barındırıyor" dedi.

ŞANLIURFA, TURİZM SEKTÖRÜNÜN ARENASI EMITT'İN GÖZDESİ OLDU

Şanlıurfa, 70 ülkeden 4 bin temsilciye ev sahipliği yapan 18. Doğu Akdeniz Turizm ve Seyahat Fuarı'na (EMITT)

katıldı. Şanlıurfa Valiliği, Şanlıurfa Belediyesi, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası (ŞUTSO), Şanlıurfa Ticaret Borsası

(ŞTB), Şanlıurfa Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Karacadağ Kalkınma Ajansı ile Turizm Acentelerinin ortaklaşa açtığı Şanlıurfa Standı'na ziyaretçiler yoğun ilgi gösterdi. Ziyaretçilere, Göbeklitepe başta olmak üzere Şanlıurfanın tarihi değerlerini tanıtan materyaller sunuldu. Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürü Necmi Karadağ, Şanlıurfa Tanıtım Merkezi Sorumlusu Mustafa Akgül, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkan Yardımcısı Mustafa Taş, Karacadağ Kalkınma Ajansı Uzmanı Halil Çakallı ile Şanlıurfa Rehberler Odası Başkanı Kamil Türkmen standı gezen ziyaretçilere şehrin tarihi hakkında bilgi sundular. Ziyaretçilere ayrıca çiğköfte, mırra, çay, Urfa pekmezli lokum ikram edildi.

TARIMDA İSTIKRAR BÜYÜME GETİRDİ

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Türkiye'nin tarım ürünleri ihracatının 10 yılda 4 kat artarak 16 milyar dolar ol-

duğunu, son 10 yılın 9'unda istikrarlı büyüme gösteren tarım sektörünün 53 yıldır ilk kez 6 yıl üst üste büyüyerek rekor kırdığını belirtti. Bakanlığın verilerine göre, son 10 yılda tarım ürünleri ihracatını 16 milyar dolara yükselten Türkiye, aynı zamanda gıda maddelerinde net ihracatçı bir ülke haline geldi. Türkiye, gıda maddelerinde de toplam 41 milyar dolar dış ticaret fazlası verdi. Son 10 yılın 9'unda istikrarlı büyüme gösteren tarım sektörü, 53 yıldır ilk kez 6 yıl üst üste büyüyerek rekor kırdı. Bu dönemde tarımsal hasıla 23,7 milyar dolardan 62 milyar dolara çıktı.

Çiftçilere 2003'ten bu yana toplam 60 milyar lira nakit destek sağlandı. Ve-

rilen desteklerin de etkisiyle son 10 yılda tahıl üretimi yüzde 22, meyve üretimi yüzde 36 arttı. Bu yıl buğday, mısır, çeltik ve ayçiçeğinde Cumhuriyet tarihinin üretim rekorları kırıldı. Yaşanan tüm bu gelişmeler ihracata da olumlu yansıdı. 2002'de 4 milyar dolar olan tarım ürünleri ihracatı 4 kat artarak 2012'de 16 milyar dolara yükseldi. Bu yılın Ocak-Ekim döneminde ise tarımsal ihracat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10 artarak 14 milyar 27 milyon dolar olarak gerçekleşti. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 101 oldu. Türkiye, dünyada ihracatında birinci olduğu çekirdeksiz kuru üzüm, kuru kayısı, kuru incirde rekor kırarak ilk kez 2011'de 1 milyar dolar barajını geçti.

İSKUR, ÇÖZÜM SÜRECİNE DESTEK İÇİN DİYARBAKIR'A YATIRIM YAPIYOR

Türkiye'nin önde gelen tekstil firmalarından İSKUR, çözüm sürecine destek vermek için Diyarbakır'da kentin en büyük özel sektör yatırımını gerçekleştireyor. Çözüm süreci ve yeni teşvik uygulamasının yürürlüğe konulmasının ardından çok sayıda ulusal ve uluslararası şirketin yatırım planlamasında yer verdiği Diyarbakır'da, Kahramanmaraş merkezli İSKUR firması, tekstil fabrikası kurmak için hazırlıklara başladı.

Diyarbakır-Elazığ karayolunun 23'üncü kilometresindeki Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi'nin birinci etabında tahsis edilen 60 bin metrekare

alanında 100 milyon lira bütçe ile yapımına başlanan iplik fabrikasının 30 bin metrekare büyüklüğündeki kapalı alanı kısa sürede tamamlama aşamasına geldi.

İplikten örme ve dokuma kumaşa, boya apreden, konfeksiyona kadar tekstil sektörünün her alanında faaliyet yürüten firma, Diyarbakır'ın en büyük özel sektör kuruluşu olacak ve 300 kişinin istihdam edileceği fabrikada üretilen ürünler 30'u aşkın ülkeye ihraç edilecek.

7 ay sonra üretime başlayacak

Firmanın Yönetim Kurulu Başkanı Abdülkadir Kurtul, bir süre önce Organize Sanayi Bölgesinde yapımına başladıkları 30 bin metrekaresi kapalı 60 bin metrekare alana sahip fabrikanın yıllık üretim kapasitesinin 10 bin ton olduğunu söyledi.

Son teknolojiyle donatılacak tesisin 2014 yılı Haziran ayında üretime geçmesini hedeflediklerini kaydeden Kurtul, tesiste üretilen ürünlerin büyük kısmının ihraç edileceğini bildirdi.

Kurtul, yıllardır Diyarbakır başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin çeşitli illerinde üretilen kaliteli pamuğu satın alarak, Kahramanmaraş'taki tesislerinde işlediklerini dile getirerek, şöyle konuştu:

"Dünyanın en kaliteli pamuğunun üretildiği Diyarbakır'da, en iyi hammaddeyi seçerek daha yüksek kalitedeki bir mamulü daha ucuz bir maliyetle üretme fırsatı var. Bu tesis, bölgeye yapmak istediğimiz yatırımların sadece bir başlangıcıdır. Yatırımlarımızı entegrasyonu tamamlayacak şekilde devam ettirme niyetindeyiz. Diyarbakır'a tekstilde kalifiye elemanlar yetiştirmeye ve yatırımcılara cesaret vermeye geldik. Bu yatırım örnek teşkil ederek Diyarbakır'a başka büyük firmaların da yönelmesine katkı sunacak. Beklentimiz, Türkiye'nin en büyük pamuk üretim merkezlerinden biri olan Diyarbakır'ın, hammaddede olduğu gibi tekstil ara mamul ve nihai ürünlerinde de söz sahibi bir üretim merkezi olmasıdır".

KÜRESEL EKONOMİK VERİLER

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BÜYÜME (%)	ABD	1,9	-0,3	-3,5	3,0	1,8	2,2	2,5
	Euro Bölgesi	3,0	0,4	-4,3	1,8	1,5	-0,6	0,5
	Japonya	2,4	-1,2	-6,3	4,0	-0,7	1,9	2,4
	Çin	14,2	9,6	9,2	10,4	9,2	7,8	7,7
	Türkiye	4,7	0,7	-4,8	9,0	8,5	2,2	4,4
GSYİH (Milyar \$)	Dünya	55.680	61.191	57.722	62.911	69.660	71.707	72.440
	ABD	14.029	14.292	13.939	14.527	15.094	15.684	15.685
	Euro Bölgesi	12.369	13.602	12.442	12.168	13.115	12.194	12.803
	Japonya	4.378	4.880	5.033	5.459	5.869	5.960	6.103
	Çin	3.494	4.520	4.991	5.930	7.298	8.227	8.230
	Türkiye	659	742	617	736	778	789	792
KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GELİR (\$, Satın Alma Gücü Paritesine Göre)	ABD	46.467	46.901	45.348	46.900	48.387	49.922	-
	Euro Bölgesi	32.334	33.005	31.857	32.727	33.786	34.116	-
	Japonya	33.609	34.014	32.509	34.330	34.740	34.250	-
	Çin	7.330	8.214	9.066	10.128	11.300	8.442	-
	Türkiye	12.650	12.854	12.199	13.275	14.517	17.953	-
İŞSİZLİK (%)	ABD	4,6	5,8	9,3	9,6	9,0	8,9	6,6
	Euro Bölgesi	7,6	7,7	9,6	10,1	10,1	11,8	12
	Japonya	3,9	4,0	5,1	5,1	4,6	4,3	3,7
	Çin	4,0	4,2	4,3	4,1	4,0	4,1	4,1
	Türkiye	10,3	11,0	14,0	11,9	9,8	10,1	9,9
ENFLASYON (%)	ABD	4,1	0,7	1,9	1,7	3,0	1,8	1,6
	Euro Bölgesi	3,1	1,6	0,9	2,2	2,7	2,2	0,8
	Japonya	0,7	0,4	-1,7	-0,4	-0,2	-0,1	1,4
	Çin	6,5	1,2	1,9	4,6	4,1	2,65	2,5
	Türkiye	8,4	10,1	6,5	6,4	10,5	6,16	7,9
CARİ İŞLEMLER DENGESİ (Milyar \$)	ABD	-710	-677	-377	-471	-473	-440	-296.348 (Q3)
	Euro Bölgesi	46	-101	6	37	41	128,18	33.245
	Japonya	211	157	142	196	119,2	60,7	34.06
	Çin	354	412	261	305	201	193	128,22 (Q2)
	Türkiye	-38	-42	-13	-47	-77	-48,8	-65

Kaynak: IMF World Economic Outlook Database April 2013, Eurostat, USA Bureau of Economic Analysis, US Bureau of Labor Statistics, Japan Statistics Bureau, Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, TCMB.

Karacadağ Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu Adına Sahibi

Genel Sekreter Dr. İlhan KARAKOYUN

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet ÖZTEK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Osman YAKUT

Hukuk Danışmanı

Veysi DANIŞMAN

Yayın Kurulu

Dr. İlhan KARAKOYUN

Adnan TUZCU

Ayşegül ÖZBEK

Dr. Hasan MARAL

Hüseyin AKDOĞAN

Editörler

Abdullah Önder ÖZKUL

Adem ERDURUCAN

Ali KOÇ

Bünyamin SÜNE

Elvan AKSOY

Emine ARSLAN

Eser Çağlar YILMAZ

İşıl ÖZCAN

Mustafa BALTAÇI

Selçuk MENGÜVERDİ

Adres: Selahattini Eyyubi Mah. Urfa Bulvarı No: 15/A Bağlar-Diyarbakır/Türkiye

Tel: 0 412 237 12 16-17

Faks: 0 412 237 17 14

www.karacadag.org.tr

dergi@karacadag.org.tr

Web Tasarım

Sevin Demirbaş

Karacadağ Bölgesel Kalkınma Dergisi'nin tüm yayın hakları Karacadağ Kalkınma Ajansı'na aittir. Dergideki yazı ve fotoğraflar, Ajans'tan izin alınmadan, eğitim ve tanıtım amaçlı kısmi alıntılar hariç olmak üzere, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılmaz ve yayınlanamaz. Yazıların dergide yayınlanmış olması, yazarlara ait kişisel görüşlerin Ajans tarafından paylaşılması anlamına gelmez. Yazılar ancak kaynak gösterilmek suretiyle iktibas edilebilir.

Grafik Tasarım Baskı

Agrafik | 0412 237 27 07

Diclekent Bulvarı 83. Sk. Şeker Apt. Altı Kayapınar/Diyarbakır

YAZI/MAKALE YAZIM VE YAYIN KURALLARI

Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından altı ayda bir yayınlanan Karacadağ Bölgesel Kalkınma Dergisi'ne gönderilecek yazı ve makaleler için yazım ve yayın kuralları aşağıdaki gibidir:

1. Yazı/makaleler, MS Word 2000 ve/veya üstü sürümlerde, 12 punto, Times New Roman karakteri ile tek satır aralıklı olarak yazılır. Paragraflardan sonra 6 nk aralık bırakılmalıdır. Özetler (varsa) 10 punto yazılmalıdır.
2. Yazı/makalenin başlığı ilk sayfanın başına kalın 14 punto, ilk harfler büyük diğerleri küçük olarak sayfa ortalanarak yazılır. Başlıktan sonra 12 nk aralık verilerek yazar ad(lar)ı unvansız olarak sayfa ortalanarak yazılır. Unvan, çalıştığı kurum ve elektronik posta (e.mail) adresi dipnot olarak belirtilir.
3. Yazı/makale; tablo, şekil ve kaynaklar dâhil 5 sayfayı (yaklaşık 2.000 kelimeyi) geçmemelidir.
4. Yazıda/makalede yararlanılan veya atıfta bulunulan kaynaklar belirtilmelidir. Kaynak gösterme ile ilgili detaylar için <http://karacadag.org.tr/karacadag-bolgesel-kalkinma.asp> deki yazım kurallarına bakınız.
5. Yararlanılan kaynaklar, ayrı bir sayfada "Kaynakça" başlığı altında verilmelidir.
6. Dergide yayınlanan yazı/makalenin içeriğiyle ilgili bütün sorumluluk yazara aittir. Yazılardaki/makalelerdeki görüş ve düşünceler "Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın resmi görüşünü yansıtmaz.
7. Dergide yayınlanmak üzere gönderilen yazı/makalenin yayınlanması konusundaki takdir yetkisi Yayın Kurulu'na aittir. Yayın Kurulu, yazı/makalede gerekli gördüğü değişikliği yapabilir. Yayınlansın veya yayınlanmasın, Dergiye gönderilen yazı, makale, çalışma veya belgeler iade edilmez.
8. Dergide yayınlanan yazılar/makaleler, kaynak gösterilmek şartıyla, iktibas edilebilir.
9. Yazılar/makaleler, varsa ilgili fotoğraflarla birlikte, elektronik ortamda, dergi@karacadag.org.tr adresine gönderilebilir.

ORTADOĞU'NUN CAZİBE MERKEZİ
DÜNYA İLE REKABET EDEBİLEN
TRC2 BÖLGESİ

DİYARBAKIR - ŞANLIURFA

KARACADAĞ
KALKINMA AJANSI • DEVELOPMENT AGENCY

Adres: Selahattini Eyyubi Mah. Urfa Bulvarı No: 15/A Bağlar-Diyarbakır/Türkiye
Tel: 0 412 237 12 16-17 | Faks: 0 412 237 17 14
www.karacadag.org.tr | info@karacadag.org.tr

İş yaşamınızdaki rehberiniz

HİZMETLERİMİZ
ÜCRETSİZDİR

www.karacadag.org.tr

444 63 21

Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi

Selahattin Eyyubi Mah. Urfa Bulvarı No: 15/A
21080 - Bağlar/DİYARBAKIR
Tel: 0412. 237 12 16/17 Faks: 0412. 237 12 14
dbakirydo@karacadag.org.tr
www.investdiyarbakir.com

Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi

Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Yeni Hizmet Binası (A Blok, Kat 4)
Paşabağı Mah. Adalet Cad. No:7/A ŞANLIURFA
Tel: 0414. 314 98 03 -04 Faks: 0414. 314 98 05
urfaydo@karacadag.org.tr
www.investsanliurfa.com